

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК ОПШТИНЕ БУЈАНОВАЦ

GAZETA ZYRTARE E KOMUNËS SË BUJANOCIT

-VITI III. -NUMËR 22.	- BUJANOC 14.12.2015 E hënë 14.12.2015	Botohet sipas nevojës – Çmimi 500 din.
--------------------------	--	---

AKTET E KOMUNËS

BUJANOC

OPŠTINA BUJANOVAC
Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj
KOMUNA E BUJANOCIT
Zyra për zhvillim ekonomik lokal

STRATEGJIA
ZA ZAŠTITU I UNAPREDJENJE
ŽIVOTNE SREDINE
U OPŠTINI BUJANOVAC
2015-2025

STRATEGJIA
PËR MBROJTJEN DHE PËRPARIMIN
E MJEDISIT JETËSOR
NË KOMUNËN E BUJANOCIT
2015-2025

Bujanovac, maj 2015. godine
Bujanoc, maj 2015

Strategjia za zaštitu i unapre enje životne sredine opštine Bujanovac 2015-2025 SIDA, REC - SENSE Program, Zelena gra anska energija, Bujanovac, 2015

Strategjia për mbrojtjen dhe përparimin e mjedisit jetësor të komunës së Bujanocit për vitin 2015 – 2025 SIDA, REC - SENSE Programi, energjia e gjelbërt qytetare, Bujanoc, 2015

POJMOVNIK - SHKURTESAT E EMËRTIMEVE

Fenol	Organsko jedinjenje koje izaziva kancer	MPEV	Mjetet e paeksploduara vrasëse
Fenol	Komponim kimik i cili e shkakton kancerin	NVO	Nevladine organizacije
GMO	Genetski modifikovani organizmi	OJQ	Shoqatat joqeveritare
OGJM	Organizmat gjenetikiisht të modifikuar	OU	Osiromašeni uranijum
GVE	Grani na vrednost emisije	UV	Uraniumi i varfëruar
VKE	Vlera e kufirit të emetimit	PCB	Polihlorovani bifenili
GVI	Grani na vrednost imisije	BPK	Bifenil i polikloruar
VKI	Vlera e kufirit të imitimit	PET	Polietilentereftalat
HDPE	Polietilen visoke gustine	PET	Polietilentereftalat
PVL	Polietileni me viskozitet të lartë	PIO	Predeo izuzetnih odlika
HMZS	Hidrometeorološki zavod Srbije	AVJ	Anë me veçori (bukuri) të jashtëzakonshme
EHMS	Enti hidrometeorologjik i Serbisë	POPs	Postojani organski zagadjiva i
LDPE	Polietilen niske gustine	NEO	Ndotësit ekzistues organik
LDPE	Polietileni me viskozitet të ulët	RA	Radioaktivnost
LEAP	Lokalni ekološki akcioni plan	RA	Radioaktiviteti
PAEL	Plani aksional ekologjik lokal	SC	Sportski centar
LPUO	Lokalni Plan upravljanja otpadom	QS	Qendra sportive
PLMM	Plani lokal për menaxhim të mbeturinave	TOB	Turisti ka organizacija Bujanovac
LS	Lokalna samouprava	OTB	Organizata turistike Bujanoc
VA	Vetadministrata lokale	TS	Transfer stanica za upravljanje otpadom
mHE	Mini hidro-elektrane	ST	Stacioni transf. për menaxhim me mbet.
mHC	Mini hidrocentrale	ZPD	Zašti eno prirodno dobro
MSP	Mala i srednja preduze a	MBN	E mirë e mbrojtur natyrore
NVM	Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	ZZJZ	Zavod za javno zdravlje
NUS	Neeksplozirana ubojna sredstva	ESH	Enti për shëndet publik

SADRŽAJ - PËRMBAJTJA

1	UVOD
1	HYRJA
1.1	Uopšte o planiranju
1.1	Përgjithësisht për planifikimin
1.2	Vizija i misija
1.2	Vizioni dhe misioni
2	OSNOVNI PODACI O OPŠTINI BUJANOVAC
2	TË DHËNAT THEMELORE PËR KOMUNËN E BUJANOCIT
2.1	Prirodne karakteristike
2.1	Karakteristikat natyrore
2.2	Hidrografska obeležja
2.2	Vendet e shënuara hidrografike
2.3	Klimatske karakteristike
2.3	Karakteristikat klimatike
2.4	Karakteristike zemljišta
2.4	Karakteristikat e tokës
2.5	Odlike biljnog i životinjskog sveta
2.5	Veçoritë e botës bimore dhe shtazore
3	PROCENA STANJA ŽIVOTNE SREDINE NAKON USVAJANJA I

	IMPLEMENTACIJE LEAP-A OPŠTINE BUJANOVAC 2005. GODINE
3	VLERËSIMI I GJENDJES SË MJEDISIT JETËSOR PAS APROVIMIT DHE I IMPLEMENTIMIT TË PAEL-it TË KOMUNËS SË BUJANOCIT 2005
3.1	Upravljanje vodama
3.1	Administrimi me ujërat
3.1.1	Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu u oblasti vodocabdevanja
3.1.1	Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor në sferën e Ujësbellësit
3.1.2	Zaklju na razmatranja u oblasti vodocabdevanja
3.1.2	Shqyrtimet përmbyllëse në fushën e ujësbellësit
3.1.3	Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu u oblasti otpadnih voda
3.1.3	Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor në fushën e ujërave të ndotura
3.1.4	Zaklju na razmatranja u oblasti otpadnih voda

3.1.4 Shqyrtimet përmbyllëse në fushën e ujërave të ndotura	3.6.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor
3.2 Upravljanje otpadom	3.6.2 Zaklju na razmatranja
3.2 Administrimi me mbeturinat	3.6.2 Shqyrtimet përmbyllëse
3.2.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu	3.7 Monitoring životne sredine
3.2.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor	3.7 Monitorimi i mjedisit jetësor
3.2.2 Zaklju na razmatranja	3.7.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu
3.2.2 Shqyrtimet përmbyllëse	3.7.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor
3.3 Klimatske promene	3.7.2 Zaklju na razmatranja
3.3 Ndryshimet klimatike	3.7.2 Shqyrtimet përmbyllëse
3.3.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu	3.8 Ja anje kapaciteta lokalne samouprave
3.3.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor	3.8 Fuqizimi i kapaciteteve të vetadministratës lokale
3.3.2 Zaklju na razmatranja	3.8.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu
3.3.2 Shqyrtimet përmbyllëse	3.8.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor
3.4 Vanredne situacije	3.8.2 Zaklju na razmatranja
3.4 Situatat e jashtëzakonshme	3.8.2 Shqyrtimet përmbyllëse
3.4.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu	3.9 Razvijanje javne svesti
3.4.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor	3.9 Ngritja e vetëdijes publike
3.4.2 Zaklju na razmatranja	3.9.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu
3.4.2 Shqyrtimet përmbyllëse	3.9.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor
3.5 Javno zelenilo i šume	3.9.2 Zaklju na razmatranja
3.5 Sipërfaqet e gjelbëruara publike dhe pyjet	3.9.2 Shqyrtimet përmbyllëse
3.5.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu	3.10 Definisanje ciljeva i odredjivanje prioriteta
3.5.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor	3.10 Definimi i qëllimeve dhe caktimi i përparësive
3.5.2 Zaklju na razmatranja	4 AKCIONI PLAN
3.5.2 Shqyrtimet përmbyllëse	4 PLANI AKSIONAL
3.6 Zaštita prirode	5 ZAKLJU AK
3.6 Mbrojtja e natyrës	5 PËRFUNDIM
3.6.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu	6 LITERATURA
	6 LITERATURA

Ako planiraš za godinu dana, posadi pirina ,
ako planiraš za deset godina, posadi drvo,
a ako planiraš za ceo život, obrazuj ljude!

Kineska poslovice

Nëse planifikon për një vit, mbjell oriz,
Nëse planifikon për dhjetë vite mbjell pemë,
Ndërkaq nëse planifikon për tërë jetën, arsimo
njerëzit!

Proverb kinez

PREDGOVOR - PARATHËNIE

U nastojanju da prati svetske i evropske pravce održivog razvoja lokalnih zajednica, Opština Bujanovac pripremila je Strategiju za zaštitu i unapre enje životne sredine za period od 2015-2025. godine. Ovaj strateški dokument je nastavak implementacije Lokalnog ekološkog akcionog plana opštine Bujanovac koji je usvojen na sednici SO Bujanovac 17. februara 2005. godine i Plana za integrisano upravljanje otpadom opštine Bujanovac koji je usvojen na sednici SO Bujanovac 21. aprila 2010. godine.

Në përpjekjet e saja për të përcjellur drejtimet europiane dhe botërore të zhvillimit të qëndrueshëm të komuniteteve lokale, Komuna e Bujanocit ka përgatitur Strategjinë për mbrojtjen dhe përparimin e mjedisit jetësor për periudhën 2015-2025. Ky dokument strategjik është vazhdim i implementimit të Planit aksional ekologjik lokal të Komunës së Bujanocit i cili është aprovuar në seancën e KK të Bujanocit më 17 shkurt 2005 dhe i Planit për menaxhim të integruar të mbeturinave të Komunës së Bujanocit i cili është aprovuar në seancën e KK të Bujanocit më 21 prill 2010.

Implementacija LEAP-a je ostvarena sa oko 40 % iz razloga što nije bilo dovoljno finansijskih sredstava za realizaciju pojedinih aktivnosti. Osim toga, i Svetska ekonomska kriza koja se nadovezala na ekonomsku krizu u Srbiji još od 1990. godine u velikoj meri je doprinela da se LEAP opštine Bujanovac realizuje sporije nego što je planirano. S obzirom da je to bio prvi dokument iz oblasti zaštite životne sredine, može se re i da je bio previše ambiciozan za budžet Opštine Bujanovac koja spada u grupu najnerazvijenijih opština u Republici Srbiji.

Implementimi i PAEL-it është bërë me rreth 40% për arsye se nuk ka patur mjete financiare të mjaftueshme për realizimin e aktiviteteve të caktuara. Përveç kësaj edhe kriza ekonomike botërore e cila ishte e ndërlydhur edhe me krizën në Serbi qysh prej 1990 në masë të madhe ka kontribuar që PAEL-i i Komunës së Bujanocit të realizohet më ngadalë se që ishte planifikuar. Meqenëse ky ishte dokumenti i parë nga sfera e mbrojtjes së mjedisit jetësor, mund të thuhet se ishte tepër ambicioz për buxhetin e Komunës së Bujanocit e cila i takon grupit të komunave më të pazhvilluara në Republikën e Serbisë.

Strategija za zaštitu i unapre enje životne sredine opštine Bujanovac za period 2015-2025 predstavlja izuzetno bitan dokument koji e olakšati pripremu predloga projekata za finansiranje od doma ih i stranih donatora a sve u cilju poboljšanja kvaliteta života i rada svih stanovnika opštine Bujanovac. Nadležni organi i institucije treba da u ine zajedno jedan mali, ali za životnu sredinu veliki korak

i, razmišljaju i o budu nosti generacija koje dolaze, povedu više ra una o o uvanju kako neposredne, tako i šire okoline.

Strategija për mbrojtjen e mjedisit jetësor të Komunës së Bujanocit për periudhën 2015-2025 paraqet një dokument me rëndësi të veçantë i cili do të lehtësoj përgatitjen e propozim projekteve për financim nga ana e donatorëve vendor dhe ndërkombëtar, dhe e gjitha me qëllim të përmirësimit të kualitetit të jetesës dhe punës për të gjithë banorët e Komunës së Bujanocit. Organet dhe institucionet kompetente së bashku duhet të bëjnë një hap të vogël por që për mjedisin jetësor është i madhë dhe duke menduar për të ardhmen e trashëgimtarëve të kenë më shumë kujdesë për ruajtjen si të mjedisit, si në kuptim të ngusht po ashtu edhe në kuptim të gjerë të tij.

Opština Bujanovac ima dobre prirodne resurse, dobar geostrategijski položaj i dobre ljudske potencijale koji e doprineti da na pravi na in iskoristi svoje potencijale u periodu implementacije Strategije.

Komuna e Bujanocit ka resurse të mira natyrore, pozitë të mirë gjeostrategjike dhe potenciale të mira njerëzore të cilat do të kontribuojnë që në mënyrën më të duhur të shfrytëzoje potencialet e saja në periudhën e implementimit të Strategjisë.

Autori strategije se zahvaljuju donatorima projekta „Zelena gra anska energija“ Ambasadi Kraljevine Švedske, Regionalnom centru za životnu sredinu za centralnu i isto nu Evropu- REC, koji su pomogli da ovaj dokument nastane. Tako e, zahvaljuju se timu Civilnog Resurs Centra koji je pomogao u pripremi dokumenta. O ekujemo da nastave da pomažu Opštini Bujanovac kako bi uspešno implementirala ovaj dokument u skladu sa principima održivog razvoja i milenijumskim ciljevima Ujedinjenih nacija.

Autorët e strategjisë i janë mirënjohës donatorëve të projektit „Energjia e gjelbërt qytetare“ të Ambasadës së Mbretërisë së Suedisë, Qendrës regjionale për mjedisin jetësor për Europën qendrore dhe lindore – REC, të cilët ndihmuan që ky dokument të hartohet. Gjithashtu i janë mirënjohës edhe ekipit të Qendrës për resurse civile e cila ka ndihmuar në përgatitjen e dokumentit. Presim që ta ndihmojnë Komunën e Bujanocit që ky dokument të implementohet me sukses në pajtim me parimet e zhvillimit të qëndrueshëm dhe qëllimet e mileniumit të Kombeve të Bashkuara.

1. UVOD - 1. HYRJE

Planiranjë se në bavi samo efikasnom instrumentalizacijom ciljeva ve je to proces uz pomo koga društvo otkriva svoju budu nost

John Friedman

Planifikimi nuk merret vetëm me instrumentalizimin efikas të qëllimeve por se ky është proces përmes të cilit shoqëria e zbulon të ardhmen e vet

John Friedman

1.1 Uopšte o planiranju

1.1 Përgjithësisht për planifikimin

Planiranjë lokalnog razvoja postoji ve više od pedeset godina. Ono podrazumeva pripremu dokumentacije odnosno planova i programa za poboljšanje uslova života i rada gra ana na nivou lokalne samouprave koji se ti u privrednog, socijalnog i kulturnog razvoja. U okviru planskih dokumenata najpre se analiziraju problemi, a onda se predlažu na ini za njihovo rešavanje. Svaki politi ki sistem ima svoj naziv i metodologiju sprovo enja planske politike.

Planifikimi i zhvillimit lokal ekziston tani më qysh prej më shumë se pesëdhjetë vitesh. Me këtë nënkuptohet përgatitja e dokumentacionit, gjegjësisht planeve dhe programeve për përmirësimin e kushteve të jetës dhe të punës së qytetarëve në nivel të vetadministratave lokale të cilat përkojnë me zhvillimin ekonomik, social dhe kulturor. Në kuadër të dokumenteve planifikuese më së pari analizohen problemet, e mandej propozohen mënyrat për zgjidhjen e tyre. Secili sistem politik e ka emërtimin e vet dhe metodologjinë e zbatimit të politikës së planifikuar.

Ina e, planiranjë lokalnog razvoja svodi se na izradu i implementaciju strateških tj. višegodišnjih planova razvoja lokalnih samouprava. Kada ljudi govore o planiranju razvoja i strateškom planu kao „živom dokumentu“, oni misle na za arani krug u enja kroz rad i rada kroz u enje i usavršavanje. Sama re „strategija“ poti e od starogr kih re i „stratos“ – vojska i „ago“ – voditi, tako da složenica „strategija“ ozna ava u bukvalnom smislu vo enje vojske. Ovaj pojam je vremenom izgubio svoj probitni smisao i postao uobi ajen za ostvarivanje odre enog cilja nakon dužeg planiranja. Kao i strategije u vojsci, strategije razvoja predstavljaju borbu lokalnih samouprava da poboljšaju uslove života i rada svojih stanovnika u oblasti zdravstva, obrazovanja, privrede, kulture, turizma, održivog razvoja idr. Tako skoro svaka opština u Srbiji, Evropi i svetu ima svoje planove i programe koje pokrivaju dobar deo njihovih nadležnosti.

Përndryshe, planifikimi i zhvillimit lokal përmblihdhet në hartimin dhe implementimin e planeve strategjike shumëvjeçare për zhvillimin e vetadministratës lokale. Sa herë që njerëzit flasin për planifikim të zhvillimit dhe planin strategjik „si dokument të gjallë“, ata mendojnë për një rreth vicioz të të mësuarit përmes punës dhe i punsë përmes të mësuarit dhe aftësisimit. Fjala „strategji“ rrjedh nga gjuha e vjetër greke, „stratos“ – ushtri dhe „ago“ – të udhëhequrit, andaj togëfjalëshi „strategjia“ shenon udhëheqjen ushtarake. Ky nocion me kalimin e kohës e ka humbur kuptimin e tij fillestar dhe është bërë i rëndomtë për realizimin e një qëllimi të caktuar përmes planeve afatgjata. Sikur edhe strategjitë ushtarake, strategjitë e zhvillimit paraqesin luftën e vetadministratave lokale për të përmirësuar kushtet e jetës dhe të punës të banorëve të vet në sferën e shëndetësisë, arsimit, ekonomisë, kulturës, turizmit, zhvillimit të qëndrueshëm e tj. Kështu thuaja se çdo komunë në Serbi, Europë dhe në botë i ka planet dhe programet e veta të cilat mbulojnë një pjesë të mirë të kompetencave të veta.

Uspešno strateško planiranje postiže se kombinovanjem finansijskih, tehni kih i ljudskih resursa razvojnih banaka i progama, specijalizovanih agencija za podršku stranim ulaganjima i partnerskih organizacija koje povezuju privredu, lokalnu samoupravu i nevladin sektor.

Planifikimi i suksesshëm strategjik arrihet duke kombinuar resurset financiare, teknike dhe njerëzore të bankave dhe programeve zhvillimore, të agjensive të specializuara për përkrahjen e investimeve të huaja dhe organizatave partnere të cilat janë urë lidhëse mes ekonomisë, vetadministratës lokale dhe sektorit joqeveritar.

U osmišljavanju razvojnih planova Opština Bujanovac prati primere dobre prakse u susednim opštinama i regionu, prati promene u nacionalnom zakonodavstvu, u estvuje na doma im i me unarodnim sajmovima i osluškuje potrebe lokalnih privrednika i investitora.

Procesi i të menduarit të planeve zhvillimore Komuna e Bujanocit po i përcjellë shembujt e praktikës së mirë në komunat fqinje dhe region, po i përcjellë ndryshimet në legjislaturën nacionale, merrë pjesë në panairët vendore dhe ndërkombëtare dhe është duke i përcjellur me vëmendje nevojat e afaristëve lokal dhe investuesve.

U uspostavljanju zaštite i unapre enja životne sredine Opština Bujanovac je 1993. godine otvorila radno mesto stru nog saradnika za zaštitu životne sredine. Nakon održavanja RIO konferencije UN o životnoj sredini 1992. godine, po ela je implementacija Lokalne Agende 21 – izrade lokalnih ekoloških akcionih planova za zaštitu životne sredine. Opština Bujanovac je me u prvim opštinama u Srbiji

uradila Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) uz pomoć EU koja je finansirala projekat Ja anja kapaciteta za zaštitu životne sredine 2003. Projekat je implementirala Evropska agencija za rekonstrukciju i Ministarstvo za zaštitu životne sredine.

Në vendosjen e mbrojtjes dhe të përparimit të mjedisit jetësor Komuna e Bujanocit në vitin 1993 e ka hapur vendin e punës së bashkëpunëtorit profesional për mbrojtjen e mjedisit jetësor. Pas mbajtjes së Konferencës së KB për mjedisin jetësor në Rio de Zhaneiro në vitin 1992, ka filluar implementimi i agjendës 21 – të hartimit të planeve aksionale ekologjike lokale për mbrojtjen e mjedisit jetësor. Komuna e Bujanocit është e para në mesin e komunave në Serbi që ka hartuar Planin aksional ekologjik lokal (PAEL) me ndihmën e BE-së e cila ka financuar projektin e Fuqizimit të kapaciteteve për mbrojtjen e mjedisit jetësor 2003. Projektin e ka implementuar Agjensioni evropian për rekonstruim dhe Ministria për mbrojtjen e mjedisit jetësor.

LEAP Opštine Bujanovac usvojen je 17.02.2005. godine na sednici SO Bujanovac. U toku perioda implementacije realizovano je 38 % od zacrtanih aktivnosti.

PAEL-i i Komunës së Bujanocit është miratuar më 17.02.2005 në seancën e KK të Bujanocit. Gjatë periudhës së implementimit është realizuar 38% e aktivitetëve të parapara.

Strategija za zaštitu i unapre enje životne sredine opštine Bujanovac 2015-2025 je dokument višeg reda koji e služiti za rešavanje zaostalih aktivnosti i projekata iz prethodnog LEAP-a i za realizaciju novih aktivnosti u skladu sa zakonskim propisima i standardima EU. Kao polazna osnova za izradu ovog plana koriš en je LEAP opštine Bujanovac iz 2005. godine. Izrada strategije za održivo upravljanje životnom sredinom je deo projekta „Zelena gra anska energija“ koji je preko Regionalnog centra za zaštitu životne sredine za centralnu i isto nu Evropu – REC finansirala Ambasada Kraljevine Švedske. Projekat je u Bujanovcu sprovodila organizacija Civilni resursni centar.

Strategija për mbrojtjen dhe përparimin e mjedisit jetësor për Komunën e Bujanocit 2015-2025 është dokument i rendit të lartë i cili do të shërbej për zgjidhjen e aktivitetëve dhe i projekteve të mbetura nga PAEL-i paraprak dhe për realizimin e aktivitetëve të reja në pajtim me rregullat ligjore dhe standaret e BE-së. Si pikënisje për hartimin e këtij plani është shfrytëzuar PAEL-i i Komunës së Bujanocit nga viti 2005. Hartimi i strategjisë për menaxhim të qëndrueshëm me mjedisin jetësor është pjesë e projektit “Energjia e gjelbërt qytetare” i cili përmes Qendrës regjionale për mbrojtjen e mjedisit jetësor për Europën qendrore dhe lindore –REC e ka financuar Ambasada e Mbretërisë së Suedisë.

Projektin në Bujanoc e ka zbatuar organizata Qendra për resurse civile.

1.2 Vizija i misija

1.2 Vizioni dhe misioni

Iskustva mnogih zemalja u tranziciji kao i zemalja lanica Evropske unije pokazala su da je veoma bitno za razvoj svake zajednice maksimalno uvažavanje njenih potencijala po evši od ljudskih resursa, preko prirodnih resursa i drugih raspoloživih kapaciteta Vizija je predložena na bazi etnografskog i ekološkog aspekta razvoja ove sredine uvažavaju i prirodne potencijale i tradicionalne na ine života i privre ivanja u skladu sa principima održivog razvoja.

Përvojat e shumë vendeve në tranzicion si dhe e vendeve të Bashkimit evropian kanë dëshmuar se për zhvillimin e secilit komunitet është shumë me rëndësi rrespektimi maksimal i potencialeve të tij duke filluar prej resurseve njerëzore, resurseve natyrore dhe i kapaciteteve të tjera në dispozicion. Vizioni është propozuar në bazë të aspektit zhvillimor ekologjik dhe etnografik të këtij mjedisi duke pasur në konsideratë potencialet natyrore dhe mënyrën tradicionale të jetesës dhe afarizmit në pajtim me parimet e zhvillimit të qëndrueshëm.

„Opština Bujanovac bez prljavih tehnologija, sa o uvanim prirodnim resursima – poljoprivrednim zemljištem, izvorištima mineralne, termomineralne i obi ne vode za pi e, sa održivim koriš enjem postoje ih privrednih potencijala i mogu noš u razvoja novih potencijala, sa o uvanim tradicionalnim znatima: pinterstvo, kova arstvo, grn arstvo, užarstvo, ilimarstvo, obu arstvo, opan arstvo, duborez u kamenu i drvetu, narodno kulinarstvo; saniranim posledicama zaga enja voda, vazduha i zemljišta, uklonjenim neeksploviranim ubojnim sredstvima, ura enom remedijacijom lokacija dekontaminiranih nakon upotrebe municije sa osiromašenim uranijumom; ure enim zonama zaštite izvorišta vodosnabdevanja; ure enim parkovima i izletištima; razvijenom proizvodnjom zdravstveno-bezbedne hrane i bez proizvodnje i upotrebe genetski modifikovanih organizama; sa ure enim sistemom upravljanja otpadom; zaštiti enim šumama od neplanske se e i požara; zaštiti enim zemljištem od degradacije usled rudarenja, eksploatacije peska, industrijskih, hemijskih, fizi kih, radioloških i komunalnih zaga enja; zaštiti enim gajenjem autohtonih rasa doma ih životinja i doma ih sorti povrtarskih i vo arskih kultura; pove anom upotrebom energije iz obnovljivih izvora; smanjenom emisijom supstanci koje ošte uju ozonski omota i gasova koji poja avaju efekat staklene bašte; kontrolisanom izgradnjom stambenih i poslovnih objekata u funkciji racionalnog koriš enja prostora i energije; uspostavljenim standardima ISO 9001 i ISO

14000; razvijenom javnom svesti kod stanovništva o aktivnom u eš u u svim aktivnostima realizacije Strategije održivog upravljanja životnom sredinom na teritoriji opštine Bujanovac.“

„Komuna e Bujanocit pa industri ndotëse, me resurse natyrore të mbrojtura – tokën bujqësore, burimet e ujërave minerale, termominerale dhe ujit të rëndomtë për pije, me shfrytëzim të qëndrueshëm të potencialeve ekonomike ekzistuese dhe të mundësisë së zhvillimit të potencialeve të reja, me zejtarinë e ruajtur tradicionale: farkëtarinë, poçaria, kanapi, qilimpunues, këpuctari, opingari, gdhendje në gurë dhe dru, kuzhinierinë popullore; me pasoja të sanuara të ndotjes së ujit, ajrit dhe tokës, me mjetet e paeksplojuara vrasëse të hequra, me hartimin e remediacionit për lokacionet e dekontaminuara pas përdorimit të municionit me uranium të varfëruar; me zona të rregulluara për mbrojtjen e vendburimeve të ujësjellësit; me parqe dhe shetitore të rregulluara, me prodhimtari të zhvilluar të ushqimit të shëndoshë dhe të sigurt dhe pa prodhime dhe përdorim të organizmave gjenetiksht të modifikuar; me një sistem të rregulluar të administrimit të mbeturinave; me pyje të mbrojtura nga prerja e paplanifikuar dhe zjarret; me toka të mbrojtura nga degradimi për shkak të nxjerrjes së xeheve, eksplotimit të rërës dhe zhavorit, ndotjeve industriale, kimike, fizike, radiologjike dhe komunale; me kultivimin e mbrojtur të racave autoktone të kafshëve shtëpiake dhe i llojeve vendore të kulturave në pemtari dhe lavërtari; uljen e emitimit të substancave të cilat e dëmtojnë mbështjellësin e ozonit dhe i gazrave të cilët e rrisin efektin e serrës; me ndërtimin e kontrolluar të objekteve banesore dhe afariste në funksion të shfrytëzimit racional të hapësirës dhe energjisë; vendosjen e standardeve ISO 9001 dhe ISO 14000; me vetëdije publike të zhvilluar te popullata mbi pjesëmarrjen aktive në të gjitha aktivitetet për realizimin e „Strategjisë së

administrimit të qëndrueshëm të mjedisit jetësor në territorin e Komunës së Bujanocit“.

Misija: „Opština Bujanovac kao istinski predstavnik političke volje građana, poštujući i principe održivog upravljanja životnom sredinom radi i na pružanju usluga građanima iz svoje nadležnosti u cilju poboljšanja ekoloških, ekonomskih, socijalnih, kulturnih, političkih i drugih uslova za rad i život u skladu sa principima održivog razvoja.“

Misioni: „Komuna e Bujanocit si një përfaqësues i vërtetë i vullnetit të qytetarëve, duke rrespektuar parimet e administrimit të qëndrueshëm me mjedisin jetësor do të punojë në ofrimin e shërbimit qytetarëve nga kompetencat e veta me qëllim të përmirësimit të kushteve ekologjike, ekonomike, sociale, kulturore, politike dhe kushteve të tjera për punë dhe jetë në pajtim me parimet e zhvillimit të qëndrueshëm“.

„Održivi razvoj je razvoj kojim se zadovoljavaju potrebe sadašnjih generacija bez ugrožavanja mogući budući generacija da zadovolje svoje potrebe. To znači da sve što se u privrednom, naučno-tehnološkom i svakom drugom razvoju kosi sa zaštitom životne sredine, odnosno nije ekološki održivo, nepoželjno, treba ga zabraniti ili svesti na što je moguće manju meru“.

„Zhvillimi i qëndrueshëm është ai me të cilin përmbushen nevojat e gjeneratave të tanishme pa rrezikuar mundësitë e gjeneratave të ardhshme për t'i përmbushur nevojat e tyre. Kjo don të thotë se gjithçka nga zhvillimi i ekonomisë, zhvillimit tekniko-teknologjikë dhe zhvillimi i fushave të tjera, nëse është në kundërshtim me mbrojtjen e mjedisit jetësor, gjegjësisht nëse nuk është ekologjikisht i qëndrueshëm, është i padëshirueshëm duhet ndaluar ose zvogëluar në masën më të vogël të mundshme“.

1 - Pogled na gradski trg u Bujanovcu
Fotografia 1 – Pamje nga sheshi i qytetit të Bujanocit

U okviru Strategije za zaštitu i unapre enje životne sredine opštine Bujanovac 2015-2025. godine sistematizovane su slede e oblasti:

Në kuadër të Strategjisë për mbrojtjen dhe përparimin e mjedisit jetësor të Komunës së Bujanocit 2015-2025 janë sistemuar këto fusha:

1. VODOSNABDEVANJE
1. UJËSJELLËSI
2. OTPADNE VODE
2. UJËRAT E ZEZA
3. UPRAVLJANJE OTPADOM
3. ADMINISTRIMI I MBETURINAVE
4. KLIMATSKE PROMENE
4. NDRYSHIMET KLIMATIKE
5. VANREDNE SITUACIJE
5. SITUATAT E JASHTËZAKONSHME
6. JAVNO ZELENILLO I ŠUME
6. SIPËRFAQET E GJELBËRUARA PUBLIKE DHE PYJET
7. ZAŠTITA PRIRODE
7. MBROJTJA E NATYRËS
8. MONITORING ŽIVOTNE SREDINE
8. MONITORIMI I MJEDISIT JETËSOR
  - 8.1. Vazduh
  - 8.1. Ajrit
  - 8.2. Voda
  - 8.2. Ujit
  - 8.3. Zemljište
  - 8.3. Tokës
9. JA ANJE KAPACITETA LOKALNE SAMOUPRAVE
9. FUQIZIMI I KAPACITETEVE TË VETADMINISTRATËS LOKALE
  - 9.1. Planiranje i izgradnja
  - 9.1. Planifikimi dhe ndërtimit
  - 9.2. Energetska efikasnost
  - 9.2. Efikasiteti energjetik
  - 9.3. Jonizuju a zra enja
  - 9.3. Rrezatimi jonizues
  - 9.4. Nejonizuju a zra enja
  - 9.4. Rrezatimi jo jonizues
  - 9.5. Buka i vibracije
  - 9.5. Zhurma dhe vibrimet
  - 9.6. Hemikalije, biocidi, hemijski udesi
  - 9.6. Supstancat kimike, biocidet, aksidentet kimike
  - 9.7. Zaštita prirode
  - 9.7. Mbrojtja e natyrës
10. RAZVIJANJE JAVNE SVESTI
10. NGRITJA E VETËDIJES PUBLIKE

Na sastancima fokus grupa u toku pripreme Strategije predloženo je da se osim oblasti koje su obradjene u LEAP-u opštine Bujanovac 2005. godine a ti u se uklanjanja posledica od NATO bombardovanja 1999. godine, upravljanja otpadom i

vodama, zaštitom prirode, zaštitom prirode, monitoringom i razvijanjem javne svesti, dodaju i oblasti o zemljištu, klimatskim promenama, vanrednim situacijama i energetske efikasnosti s obzirom na znatno obimnu zakonsku regulativu i poslove poverene lokalnoj samoupravi koji su proistekli u procesu implementacije LEAP-a a zahtevaju uskladjivanja sa zakonodavstvom Evropske unije i poštovanje principa održivog razvoja zajednice.

Në takimet e grupeve të fokusuara gjatë përgatitjes së Strategjisë është propozuar që përveç fushave që tani më janë përpunuar në PAEL të Komunës së Bujanocit në vitin 2005, e që përkohë me mënjanimin e pasojave të bombardimeve të NATO-së gjatë vitit 1999, administrimit me mbeturinat dhe ujërat, mbrojtjen e natyrës, monitorimin dhe ngritjen e vetëdijes publike i shtohen edhe fushat për tokën, ndryshimet klimatike, situatat e jashtëzakonshme dhe efikasitetin energjetik për shkak se një pjesë mjaftë e vëllimshme e rregullativës ligjore dhe i punëve të besuara vetëadministrimit lokal që kanë dalur nga procesi i implementimit të PAEL-it kërkojnë harmonizim me legjislaturën e Bashkimit Europian dhe rrespektimin e parimit të zhvillimit të qëndrueshëm të komunitetit.

2 OSNOVNI PODACI O OPŠTINI BUJANOVAC 2 TË DHËNAT THEMELORE PËR KOMUNËN E BUJANOCIT

2.1 Prirodne karakteristike

2.1 Karakteristikat natyrore

Opština Bujanovac nalazi se na krajnjem jugu Republike Srbije i jedna je od sedam opština P injskog okruga. Na jugu se grani i sa opštinom Preševo i Republikom Makedonijom, na istoku sa opštinom Trgovište, na severu sa opštinom Vranje i na zapadu sa opštinama Gnjilane i Kosovska Kamenica. Zahvata površinu od 461 km² na kojoj živi 43.302 stanovnika, odnosno 94 stanovnika po kilometru kvadratnom. Dominantna grana privrede je poljoprivreda što se može zaklju iti na osnovu podatka da 72 % procenta stanovništva živi na seoskom podru ju.

Komuna e Bujanocit gjendet në skajin më jugor të Republikës së Serbisë dhe është njëra nga shtatë komunat e Qarkut të Pçinjës. Në jug kufizohet me Komunën e Preshevës dhe me Republikën e Maqedonisë, në lindje me Komunën e Tërgovishtes, në veri me Komunën e Vranjës, ndërkaq në perëndim me Gjilanin dhe Kamenicën. Ka një territor prej 461 km² në të cilën jetojnë 43.302 banorë, gjegjësishtë 94 banorë për km². Degë dominuese e ekonomisë është bujqësia që mund të konkludohet në bazë të të dhënave se 72% e popullatës jetonë në zonat rurale.

2.2 Hidrografika dhe oboje

2.2 Karakteristikat hidrografike

Osnovni vodotok Bujanova ke kotline je reka Južna Morava. Nastaje spajanjem Bina ke Morave i Preševske Moravice kod Bujanovca. Proti e kroz celu kotlinu u pravcu JZ - SI. U Bujanova koj kotlini, Južna Morava je tipi na ravni arska vodoplavna reka ije su obale, na pojedinim delovima, zašti ene nasipima. Vodni režim reke Južne Morave vrlo je zavisano od padavina i buji nog karaktera pritoka. Bina ka Morava proti e zapadnim delom opštine u dužini od oko 15 km i pritono prima nekoliko manjih pritoka.

Rrjedha kryesore u jore e luginës së Bujanocit është lumi Morava Jugore, e cila formohet pasi që kësaj në afërsi të Bujanocit i bashkohet Morava e Binçës dhe Moravica e Preshevës, rrjedhë përgjatë tërë luginës në drejtimet JP-VL. Morava e Jugut është një lum që kalon në rrafshinën fushore brigjet e së cilës vende-vende janë të mbrojtura me argjinatura. Regjimi i saj u jor është shumë i varur nga të reshurat atmosferike dhe të karakterit me ujëra të bujshëm. Morava e Binçës përshkon pjesën perëndimore të Komunës në gjatësi prej 15 km dhe merr me vete disa rrjedha u jore më të vogla (përroje).

Tok Preševske Moravice dug je oko 26 km, od ega na teritoriji opštine Bujanovac oko 16 km. U ovom delu toka reke Moravice podzemne vode su visoke. Sa podru ja naselja Klenike, prema Ristovcu, te e Krševi ka reka (buji arskog karaktera), koja se kod Davidovca uliva u Južnu Moravu. Dužina re nog toka iznosi oko 16 km. Trnova ka reka (koja se uzvodno naziva Brezni ka, Muhovska, a od izvorišta Zarbinska reka) izvire ispod Orlove uke (1275 m.n.v.), pri emu ukupna dužina toka iznosi oko 32 km. Reka Pinja prolazi jugoisto nim delom opštine i predstavlja glavnog recipijenta za vode koje se odlivaju u Egejsko more.

Rrjedha e Moravicës së Preshevës është e gjatë 26 km, e cila në teritorin e Bujanocit përshkonë gjatësinë prej rreth 16 km. Në këtë pjesë të rrjedhës së Moravës Jugore ujërat nëntokësore janë të larta. Nga zona e Klenikut, drejt Ristocit, rrjedhë lumi i Kërshevicës (me karkater të bujshëm), i cili te Davidovci derdhet në Moravën Jugore. Kjo rrjedhë përshkon gjatësinë prej 16 km. Lumi i Tërnocit (i cili në pjesën e epërme emërtohet si lumi i Breznicës, Muhocit, ndërkaq në burimin e saj i Zarbincës) rrjedhë nga Çuka e Shqiponjës (1275 m lmd.), me çrast përshkon gjatësinë prej 32 km. Lumi Pçinja kalon nëpër pjesën juglindore të Komunës dhe paraqet recipientin kryesor për ujërat që derdhen në Detin Egje.

Na podru ju opštine nema prirodnih akumulacija (jezera), a vešta ke se nalaze na reci P inji (400 m.n.v. od manastira Prohor P injski) i

jugoisto no od Bujanovca prema Božinjevcu (sportsko-rekreaciona površina). Sa aspekta izvora, konstatuje se da su severni i južni delovi opštine izrazito bogatiji sa pojavljivanjem podzemne vode (sliv Trnova ke i reke P inje), a da središnji, visinski niži, delovi opštine oskudevaju u izvorištima podzemnih voda.

Në teritorin e komunës nuk ka liqene natyrore, ndërkaq akumulimet artificiale janë në lumin Pçinja (400 m lartësi mbidetare nga Manastiri i Prohorit të Pçinjës) dhe në juglindje të Bujanocit në drejtim të Bozhinjevcit (sipërfaqe sportive-rekreative). Nga aspekti i burimeve, konstatohet se pjesët veriore dhe jugore të komunës janë mjaftë të pasura me ujra nëntokësore (rrjedha e lumit të Tërnocit dhe Pçinjës), ndërkaq pjesa e mesme, me lartësi të ulët, pjesët e komunës kanë mungesë në burimet e ujërave nëntokësore.

Termomineralne vode se pojavljuju u ve im koli inama kod naselja Rakovca, oko 3 km severoisto no od Bujanovca i naselja Levosoje, Božinjevac, Žuželjica i Ljiljance. Termo-mineralna voda u bazenu Specijalne bolnice za rehabilitaciju u Bujanova koj Banji izbija iz kaptazne cevi iz više izvora u kojima klju a. Kapacitet izvora je znatan, pri emu je priliv vode ve i od oticanja, pa je okolni teren esto plavljen. U njemu se stvara peloid (humusno blato), po kojem se ovo le ilište naziva i Bujanova kim (Rakova kim) blatom. Temperatura termalne vode iznosi 42-43°C.

Ujërat termominerale paraqiten në sasi më të mëdha në Rakoc, rreth 3 kilometra në verilindje të Bujanocit dhe në Levosojë, Bozhinjevc, Zhuzhelicë dhe Lilancë. Ujërat termominerale në basenin e Spitalit special për rehabilitim në Banjën e Bujanocit del nga gypat e kaptazhit nga më shumë burime në të cilat vlon. Kapaciteti i burimit është i konsiderueshëm, me çrast prurjet e ujit janë më të mëdha se dalja, andaj shpeshë ndodhë të vërshohen sipërfaqet për rreth. Në të krijohet peloidi (baltë humusore), sipas të cilës ky vend për shërim emërtohet edhe si balta e Bujanocit. Temperatura e ujit termal është 42-43°C.

2.3 Klimatske karakteristike

2.3 Karakteristikat klimatike

Opštinu karakteriše umereno kontinentalna klima sa prelazima ka mediteranskoj klimi. Podru je se odlikuje toplim, suvim i sun anim letom sa oko 250-300 sati sijanja sunca u toku letnjih meseci i nešto hladnijim zimama. Prose na godišnja temperatura vazduha u Bujanovcu iznosi 10,6°C, pri emu je sedam meseci temperatura iznad 10 °C, dok su ostali meseci hladniji, sa prose nim temperaturama ispod 10 °C. Godišnji tok relativne vlažnosti ukazuje da Bujanovac ima umerenu vlažnost vazduha ija prose na godišnja vrednost iznosi 77 %.

Komunën e Bujanocit e karakterizon klima kontinentale e cila anon kah ajo mediterane. Kjo zonë karakterizohet me verë të nxehtë, të thatë dhe me diell veror me rreth 250-300 orë shkëlqim të diellit gjatë muajve të verës dhe me dimra paksa të ftohët. Temperatura mesatare vjetore e ajrit në Bujanoc është 10,66°C, me ç'rast 7 muaj temperatura është mbi 10°C, ndërsa muajt e tjerë janë më të ftohët, me temperatura mesatare në 10°C. Lagështia e ajrit gjatë vitit tregon se Bujanoci ka një lagështi mesatare vjetore të ajrit prej 77%.

Preovla uju i vetrovi u pogledu snage vetra dolaze iz smera severoistoka, severa, istoka i severozapada, što je posledica dominantnog uticaja okolnih planina, prevoja i re nih useka koji kanališu vetar u navedenim pravcima. Jaki i olujni vetrovi se retko pojavljuju u ovom kraju. Prose na godišnja koli ina padavina na podru ju Bujanovca iznosi 646 mm. Najve a koli ina vodenog taloga izlu uje se u toku prole a i leta, sa maksimumom u junu (68 mm), dok se najmanja koli ina padavina izlu uje u avgustu (42 mm).

Erërat mbizotëruese nga aspekti i fuqisë vijnë nga drejtimet e verilindjes, lindjes dhe veriperëndimit, që është kryesisht pasojë e dominimit të maleve për rreth, grykave dhe i luginave të lumenjëve të cilët e kanalizojnë ajrin në këto drejtime. Erërat e forta dhe shtrëngatat janë të rralla në këtë zonë. Sasia mesatare vjetore e të reshurave në komunën e Bujanocit është 646 mm. Sasia më e madhe e të reshurave bie gjatë pranverës dhe verës (në qershor 68mm), ndërkaq sasia më e vogël e të reshurave bie në gusht (42mm).

2.4 Karakteristike zemljišta

2.4 Karakteristikat e tokës

Teritorija opštine Bujanovac zauzima površinu od 46.100 ha, oko 30 % teritorije je ravni arsko, a oko 70 % je brdsko-planinsko podru je. Od ove površine poljoprivredno zemljište obuhvata 25.695 ha ili 56 %, šuma 16.972 ha ili 37 % i neplodno zemljište 3.433 ha ili 7 %.

Territori i Komunës së Bujanocit zë një sipërfaqe prej 46.100 ha, 30% e të cilës është rrafshinë, ndërkaq rreth 70% është zonë kodrinore-malore. Nga sipërfaqja e përgjithshme toka bujqësore përfshinë 25.695 ha ose 56 %, pyjet 16.972 ha ose 37 % dhe tokë jopjellore 3.433 ha ose 7 %.

Od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta 25.695 ha, obradivo poljoprivredno zemljište (oranice i bašte, vo njaci, vinogradi i livade) obuhvata 17.694 ha ili 69 %. Pomenute površine zemljište su 84,70 % u privatnoj svojini (individualnim poljoprivrednim gazdinstvima) a 15,30 % je u državnoj svojini. Površina poljoprivrednog zemljišta je raspore ena u 59 naseljenih mesta, organizovanih u 29 mesnih zajednica. Privatnu

svojину nad zemljištem ima 23.358 gazdinstava, što po jednom gazdinstvu iznosi oko 1.14 ha zemlje. Registrovano je 2.700 gazdinstava, od toga aktivna su 1.919, a pasivno 781 gazdinstvo.

Nga sipërfaqja e përgjithshme e tokës bujqësore (25.695 ha), tokë e punueshme bujqësore (ara dhe kopshtije, pemishtet, vreshtat dhe livadhet) përfshinë sipërfaqe prej 17.694 ha ose 69%. 84,70% e kësaj sipërfaqe është në pronësi private (ekonomitë individuale bujqësore), ndërkaq 15,30% është në pronësi shtetërore. Sipërfaqja e tokës bujqësore është e shpërndarë në 59 vendbanime, të organizuara në 29 bashkësi lokale. Pronësi private mbi këtë tokë kanë 23.358 ekonomi familjare, e që i bie 1.14 ha për një ekonomi. Të regjistruara janë 2.700 ekonomi, ndërsa prej tyre aktive janë 1.919, pasive janë 781 ekonomi.

Najplodnije površine smeštene su u dolini Južne Morave i njenih sastavnica, ali je to prostor koji je najpogodniji za obavljanje svih aktivnosti, pa su iste delimi no zauzete izgra enim objektima i komunikacijama. Udeo poljoprivrednog u ukupnom zemljištu opao je sa 64,6 % 1964. godine na 57,78 % 2006. godine odnosno na 56 % 2014. godine.

Sipërfaqet më të plleshme janë në ultësirën e Moravës jugore dhe të degëve të saja, mirëpo kjo është sipërfaqe më e përshtatshme për ushtrimin e të gjitha aktiviteteve, prandaj një pjesë e tyre është zënë edhe me objektet e ndërtuara dhe komunikacionin. Pjesëmarrja e tokës bujqësore në sipërfaqen e përgjithshme ka rënë nga 64,6 % në vitin 1964, në 57,78% në vitin 2006, përkatsisht në 56% në vitin 2014.

Što se ti e kvaliteta zemljišta, zastupljena su zemljišta od druge do sedme katastarske klase. U dolinskom pojasu preovla uju druga i tre a klasa, dok ve i deo teritorije, mahom brdsko-planinskog karaktera, pokrivaju peta, šesta i sedma klasa. Stoga, najpovoljnije zemljište za agrarnu proizvodnju locirano je u dolini reka, koje je najkvalitetnije i najplodnije i gde i jesu locirane njive i vrtovi pa su poljoprivrednici orijentisani na ratarsku i povrtarsku proizvodnju, dok zemljište na brdsko-planinskom terenu je lošijeg kvaliteta i u delovima koji nisu pošumljeni pogodni su za vo arstvo, ali svakako i za sto arstvo.

Sa i përket kualitetit të tokës, ajo përfaqësohet nga klasi i dytë kadastral e deri në klasin e shtatë. Në brezin e ulët mbizotërojnë klasi i dytë dhe i tretë, ndërsa pjesa më e madhe e sipërfaqes, është kryesisht e karakterit kodrinore-malore, të klasit të pestë, gjashtë dhe shtatë. Andaj toka më e volitshme për prodhimtari bujqësore gjendet në luginat e lumenjëve, e cila njëherit është më kualitative dhe më e plleshme e në të cilat gjenden arat dhe kopshtijet në të cilat bujqit janë të orientuar në prodhimet lavërtare dhe perimtari, ndërkaq në terrenet kodrinore-malore toka është e kualitetit të dobët dhe në pjesët e papyllëzuara

janë të përshtatshme për pemtari dhe vreshtari dhe gjithësesi edhe për blegtori.

Na obra enim površinama zemljišta gaje se razli ite biljne kulture i to: 67,26 % ratarske kulture, 9,03 % povrtarske kulture, 0,84 % industrijske kulture, 19,70 % krmno bilje, 3,05 % vo arske kulture i 0,12 % vinove loze.

Në sipërfaqet e tokave të punueshme kultivohen kultura të ndryshme bimore edhe atë: kultura lavërtare 67,26 %; perimtari 9,03 %; kultura industriale 0,84 %; bimë foraxhere (për ushqim kafshësh) 19,70 %; pemtari 3,05 % dhe hardhia e rrushit 0,12 %

Ratarstvo na posmatranom prostoru ima dugu tradiciju. Oranice i bašte su locirane u dolinskom pojasu, do visine od 500 m, na površini od 13.830 ha.

Në sipërfaqet e përmendura lavërtaria ka një traditë të gjatë. Arat dhe kopshtijet janë të shtrira në brezin e ulët, në lartësi mbidetare deri më 500 m, në sipërfaqe prej 13.830 ha.

Povrtarstvo je prili no zna ajan segment agrarne proizvodnje kako na otvorenim baštama, tako i rana proizvodnja u staklenicima i plastenicima. Zna ajne površine pod krmnim biljem se nalaze na vlažnoj podlozi u dolini reka.

Perimtaria është një segment mjaft i rëndësishëm i prodhimtarisë bujqësore në kopshtijet e hapura, por edhe në prodhimtarinë e hershme në serrat e xhamit dhe najllonit. Sipërfaqe të konsiderueshme të mbjellura me bimë foraxhere gjenden në bazën e lagësht në ultësirat e lumenjëve.

Za agrarnu proizvodnju u opštini Bujanovac veliki zna aj ima proizvodnja i gajenje duvana, što je u direktnoj povezanosti sa industrijskim sektorom. Naj eš e se može sresti u brdskim predelima opštine.

Për prodhimtarinë agrare në Komunën e Bujanocit rëndësi të madhe ka prodhimi dhe kultivimi i duhanit, që është direkt i lidhur me sektorin industrial. Më së shpeshti mund të haset në viset malore të komunës.

Vo arstvo i vinogradarstvo na teritoriji opštine uglavnom se javljaju kao sporedna poljoprivredna grana. Površine koje zauzimaju vo e i vinova loza su neznatne i iznose svega 786 ha (2,95 %) za vo e, odnosno 233 ha (0,87 %) za vinograde.

Pemtaria dhe vreshtaria në territorin e komunës së Bujanocit kryesisht paraqiten si degë dytësore të bujqësisë. Sipërfaqet e zëna me pemë dhe hardhi rrushi janë të vogla, gjithësejtë 786 ha (2,95 %) pemë, gjegjësisht 233 ha (0,87 %) për hardhi rrushi.

S obzirom na relativno veliku zastupljenost pašnjaka i livada u ukupnoj strukturi poljoprivrednih površina, može se re i da opština ima relativno dobre

uslove za razvoj sto arske proizvodnje, koja bi uz intenziviranje nivoa proizvodnje i koriš enja travnog potencijala predstavljala okosnicu razvoja opštine. Me utim, u periodu izme u dva popisa uo en je zna ajan pad sto nog fonda.

Për shkak të sipërfaqeve të mëdha me kullosa dhe livadhe në strukturën e përgjithshme të tokave bujqësore, mundë të thuhet se komuna ka kushte relativisht të mira për zhvillimin e prodhimtarisë blegtorale, e cila me intensifikimin e nivelit të prodhimtarisë dhe të shfrytëzimit të potencialit të barit paraqet boshtin e zhvillimit të komunës. Mirëpo në periudhën mes dy regjistrimeve është vërejtur një rënie e dukshme e fondit të bagëtive.

Posebna pažnja se pridaje razvoju sektora za proizvodnju mleka i mle nih prera evina. Što se ti e proizvodnje kravljeg mleka, u opštini Bujanovac dnevno se proizvede oko 6.100 litara, dok su potencijali znatno ve i i procenjuju se na oko 15.000 litara mleka dnevno.

Kujdes i veçantë i kushtohet zhvillimit të sektorit të prodhimit të qumshtit dhe i produkteve të tij. Sa i përket prodhimit të qumshtit të lopës, në Komunën e Bujanocit prodhohen rreth 6100 litra qumësht në ditë, ndërkaq potencialet janë dukshëm më të mëdha dhe vlerësohen në 15.000 litra qumësht në ditë.

2.5 Odluke biljnog i životinjskog sveta

2.5 Karakteristikat e botës bimore dhe shtazore

Na deluvijalnim, odnosno avijalnim nanosima Južne Morave i donjeg toka njenih pritoka nalaze se fragmenti zajednica vrbe i topole. Što se ti e šumskih zajednica na pobr u, na strmim i erodiranim terenima nalazi se zajednica šume sladuna i cera sa grabi em. Donji pojas kitnjakovih šuma zauzima šuma kitnjaka i cera. Na širem podru ju nalaze se i šume kitnjaka i graba. Šume brdske bukve zauzimaju gornji pojas, ali se nalaze i na nižim nadmorskim visinama na severnim ekspozicijama i u uvalama.

Në pjesët deluvijale përkatësisht hedhjet avijale të Moravës jugore dhe të rrjedhës së poshtme të prroskave të tij gjenden fragmente të shelgut dhe plepave (lisave). Sa i përket bashkësive pyjore në shtatije, në terrenet e pjerrta dhe të eroduar gjenden bashkësi pyjore të shëgave dhe lisave me shkozë. Brezi i poshtëm i pyjeve është i mbuluar me pyjet zburuese dhe lisat. Në zonën e gjerë gjenden dhe pyjet zburuese dhe shkoza. Pyjet e ahut të pyllit mbulojnë brezin e epërm mirëpo gjenden edhe në lartësitë e poshtme mbidetare në ekspozicionet veriore dhe gjire.

Karakteristi ne životinjske vrste ovog podru ja su: kuna zlatica, veverica, divlja ma ka, vuk, lasica, zec i divlja svinja, srna (sisari); fazan, jarebice,

ptice peva ice i grabljiçve; gušteri, zmije i kornja e (gmizavci); U sastav ribljevog fonda od re nih riba ulaze: som, klen, šaran, mrena, skobalj i štuka; a od jezerskih: som, šaran, babuška, grge , klen i skobalj.

Llojet karakteristike të kafshëve të këtyre viseve janë: Shqarthe i artë (Qelbësi), ketri, macja e egër, ujku, dhelpra, lepuri dhe derri i egër, drenusha (gjitarë); fazani, thëllëza, zogjët këngëtar dhe grabitqarët; hardhuca, gjarpërinjë dhe breshka. Në fondin e peshqëve lumor bëjnë pjesë: Siluri (*Silurus glanis* L.), Mlyshi (*Leuciscus cephalus*), Krrapi (*Cyprinus carpio*), Mrena (*Barbus meridionalis*), Ngjala (*Chondroistoma nasus*) dhe Mlyshi (*Esox lucius*); kurse nga ata liqenor: Siluri (*Silurus glanis* L.), Krrapi (*Cyprinus carpio*), Krrapi Prusian (*Carassius auratus gibelio*), Perka ose Gërgeqi (*Perca fluviatilis*), Mlyshi (*Leuciscus cephalus*) dhe Ngjala (*Chondroistoma nasus*).

3 PROCENA STANJA ŽIVOTNE SREDINE NAKON USVAJANJA I IMPLEMENTACIJE LEAP-A OPŠTINE BUJANOVAC 2005. GODINE

3 VLERËSIMI I GJENDJES SË MJEDISIT PAS APROVIMIT DHE IMPLEMENTIMIT TË PAEL-it TË KOMUNËS SË BUJANOCIT NË 2005-tën

„Koristi izvor tako da vodu možemo piti i na re nom uš u“

Ekološka zapovest

„Shfrytëzoje burimin e ujit ashtu që uji të pihet edhe në shtratin e lumit“

Këshillë ekologjike

3.1 Upravljanje vodama

3.1 Administrimi i ujërave

3.1.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu u oblasti vodosnabdevanja

3.1.1 Pasqyrimi i gjendjes dhe vlerësimi i i ndikimit në mjedisin jetësor në fushën e furnizimit me ujë të pijshëm

Vodosnabdevanje Bujanovca pija om vodom ostvaruje se eksploatacijom podzemne vode iz bunarskog izvorišta koje se nalazi u aluvionu reke Bina ke Morave, udaljeno od nje 200 do 300 metara. Izvorišta vodosnabdevanja su subarteški bunari udaljeni jedan od drugog 50 do 250 metara, dubine 32 do 40 metara. Prvi bunari su izgra eni pre 1975. godine i to dva, da bi se u periodu od 1975. do 1978. godine izgradilo još osam bunara. Ovih bunara ima ukupno 20 i to na levoj obali Bina ke Morave 15, a na desnoj pet. Na ovom lokalitetu je sada u eksploataciji 13 bunara sa ukupnim kapacitetom od oko 80-90 l/sec, odnosno maksimalna izdašnost bunara je zbirno

87 l/sec, a minimalna 60 l/sec. Ukupna koli ina proizvedene vode iznosi 7.776 m³/dan, od ega je dnevna potrošnja vode za stanovnike 3.200 m³/dan, a u privredi 4.538 m³/dan. Ostali bunari od navedenih 20 su van funkcije i ne koriste se jer imaju veliki sadržaj mangana u vodi ili pak nemaju dovoljno vode. Voda iz izvorišta se zahvata preko crpnog postrojenja u crpnoj stanici, a sistem pogona je potisni i potisno-gravitacioni, jer se snabdevanje delimi no vrši preko rezervoara, a delimi no direktno preko vodovodne mreže.

Furnizimi i Bujanocit me ujë të pijshëm realizohet përmes eksploatimit të ujërave nëntokësore përmes puseve të cilat gjenden në aluvialin e lumit Morava e Binçës, larg saj 200 deri në 300 metra. Burimet e ujit janë puset subarteriale që janë 50 - 250 m larg njëri-tjetrit, në thellësi 32-40 metra. Puset e para janë hapur në vitin 1975 edhe atë 2 puse, ashtu që në periudhën 1975-1978 janë hapur edhe tetë puse të tjera. Janë gjithësejtë 20 puse. edhe atë 15 në anën e majtë të brigjeve të lumit Morava e Binçës dhe 5 në anën e djathtë. Në këtë lokacion momentalisht janë duke u eksploatuar 13 puse me kapacitet të përgjithshëm prej 80-90l/sec. Sasia e përgjithshme e ujit të prodhuar është 7.776 m³/në ditë, prej të cilave 3.200 m³/në ditë harxhohen në amëvisëri/popullatë, ndërkaq në ekonomi harxhohen 4.538 m³/në ditë. Puset e tjera nga 20 të përmendurit janë jashtë funksionit meqë kanë përmbajtje të lartë të manganit në ujë ose janë të varfër me ujë. Uji nga këto burime nxirret përmes stabilimenteve thithëse, ndërkaq sistemi i funksionit është i tipit shtytës dhe shtytës-gravitacional, ngaqë furnizimi pjesërisht bëhet edhe përmes rezervoareve, e pjesërisht drejtëpërdrejtë përmes rrjetit të ujësjellësit.

U toku 2013. godine bušen je nov bunar koji je spremljen ali još nije pušten u funkciju. Oko 2/3 izgra enih bunara se nalazi u zonama sanitarne zaštite, obezbe eni ži anom ogradom, dok za 1/3 izgra enih bunara zona nije odre ena niti uspostavljena, kao što nije ura eno ni oko novoizgra enih izvorišta. Elaborat za zonu sanitarne zaštite postoji, pa je uža zona sanitarne zaštite obeležena. Zemljište u okolini bunara se koristi kao obradiva površina za ratarske poljoprivredne kulture, a u blizini ogra enog prostora crpno-pumpnog postrojenja vrši se eksploataciju peska. Na crpnoj stanici postoji merni ure aj za merenje proizvedene vode, koji je u kvaru, tako da ne postoji mogu nost kontrole proizvedene i potrošene vode i eventualnih gubitaka u vodovodnoj mreži, što je veoma bitno za davanje higijenske ocene stanja vodovoda, kao i o masovnoj asovnoj potrošnji vode.

Gjatë vitit 2013 është shpuar një pus i ri i cili është i gatshëm por që ende nuk është lëshuar në funksion. Rreth 2/3 e puseve të hapura gjenden në zonat e mbrojtjes sanitare, të siguruar me tela, ndërkaq 1/3 e puseve janë pa zonë të definuar, sikur

që kjo nuk është bërë as rreth burimeve të reja. Elaborati për zonën e mbrojtjes sanitare ekziston, andaj edhe është shenjuar zona e ngushtë e mbrojtjes sanitare. Toka rreth puseve kultivohet dhe mbillet me kultura bujqësore të lavërtarisë, ndërkaq në afërsi të hapësirave të rrethuara të pomapave thithëse bëhet eksploatimi i rërës. Në stacionin thithës ekziston aparati matës për matjen e ujit të prodhuar, i cili është prishur, ashtu që nuk ekziston mundësia e kontrollit të ujit të prodhuar dhe atij të shfrytëzuar për të saktësuar humbjet eventuale në rrjetin e ujsjellësit, gjë e cila është shumë me rëndësi për vlerësimin e gjendjes higjienike të ujit si dhe për shfrytëzimin masiv të ujit për një orë.

Dezinfekcija vode na crpnoj stanici se vrši preko gasnog hlorinatora, pri emu se vodi evidencija o doziranom i rezidulanom hloru u mreži. Rezervni hlorinatori i rezervne crpke postoje, a kapacitet crpke je 90 l/sec. Voda iz izvorišta se ne muti.

Dezinfektimi i ujit në stacionin e pompimit bëhet përmes klorinuesit me gas, me ç'rast mbahet evidencë për klorin e dozuar dhe të reziduuar në rrjetë. Ekzistojnë klorinues dhe pompa rezervë, ndërkaq kapaciteti i thithëses është 90 l/sec. Uji nga burimet del i kthjellët dhe nuk turbullohet.

Fluorisanje vode, prema odredbama Zakona i prate eg Pravilnika se ne obavlja, niti postoji projekat za rešavanje ove zakonske obaveze.

Nuk ka fluorinim të ujit sipas dispozitave të Ligjit dhe Rregullores e as që ka ndonjë projekt për zgjidhjen e këtij obligimi ligjor.

Dužina glavnih vodova od crpne stanice do rezervoara je oko 14 km, a cevovodi su pre nika $\varnothing$ 400 mm, od azbest cementa i PVC, dok je ukupna dužina razvodne mreže 65 km $\varnothing$ 50 mm do $\varnothing$ 400 mm, od kojih su 20 % azbest-cementni, a ostalo od PVC materijala. Vodovodna mreža je stara 26 godina, katastar vodovodne mreže (interni) delimi no postoji. Prekidi u vodosnabdevanju se dešavaju uglavnom zbog nestanka elektri ne energije zbog havarija, a nestašica vode se ose a u letnjem periodu zbog neracionalne potrošnje vode.

Gjatësia e përçuesve kryesor nga stacioni i pompimit deri në rezervoar është rreth 14 km, ndërkaq gypat janë me prerje tërthore $\varnothing$ 400 mm, nga cimentoja e azbestit dhe PVC, ndërsa gjatësia e rrjetit sekondar është 65 km (me gypa $\varnothing$ 50 mm deri më $\varnothing$ 400 mm) prej të cilëve 20% janë gypa azbest-çimento, e pjesa tjetër nga materiali PVC. Rrjeti i ujësjellësit është i vjetër 26 vjet. Ekziston edhe rrjeti i pjesërishëm i kadastrit të ujësjellësit. Ndërprerjet në furnizim kryesisht shkaktohen për shkak të ndërprerjes së rrymës elektrike ose havarive, ndërkaq mungesa e ujit paraqitet në periudhën e verës për shkak të harxhimit joracional të ujit.

Vodovodni sistem Bujanovca poseduje i dva rezervoara zapremine od po 1000 m³, od kojih je jedan lociran u Velikom Trnovcu, a drugi kod klanice „Jugokoop“. Rezervoari su izolovani sa termoizolacionim slojem zemlje, a okolina je ure ena u pogledu kanalisanja i odvo enja površinskih voda.

Sistemi i ujësjellësit në Bujanoc i ka edhe dy rezervoare me vëllim prej 1000 m³, njëri gjendet në Tërnoc, ndërkaq tjetri te theritorja „Jugokoop“. Rezervoaret janë të izoluar me shtresën e dheut termoizuelues, ndërkaq ambienti për rreth tyre është i rregulluar ashtu që i kanalizon ujërat sipërfaqësore për mos t'u futur në rezervoar.

Vodovodni sistem Bujanovca snabdeva vodom za pi e 90 % stanovništva samog Bujanovca, a na vodovod su priklju ena i seoska naselja: Veliki Trnovac, Lopardince, Levosoje, Oslare, Rakovac, Božinjevac, Srpska Ku a, Ljiljance, Karadnik i Žuželjica, tako da ukupan broj stanovnika koji se snabdeva vodom iz gradskog vodovoda se kre e Od 25.000 do 28.500.

Sistemi i ujësjellësit të Bujanocit furnizon me ujë 90% të Bujanocit, ndërkaq në këtë sistem janë të kyçur edhe këto vendbanime: Tërnoc, Llopardincë, Levosojë, Oslarë, Rakoc, Bozhinjevc, Sërpska kuqë, Lilancë, Karadnik dhe Zhuzhelicë, ashtu që numri i përgjithshëm i popullatës i cili furnizohet me ujë të pijshëm nga ky sistem sillet nga 25.000 deri 28.500 banorë.

U zadnjih 5-6 godina mreža se znatno proširila (2-3 puta) tako da je nesrazmerno priklju ivanje potroša a u odnosu na raspoložive kapacitete zahva ene vode dovelo do deficita vode, naro ito u letnjim mesecima kada pojedina podru ja ostaju bez vode.

Na navedeni vodovodni sistem priklju ene su i brojne privredne organizacije a „Jugokoop“ i Bujanova ka Banja, pored toga, imaju i svoje lokalne vodovode.

Në 5-6 vitet e fundit rrjeti është zgjeruar dukshëm (për 2-3 herë) andaj për shkak të kyçjeve disproporcionale të konsumatorëve në krahasim me kapacitetet ekzistuese kemi një deficit të ujit, veçmas gjatë muajëve të verës kur disa zona mbeten pa ujë të pijshëm. Në këtë sistem gjithashtu janë të kyçura edhe organizata ekonomike, ndërkaq „Jugokoop“ dhe Banja e Bujanocit i kanë edhe sistemin e ujësjellësve lokal.

Pored navedenog bujanova kog izvorišta, JP „Komunalac“ Bujanovac raspolaže i sa slede im izvorištima za lokalne sisteme vodosnabdevanja:

Krahas burimeve të ujit në Bujanoc, NP „Komunalia“ disponon edhe me këto burime për sistemet lokale të ujësjellësit:

- Klenike sa 2 bunara, 1 bunar u Sv. Petki i 1 bunar u Kuštici koji nije u funkciji, kapaciteta 6 l/sec, za lokalni vodovod za sela Klenike, Sv. Petka, Baraljevac, Sejace, Kuštica, Trejak, Span evac i Drežnica.
- Kleniku me 2 puse, një në Sveta Petkë dhe 1 pus në Kushticë i cili nuk është në funksion, me kapacitet 6 l/sec, për ujësjellësin lokal që përfshinë fshatrat Klenik, Sv. Petkë, Baralevc, Sejacë, Kushticë, Trejak, Spançevc dhe Drezhnicë.
- Žbevac, sa 4 bunara, od kojih 1 bunar je u funkciji kapaciteta oko 2,5 l/sec, za lokalni vodovod sela Žbevac (ukupno su iskopana etiri bunara sa projektovanim ukupnim kapacitetom od 50 l/sec) ali je samo jedan u funkciji a voda je hemijski neispravna.
- Zhbevcu me 4 puse, prej të cilëve 1 është në funksion me kapacitet rreth 2.5 l/sec, për ujësjellësin lokal në Zhbevcë (gjithësejtë janë hapur 4 puse me kapacitetin e përgjithshëm të projektuar prej 50 l/sec) mirëpo vetëm se një pus është në funksion meqë uji është kimikisht jo i rregullt.
- Turija i Lu ane, sa 5 bunara, kapaciteta 25 l/sec za oba naselja, a sistem je povezan sa rezervoarom u Velikom Trnovcu.
- Turi dhe Lluçan janë 5 puse, kapaciteti 25 l/sec për të dy vendbanimet, ndërkaq sistemi është i lidhur me rezervoarin në Tërnoc.
- Nosalce, sa 1 bunarom kapaciteta oko 2,5 l/sec za lokalni vodovod Nosalce,
- Nasalca 1 pus me kapacitet 2.5 l/sec për ujësjellësin lokal në Nasalcë,
- Kon ulj, sa 4 bunara, jedan bunar je u funkciji a 3 bunara su van funkcije zbog pojave mangana u vodi.
- Konçuli me 4 puse, prej të cilëve njëri është në funksion ndërkaq 3 puse janë jashtë funksionit për shkak të prezencës së manganit në ujë.
- Bilja a, sa 2 bunara i kapacitetom 5 l/sec za lokalni vodovod Bilja a.
- Bilaçi me 2 puse dhe me kapacitet 5 l/sec për ujësjellësin lokal në Bilaç.
- Klinovac ima 1 bunar kapaciteta 3 l/sec. Za lokalni vodovod sela Klinovac i Krševica.
- Klinoci me 1 pus me kapacitet 3 l/sec. Për ujësjellësin lokal në Klinoc dhe Kërshëvicë.
- Breznica ima 1 bunar sa kapacitetom oko 2 l/sec za lokalni vodovod Breznica.
- Breznica ka 1 pus me kapacitet rreth 2 l/sec për ujësjellësin lokal në Breznicë.
- Samoljica sa 2 bunara niskog kapaciteta vode, za vodovod Samoljica. Još nije pušten u funkciju.
- Samolica i ka 2 puse me kapacitet të vogël të ujit, për ujësjellësin në Samolicë, ende nuk është lëshuar në funksion.
- Borovac ima 1 bunar sa kapacitetom od 2 l/sec za vodovod Borovac. Još nije pušten u funkciju.
- Boroci ka 1 pus me kapacitet rreth 2 l/sec për ujësjellësin në Boroc. Ende nuk është në funksion.
- Letovica ima 1 bunar sa kapacitetom 2 l/sec za vodovod Letovica. Još nije pušten u funkciju.
- Letovica e ka 1 pus me kapacitet 2 l/sec për ujësjellësin lokal në Letovicë. Ende nuk është në funksion.
- Prohor P injski sa 1 bunarom kapaciteta oko 6 l/sec za lokalni vodovod kompleksa manastira „Prohor P injski“.
- Prohori i Pçinjës me 1 pus me kapacitet rreth 6 l/sec për ujësjellësin lokal në kompleksin e Manastirit në „Prohorin e Pçinjës“.

Za ova izvorišta postoji elaborat kojim je regulisana zona sanitarne zaštite. Za sela Muhovac i Jablanicu, projektovani su lokalni seoski vodovodi. Pregled vode na higijensku ispravnost obavlja je ZZJZ Vranje po potpisanom ugovoru na godišnjem nivou. U toku 2014. godine ura eno je 420 analiza vode od strane ZZJZ Vranje.

Për këto vendburime ekziston elaborati me të cilin është rregulluar zona e mbrojtjes sanitare. Për fshatrat Muhoc dhe Jabllanicë, janë projektuar ujësjellësit lokal. Kontrollimin e ujit sa i përket rregullshmërisë higjienike e bënë EPSHP në Vranjë sipas marrëveshjes së nënshkruar në nivel vjetor. Gjatë 2014 janë bërë 420 analiza të ujit nga ana e këtij enti.

Voda iz centralnog vodovoda Bujanovca pokazuje u kontinuitetu visoki stepen higijenski ispravnosti kako sa izvorišta, tako i iz mreže što govori u prilog da se radi o vodovodu koji u visokom procentu proizvodi kvalitetnu i higijenski ispravnu vodu. Unazad više godina ovakvo stanje u kvalitetu vode se ne menja, što se potvr uje nalazima ZZJZ Vranje iz 2014. godine.

Uji nga burimi qendror në Bujanoc në vazhdimësi ka treguar një shkallë të lartë të rregullshmërisë higjienike si nga burimet, e po ashtu edhe nga rrjeti gjë e cila flet se kemi të bëjmë me ujësjellës i cili në përqindje të lartë prodhon uj kualitativ dhe higjienik. Kualiteti i ujit në vazhdimësi është i tillë për vite me radhë gjë e cila mund të konstatohet me gjetjet e EPSHP të Vranjës nga viti 2014.

Od naselja na teritoriji opštine Bujanovac, na centralni gradski vodovod su priklju eni, kao što je ve navedeno: Veliki Trnovac, Levosoje, Lopardince,

Oslare, Rakovac, Božinjevac, Srpska Ku a, Ljiljance, Žuželjica, Bujanova ka Banja i Karadnik.

Nga lokalitetet e tjera që në territorin e Komunës së Bujanocit me ujësjellësin qendror të qytetit, sikur që u tha edhe më parë, janë të lidhura këto vendbanime: Tërnoci, Levosoja, Lloparcinca, Oslara, Rakoci, Božinjevci, Sërpska kuqa, Lilanca, Banja e Bujanocit dhe Karadniku.

Na lokalni sistem Klenike su priklju ena naselja: Drežnica, Sv. Petka, Klenike, Baraljevac i nekoliko ku a sela Trejak.

Në ujësjellësin lokal të Klenikut janë lidhur këto lokalitete: Drežnica, Sv. Petka, Kleniku, Baralevci dhe disa shtëpi të fshatit Trejak.

Ostala sela ili nemaju rešeno pitanje vodosnabdevanja, ili se ono obavlja preko lokalnih seoskih vodovoda u privatnom ili vlasništvu režijskih odbora, kao i preko individualnih vodnih objekata, koji nisu pod organizovanom sistematskom kontrolom higijensko-tehni ke ispravnosti. Tako e u ovim objektima vodosnabdevanja se ne obavlja ni minimum potrebne kontrole higijenske ispravnosti vode.

Fshatrat e tjera nuk e kanë të zgjidhur çështjen e ujësjellësit, ose kanë ujësjellës lokal në pronësi private përmes organizimeve të pavarura, por ka të atillë që kanë objekte individuale të furnizimit me uj të pijshëm, e që nuk janë nën kontrollin e sistematizuar të rregullshmërisë higjieniko-teknike. Gjithashtu në këto objekte të ujësjellësit nuk bëhet as minimumi i kontrollit të nevojshëm të rregullshmërisë higjienike të ujit.

Pored navedenog, treba ista i da je podru je opštine Bujanovac bogato izvorima mineralne i termalne vode, koja se delom eksploatiše u komercijalne svrhe. Na lokalitetu Bujanova ke Banje i sela Rakovca, nalaze se izvori prirodne mineralne i oligomineralne vode koji se u ove svrhe eksploatišu, preko preduze a i to: „Heba“, „Bivoda“. U ovim fabrikama se vrši flaširanje mineralne i oligomineralne vode za tržišne potrebe i obavlja proizvodnja osvežavaju ih bezalkoholnih pi a, za koju se kao sirovine koriste navedene vode. Za ova izvorišta voda uradjene su elaborati o zonama sanitarne zaštite, ali zaštita nije obezbe ena na odgovaraju i na in. Stoga su ova izvorišta ugrožena raznim potencijalnim zaga iva ima na zašti enom banjskom podru ju Bujanova ke Banje. Pored ostalog, u blizini ovih izvorišta prolazi i Banjski kanal za atmosfersku vodu, koji istovremeno služi i kao recipijent komunalnih i industrijskih otpadnih voda, koje se u njega ispuštaju bez prethodnog pre išavanja.

Krahas asaj që u tha, duhet theksuar se treva e Komunës së Bujanocit është e pasur me burime të ujërva minerale dhe termale, i cili pjesërishtë

eksploatohet për qëllime komerciale. Në lokalitetet Banja e Bujanocit dhe në Rakoc, gjenden burimet e ujit mineral dhe oligomineral i cili eksploatohet për këtë qëllim përmes ndërmarrjeve edhe atë: „Heba“ dhe „Bivoda“. Në këto fabrika bëhet mbushja e shisheve i ujit mineral dhe oligomineral për nevojat e tregut dhe bëhet prodhimi i pijeve freskuese joalkoolike, për të cilat si lëndë e parë shfrytëzohen këto ujëra. Për këto vendburime të ujit janë bërë elaborate për zojnat e mbrojtjes sanitare, mirëpo mbrojtja nuk është siguruar në mënyrën përkatëse. Andaj këto burime janë të rrezikuara nga ndotësit potencial në zonën e mbrojtur të objektit në Banjë të Bujanocit. Veç tjerash në afërsi të këtyre burimeve kalon kanali i Banjës për bartjen e ujërave atmosferike, i cili njëkohësisht shërben edhe si recipient i ujërave komunale dhe industriale, të cilat lëshohen aty pa ndonjë pastrim paraprak.

Snabdevanje stanovništva opštine Bujanovac vodom za pi e se ne može oceniti kao zadovoljavaju e, pre svega u pogledu potrebnih koli ina, ali i u pogledu obuhva enosti stanovništva odnosno naselja snabdevanjem higijenski ispravnom i zdravstveno bezbednom vodom za pi e. Voda za pi e kojom se iz centralnog gradskog vodovoda snabdeva stanovništvo užeg gradskog podru ja i gravitiraju ih seoskih naselja, u pogledu higijenske ispravnosti je pod zakonom propisanom kontrolom, obavlja se kontinuirana i propisana dezinfekcija, i rezultati u prethodnom periodu pokazuju da je ona higijenski ispravna u pogledu kvaliteta.

Furnizimi me uj i popullatës së Komunës së Bujanocit nuk mund të vlerësohet i kënaqshëm, para së gjithash sa i përket sasive të nevojshme të ujit, por edhe të përfshirjes së popullatës, gjegjësisht venbanimeve të furnizuara me ujë të rregullt higjienik për pije dhe të sigurt nga aspekti shëndetësor. Uji i pijshëm nga burimet qendrore me të cilin furnizohet popullata e zonës së ngushtë urbane dhe i fshatrave gravituese, sa i përket rregullshmërisë higjienike është nën kontrollin e paraparë me ligj, ndërkaq me rregull dhe në vazhdimësi bëhet edhe dezinfektimi dhe rezultatet tregojnë se për nga kualiteti dhe higjiena uji është në rregull.

S obzirom da se koli ina vode koja se proizvede i distribuirana iz centralnog gradskog vodovoda ne meri, zbog nepostojanja ispravnog ure aja za merenje proizvedene vode, ne postoje validni i verodostojni podaci o gubicima vode koji nastaju tokom distribucije. Neke procene JP „Komunalac“ ukazuju na podatak od 30-40 % gubitaka u mreži, ali imaju i u vidu kvalitet cevovoda, njegovu starost, i ve im delom izgra enost od azbestno-cementnih cevi, gubici su verovatno još ve i. Pored gubitaka ovakvo stanje cevovoda, odnosno mreže, dovodi do estih havarija i pove ava rizik od izbijanja masovnih hidri nih epidemija.

Posebno je u tom pogledu karakterističan glavni gradski cevovod od azbestno-cementnih cevi, koji na pojedinim mestima, pod pritiskom teških vozila puca i dovodi do havarija.

Meqenëse nuk bëhet matja e sasisë së ujit të prodhuar dhe të distribuuar nga ujësjellësi qendror, për shkak të mungesës së aparaturës së rregullt për matjen e ujit të prodhuar, nuk ka edhe të dhëna valide mbi humbjet e ujit gjatë shpërndarjes në rrjet. Disa vlerësime të NP “Komunalia” tregojnë të dhënën se sasia e humbjeve në rrjet është 30-40% të ujit të prodhuar, por duke pasur parasyshë kualitetin e gypave, vjetërsinë e tyre dhe përbërjen prej çimento-azbestit humbjet sipas gjasave janë edhe më të mëdha. Krahas humbjeve në sasi të ujit që shpërndahen në rrjet deri te konsumatori, si pasojë e kualitetit të dobët të këtyre gypave vie edhe deri te havaritë e shpeshta dhe e shton rrezikun e përhapjes masive të epidemive hidrike. Karakteristikë e veçantë është se gypi kryesor i qytetit për shkak se është nga azbesti shpesh pëlcet nga presioni i makinave të rënda duke shkaktuar hvari në rrjet.

Pošto su gubici u mreži svakako zna ajni, a proširenje mreže ne prate i kapaciteti izvorišta u koli ini raspoložive vode, sve to dovodi do nestašice vode, naro ito u sušnim periodima godine. Ovakve nestašice svakako pove avaju rizik od izbijanja hidri nih epidemija ve ih razmera, a zbog nedostatka vode za sanitarne potrebe i potrebe održavanja li ne i kolektivne higijene, postoji rizik, a povremeno, prema podacima ZZJZ Vranje, dolazi do pojave pove anog broja crevnih zaraznih bolesti i bolesti prljavih ruku.

Për shkak të humbjeve të konsiderueshme, dhe se zgjerimi i rrjetit nuk është duke u përcjellur me rritje të kapaciteteve të ujit të disponueshëm, po vie edhe deri te mungesa e sasive të nevojshme të ujit veçmas në periudhën pa të reshura të verës. Kjo mungesë e ujit po e shton edhe rrezikun nga paraqitja e epidemive hidrike me përmasa më të mëdha, ndërkaq mungesa e ujit për nevoja sanitare dhe për nevojat e mirëmbajtjes së higjienës personale dhe kolektive, ekziston rreziku, ndërkaq sipas të dhënave të EPSHP të Vranjës po vie edhe deri numri në rritje të sëmundjeve infektuese të zorrëve dhe sëmundjeve të duarve të papastra.

3.1.2 Zaklju na razmatranja u oblasti vodosnabdevanja

3.1.2 Shqyrtimet përfundimtare në fushën e ujësjellësit

Kvalitet vode sa postoje eg izvorišta centralnog gradskog vodovoda je zadovoljavaju i kako u bakteriološkom, tako i hemijskom pogledu. Pošto je voda sa ovog izvorišta kvalitetna, potrebno je da se o uva njen kvalitet i izvorište zaštiti od svih izvora mogu eg zaga ivanja. Pošto je postoje e izvorište napadnuto raznim aktivnostima koje ga

ugrožavaju, potrebno je da Opština Bujanovac, zajedno sa JP “Komunalac“ prioritarno obezbedi sredstva za regulisanje vlasništva nad zemljištem u okviru navedenih zona i spre i sve takve aktivnosti u cilju o uvanja ovog izvorišta i kvaliteta vode u njemu.

Kvaliteti i ujit nga burimet ekzistuese të ujësjellësit qendror të qytetit është i kënaqshëm si në aspektin bakteriologjik, ashtu edhe atë kimik. Meqenëse uji nga këto burime është kualitativ, nevoitet të ruhet ky kualitet dhe burimi të mbrohet nga të gjitha burimet e ndotjes së mundshme. Meqenëse burimi ekzistues është atakuar me aktivitete të ndryshme që e rrezikojnë, është e nevojshme që Komuna e Bujanocit, bashkë me NP Komunalia” t’i japin përparësi sigurimit të mjeteve për rregullimin e pronësisë mbi tokat në kuadër të zonave të përmendura dhe t’i parandaloje aktivitetet e tilla me qëllim të ruajtjes së këtyre burimeve dhe të kualitetit të ujit që del nga ato.

Dezinfekcija vode za pi e iz ovog vodovoda obezbe uje se u kontinuitetu na postrojenju crpne stanice i stalno se kontroliše koncentracija doziranog i rezidualnog hlora.

Dezinfektimi i ujit për pije nga ky ujsjellës sigurohet në vazhdimësi në stabilimentet e stacionit të pompimit dhe kontrollohet rregullisht përqëndrimi i klorit të dozuar dhe reziduar.

Fluorizacija vode, i pored zakonske obaveze se ne obavlja, a projektnom dokumentacijom treba definisati ure aje, kadrove i prostor za realizaciju navedenog zahteva.

Flurimi i ujit edhe përkundër obligimit ligjor nuk është duke u bërë, ndërkaq me dokumentacionin projektues duhet definuar aparaturat, kuadrot dhe hapësirën për realizimin e kësaj kërkesë.

U pogledu obezbe enja dovoljnih koli ina vode za stanovnike koji se snabdevaju iz centralnog gradskog vodovoda, postoji problem koji je naro ito izražen u letnjim mesecima, kada se javljaju povremene duže ili kra e nestašice, zavisno od naselja ili dela gradskog naselja. Prekidi u vodosnabdevanju delova gradskog naselja i ostalih naselja uvek predstavljaju epidemiološki rizik. JP „Komunalac“ nema ispravan ure aj za merenje proizvedene vode na crpnom postrojenju, tako da ne može da prati ni gubitke koji nastaju u mreži, koji su zbog kvaliteta i dotrajalosti postoje e mreže sigurno veliki i procenjuju se na preko 40 % od proizvedene vode. Stoga je potrebno obezbediti ispravan ure aj za merenje proizvedene vode, a, tako e, takve ure aje na klju nim lokacijama glavnog voda, kako bi se stekla jasna slika i projektovala sanacija gubitaka u samoj mreži. U uskoj korelaciji sa sanacijom gubitaka vode u mreži leži projektovanje planske i postupne rekonstrukcije postoje e vodovodne mreže, uz zamenu postoje ih poroznih i dotrajalih azbestno-

cementnih cevi. Katastar vodovodne mreže treba adekvatno ustrojiti i inovirati. Sadašnje neplansko proširenje mreže, koje je jedan od razloga povremenih nestašica i prekida u vodosnabdevanju u pojedinim delovima Bujanovca i ostalih priklju enih naselja, treba zaustaviti i projektovati efikasan sistem proširenja mreže u skladu sa raspoloživim koli inama vode.

Sa i përket sigurimit të sasive të mjaftueshme të ujit për popullatën që furnizohet nga ujësjellësi qendror, ekziston problemi i cili vie në shprehje veçmas në muajt e verës, kur edhe paraqiten mungesa të përkohshme të ujit, varësisht nga lagjia apo pjesë të qytetit. Ndërprerjet e furnizimit me ujë të pjesëve të qytetit dhe i lokaliteteve të tjera paraqesin çdo herë rrezik epidemiologjik. NP “Komunalia” nuk ka ndonjë aparat të rregullt për matjen e ujit të prodhuar në stabilimentet thithëse, ashtu që nuk mund t’i përcjellë humbjet e shkaktuara në rrjet, të cilat për shkak të vjetërsisë së rrjetit vlerësohen diku mbi 40% të ujit të prodhuar. Andaj është e nevojshme të sigurohet aparati matës për matjen e ujit të prodhuar, sikur që aparate të tilla duhet pasur edhe në lokacionet kyçe të rrjetit primar, ashtu që të kemi një pasqyrim të qartë për të projektuar sanimet e humbjeve në vetë rrjetin. Në korelacion të ngushtë me sanimin e humbjeve në rrjetë duhet projektuar rekonstruimin e planifikuar dhe në faza të rrjetit ekzistues të ujësjellësit, krahas ndërrimit të gypave të vjetëruar poroz nga azbesti. Kadastr i rrjetit të ujësjellësit duhet radhitur dhe renovuar me rregull. Zgjerimi i paplanifikuar i tanishëm i rrjetit, i cili është njëri nga shkaqet e mungesave dhe të ndërprerjeve të herëpasëherëshme të furnizimit në pjesë të caktuara të Bujanocit dhe të lokaliteteve rreth tij, duhet ndaluar duke projektuar sistem efikas të zgjerimit të rrjetit në pajtim me sasinë e ujit në dispozicion.

Izvorišta lokalnih sistema vodosnabdevanja kojima gazduje JP „Komunalac“ i to: Klenike, Žbevac, Nasalce, Bilja a, Kon ulj tako e se prioritetno moraju zaštiti projektovanjem i realizacijom projekta zona sanitarne zaštite. U ovu svrhu, pored pripreme i realizacije projekta, neophodno je obezbediti potrebna sredstva za otkup zemljišta u okviru zona, kako bi se izvorišta zaštitila od aktivnosti koje ih ugrožavaju. Neophodno je i kod ovih sistema obezbediti kontinuirano pra enje kvaliteta i zdravstvene bezbednosti vode koja se distribuiru preko njih, u skladu sa postoje im propisima. Neophodna je tako e i kontinuirana dezinfekcija, sa pra enjem koncentracije doziranog i rezidualnog hlora u mreži ovih sistema.

Burimet e ujësjellësve lokal në Klenik, Zhbevcë, Nasalcë, Bilaç dhe Konçul me të cilat administron NP “Komunalia” gjithashtu duhet mbrojtur patjetër përmes projektimit dhe të realizimit të projektit të zonave të mbrojtjes sanitare. Për këtë qëllim, krahas përgatitjes dhe realizimit të projekteve,

duhet siguar edhe fondet përkatëse për blerjen e tokave në kuadër të zonave, ashtu që burimet e ujit të mbrohen nga aktivitete prej të cilave ato rrezikohen. Është e domosdoshme që edhe te këto sisteme lokale të sigurohet përcjellja në vazhdimësi e kualitetit dhe e sigurisë shëndetësore të ujit i cili shpërndahet përmes tyre, në pajtim me rregullat ekzistuese në fuqi, sikur edhe dezinfektimi i vazhdueshëm, krahas përcjelljes së përqëndrimit të klorit të dozuar dhe reziduar në rrjetet e këtyre sistemeve.

Neophodno je nastaviti sa realizacijom projekata dva regionalna sistema i to: Žbevac i Lu ane, radi obezbe ivanja snabdevanja vodom za pi e seoskih naselja koja im gravitiraju, a koja nemaju potpuno rešeno pitanje vodosnabdevanja.

Duhet vazhduar me realizimin e projektit të dy sistemeve regjionale në Zhbevcë dhe në Lluçan, me qëllim të sigurimit të ujit për fshatrat e tjera për rreth tyre, e që nuk e kanë të zgjidhur në tërësi problemin e furnizimit me ujë.

U okviru realizacije ovih projekata neophodno je da se prioritetno obezbedi projektovanje i realizacija zona sanitarne zaštite uz blagovremeno regulisanje vlasništva nad zemljištem u okviru navedenih zona.

Në kaudër të realizimit të këtyre projekteve duhet siguar projektimin dhe realizimin e zonave të mbrojtjes sanitare krahas rregullimit me kohë të pronësisë mbi tokat në kuadër të këtyre zonave.

Radi regulisanja pitanja i statusa lokalnih seoskih vodovoda i drugih lokalnih objekata vodosnabdevanja, potrebno je da Opština Bujanovac u skladu sa Zakonom donese odgovaraju e odluke i uspostavi i ažurira registar ovih vodnih objekata. Pored izgradnje novih, ve projektovanih lokalnih seoskih vodovoda u onim sredinama koje ne mogu to da reše putem centralnog na ina vodosnabdevanja, potrebno je zaštiti i staviti pod kontrolu postoje e izgra ene vodovode u seoskim sredinama.

Me qëllim të rregullimit të çështjes dhe të statusit të ujësjellësve lokal dhe të objekteve të tjera lokale për furnizim me ujë, nevojitet që Komuna e Bujanocit në pajtim me ligjin të bie vendime përkatëse dhe të vendosë dhe të azhuroj regjistrin e këtyre objekteve ujore. Krahas ndërrimit të ujësjellësve të ri, tani më të projektuar, nëpër ato lokalitete të cilat këtë çështje nuk mund ta zgjidhin përmes mënyrës qendrore të furnizimit me uj, është e nevojshme të merren në mbrojtje dhe nën kontroll ujësjellësit ekzistues në mjediset rurale.

Na osnovu navedenih odluka za lokalne objekte vodosnabdevanja, treba pristupiti planiranju i projektovanju njihove sanacije i njihovog dovo enja u bezbedno stanje.

Në bazë të vendimeve të përmendura për objektet lokale të ujësjellësit, duhet filluar me projektimin dhe sanimin e tyre dhe të sjelljes së tyre në gjendje të sigurtë.

U cilju përmirësimit të cilësisë së ujit, duhet të ndërmerret përmirësimi i klorinimit të ujit të pijshëm dhe të instalimit të aparaturave të reja dhe bashkëkohore për mirëmbajtje të mirë dhe të shpejtë të instalimeve, edhe atë:

Me qëllim të përmirësimit të cilësisë së ujit të pijshëm duhet bërë substitucioni i klorinimit me klorin për dezinfektim. NP “Komunalia” do ta përgatisë planin për substitucimin e klorinimit me jonizues me të cilët do të bëhet dezinfektimi i ujit përmes rrezatimit ultravjollcë ashtu që në ujë nuk do të kemi më prani të klorit të rezidual.

Dugoro ni plan za vodovod od 2015. do 2025. godine predvi a slede e aktivnosti:

Plani afatgjatë për ujësjellës prej vitit 2015-2025 parasheh këto aktivitete:

- Plansko proširenje vodovodne mreža na celoj teritoriji SO Bujanovac –oko 10 km,
- Zgjerimin e planifikuar të rrjetit të ujësjellësit në tërë territorin e Komunës së Bujanocit – rreth 10 km.
- Zamenu postoje ih azbestnih vodovodnih cevi novim politilenskim istih profila a po potrebi i ve im profilima i to : Ø 400 oko 1.200 m, Ø 300 oko 2.800 m, Ø 250 oko 800 m, Ø 200 oko 1.500 m, Ø 150 oko 800m, Ø 125 oko 500 m, Ø 100 oko 500 m,
- Zëvendësimin e gypave të ujsëjellësit prej azbesti me gypa të rinjë prej polietileni me të njëjtin profil ndërsa sipas nevojës edhe me këto profile: Ø 400 rreth 1.200 m, Ø 300 rreth 2.800 m, Ø 250 rreth 800 m, Ø 200 rreth 1.500 m, Ø 150 rreth 800m, Ø 125 rreth 500 m, Ø 100 rreth 500 m,
- Nabavku novih, savremenih alata i ure aja za bolje i brže teku e održavanje instalacija i to :
- Blerja e veglave dhe aparaturave të reja e bashkëkohore për mirëmbajtje të mirë dhe të shpejtë të instalimeve, edhe atë:

- a) CAT – Kombinovana mašina
- a) CAT – Makinë e kombinuar
- b) CAT – „BOBCAT” rovokopa (mali)
- b) CAT – „BOBCAT” hapës i gropave (i vogël)
- c) Buldožer – TG 150
- c) Buldozher – TG 150
- d) Bager – rovokopa (veliki)
- d) Bager – hapës gropash (i madhë)
- e) Mašina za poboljšavanje trupa kolovoza
- e) Makina për përmirësimin e trupave të komunikacionit

- f) Cisterna za pitku pija u vodu zapremine 8 m³
- f) Cisternë për uj të pijshëm me vëllim prej 8m³
- g) Vibro – nabija (ve i)
- g) Vibrator ngjeshës (i madhë)
- h) 15 kompleta vodoinstalatrskog alata
- h) 15 komplete veglash për instalimin e ujit

- Përmirësimi i furnizimit me ujë (në kuptim të rekonstruimit të burimeve ekszistuese, ndërtimi i burimeve të reja e tj.)
- Izgradnju 10 novih bunara u SO Bujanovac radi poboljšanja snabdevanja vodom za pi e
- Hapjen e 10 puseve të reja në komunën e Bujanocit me qëllim të përmirësimit të furnizimit me ujë për pije,
- Nabavku 30 novih pumpi
- Blerjen e 30 pompave të reja
- Za dezinfekciju vode u mreži u upotrebi su hlorinatori po lokalnim vodovodima a neophodno je obezbediti još 15 hlorinatora
- Për dezinfektimin e ujit në rrjet në përdorim janë klorinuesit për ujësjellësit lokal ndërkaq është e nevojshme të sigurohen edhe 15 klorinues të tjerë
- Nabavka 10 mera a protoka vode
- Blerja e dhjetë matësve të rrjedhjes së ujit
- Nabavku 20 jonizatora vode za postepenu zamenu hlorinatora
- Blerja e 20 jonizuesve për zëvendësimin gradual të klorinatorëve.

3.1.3 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu u oblasti otpadnih voda

3.1.3 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor në fushën e ujërave të ndotura

Zaga ivanje površinskih i podzemnih voda posledica je niza faktora, i to usled: upuštanja nepre iš enih komunalnih otpadnih voda iz naselja u prirodne recipiente bez odgovaraju eg tretmana; neizgra enosti kanalizacione infrastrukture, odnosno nepropisno izgra enih septi kih jama.

Ndotja e ujërave sipërfaqësor dhe nëntokësor është pasojë e një mori faktorësh siç janë: lëshimi i ujërave të ndotura komunale të papastruara nga vendbanimet në recipientët natyror pa ndonjë trajtim përkatës; mungesa e infrastrukturës së kanalizimit, gjegjësisht të ndërtimit të gropave spetike jashtë rregullave të parapara.

Reka Bina ka Morava doti e na podru je opštine Bujanovac optere ena komunalnim otpadnim vodama sa podru ja opštine Kosovska Kamenica, ali poslednje merenje kvaliteta vode je vršeno 1999. godine na profilu Kon ulj. Na izlazu iz opštine

Bujanovac (profil „Ristovac“) HMZS jednom mese no vrši merenje kvaliteta vode reke Južne Morave. U toku letnjih meseci, voda ima kvalitet III klase boniteta, a tek u zimskim mesecima pripada II klasi boniteta. Reka Pinja pripada I klasi kvaliteta voda i na podruju opštine Bujanovac ne predstavlja recipijent otpadnih voda. Izvorište vodosabdevanja gradskog podruja (u aluvionu Južne Morave), kao i izvorišta termomineralne vode u Bujanova koj Banji imaju definisane i proglašene zone sanitarne zaštite ali su i dalje izložene zagadjenjima zbog ega postoji stalan rizik od njihovog ugrožavanja. Projekti zoniranja pomenutih izvorišta ura eni su u periodu implementacije LEAP-a opštine Bujanovac od 2005-2015. godine.

Lumi Morava e Binçës vie në zonën e Komunës së Bujanocit e ngarkuar me ujëra të ndotura komunale nga komuna e Kamenicës, mirëpo matja e fundit e kualitetit të ujit është bërë në vitin 1999 në profilin e Konçulit. Në dalje të Komunës së Bujanocit (profili “Ristoc“) EHMS bënë matje një herë në muaj të kualitetit të ujit të lumit Morava jugore. Gjatë muajve të verës uji e ka kualitetin e klasit të III të bonitetit, ndërsa vetëm në muajt e dimërit i takon klasit II të bonitetit. Lumi Pçinja i takon klasit të I-rë të kualitetit të ujit dhe në Komunën e Bujanocit nuk paraqet recipient i ujërave të ndotura. Vendburimet e ujësjellësit qendror të Bujanocit (në aluvialin e Moravës jugore) si dhe burimet e ujërave termominerale në Banjën e Bujanocit kanë të definuar dhe të shpallur zonat e mbrojtjes sanitare. Projektet e zonimit të këtre burimeve janë hartuar në periudhën e implementimit të PAEL-it të Komunës së Bujanocit për periudhën 2005-2015.

Raspoloživa tehni ka dokumentacija koja analizira problematiku dispozicije te njih otpadnih materija na teritoriji opštine Bujanovac je prili no skromna, ali ipak dovoljna za odre enu validnu ocenu stanja. Kanalizaciona mreža Bujanovca, prema podacima ZZJZ Vranje i JP „Komunalac“ Bujanovac, po ela je sa izgradnjom 1970. godine i to u tadašnjoj ulici Maršala Tita kao i odvod do crpne stanice u „Karaka koj“. Profil cevi kojima je ura ena kanalizaciona mreža je Ø 300, (azbestno-cementne) dimenzionisan prema broju korisnika u to vreme (5.000 do 6.000 stanovnika). Sadašnja dužina kanalizacione mreže je 45 km. Broj doma instva na teritoriji Bujanovca priklju enih na gradsku kanalizacionu mrežu koji su evidentirani kao korisnici u JP „Komunalac“ Bujanovac je 3.681.

Dokumentacioni teknik në dispozicion i cili e analizon problematikën e dispozicionit të mbetjeve të materialeve të lëngshme në territorin e Komunës së Bujanocit është thujaja se modest, mirëpo megjithatë i mjaftueshëm për një vlerësim valid të gjendjes. Rrjeti i kanalizimit të Bujanocit, sipas të dhënave të EMSHP të Vranjës dhe NP “Komunalia” në Bujanoc, ka filluar të ndërtohet në vitin 1970 edhe atë në rrugën e

atëhershme Marshali Tito sikur edhe përcjellja deri te stacioni thithës në “Karakaçkë”. Profili i gypave me të cilin është punuar kanalizimi është Ø 300 (material azbesti-çimento) i dimensionuar sipas numrit të shfrytëzuesve në atë kohë (5000-6000 banorë). Gjatësia e tanishme e rrjetit të kanalizimi është 45 km. Numri i amëvisërive në territorin e Bujanocit të kyçur në rrjetin e kanalizimit, e që janë të evidentuar si shfrytëzues të shërbimeve të NP “Komunalia”, është 3.681.

Kanalizaciona mreža ne prati izgradnju vodovodne mreže što se vidi iz podataka da je na gradski vodovod priklju eno 7.816 doma instava. Poslednjih godina injeni su napori na izgradnji kanalizacione mreže i ve oj pokrivenosti gradskog naselja, tako da prema podacima JP „Komunalac“ Bujanovac kanalizacionom mrežom nisu pokrivene ul. Nikola Tesla, Zmajeva, Banjska, i Miroslav Nojkovi Cale kao i sva sela na teritoriji oštine Bujanovac osim Velikog Trnovca, Sv. Petka, Klenike, Rakovac, Bilja a i Bujanova ka Banja. Plan priklju enja svih stanovnika na kanalizacionu mrežu ne postoji kao ni katastar kanalizacione mreže. Prema podacima ZZJZ Vranje, izvestan broj industrijskih radnih organizacija je priklju en na centralnu gradsku kanalizaciju, ali nema potpunih podataka o vrsti zaga enja u otpadnoj vodi. Odre en broj privrednih subjekata poseduje sopstvene kanalizacione sisteme. Postoje samo podaci da Fabrika dušeka „Simp“ poseduje i koristi ure aj za pre iš avanje otpadnih voda koje odlaze u recipijent Preševsku Moravicu i Fabrika konditorskih proizvoda „Kondiva“ u Žbevcu ima postrojenje za otpadne vode iz koga se voda ispušta u recipijent Južnu Moravu.

Rrjeti i kanalizimit nuk është duke e përcjellur rrjetin e ujësjellësit gjë e cila mund të vërehet edhe nga të dhënat se në rrjetin e ujësjellësit të qytetit janë të kyçura 7.816 amëvisëri. Viteve të fundit janë bërë përpjekje për ndërtimin e rrjetit të kanalizimit dhe të mbulueshmërisë më të madhe të pjesës urbane, ashtu që sipas të dhënave të NP “Komunalia” në Bujanoc me rrjet të kanalizimit nuk janë mbuluar rr. Nikolla Teslla, Zmajit, Banjës dhe Miroslav Nojkoviq Cale sikur të gjitha fshatrat në territorin e Komunës së Bujanocit përveç Tërnocit, Sv. Petkës, Klenikut, Rakocit, Bilaçit dhe Banjës së Bujanocit. Plani i përfshirjes së gjithë popullatës në rrjetin e kanalizimit nuk ekziston sikur që nuk ka as kadastr të rrjetit të kanalizimit. Sipas të dhënave të EPSHP në Vranjë, një numër i konsiderueshëm i organizatave punuese industriale është e kyçur në rrjetin qendror të kanalizimit, mirëpo nuk ka të dhëna të plota për llojin e ndotjes në ujërat e zeza. Një numër i caktuar i subjekteve ekonomike, ka sistemet e veta të kanalizimit. Ka të dhëna se Fabrika e shtretërve “Simp” posedon dhe shfrytëzon stabilimentet për pastrimin e ujërave të zeza të cilat pastaj derdhen në recipientin e Moravicës së

Preshevës, sikur që stabilimentet e pastrimit të ujërave të zeza i ka edhe Fabrika e produkteve konditore “Kondiva” në Zhbevc, nga e cila ujërat lëshohen në recipientin e Moravës Jugore.

Ovakav izveštaj navodi na to da zaga enju Južne Morave sasvim sigurno doprinose i preduze a sa teritorije opštine Bujanovac, te je stoga potrebno da se ista zaštiti, saniranjem stanja u dispoziciji kako komunalnih tako i industrijskih otpadnih voda.

Një raport i tillë thekson se me siguri të plotë mund të thuhet se në ndotjen e Moravës Jugore kontribuojnë edhe ndërmarrjet nga territori i Komunës së Bujanocit, andaj për këtë është e nevojshme që ky lum të mbrohet, me sanimin e gjendjes në dispozicion si të ujërave të zeza komunale ashtu edhe industriale.

Fekalna stanica „Karakaka“ bila je nedovoljnog kapaciteta tako da nije mogla da izvu e svu otpadnu vodu iz grada, naro ito za vreme kišnog perioda, kada se dešavalo da se atmosfenska voda mešala sa fekalnom, i izazivala zagušenje na postoje oj crpnoj stanici i izlivanje. Iz ovih razloga 2008. godine izgra ena je nova fekalna stanica na novoj lokaciji severoisto no od postoje e na razdaljini od 650 m kada je i fekalna stanica „Karakaka“ stavljena van funkcije. U novoj fekalnoj stanici vrši se skupljanje otpadne vode ali se ne vrši pre iš avanje ve se prikupljene otpadne vode prepumpavaju tj. ispuštaju u Trnova ku reku. Prema podacima JP „Komunalac“ Bujanovac postoje a fekalna stanica radi neprekidno 24 asa. U funkciji su 4 unutrašnje pumpe koje poseduju snagu po 18 KW sa kapacitetom od 100 l/sec. Tokom 2012. godine u Fekalnu stanicu u Bujanovcu ugra en je mera protoka otpadne vode. Ina e, uloga Fekalne stanice je da otpadnu vodu iz gradske kanalizacione mreže prepumpaju u recipient iz razloga što je nivo recipienta viši od nivoa gradske kanalizacione mreže.

Stacioni i fekalieve “Karakaka” ishte me kapacitete jo të mjaftueshme andaj edhe nuk kishte mundësi t’i thithte të gjitha ujërat e zeza nga qyteti, veçmas gjatë të reshurave të shumta atmosferike, kur ndodhte që ujërat atmosferike përzieheshin me ujërat fekale dhe shkaktonte ngulfatje dhe dalje e ujërave jashtë kontrollit, në stacionin ekzistues thithës/pompues. Për këto shkaqe në vitin 2008 është ndërtuar stacioni i ri i fekalieve, në lokacionin e ri në verilindje, 650 m larg stacionit ekzistues, kur edhe u shua stacioni i fekalieve në “Karakaka”. Në stacionin e ri të fekalieve bëhet grumbullimi i ujërave të zeza por nuk bëhet pastrimi i tyre, ngase ato përmes pompimit lëshohen në lumin e Tërnocit. Sipas të dhënave të NP “Komunalia” në Bujanoc stacioni ekzistues punën pa ndërpre gjatë 24 orëve. Në funksion janë 4 pompa të brendshme me fuqi prej 18kW me kapacitet prej 100 l/sec. Gjatë vitit 2012 në këtë stacion është instaluar matësi i sasisë së ujërave të zeza që kalon nëpër këtë stacion. Roli i këtij

stacioni është pompimi i ujërave të zeza dhe derdhja e tyre në recipient meqë niveli i recipientit është më i lartë se i kanalizimit të qytetit.

Na osnovu napred navedenog, smatra se da 5 % doma instava Bujanovca nije priklju eno na kanalizacionu mrežu tako da se te ne otpadne materije iz doma instava uklanjaju lokalnim putem tj. putem septi kih jama koje su sagra ene od delimi no vrstog materijala i u samom dvorištu. Septi ke jame se prazne cisternom od strane privatnog preduzetnika dok mesto kona ne dispozicije nije poznato.

Në bazë të asaj që u tha, konsiderohet se 5% e amëvisërive në Bujanoc nuk janë të kyçura në rrjetin e kanalizimit ashtu që hedhurinat e lëngëta nga amvisëritë mënjahohen përmes gropave septike të cilat janë të ndërtuara pjesërisht me material të fortë edhe brenda oborreve. Gropat spetike zbrazen me cisterna nga ana e ndërmarrësve privat ndërkaq nuk dihet vendi i derdhjes së tyre.

Bujanova ka Banja je u celosti pokrivena kanalizacionom mrežom u dužini od 3.800 m sa profilom cevi Ø 300 mm i Ø 200 mm, sa posebnom crpnom fekalnom stanicom iz koje se neprera ena otpadna voda ispušta u Banjski kanal pored lokalnog puta, a u zoni sanitarne zaštite izvorišta mineralne vode koja se eksploatiše.

Banja e Bujanocit në tërësi është e mbuluar me rrjet të kanalizimit në gjatësi prej 3.800 m me gypa të profilit Ø 300 mm dhe Ø 200 mm, me stacion të veçantë thithës nga e cila ujërat e ndotur hudhen në kanal in e Banjës përkaj rrugës lokale, në zonën e mbrojtjes sanitare të burimeve të ujërave termominerale e cila eksploatohet.

U selima Klenike i Sv. Petka izgra ena je kanalizaciona mreža i ista je u funkciji. U ataru naselja Drežnica izgra eno je postrojenje za pre iš avanje otpadnih voda, koje radi neprekidno 24 asa. U funkciji je jedna pumpa koja poseduje snagu od 1,1 KW sa kapacitetom od 3 l/sec.

Në fshatrat Klenik dhe Sv. Petkë është ndërtuar rrjeti i kanalizimit funksional. Në ngastrat e fshatit Drežnicë është ndërtuar objekti në të cilin janë të vendosura stabilimentet për pastrimin e ujërave të zeza, të cilat punojnë 24 orë pa ndërprerje. Në funksion është një pompë me fuqi prej 1.1 kW me kapacitet 3 l/sec.

MZ Veliki Trnovac pokrivena je kanalizacionom mrežom ali nije izgra ena crpna fekalna stanica ve se otpadne vode ispuštaju direktno u Trnova ku reku. Postoji projekat za izgradnju fekalne stanice otpadnih voda u Velikom Trnovcu ali nije realizovan.

Bashkësia lokale Tërnoc është e mbuluar me rrjetin të kanalizimit por nuk ka stacion të grumbullimit të fekalieve dhe për pasojë ujërat e zeza

drejtpërdrejtë derdhen në lumin e Tërnocit. Ekziston projekti i ndërtimit të stacionit të fekalieve të ujërave të ndotur në Tërnoc por nuk është realizuar ende.

U seoskim naseljima opštine Bujanovac koja su priklju ena na centralni gradski vodovod, ali i u ostalim koja imaju posebne vodovode preko lokalnih seoskih vodovoda, dispozicija te nih otpadnih materija se vrši lokalno, esto na nehigijenski na in, koji ugrožava životnu okolinu.

Në fshatrat e Komunës së Bujanocit të cilat janë të kyçura në rrjetin qendror të ujësjesit, por edhe në fshatrat e tjera që kanë rrjetin lokale të ujësjesit, kemi depozitim e ujërave të zeza i cili bëhet në nivel lokal, në rastet më të shpeshta në kushte johigjienike, e që e rrezikon mjedisin jetësor.

Zbog ovakvog stanja vodotoci koji proti u kroz teritoriju Opštine Bujanovac su, prema raspoloživim podacima o ispitivanju kvaliteta vode u njima, ugroženi raznim vrstama zaga enja.

Për shkak të gjendjes së tillë rrjedhat ujore të cilat kalojnë nëpër territorin e Komunës së Bujanocit, sipas të dhënave në dispozicion për kualitetin e ujit që bartin, janë të rrezikuara me lloje të ndryshme të ndotjes.

Detaljnu procenu uticaja otpadnih voda na teritoriji opštine Bujanovac nije mogu e u potpunosti utvrditi s obzirom na neadekvatna, nedovoljna i sveobuhvatna merenja kvaliteta i režima otpadnih voda, ali se na osnovu i ovako malog broja dostupnih podataka može zaklju iti da postoj e stanje kanalizacionog sistema ugrožava životnu sredinu. S obzirom da se u recipijent ispušta otpadna voda bez ikakvog pre iš avanja, ona predstavlja potencijalnu opasnost za ekosistem Južne Morave i istovremeno ugrožava vodosnabdevanje naselja nizvodno od mesta uliva u recipijent. Ina e, reka Južna Morava je deo Ekološkog koridora od me unarodnog zna aja u Republici Srbiji prema Uredbi o ekološkoj mreži.

Vlerësimin e detajizuar të ndikimit të ujërave të zeza në territorin e Komunës së Bujanocit nuk është e mundur të konstatohet meqenëse nuk ka matje adekuate, të mjaftueshme dhe gjithëpërfshirëse të kualitetit dhe të regjimit të ujërave të zeza, mirëpo edhe në bazë të këtij numri të pakët të të dhënave mund të konkludohet se gjendja ekzistuese e sistemeve të kanalizimit e rrezikon mjedisin jetësorë. Meqë në recipientë lëshohen ujërat e zeza pa kurrfar pastrimi paraprak, ajo paraqet rrezik potencial për ekosistemin e Moravës Jugore dhe njëkohësisht e rrezikon furnizimin me uj të pijshëm të vendbanimeve përgjatë rrjedhës së këtij lumi. Përndryshe në bazë të Dekretit mbi rrjetin ekologjik, lumi Morava jugore është pjesë e Koridorit Ekologjik me rëndësi ndërkombëtare në Republikën e Serbisë.

Nepostojanje kanalizacione mreže u selima Opštine Bujanovac i lokalni na in uklanjanja otpadnih voda dovodi do zaga enja zemljišta, dubokih vodonosnih slojeva, a time ugrožava i snabdevanje vodom za pi e ovih naselja.

Mungesa e rrjetit të kanalizimit në fshatrat e Komunës së Bujanocit dhe mënyra lokale e mënjanimit të ujërave të zeza shkakton ndotjen e tokës, shtresave të thella ujëmbajtëse dhe me këtë rrezikohet edhe furnizimi me ujë të pijshëm të këtyre vendbanimeve.

Nerešeno pitanje pre iš avanja otpadnih voda kontinuirano ugrožava životnu sredinu, a naro ito recipijent kao mesto njihovog ispuštanja. Detaljna procena ovih uticaja nije trenutno mogu a zbog nepostojanja programa sistematskog ispitivanja njihovog kvaliteta i sledstvenog preduzimanja mera sanacije. Štetni efekti se naj eš e ispoljavaju preko estog pomora riba u recipijentu kao i nestanka ili smanjenja brojnosti rakova, školjki, pijavica i drugih bioindikatora iste vode.

Çështja e pazgjidhur e pastrimit të ujërave të zeza në mënyrë të vazhdueshme e rrezikon mjedisin jetësor, veçmas recipientët si vendi i hudhjes së tyre. Vlerësimi i hollësishëm i këtij ndikimi momentalisht nuk është i mundur për shkak të mungesës së programit të hulumtimit sistematik të kualitetit të tyre dhe të masave për sanimin e tyre. Efektet e dëmshme më së shpeshti manifestohen përmes vdekjes së peshqëve në recipient si dhe me zhdukjen ose të zvogëlimit të numrit të gaforreve, kërmijëve, ushujzave dhe të bioindikatorëve të tjerë të ujit të pastër.

Do osetnog poboljšanja vode vodoprijemnika i smanjenog negativnog uticaja otpadnih voda na životnu sredinu, zdravlje i standard života, može do i tek nakon izgradnje kanalizacionih sistema sa sistemima za pre iš avanje otpadnih voda naseljenih mesta uz dostizanje zahtevanog kvaliteta na postrojnima za tretman otpadnih voda u objektima industrijske zone u Bujanovcu.

Deri te një përmirësim i ndjeshëm i ujit në pranuesit e ujërave dhe të zvogëlimit të ndikimit negativ të ujërave të zeza në mjedisin jetësor, shëndetin dhe standardin e jetës, mund të vie vetëm pas ndërtimit të sistemeve të kanalizimit me sistem për pastrim të ujërave të zeza në vendbanime krahas arritjes së kualitetit të kërkuar në stabilimentet për trajtimin e ujërave të zeza në objektet e zonës industriale të Bujanocit.

3.1.4 Zaklju na razmatranja u oblasti otpadnih voda

3.1.4 Shqyrtimet përfundimtare në fushën e ujërave të zeza

Na osnovu iznetog može se zaklju iti da u proteklom periodu u opštini Bujanovac nije dat adekvatan i potreban zna aj problematici uklanjanja otpadnih voda. U narednom periodu potrebno je sistematski pri i problemima proizvodnje, pre iš avanja i uklanjanja otpadnih voda, uz izgradnju sistema za njihovo pre iš avanje. To pre svega odnosi na organizovano angažovanje nadležnih organa državne uprave u principijelnom sprovo enju merenja kvaliteta i kvantiteta otpadnih voda u skladu sa zakonom. Ovim merenjima moraju biti obuhva eni svi evidentirani zaga iva i na teritoriji opštine.

Në bazë të asaj që u tha mund të konkludohet se në periudhën e kaluar në Komunën e Bujanocit nuk i është dhënë një rëndësi adekuate çështjes së mënjanimet të ujërave të zeza. Në periudhën e ardhshme duhet bërë një qasje sistematike problemit të prodhimit, pastrimit dhe të mënjanimet të ujërave të zeza, krahas ndërtimit të sistemit për pastrimin e tyre. Kjo para së gjithash përkon me angazhimin e organizuar të organeve kompetente të administratës shtetërore në zbatimin parimor të matjes së kualitetit dhe të kuantitetit të ujërave të zeza në pajtim me ligjin. Me këto matje duhet të përfshihen të gjithë ndotësit e evidentuar në territorin e Komunës së Bujanocit.

Paralelno sa ovim programom je potrebno uraditi detaljnu studiju stanja otpadnih voda u opštini sa predlogom mera za sanaciju postoje eg stanja i predlogom stalnog monitoringa otpadnih voda na odre enim lokacijama. Izradom namenske dokumentacije treba preispitati, potvrditi ili modifikovati postoje e koncepte i pravila izgradnje gradske kanalizacije i kanalizacione mreže po selima opštine Bujanovac.

Paralelishtë me këtë program nevojitet të bëhet edhe studimi i hollësishëm i gjendjes së ujërave të zeza në komunën tonë me pasqyrimin e masave për sanimin e gjendjes ekzistuese dhe propozimin e monitorimit të përhershëm të ujërave të zeza në lokacione të caktuara. Hartimi i dokumentacionit përkatës duhet rishqyrtuar, konstatuar ose modifikuar konceptet dhe rregullat ekzistuese të ndërtimit të kanalizimit dhe rrjetit të kanalizimit nëpër fshatra të Komunës së Bujanocit.

Neophodno je pristupiti radovima na izgradnji sekundarne kanalizacione mreže, kako bi ona obavezno pratila vodovodnu mrežu, posebno u selima, radovima na inspekciji i sanaciji postoje ih kolektora, kao i radovima na iznalaženju adekvatnog tehni kog rešenja. Zajedno sa ovim potrebno je uraditi katastar zaga iva a kod nadležnog organa lokalne samouprave, analizirati stanje otpadnih voda (kvalitet i kvantitet) i propisati mere za sanaciju konstantovanog stanja u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima i principom „zaga iva pla a“.

Është e domosdoshme të fillohet me punët në ndërtimin e rrjetit sekondar të kanalizimit, ashtu që ta përcjellë ritmin e shtrirjes së rrjetit të ujës-jellësit, veçmas në fshatra, në punët e inspeksionit dhe të sanimit të kolektorëve ekzistues, si dhe në punët në gjetjen e zgjidhjes teknike adekuate. Krahas kësaj duhet hartuar edhe kadastrin e ndotësve te organi kompetent i vetadministrimit lokal, të analizohet gjendja e ujërave të zeza (kualiteti dhe kuantiteti) dhe të parashihen masat dhe sanimi i gjendjes së konstatuar në pajtim me rregullat ligjore dhe parimin “ndotësi paguan”.

U skladu sa utvr enim katastrom zaga iva a treba definisati adekvatne aktivnosti na obuhvatu otpadnih voda industrijskih kompleksa u delu rekonstrukcije i dogradnje kanalizacione mreže, kao i rekonstrukciju i dogradnju postoje ih ure aja za pretretman i zajedni ki tretman otpadnih voda.

Në pajtim me kadastrin e përcaktuar të ndotësve duhet definuar aktivitetet adekuate në përfshirësin e ujërave të zeza të komplekseve industriale në pjesën e rekonstruimit dhe të ndërtimeve shtesë të rrjetit të kanalizimit, si dhe rekonstruimin dhe instalimet shtesë në pajimet ekzistuese për paratrajtimin dhe trajtimin e përbashkët të ujërave të zeza.

U svim seoskim naseljima, kao i na teritoriji Bujanovca, neophodno je uraditi projektnu dokumentaciju i pravce izgradnje kanalizacionog sistema prvenstveno na lokacijama gde postoje septi ke jame i nužnici, uz istovremeno hitno definisanje i ure ivanje lokacija za pražnjenje postoje ih septi kih jama i njihovu organizovanu kontrolu. Pražnjenje septi kih jama poveravati samo onim licima koja ispune neophodne prethodno propisane uslove za bezbedno obavljanje ove delatnosti.

Në të gjitha fshatrat, si dhe në territorin e Bujanocit, duhet hartuar dokumentacioni projektues dhe drejtimet e ndërtimit të sistemit të kanalizimit para së gjithash në lokalitetet për zbrazjen e gropave septike ekzistuese dhe nevojtove, krahas definimit emergjent dhe të rregullimit të lokacioneve për zbrazjen e gropave septike dhe kontrollin e tyre të organizuar. Zbrazja e gropave septike duhet besuar atyre personave të cilët i plotësojnë kushtet e domosdoshme të parapara për ushtrim të sigurtë të veprimtarisë.

Dugoro ni plan za otpadne vode od 2015 do 2025

Plani afatgjatë për ujërat e zeza për periudhën 2015 - 2025

1. Proširenje fekalne i atmosfërske kanilacione mreže na celoj teritoriji SO Bujanovac oko 10 km – cevi raznih profila.

1. Zgjerimi i rrjetit të kanalizimit të fekalieve dhe ujrave atmosferike në tërë territorin e Komunës së Bujanocit rreth 10 km – me gypa profilesh të ndryshëm.
2. Izrada novih kolektora kao i rekonstrukciju postoje ih (PPOV) - 5 postrojenja.
2. Ngritja e kolektorëve të rinjë dhe rekonstruimi i kolektorëve ekzistues (PPOV) – në 5 stabilimente të tilla.
3. Zamenu postoje ih uli njih instalacija (azbestnih) sa poliviniskim (PVC) cevima i po potrebi zamenu profila oko 3 km – razni profili.
3. Ndërrimi i instalimeve ekzistuese rrugore (prej azbesti) me gypa prej polivinili (PVC) dhe sipas nevojës ndërrimin e profilit të tyre për 3 km gjatësi – profile të ndryshme.
4. Nabavku novih savremenih alata i vozila za održavanje kanalizacije, kako fekalne tako i atmosfenske i to :
4. Blerja e veglave dhe automjeteve të reja moderne për mirëmbajtjen e kanalizimit, si atë të fekalieve po ashtu edhe atmosferik edhe atë:
  - a) Voma – Cisterna (kombinovana za odgušivanje kanalizacione mreže)
  - a) Voma – Cisternë (e kombinuar për hapjen e kanalizimeve të ngulfatura)
  - b) Usisna (mašina za ususivanje otpadne vode)
  - b) Aspirator (makinë për thithjen e ujërave të zeza)
  - c) Mulnjih pumpi
  - c) Pompa lymy
  - d) Kanalizacione sajle – raznih profila
  - d) Tel (sajle) kanalizimi –profilesh të ndryshme
5. Izgradnja objekta na fekalnoj stanici za boravak radnika.
5. Ndërtimi i objekteve në stacionin fekal për punëtorët kujdestar.

3.2. Upravljanje otpadom

3.2. Administrimi me mbeturinat

3.2.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu u oblasti upravljanja otpadom

3.2.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor në fushën e administrimit me mbeturinat

„Razmišljajmo o otpadu da ne završimo na njenu!“

Ekološka zapovest

„Të mendojmë për mbeturinat e jo të përfundojmë në mbeturina!“

Këshillë ekologjike

Prema najnovijim analizama i podacima prikazanim u Regionalnom planu upravljanja otpadom u P injskom okrugu 2013-2023, na teritoriji opštine Bujanovac generiše se dnevno oko 26 t otpada. Sakupljanje i transport otpada povereni su JP „Komunalac“. Primarna selekcija otpada se ne vrši.

Sipas analizave më të reja dhe të dhënave të publikuara në Planin regional për administrimin e mbeturinave në Qarkun e Pčinjës 2013-2023 në territorin e Komunës së Bujanocit çdo ditë gjenerohen mesatarisht 26 ton mbeturina. Grumbullimi dhe transporti i mbeturinave i është besuar NP “Komunalia”. Nuk ka selektim primar të mbeturinave.

Otpad se odvozi na prostor u produžetku doskorašnje gradske „deponije“ koja je delimi no sanirana i zatvorena. Sanacija deponije je delimi no ura ena na površini od 2 ha. Postavljeni su betonski stubovi i površina deponije je izravnana i posuta slojem zemlje. Zemlja za prekrivanje površinskog sloja ubreta uzimana je sa lokacije u Turskom dolu odakle je vožen materijal za izgradnju nove trase auto-puta E-75 na Koridoru X na deonici Deonji Neradovac-Levosojje.

Mbeturinat depozitohen në hapësirën në vazhdim të “deponisë” së deritanishme të qytetit e cila pjesërisht është sanuar dhe mbyllur. Sanimi i deponisë pjesërisht është bërë në sipërfaqen prej 2 hektarësh. Janë vendosur shtylla prej betoni dhe se sipërfaqja e deponisë është rrafshuar dhe është shtuar me shtresë dheu. Dheu për mbulimin e shtresës sipërfaqësore të mbeturinave është marrë nga lokacioni “Lugina Turke” prej nga është marrë materiali për ndërtimin e trasesë së re të magjistrale E-75, në Koridorin X, në segmentin rrugor Neradovac / Levosojjë.

Nakon po etnih radova na zatvaranju Gradske deponije ista je poširena u produžetku postoje e na površini od oko 5 ha. Ovaj prostor nije ogra ena pristupni put u dužini od 50 m je u lošem stanju. Povremeno se javljaju i požari, ali mnogo re e nego u ranijim godinama.

Pas punimeve fillestare në mbylljen e deponisë së qytetit e njëjta është zgjeruar në vazhdimin e asaj ekzistueses në sipërfaqe prej 5 hektarësh. Kjo hapësirë nuk është rrethuar ndërkaq rruga hyrëse në gjatësi prej 50 m është në gjendje të keqe. Herë pas here paraqiten zjarre, por shumë më rrallë se viteve të mëparshme.

U toku prošle godine i po etkom ove na obodu deponije od mosta na Trnova koj reci prema uš u u Južnu Moravi Trnova ka reka je zbog velikog vodostaja i neo iš enog korita obraslog šibljem odnela deo levog bedema u dužini od oko 500 metara tako da postoji opasnost od urušavanja leve obale nizvodno od mosta na Trnova koj reci prema uš u u

Južnu Moravu i dopiranja vode do tela gradske deponije koja je u fazi sanacije i zatvaranja.

Gjatë vitit të kaluar dhe në fillim të këtij viti në shpatijet e deponisë nga ura në lumin e Tërnocit në drejtim të ngushticës së Moravës jugore, lumi i Tërnocit, në kohë shirash të bujshme, ka prishur një pjesë të argjinaturës së majtë në gjatësi 500 m andaj ekziston rreziku i shembjes së bregut të majtë tatëpjetë nga ura në Lumin e Tërnocit në drejtim të ngushticës së Moravës jugore dhe të futjes së ujit në trupin e deponisë së qytetit e cila është në fazën e sanimit dhe të mbylljes.

U periodu od proteklih 10 godina mreža sakupljanja otpada je proširena na naseljeno mesto Veliki Trnovac odakle je po elo izvoženje sme a od 2008. godine. Za ovo naselje nabavljene su kante od 120 l za svako doma instvo. Osim kanti u OŠ „Muharem Kadriu“ postavljen je jedan veliki kontejner zapremine 5 m³ a kod De jeg vrti a i Abulante postavljen je još jedan kontejner zapremine 1,1 m³.

Në periudhën e decenies që lëmë pas rrjeti i grumbullimit të mbeturinave është zgjeruar në Tërnoc nga ku ka filluar bartja e organizuar e mbeturinave nga viti 2008. Këto vendbanime janë furnizuar me enë prej 120 l për çdo familje. Veç kontejnerëve në SHF “Muharem Kadriu” në Tërnoc është vendosur edhe një kontejner i madhë me vëllim prej 5 m³ ndërkaq te Çerdhja e fëmijëve dhe Ambulanta është vendosur një kontejner me vëllim 1.1 m³.

Morfološki sastav otpada nepromenjen u odnosu na prethodnih deset godina. Selekcija otpada se ne vrši.

Përbërja morfologjike e mbeturinave nuk është ndryshuar në raport me dhjetë vitet e kaluara. Nuk bëhet selektimi i mbeturinave.

Osim gradske deponije u blizini naseljenih mesta a i u samim naseljima registrovane su divlje deponije. Podaci iz Plana za integrisano upravljanje otpadom u Opštini Bujanovac ažurirani su u martu 2014. godine i u februaru 2015. godine tako da su dostavljeni Agenciji za zaštitu životne sredine. Prema tim podacima na teritoriji opštine Bujanovac u 59 naseljenih mesta ima 157 divljih smetlišta. Na ovim smetlištima nalazi se otpad i ubre razli itog morfološkog sastava i to u koli ini od 21.692 tone. Tako e je procenjeno da površina zemljišta na kojoj su registrovane divlje deponije iznosi preko 30 ha. Neka od divljih smetlišta su delimi no sanirana u periodu implementacije Plana za integrisano upravljanje otpadom u opštini Bujanovac 2010-2015. godine.

Përveç deponisë ekzistuese ka deponi të egra në afërsi dhe brenda vendbanimeve. Të dhënat nga Plani për administrim të integruar të mbeturinave në

Komunën e Bujanocit janë azhornuar në marsin e 2014 dhe në shkurt të 2015 ashtu që këto të dhëna i janë dërguar Agjensionit për mbrojtjen e mjedisit jetësor. Sipas këtyre të dhënave në Komunën e Bujanocit ka 157 deponi të egra, në të cilat është depozituar bërllogu dhe mbeturinat me përbërje të ndryshme morfologjike edhe atë në sasi prej 21.692 tonelata. Gjithashtu është vlerësuar se sipërfaqja e tokave në të cilat janë regjistruar këto deponi shtrihet në 30 hektarë. Disa nga këto deponi pjesërisht janë sanuar në periudhën e implementimit të Planit për administrimin e menaxhuar të mbeturinave në Komunën e Bujanocit për periudhën 2010-2015.

Koli ine, vrste i sastav otpada

Sasitë, lloji dhe përbërja e mbeturinave

Trenutna procena generisanja otpada zasniva se na raspoloživim podacima o demografskom, ekonomskom i društvenom razvoju. Stoga, svaka procena koja se odnosi na proizvodnju otpada u narednim godinama treba da sadrži dozu opreznosti. Posebno se preporu uje da revizija procene za naredni period bude u skladu sa odgovaraju im raspoloživim podacima, u redovnim intervalima. Generalno, koli ina otpada i njegov sastav zavise od niza razli itih faktora, kao što su:

Vlerësimi aktual i gjenerimit të mbeturinave bazohet në të dhënat që kemi për zhvillimin demografik, ekonomik dhe shoqëror. Andaj, çdo vlerësim e cila përkon me prodhimin e mbeturinave në vitet në vijim duhet të përmbajë një dozë rezervimi. Veçmas rekomandohet që revidimi i vlerësimit për periudhën e ardhshme të jetë në pajtim me të dhënat përkatëse në dispozicion, në intervale të rregullta. Përgjithësisht, sasia e mbeturinave dhe përbërja e tyre varen nga një varg faktorësh, siç janë:

- Broj stanovnika,
- Numri i banorëve,
- Kretanje industrijske proizvodnje,
- Lëvizje e prodhimitarisë industriale,
- Porast poljoprivredne proizvodnje,
- Rritja e prodhimitarisë bujqësore,
- Uvo enje odvojenog sakupljanja otpada i reciklaže,
- Futja e e grumbullimit ndarë të mbeturinave dhe reciklimit,
- Porast koli ina neopasnog industrijskog otpada proporcionalno ekonomskom razvoju.
- Rritja e sasirave të mbeturinave industriale në përpjestim me zhvillimin ekonomik.

Koli ine generisanog otpada u jednoj opštini su direktno proporcionalne broju stanovnika. Na osnovu podataka Zavoda za statistiku Republike Srbije, broj stanovnika se smanjuje tokom godina, kao što je prikazano pore enjem broja stanovnika iz Popisa 1991. i 2002. godine.

Sasitë e mbeturinave të gjeneruara në një komunë janë në përpjestim të drejtë me numrin e popullatës. Në bazë të të dhënave të Entit statistikor të Republikës së Serbisë, me kalimin e viteve numri i banorëve është duke u zvogëluar, siç është treguar në tabelën krahasuese të regjistrimeve 1991 dhe 2002.

Reciklaža i druge mogu nosti tretmana otpada

Reciklimi dhe mundësitë e tjera të trajtimit të mbeturinave

Na teritoriji opštine Bujanovac posluje 5 operatera u okviru centara za otkup sekundarnih sirovina metalnog porekla: Tiki-Niti, EuroCommerce, Gagi, Metal-Trade i Mesing-Bize. Ovi centri godišnje sakupe oko 11.000 t metalnih delova samo od starih automobila.

Në territorin e Komunës së Bujanocit afarojnë 5 operator në kuadër të qendrës për grumbullimin e lëndëve sekondare me origjinë metalike: Tiki-Niti, EuroCommerce, Gagi, Metal-Trade dhe Mesing-Bize. Këto qendra grumbullojnë 11.000 tonelata pjesë metalike vetëm nga automobilat e vjetër.

Preduze e za sakupljanje i otkup sekundarnih sirovina neopasnog karaktera „Ecocetas“ iz Trgovišta otkupljuje plastiku sa oznakama 1, 2 i 4 tj. PET, HDPE i LDPE, kao i stari otpadni papir i karton. Od 2012. godine ovo preduze e posluje i na teritoriji opštine Bujanovac i godišnje preuzme oko 15 t PET ambalaže i 3 tone najlonske folije za dalju reciklažu.

Ndërmarrjet për grumbullimin dhe blerjen e lëndëve sekondare me karakter të parrezikshëm “Ecocetas” nga Tërgovishta grumbullon plastikën me shenjat 1, 2 dhe 4 gjegjësishtë PET, HDPE dhe LDPE, sikur dhe mbeturinat nga letra e vjetër dhe kartoni. Nga viti 2012 kjo ndërmarrje afaron edhe në territorin e Komunës së Bujanocit dhe për çdo vit grumbullon rreth 14 tonelata ambalaz PET dhe 3 tonelata foli najlloni për reciklim të mëtejshëm.

U Vranju je otvoren i isturen objekat za otkup aluminijumskih limenki Fonda za reciklažu i povra aj limenki „RECAN“ iz Beograda. Ovaj Fond prikuplja aluminijumske limenke od 2012. godine sa teritorije opštine Bujanovac. Godišnje se ovom Fondu isporu i oko 4 t aluminijumskih limenki.

Në Vranjë është hapur edhe një objekt i ndarë për grumbullimin e kanaqeve Fondi për reciklim dhe për kthimin e kanaqeve “RECAN” nga Beogradi. Ky Fond grumbullon kanaqet prej alumini nga viti 2012 nga territori i Komunës së Bujanocit. Për çdo vit këtij Fondi i dorëzohen rreth 4 t kanaqesh nga alumini.

Srpska fabrika za reciklažu stakla iz Greja a kod Aleksinca po pozivu pravnih ili fizi kih lica koji sakupe najmanje 10 t ambalažnog stakla na jednom mestu, dolazi svojim specijalnim vozilom da tu

koli inu preuzme. Godišnje se iz Fabrike „Heba“ i preko Ekološkog društva „Bujanovac“ ovoj Fabrici isporu i oko 60 t staklene ambalaže.

Fabrika serbe për reciklimin e qelqit nga Grejaça te Aleksinci me ftesë të personave juridik dhe fizikë të cilët grumbullojnë së paku 10 tonelata ambalazh qelqi në një vend, vie me automjetin e tyre special që ta merr atë sasi. Çpër çdo vit nga “Heba” dhe përmes Shoqatës ekologjike “Bujanoci” kësaj fabrike i dorëzohen rreth 60 t amabalazh qelqi.

Fabrika „Holcim“ za proizvodnju cementa iz Velikog Popovca tako e organizuje prevoz za sakupljenih najmanje 10 t otpadnih guma. Godišnje se ovom operateru iz Bujanovca isporu i oko 15 t otpadnih guma. Saradnja sa ovim operaterom po ela je 2013. godine.

Fabrika e prodhimit të çimentos “Holcim” nga Popovci i Madhë gjithashtu organizon transportin nëse grumbullohen sasi prej së paku 10 t mbeturinë gomash. Për çdo vit këtij operateri nga Bujanoci i dorëzohen rreth 15 t goma të vjetra. Bashkëpunimi me këtë operatorë ka filluar në vitin 2013.

Firma „Jugo-Impex“ doo EEO Reciklaža iz Niša od 2014. godine po pozivu fizi kih ili pravnih lica koja imaju najmanje 5 t sakupljenog elektri nog i elektronskog otpada dolazi da isti preuzme. U toku 2014. godine organizovana je samo jedna akcija sakupljanja elektri nog i elektronskog otpada preko Ekološkog društva „Bujanovac“ kada je sakupljeno 5.200 kg starih elektri nih i elektronskih ure aja.

Firma “Jugo-Impex” shpk EEO Reciklimi nga Nishi nga viti 2014 me ftesë të personave juridik ose fizik vjenë për t’i marrë sasitë e grumbulluara të mbeturinave elektrike dhe elektronike në masë prej 5 t. Gjatë vitit 2014 është organizuar vetëm një aksion i grumbullimit të mbeturinave elektrike dhe elektronike përmes Shoqatës ekologjike “Bujanoci” me ç’rast ishin grumbulluar 5.2 t aparatura të vjetra elektrike dhe elektronike.

Firma „Romabaj“ koja je registrovana kao socijalno preduze e bavi se otkupom plasti ne ambalaže sa oznakama 1, 2 i 4 (PET, HDPE i LDPE). Posluje od 2013. godine i godišnje sakupi oko 15 t PET ambalaže, 5 t najlonske folije i 10 t tvrde plastike (HDPE).

Firma “Romabaj” e cila është regjistruar si ndërmarrje sociale merret me grumbullimin e ambalazhit prej plastike me shenjat 1, 2 dhe 4 (PET, HDPE dhe LDPE). Afaron nga viti 2013 dhe për çdo vit grumbullon rreth 15 t ambalazh PET, 5t foli najlloni dhe 10 t të plastikës së fortë (HDPE).

*Druge opcije tretmana
Opsionet e tjera të trajtimit*

Osim reciklaže koja je pomenuta, druge opcije tretmana otpada kao što su kompostiranje, anaerobna digestija i insineracija, nisu zastupljene. Me utim, treba predvideti mogućnost kompostiranja u blizini restorana „Baze Jug“, pojedinih fabrika i ustanova koje imaju restorane za kolektivnu ishranu, Specijalne bolnice za rehabilitaciju u Bujanova koj Banji i sl. kako bi se količina organskog tj. biorazgradivog otpada smanjila za deponovanje a iskoristila za proizvodnju humusa.

Prveć reciklimit, opcionet e tjera të trajtimit të mbeturinave siç është kompostimi, digjestimi anaerob dhe insinerimi, nuk janë të përfaqësuar. Mirëpo, duhet paraparë mundësinë e kompostimit në afërsi të restoranit “Baza jug”, të disa fabrikave dhe enteve të cilat kanë restorane për ushqim kolektiv, siç është edhe Spitali special për rehabilitim në Banjën e Bujanocit e të ngjajshme, me qëllim që sasia e mbeturinave organike të zvogëlohet për deponim ndërkaq do të ishte shfrytëzuar për prodhimin e humusit.

Strateški okvir i potrebne promene Korniza strategjike dhe ndryshimet e nevojshme

U periodu 2013-2014. godine Centar za razvoj P injskog i Jablani kog okruga iz Leskovca uradio je Regionalni plan upravljanja otpadom za P injski okrug 2012-2023. Opština Bujanovac u estvovala je u izradi predmetnog Plana.

Në periudhën 2013-2014 Qendra për zhvillimin e Qarkut të Pçinjës dhe Jabllanicës nga Leskoci ka bërë Plani regjional për administrimin e mbeturinave për Qarkun e Pçinjës 2012-2023. Komuna e Bujanocit ka marrë pjesë në hartimin e Planit në fjalë.

Regionalni koncept upravljanja otpadom definisan je nacionalnom Strategijom upravljanja otpadom Republike Srbije 2010-2019. Potrebe Regiona za upravljanje otpadom koji ine Vranje, Vladi in Han, Surdulica, Bujanovac, Preševo, Trgovište i Bosilegrad su:

Koncepti regjional i administrimit me mbeturinat është definuar në Strategjinë nacionale për administrimin e mbeturinave të Republikës së Serbisë 2010-2019. Nevojat për administrimin e mbeturinave të regjionit, të cilin e përbëjnë Vranja, Vlladiçin Hani, Surdulica, Bujanoci, Presheva, Tërgovishta dhe Bosilegradi, janë:

- Osiguranje institucionalnih dogovora i potpisivanje me uopštinskog sporazuma koji su preduslov za uspostavljanje regionalnog sistema upravljanja otpadom,
- Sigurimi i marrëveshjeve institucionale dhe nënshkrimi i marrëveshjeve ndërkomunale të cilat janë parakusht për vendosjen e sistemit regjional të administrimit të mbeturinave,

- Sanacija postoje ih smetlišta i njihovo postupno zatvaranje,
- Sanimi i depozitimeve ekzistuese të bërllogut dhe mbyllja e tyre graduale,
- Obezbe enje organizovanog sakupljanja otpada na celom podru ju regiona,
- Sigurimi i grumbullimit të organizuar të mbeturinave në gjithë regjionin,
- Uspostavljanje regionalnog sistema za upravljanje otpadom,
- Vendorsja e sistemit regjional për administrim të mbeturinave,
- Izgradnja svih elemenata Regionalnog centra, uklju uju i proširenje regionalne deponije „Meteris“, postrojenje za separaciju otpada, postrojenje za kompostiranje organskog otpada i dr,
- Ndërtimi i të gjithë elementeve të Qendrës regjionale, duke përfshi edhe zgjerimin e deponisë regjionale “Meteris”, stabilimentet për separimin e mbeturinave, të kompostimit të mbeturinave organike e tj.,
- Razvijanje svesti gra ana – širenje kulture odgovornog postupanja sa otpadom,
- Ngritja e vetëdijes së qytetarëve – avokimi për kulturë të përgjegjësisë së veprimit me mbeturinat,
- Sistemsko obrazovanje javnosti o potrebi primarne selekcije otpada i reciklaže.
- Arsimimi sistemor i opinjonit për nevojën e selektimit primar dhe reciklimit të mbeturinave.

Potrebno je intenzivirati poslove na uspostavljanju Regionalnog centra za upravljanje otpadom i što pre proširiti regionalnu deponiju i razviti sistem reciklaže i ponovnog iskoriš enja otpada. Na taj na in e se stvoriti osnovni preduslovi za zaštitu životne sredine od zaga enja, ali i zaštitu zdravlja stanovništva. Izdvajanje reciklabilnih materijala i separacija otpada e omogu iti smanjenje koli ine otpada za odlaganje i obezbedi e reciklažu sekundarnih sirovina. Pored toga, pokrivenost teritorije obuhva ene sistemom sakupljanja otpada e se zna ajno pove ati ime e biti omogu eno uklanjanje divljih deponija iz seoskih naselja. Podsticanje razvijanja sistema upravljanja posebnim tokovima otpada, tako e je veoma važno.

Duhet intensifikuar punët në vendosjen e Qendrës regjionale për administrimin e mbeturinave dhe sa më parë të zgjerohet deponia regjionale dhe të zhvillohet sistemi i reciklimit dhe të ripëdorimit të mbeturinave. Në këtë mënyrë do të krijohen parakushtet themelore për mbrojtjen e mjedisit jetësor nga ndotja por edhe mbrojtja e shëndetit të popullatës. Ndarja e materialeve të riciklueshme dhe separimi i mbeturinave do të mundësoj zvogëlimin e sasive të mbeturinave për depozitim dhe do të siguroje riciklimin e lëndëve sekondare. Krahas kësaj,

mbulueshmëria e territorit të përfshirë në sistemin e grumbullimit të mbeturinave dukshëm do të rritet me çka do të mundësohet mënjanimi i deponive të egra nga vendbanimet rurale. Gjithashtu rëndësi të veçantë ka nxitja e zhvillimit të sistemit të administrimit me rrjedhat e veçanta të mbeturinave.

U okviri Regionalnog plana upravljanja otpadom za P injski okrug 2013-2023 identifikovani su slede i problemi:

Në kuadër të Planit regjional të administrimit me mbeturinat për Qarkun e Pčinjës 2013-2023 janë identifikuar këto probleme:

Nepostojanje institucionalnog okvira za upravljanje otpadom na regionalnom nivou i slabi institucionalni i organizacioni kapaciteti za upravljanje otpadom na lokalnom nivou:

Mosekzistimi i kornizës institucionale për administrimin e mbeturinave në nivel regjional dhe kapaciteti i dobët institucional dhe organizativ për administrimin e mbeturinave në nivel lokal:

- 0) Nerazvijen institucionalni okvir na regionalnom nivou;
- 0) Kornizë e pangritur institucionale në nivel regjional;
- 1) Nedovoljni institucionalni i organizacioni kapaciteti opština i JKP za sprovo enje poslova upravljanja otpadom;
- 1) Kapacitetet e pamjaftueshme institucionale dhe organizative të komunave dhe NPK për zbatimin e punëve në admiministrimin e mbeturinave;
- 2) Neadekvatan sistem naplate;
- 2) Sistemi jo i përshtatshëm i inkasimit;

Nedovoljni kapaciteti JKP-a za proširenje obuhvata uslugom sakupljanja otpada:

Kapacitetet e pamjaftueshme të NPK për zgjerimin e përfshirjes me shërbimin e grumbullimit të mbeturinave:

- 3) Nedovoljna pokrivenost uslugama sakupljanja otpada;
- 3) Mbulueshmëria e pamjaftueshme me shërbime të grumbullimit të mbeturinave;
- 4) Nedovoljna tehni ka opremljenost JKP za sakupljanje otpada;
- 4) Paisshmëria e pamjaftueshme e NPK për grumbullimin e mbeturinave;

Nedovoljno razvijen sistem odvojenog sakupljanja otpada i upravljanja posebnim tokovima otpada:

Zhvillimi i pamjaftueshëm i sistemit të grumbullimit të selektuar të mbeturinave dhe i administrimit me rrjedhat e veçanta të mbeturinave:

- 5) Odvojeno sakupljanje otpada nije u potpunosti razvijeno;
- 5) Grumbullimi i selektuar i mbeturinave nuk është zhvilluar në tërësi;
- 6) Upravljanje posebnim tokovima otpada još uvek nije razvijeno;
- 6) Administrimi me rrjedhat e veçanta të mbeturinave ende nuk është zhvilluar;

Nedovoljni kapaciteti postoje e sanitarne deponije i veliki broj divljih deponija i smetlišta:

Kapacitetet e pamjaftueshme të deponisë sanitare ekzistuese dhe numri i madhë i deponive të egra dhe depozitime të mbeturinave:

- 7) Nedovoljni kapaciteti postoje e sanitarne deponije;
- 7) Kapacitetet e pamjaftueshme të deponisë sanitare ekzistuese;
- 8) Veliki broj divljih deponija i smetlišta;
- 8) Numri i madhë i deponive të egra dhe depozitime të mbeturinave;
- 9) Nesanitarne deponije nisu zatvorene ili nisu sanirane;
- 9) Deponitë josanitarne nuk janë mbyllur ose nuk janë sanuar;

Nedovoljna edukovanost, informisanost i uklju enost gra ana i civilnog društva u oblast upravljanja otpadom

Edukimi, informimi dhe inkuadrimi i pamjaftueshëm i qytetarëve dhe i shoqërisë civile në fushën e administrimit të mbeturinave:

- 10) Nedovoljna svest stanovništva o adekvatnom postupanju sa otpadom;
- 10) Vetëdija e pamjaftueshme e popullatës për veprimin adekuat me mbeturinat;
- 11) Gra ani nisu dovoljno uklju eni u proces donošenja odluka u oblasti upravljanja otpadom;
- 11) Qytetarët nuk janë të inkuadruar në masë të duhur në procesin e marrjes së vendimeve nga fusha e administrimit të mbeturinave;
- 12) Mediji i civilni sektor nisu dovoljno uklju eni u postoje i sistem upravljanja otpadom.
- 12) Mediat dhe sektori civil nuk janë të kyçur në masë të mjaftueshme në sistemin ekzistues të administrimit të mbeturinave.

Ciljevi Regionalnog plana upravljanja otpadom Qëllimet e Planit regjional të administrimit me mbeturinat

I Uspostavljeni regionalni institucionalni okviri kao i unapre eni institucionalni i organizacioni

kapaciteti lokalnih samouprava u oblasti upravljanja otpadom do kraja 2023. Godine

I Korniza e vendosur institucionale në nivel regional si dhe kapacitetet e avansuara organizative institucionale të vetadministratave lokale në fushën e administrimit të mbeturinave deri në fund të vitit 2023

- 1) Izrada i sprovo enje plana komunikacije i koordinacije izme u relevantnih institucija i opština u Regionu za upravljanje otpadom i saradnja sa republi kim institucijama,
- 1) Hartimi dhe zbatimi i planit të komunikimit dhe të bashkërendimit në mes të institucioneve relevante dhe komunave në Regjion për administrimin me mbeturinat dhe bashkëpunimi me institucionet republikane ,
- 2) Potpisivanje me uopštinskog sporazuma,
- 2) Nënshkrimi i marrëveshjes ndërkomunale,
- 3) Odre ivanje preduze a koje e upravljati Regionalnim centrom za upravljanje otpadom,
- 3) Caktimi i ndërmarrjes e cila do të merret me menaxhimin e Qendrës regjionale për administrimin me mbeturinat,
- 4) Unapre enje kapaciteta opština za bavljenje upravljanjem otpadom osnivanjem novih službi i unapre enjem postoje ih,
- 4) Avansimi i kapaciteteve të komunave për t'u marrë me administrimin e mbeturinave duke themeluar shërbime të reja dhe avansimin e shërbimeve ekzistuese,
- 5) Organizacija obuka, predavanja, stru nih konsultacija i razmena iskustava zaposlenih u opštinama za oblast upravljanja otpadom (inspekcija, urbanizam...),
- 5) Organizimi i trajnimeve, ligjëratave, konsultimeve profesionale dhe këmbimi i përvojave mes të punësuarëve në komuna për fushën e administrimit me mbeturinat (inspeksioni, urbanizmi... e tj.),
- 6) Upostavljanje zajedni ke politike svih opština u formiranju cena usluga,
- 6) Vendosja e politikës së përbashkët i të gjithë komunave në formimin e çmimeve,
- 7) Unapre enje mehanizma naplate u svim opštinama kroz uvo enje objedinjenog sistema naplate,
- 7) Avansimi i mekanizmit të arkëtimit në të gjitha komunat përmes futjes së sistemit unik të arkëtimit,
- 8) Po etak uvo enja pune nadoknade troškova za sakupljanje i odlaganje otpada i pove anje stepena naplate potraživanja od korisnika usluga,

8) Fillimi i aplikimit të kompensimit të plotë të shpenzimeve për grumbullimin dhe depozitim e mbeturinave dhe i ngritjes së nivelit të arkëtimit të kërkesave nga shfrytëzuesit e shërbimeve,

9) Upostavljanje mehanizama za finansiranje regionalnog sistema za upravljanje otpadom i pronalaženje sredstava za finansiranje zajedni kih investicija.

9) Vendosja e mekanizmit për financimin e sistemit regional për administrim me mbeturinat dhe gjetja e mjeteve për financimin e investimeve të përbashkëta.

II Oja ani kapaciteti nadležnih javnih komunalnih preduze a i proširen obuhvat uslugom sakupljanja otpada do 75% stanovništva u okrugu do 2017. godine

II Kapacitetet e përforcuara të ndërmarrjeve kompetente komunale publike dhe zgjerimi i përfshirjes me shërbimet e grumbullimit të mbeturinave deri në 75% të popullatës në nivel Qarku deri në vitin 2017.

10) Obuka zaposlenih u JKP za oblast upravljanja otpadom,

10) Aftësimi/trajnimi i të punësuarëve në NPK për fushën e administrimit të mbeturinave,

11) Izrade menadžment planova nadležnih komunalnih preduze a sa planovima teritorijalnog proširenja aktivnosti JKP-a,

11) Hartimi i planeve të menaxhimit nga ana e ndërmarrjeve kompetente komunale me planet e zgjerimit territorial të aktivitetit të NPK,

12) Nabavka vozila i posuda za sakupljanje otpada u opštinama Regiona,

12) Blerja e automjetve dhe paisjeve për grumbullimin e mbeturinave në komunat e regjionit,

13) Prikupljanje preciznih podataka o koli inama i sastavu otpada koji nastaje u opštinama u regionu.

13) Grumbullimi i të dhënave të sakta mbi sasitë dhe përbërjen e mbeturinave i cili bëhet në komunat e regjionit,

III Razvijen sistem odvojenog sakupljanja otpada i upravljanja posebnim tokovima otpada

III Zhvillimi i sitemit të grumbullimit të selektuar të mbeturinave dhe i administrimit të rrjedhave të veçanta të mbeturinave

14) Izgradnja reciklažnih dvorišta u opštinama regiona

14) Ndërtimi i oborreve për reciklim në komunat e regjionit

IV Uspostavljanje sistema odvojenog sakupljanja u svakoj opštini – nabavka i postavljanje kontejnera za selektivno sakupljanje reciklabilnog otpada (zelenih ostrva)

IV Vendosja e sistemit të grumbullimit të selektuar në çdo komunë – blerja dhe vendosja e kontejnerëve për grumbullim të selektimit të mbeturinave të recikluara (ishujve të gjelbërt)

15) Uspostavljanje sistema odvojenog sakupljanja opasnog otpada iz doma instava,

15) Vendosja e sistemit të grumbullimit të selektuar të mbeturinave të rrezikshme nga amvisëritë,

16) Izgradnja postrojenja za separaciju otpada u okviru Regionalnog centra za upravljanje otpadom u Vranju,

16) Ndërtimi i stabilimenteve për separimin e mbeturinave në kuadër të Qendrës regjionale për administrim me mbeturinat në Vranjë ,

17) Izgradnja postrojenja za kompostiranje otpada u okviru Regionalnog centra,

17) Ndërtimin e stabilimenteve për kompostimin e mbeturinave në kuadër të Qendrës regjionale,

18) Obezbe enje plasmana reciklabilnog otpada,

18) Sigurimi i plasmanit të mbeturinave të reciklueshme,

19) Uspostavljanje sistema upravljanja posebnim tokovima otpada kroz stvaranje uslova i podsticajne mere i odre ivanje lokacije u opštinama Regiona.

19) Vendosja e sistemit për administrimin me rrjedhat e veçanta të mbeturinave përmes krijimit të kushteve dhe masat nxitëse dhe caktimi i lokacionit në komunat e Regjionit,

V Razvijen regionalni centar za upravljanje otpadom i sanirane postoje e deponije i smetlišta

V Një qendër e zhvilluar regjionale për administrimin e mbeturinave dhe sanimi i deponisë ekzistuese dhe i depozitimeve të bërlllogut.

20) Proširenje regionalne deponije Meteris (nepropusna podloga, sistem za pre iš avanje procednih voda, sistem za evakuaciju gasa i dr.) i stavljanje u funkciju - Regionalnog centra,

20) Zgjerimi i deponisë regjionale Meteris (bazament ujëmbajtës, sistem të pastrimit të ujërave të kulluara, sistemin për evakuimin e gazit tj.) dhe vënia në funksion të Qendrës regjionale,

21) Izgradnja transfer stanica u Trgovištu, Bosilegradu, Preševu i Bujanovcu za pretovar

otpada radi transporta do postrojenja u Meterisu i nabavka vozila za dugolinijski transport i kontejnera,

21) Ndërtimi i stacionit transferues në Tërgovisht, Bosilegrad, Preshevë dhe Bujanoc për ngarkim shkarkimin e mbeturinave me qëllim të transportit të tyre deri te

stabilimentet e Meterisit dhe blerja e automjeteve dhe i kontejnerëve për transport në distanca të gjata,

22) Sanacija i rekultivacija opštinskih smetlišta,

22) Sanimi dhe rekultivimi i depozitimeve të bërlllogut në nivel komune,

23) Iskoriš enje deponijskog gasa sa postoje e deponije u Vranju radi dobijanja elektri ne energije.

23) Shfrytëzimi i gazit të deponisë nga deponia ekzistuese në Vranjë me qëllim të prodhimit të energjisë elektrike.

VI Unapre en nivo javne svesti i me usektorske saradnje u oblasti upravljanja otpadom

VI Një nivel i shtuar i vetëdijes dhe i bashkëpunimit ndërsektorial në fushën e administrimit të mbeturinave

24) Informisanje i edukacija korisnika usluga,

24) Informimi dhe edukimi i shfrytëzuesve të shërbimeve,

25) Sprovo enje kampanje za zna aj reciklaže otpada, 25) Zbatimi i fushatës për rëndësinë e reciklimit të mbeturinave,

26) Realizacija projekata edukacije i razvoja svesti o potrebi pravilnog postupanja sa otpadom kod dece i omladine,

26) Realizimi i projektit të edukimit dhe zhvillimit të vetëdijes për nevojën e veprimit të drejtë me mbeturinat te fëmijët dhe të rinjët,,

27) Pravovremeno i stalno informisanje gra ana o novim uslugama u oblasti upravljanja otpadom i unapre enje saradnje sa medijima,

27) Informimi i rregullt dhe me koh i qytetarëve për shërbimet e reja nga fusha e

administrimit me mbeturinat dhe përparimi i bashkëpunimit me mediat,

28) Organizacija akcija sakupljanja otpada za gra ane,

28) Organizimi i aksioneve për grumbullimin e mbeturinave për qytetarët,

29) Uklju ivanje predstavnika gra ana u proces donošenja odluka u oblast upravljanja otpadom u svim opštinama Regiona,

29) Inkuadrimi i përfaqësuesve të qytetarëve në procesin e marrjes së vendimeve në fushën e administrimit me mbeturinat në të gjitha komunat e Regjionit,,

30) Izrada i sprovo enje plana komunikacije sa gra anima i privredom u oblasti upravljanja

otpadom.
30) Hartimi dhe zbatimi i planit të komunikimit me qytetarët dhe ekonominë/biznesin në fushën e administrimit të mbeturinave,

U periodu od 2011-2012. godine Ekološko društvo „Bujanovac“ preko projekta „Otpad nije sme e“ koji je finansiralo Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medvedja kao i preko projekta „Malo opremanje – veliko spremanje“ koji je finansiralo Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja nabavilo je 40 ži anih mrežastih kontejnera za PET ambalažu zapremine 1 m³, 5 metalnih kontejnera za papir i karton zapremine 3 m³ i 5 plasti nih kontejnera za ambalažno staklo zapremine 1,1 m³. Kontejneri su rasporedjeni u Bujanovcu, Bujanova koj Banji i okolnim naseljima.

Në periudhën nga 2010-2012 Shoqata ekologjike “Bujanoci” përmes projektit “Mbeturinat nuk janë plehëra” të cilin e kishte financuar Trupi koordinues i Republikës së Serbisë për komunat Preshevë, Bujanoc dhe Medvegjë si dhe përmes projektit “Paisje e pakët - gatishmëri e lartë” të cilin e ka financuar Ministria e mjedisit jetësor, xehetarisë dhe planifikimit hapsinor ka furnizuar 40 kontejner të rrjetëzuar me tel me vëllim 3 m³ për grumbullimin e ambalazhit PET, 5 kontejner prej metali për grumbullimin e letrës dhe kartonit me vëllim prej 3 m³ dhe 5 kontejner prej plasmase për grumbullimin e ambalazhit prej qelqi me vëllim 1.1 m³. Kontejnerët janë shpërndarë në Bujanoc, Banjë të Bujanocit dhe në vendbanimet e afërta.

3.2.2 Zaklju na razmatranja u oblasti upravljanja otpadom

3.2.2 Shqyrtimet përmbyllëse në fushën e administrimit të mbeturinave

U cilju pravilnog upravljanja otpadom potrebno je realizovati slede e aktivnosti:

Me qëllim të administrimit të duhur ligjor me mbeturinat nevoitet të realizohen këto aktivitetet:

1. Proširiti mrežu sakupljanja otpada u Žuželjici, Božinjevcu, Levosoju i drugim naseljima
1. Zgjerimi i rrjetit të grumbullimit të mbeturinave në Zhuzhelicë, Bozhinjevc, Levosojë dhe në vendbanimet e tjera,
2. Nabaviti novu cisternu za vodu od 8 m³,
2. Furnizimi me cisterna të reja për ujë me vëllim 8 m³,
3. Nabaviti nove autosme are 3 m³i 6 m³
3. Furnizimi me auto për bartjen e mbeturinave 3m³ dhe 6m³,
4. Nabaviti nove kontejnere zapremine 1,1 m³, 270 komada
4. Furnizimi me kontejnerë të ri me vëllim 1.1 m³, 270 copë,

5. Nabaviti nove kontejnere zapremine 5 m³, 20 komada
5. Furnizimi me kontejnerë të ri me vëllim 5 m³, 20 copë
6. Nabaviti kante 120 l, 8000 komada
6. Furnizimi me enë 120 l, 8000 copë,
7. Nabaviti novi kamion 10 t
7. Blerja e kamionit të ri 10 t,
8. Nabaviti novi kamion 5 t
8. Blerja e kamionit të ri 5 t,
9. Nabaviti kompletnu zaštitnu opremu za 33 radnika na otpadu
9. Furnizimi i kompletit të paisjeve mbrojtëse për 33 punëtorët e sektorin e mbeturinave,
10. Nabaviti kompletnu zaštitnu opremu za vodovod i kanalizaciju (30 odelu)
10. Furnizimi i kompletit të paisjeve mbrojtëse për ujësjellësin dhe kanalizimin (30 komplete),
11. Nabaviti protivpožarnu zaštitu - 10 aparata u zgradi i na ku ici na deponiji
11. Furnizimi me mbrojtje kundërzjarrit – 10 aparatura në ndërtesë dhe në shtëpizën në deponi,
12. Nabaviti hladnja u zapremine 10 t za leševe životinja na Sto noj pijaci
12. Furnizimi me frigorifer me vëllim 10 t për kufomat e kafshëve në tregun e kafshëve,
13. Nabaviti specijalno vozilo za potrebe Zoohigijenske službe
13. Furnizimi me automjet special për nevojat e shërbimit të zoohigjienës.

3.3 Klimatske promene

3.3 Ndryshimet klimatike

3.3.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu

3.3.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor

„Brini o vazduhu pre nego što ga ugledaš!“
Ekološka zapovest
„Kujdesu për ajrin para se ta pasqyrosh!“
Urti ekologjike

Krovni dokument iz ove oblasti je Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama. Konvencija je usvojena na konferenciji UN posve enoj zaštitu životne sredine koja je održana 9. juna 1992. godine u Rio de Žaneiru u Brazilu, a stupila je na snagu 21. marta 1994. godine. Glavni cilj Konvencije je me unarodna saradnja i realizacija aktivnosti radi postizanja stabilizacije koncentracija gasova staklene bašte u atmosferi na nivou koji bi omogu io da se spre i pojava takvih klimatskih promena koje mogu ometati održivi ekonomski razvoj ili ugroziti proizvodnju hrane. Ovaj nivo treba da se postigne u periodu koji bi omogu io prirodnim ekosistemima da se prilagode promenama klime koje su u toku. Konvencija je usvojena pošto je uo eno da

ljudske aktivnosti na globalnom nivou dovode do značajnog povećanja koncentracije gasova staklene bašte (GHG – Green-House-Gases) što doprinosi zagrevanju Zemljine atmosfere koje može nepovoljno uticati na prirodne ekosisteme i ovestvo. Osnovni princip u postizanju ciljeva konvencije je da se zaštita klimatskog sistema preduzima za dobrobit sadašnjih i buduće generacije.

Dokumenti kryesor nga kjo fushë është Konventa kornizë e Kombeve të Bashkuara mbi ndryshimet klimatike. Konventa është miratuar në Konferencën e KB kushtuar mbrojtjes së mjedisit jetësor e cila është mbajtur më 9 qershor 1992 në Rio de Zhaneiro të Brazilit, ndërkaq ka hyrë në fuqi 21. Mars 1994. Qëllimi kryesor i Konventës është bashkëpunimi ndërkombëtar dhe realizimi i aktiviteteve për arritjen e stabilizimit të përqëndrimit të gazrave të serës së qelqit në atmosferë në nivelin që mundëson parandalimin e paraqitjes së ndryshimeve të tilla klimatike të cilat mund ta pengojnë zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik ose të rrezikojnë prodhimin e ushqimit. Ky nivel duhet të arrihet në periudhën që do t'i mundësonte ekosistemeve natyrore që t'i përshtaten ndryshimeve vijuese të klimës. Konventa është miratuar pasi që është vërejtur se aktivitetet e njeriut në nivel global kanë sjellur deri te përqëndrimi në rritje i gazrave të serës së qelqit (GHG – Green-House-Gases) që kontribuon ngrohjen e atmosferës së Tokës e cila mund të ndikoj keq në ekosistemet natyrore dhe njerëzimin. Parimi themelor në realizimin e qëllimeve të Konventës është se mbrojtja e sistemit klimatik ndërmerret për të mirën e gjeneratave të tanishme dhe të ardhshme.

Prema ovoj Konvenciji „klimatske promene“ definisane su kao „promena klime koja je direktno ili indirektno uslovljena ljudskim aktivnostima koje izazivaju promene u sastavu globalne atmosfere i koja je superponirana na prirodna kolebanja klime, osmotrena tokom uporedivih vremenskih perioda.“

Sipas kësaj Konvente ndryshimet klimatike janë definuar si “ndryshime të klimës e cila drejtëpërdrejtë apo tërthorazi janë kushtëzuar me aktivitetet njerëzore të cilat shkaktojnë ndryshime në përbërjen e atmosferës në nivel global dhe që imponojnë në luhatjet natyrore të klimës, të vëzhguar gjatë periudhave kohore të krahasuara”.

Prema definiciji iz Okvirne konvencije UN o klimatskim promenama gasovi staklene bašte su oni gasni sastojci atmosfere, kako prirodni, tako i antropogeni, koji apsorbuju i ponovo emituju infracrveno zračenje.

Sipas definicionit nga Konventa kornizë e KB mbi ndryshimet klimatike gazrat e serrës së qelqit janë ato përmbajtje gazrash, si ato natyrore po ashtu edhe ato antropogjene, të cilat apsorbujnë dhe rriemtojnë rrezatim ultravjollcë.

Kjoto protokol usvojen je na trej Konferenciji Konvencije UN o klimatskim promenama koja je održana u japanskom gradu Kjoto 11. decembra 1997. godine i isti predstavlja prateći dokument ove Konvencije. Njime su određene konkretne obaveze država članica u pogledu ograničavanja emisija tzv. gasova staklene bašte (ugljen-dioksid (CO₂), metan (CH₄), azot-suboksid (NO₂), vodonik (H), fluorougljovodonici (HFC), perfluorougljovodonici (PFC) i heksafluorid (SF₆). Ovi gasovi smatraju se direktnim gasovima sa efektom staklene bašte. Osim njih definisani su i indirektni gasovi sa efektom staklene bašte koji su prekursori ozona, sulfata ili aerosola koji svojim delovanjem u atmosferi imaju pozitivne i negativne uticaje na ublažavanje klimatskih promena. To su azotni oksidi (NO_x), sumpor-dioksid (SO₂), ugljen-monoksid (CO) i nemetanska lako isparljiva organska jedinjenja (NMVOC).

Republika Srbija je potpisnica ovog Protokola.

Protokoli i Kjotos është miratuar në Konferencën e tretë të Konventës së KB për ndryshimet klimatike e cila është mbajtur në qytetin japonez Kjoto më 11 dhjetor 1997 dhe paraqet dokument përcjellës të kësaj Konvente. Me të janë caktuar obligimet konkrete të shteteve anëtare sa i përket kufizimeve të emetimit të të ashtuquajturave gazra të serrës së qelqit, gjegjësishtë të dioksidit të karbonit (CO₂), metanit (CH₄), dioksidit të azotit (NO₂), hidrogjenit (H), heksafluoridit (SF₆), hidrofluorit të karbonit (HFC) dhe PFC. Këto gazra konsiderohen shkaktar të serës së qelqit. Përveç tyre janë definuar edhe gazrat indirekt me efekte të serës së qelqit të cilët janë prekursorë të ozonit, sulfatëve dhe aerosolit të cilët me ndikimin e tyre në atmosferë kanë ndikime pozitive dhe negative në zbutjen e ndryshimeve klimatike. Këto janë oksidi i azotit (NO_x), dioksidi i sulfurik (SO₂), monoksidi i karbonit (CO) dhe komponimet organike jometanike që lehtë avullohen (NMVOC).

Republika e Serbisë është nënshkruese e këtij Protokoli.

3.3.1 Zaklju na razmatranja

3.3.2. Shqyrtime përmbyllëse

U okviru mera na nacionalnom nivou Republika Srbija ima obavezu da smanji emisije gasova koji pojava avaju efekat staklene bašte.

Në kuadër të masave në nivel nacional Republika e Serbisë e ka për obligim që të zvogëlojë emetimin e gazrave të cilat e rrisin efektin e serrës së qelqit.

Na lokalnom nivou opština Bujanovac planira realizaciju sledeće aktivnosti za smanjenje emisija gasova staklene bašte:

Në nivel lokal Komuna e Bujanocit planifikon realizimin e këtyre aktiviteteve për zvogëlimin e emetimit të gazrave të cilat e rrisin efektin e serrës së qelqit:

- Izgraditi peša ke i biciklisti ke staze u Bujanovcu i oko njega gde je to urbanisti ki mogu e,
- Ndërtimin e shtigjeve për këmbësorë dhe biçkleta në Bujanoc dhe rreth tij gjithkun ku kjo është e mundur,
- Doneti Odluku o zaštiti vazduha od zaga ivanja i propisati stroge opštinske kazne za bilo kakvo spaljivanje komunalnog, opasnog ili organskog otpada na otvorenim površinama kao i namerno izazivanje požara,
- Të nxjerret vendimi mbi mbrojtjen e ajrit nga ndotja dhe të parashihen ndëshkime të rrepta komunale për çfardo djegie të mbeturinave komunale, të rrezikshme ose organike në sipërfaqet e hapura si shkaktimi i qëllimshëm i zjarreve,
- Sprovoditi kampanju o štetnim efektima upotrebe fosilnih goriva u svakodnevnom životu: procesu proizvodnje, grejanju individualnih doma instava i objekata kolektivnog stanovanja, saobra aju isl.
- Të zbatohet fushata për efektet e dëmshme të përdorimit të derivateve fosile në jetën e përditshme: në procesin e prodhimit, ngrohjen e amësërive individuale dhe i objekteve të banimit kolektiv, në komunikacion e tj.,
- Razvijati javnu svest o koriš enju obnovljivih izvora energije (energija sunca – solarni paneli, energija vetra – vetrogeneratori, geotermalna energija, energija biomase),
- Ngritja e vetëdijes publike për shfrytëzimin e burimeve të përtëritshme të energjisë (energija e diellit – panelet diellore, energija e erës – gjeneratorët me ajër, energija gjeotermale, energija e biomasës),
- Razvijati javnu svest o racionalnoj upotrebi energije u doma instvima,
- Ngritja e vetëdijes publike për përdirimin racional të energjisë në amëvisëri,
- Razvijati javnu svest o racionalnoj upotrebi energije u poljoprivrednoj proizvodnji,
- Ngritja e vetëdijes publike për shfrytëzimin racional të energjisë në prodhimtarinë bujqësore,
- Razvijati javnu svest o racionalnoj upotrebi energije u privredi, javnim ustanovama i svim drugim segmentima zajednice,
- Ngritja e vetëdijes publike për shfrytëzimin racional të energjisë në ekonomi, entet publike dhe në të gjitha segmentet e tjerë të shoqërisë,
- Sprovoditi vanredne inspekcijske kontrole zagadjiva a i nakon radnog vremena i zagadjiva a i inspektora,
- Të zbatohen kontrollime të jashtëzakonshme të inspektimit të ndotësve edhe pas orarit të punës si të ndotësve po ashtu edhe të inspektorëve,
- Uraditi eksterne planove za postupanje u slu ajevima požara u saradnji sa Sektorom za vanredne situacije i tri puta godišnje izvoditi vežbe za postupanje u slu ajevima vazdušne opasnosti,
- Të hartohen planet eksterne për veprim në rastet e zjarrit në bashkëpunim me Sektorin për situata të jashtëzakonshme dhe që tri herë në vit të bëhet ushtrimi për veprim në rastet e rrezikut ajror,
- Uspostaviti saradnju sa susednim opštinama u pogledu komunikacije radi razmene informacija o klimatskim promenama,
- Të vendoset bashkëpunimi me komunat fqinje në pikëpamje të ndryshimeve në ekosisteme varësishtë nga pasojat e shkaktuara nga ndryshimet klimatike,
- Uspostaviti monitoring biodiverziteti u smislu pra enja promena u ekosistemima u zavisnosti od posledica izazvanih klimatskim promenama (gljive, biljke, beski menjaci, ki menjaci),
- Të vendoset monitorimi i biodiversitetit duke përcjellur ndryshimet në ekosisteme varësishtë nga pasojat e shkaktuara nga ndryshimet klimatike (këpurdhat, bimët, pakurizorët dhe kurrizorët),
- Sprovoditi smernice iz Strategije uvo enja istije proizvodnje u Srbiji u pogledu smanjenja koncentracija GHG iz postoje ih industrijskih objekata.
- Të zbatohen kahet e Strategjisë për aplikimin e prodhimtarisë më të pastër në Serbi në pikëpamje të zvogëlimit të përqëndrimit të GHG nga objektet industriale ekzistuese.

3.4 Vanredne situacije

3.4 Situatat e jashtëzakonshme

3.4.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu

3.4.1 Pasqyrimi i gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor

Poplave

Vërshimet

Podru je opštine Bujanovac je jedno od najugroženijih u regionu u pogledu erozivnih i buji njih procesa (posebno u brdsko – planinskim

delovima opštine gde je zastupljena ekscesivna i jaka erozija, najnepovoljnije stanje je u slivu reke P inje).

Treva e Komunës së Bujanocit është njëra nga më të rrezikuarat në regjion sa i përket proceseve erozive dhe vërshimeve (veçmas në pjesët kodrinore-malore të komunës ku kemi një përfaqësim të erozionit ekscesiv dhe të fuqishëm, ndërkaq gjendja më e pavolitshme është në rrjedhën e Pçinjës).

Zbog konfiguracije terena na teritoriji opštine Bujanovac, postojanje više buji nih potoka i obraslosti brdskog terena javljaju se erozije zemljišta. Opšta karakteristika buji nih potoka je da su kratkog toka i usled ve ih kiša popune svoje korito i izlivaju se u okolno zemljište, stambene objekte, pomo ne objekte i tom prilikom ispiraju površinski sloj zemljišta i nanose ga u ravni arske delove gde zastaju u koritu i prouzrokuju izlivanje vode.

Për shkak të konfiguracionit të terentit të Komunës së Bujanocit, të ekzistimit të më shumë rrjedhave ujore vërshuese dhe të terenit kodrinor na paraqiten toka erozive. Karakteristikë e përgjithshme e rrjedhave vërshuese është se janë me rrejdhe të shkurtëra dhe kur ka shira të rrëmbyeshëm i mbushin shtretërit e tyre dhe dalin nga shtrati duke u derdhur në tokat përreth tyre, objekte të banimit, objektet ndihmëse dhe me këtë rast e shpërlajnë shtresën sipërfaqësore të tokës në pjesët e rrafshëta.

Zaštita od voda sprovodi e se primenom kombinacije hirotehni kih i organizacionih mera, gde je neophodna primena aktivnih mera zaštite od bujica i erozivnih procesa koje obuhvataju tehni ke radove (pragovi i buji arske pregrade), biotehni ke radove (gradoni, pletari, konturni rovovi, itd.) i biološke radove (pošumljavanje, zadržavanje, melioracija pašnjaka). Regulacija korita neophodna je na re nim tokovima Južne Morave, P inje, Krševi ke reke, potoka Kavkanica i Ješanski do (naselje Rakovac) i kanala na izlazu iz naselja Veliki Trnovac.

Mbrojtja nga ujjrat do të zbatohet me aplikimin e kombinimit të masave hidroteknike dhe organizative, me ç’rast patjetër duhet aplikuar masat aktive të mbrojtjes nga vërshimet dhe proceset erozive të cilat përfshijnë punët teknike (pragjet dhe argjinaturat mbrojtëse), punët bioteknike (branat, hendeqet ne formë të rrethit, etj.) dhe punët biologjike (pyllëzimi, mbjellja e barit, meliorimi i kullësive). Rregullimi i shtretërve është i domosdoshëm në rrjedhat ujore të Moravës jugore, Pçinjës, lumit të Kërshevicës, të përroit të Kavkanicës dhe Jeshanicës dhe të kanalit në dalje të Tërnocit.

Re ni tokovi Bujanovca su:
Rrjedhat ujore të Bujanocit janë:

- Moravica (7,5 km) sa etiri betonska mosta i jednim železni kim mostom;

- Moravica (7,5 km) me katër ura prej betoni dhe me një urë hekurudhe;
- Bina ka Morava (12,5 km) sa pet betonskih mostova;
- Morava e Binçës (12,5 km) me pesë ura prej betoni;
- Južna Morava (7,0km) sa jednim mostom;
- Morava e Jugut (7,0km) me një urë;
- P inja (13,0) sa etiri betonska mosta;
- Pçinja (13,0) me katër ura prej betoni;
- Trnova ka reka (5,7 km);
- Lumi i Tërnocit (5,7 km);
- Zarbinska Muhova ka i Brezni ka reka (17,8 km) sa dvanaest betonskih i devet drvenih mostova;
- Lumi i Zarbincës, Muhocit dhe Breznicës (17,8 km) me dymbëdhjetë ura prej betoni dhe katër prej druri;
- Krševa ka i Klinovska reka (10,0 km) sa osam betonskih mostova;
- Lumi i Kërshevicës dhe i Klinocit (10,0 km) me tetë ura betoni;
- Žbeva ka reka (3,25) km;
- Lumi i Zhbevcit (3,25) km;
- Ljiljanska i Košara ka reka (6,25 km) sa tri mosta;
- Lumi i Lilancës dhe Kosharaçkës (6,25 km) me tri ura;
- Bogdanova ka reka (7,0 km);
- Lumi i Bogdanocës (7,0 km);
- Slatina (5,75 km) sa osamnaest malih mostova.
- Sllatina (5,75 km) me tetëmbëdhjetë ura të vogla.

Izlivanjem Bina ke Morave ugrožavaju se naseljena mesta: Kon ulj, Brisi, Lu ane Gnjilanski put i deo naseljenog mesta Bujanovac prema industrijskoj zoni sa preko 50 stambenih zgrada i pomo nih objekata i sa oko 200 stanovnika i 3 mosta.

Me daljen nga shtrati të lumit Morava e Binçës rrezikohen këto vendbanime: Konçuli, Bresiçi, Lluçani dhe Rruga e Gjilanit dhe një pjesë e vendbanimit të Bujanocit në drejtim të zonës industriale me 50 objekte të banimit dhe objekte ndihmëse dhe me 200 banorë dhe 3 ura.

Preševska Moravica ugrožava naselja Levosoje i Božinjevac, Koridor 10, železni ku prugu i industrijsku zonu pored Levosoja, kao i lokalni put

Bujanovac-Preševo sa oko 70 stambenih zgrada i pomo njih objekata i sa oko 120 stanovnika i 4 mosta.

Moravica e Preshevës e rrezikon Levosojën, Koridorin 10, hekurudhën dhe zonën industriale afër Levosojës dhe rrugën lokale Bujanoc-Preshevë me rreth 70 objekte të banimit dhe objekte ndihmëse dhe me rreth 120 banorë e 4 ura.

Trnova ka reka ugrožava nizvodno naseljena mesta: Zarbince, Ravno Bu je, Muhovac, Gornju i Donju Breznicu, Veliki Trnovac, Novo Naselje i deo grada Bujanovca sa oko 197 stambenih objekata i sa oko 500 stanovnika i 14 mostova.

Lumi i Tërnocit rrezikon rrjedhës së vet ujore këto vendbanime: Zarbincën, Ramabuçën, Muhocin, Breznicën e poshtme dhe të epërme, Tërnocin, Lagjen e re (Bujanoc) dhe një pjesë të Bujanocit me rreth 197 objekte banimi dhe me rreth 500 banorë dhe 14 ura.

Reka P inja ugrožava sela Vogance i Jablanicu sa oko 29 stambenih i pomo njih objekata i sa 63 stanovnika i 4 mosta.

Lumi Pçinja i rrezikon fshatrat Vogancë dhe Jabllanicë me rreth 29 objekte banimi dhe objekte ndihmëse me 63 banorë dhe 4 ura.

Jašani ki kanal ugrožava Bujanova ku Banju i ku e pored Bujanova ke Banje sa oko 20 stambenih objekata, 60 stanovnika i 1 most.

Kanali i Jashanicës rrezikon Banjën e Bujanocit dhe shtëpitë përkaj me rreth 20 objekte banimi, 60 banorë dhe 1 urë.

Kanal Slatina ugrožava sela Oslare i Levosoje i deo lokalnog puta Oslare –Bujanovac sa oko 27 stambenih i pomo njih objekata, 84 stanovnika i 18 mostova.

Kanali Sllatina e rrezikon Osllarën, Levosojën dhe një pjesë të rrugës lokale Osllarë Bujanoc me rreth 27 objekte banimi dhe objekte ndihmëse, 84 banorë dhe 18 ura.

Potoci u naseljenim mestima V. Trnovac, Pribovac, ar, Breznica, Bilja a, Žbevac, Ljiljance, i Žuželjica prilikom obilnih kiša ugrožavaju 37 stambenih objekata nizvodno od potoka, lokalne puteve koji povezuju sela i grad i 4 mosta na tim potocima.

Përroskat në vendbanimet në Tërnoc, Priboc, Çarr, Breznicë, Bilaç, Zhbevcë, Lilancë dhe Zhuzhelicë, me rastin e shirave të rrëmbyeshëm rrezikojnë 37 objekte banimi përgjatë rrjedhës, rrugët lokale që i lidhin këto fshatra me qytetin dhe 4 ura.

Zbog nepostojanja izgradjene infrastrukture u samom urbanom naselju Bujanovac (Novo Naselje) taj deo esto bude poplavljen od površinskih voda prilikom obilnih padavina.

Për shkak të mungesës së infrastrukturës së nevojshme brenda Bujanocit (Lagjja e re) ajo pjesë shpeshë vërshohet nga ujërat sipërfaqësore me rastin e shirave të vullshme.

Opština Bujanovac ima ura en i usvojen Plan zaštite od poplava i buji nih voda od strane Odeljenja za privredu i lokalni ekonomski razvoj na koji je saglasnost dalo Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine u maju 2015. godine.

Komuna e Bujanocit – Drejtorati për ekonomi dhe zhvillim ekonomik lokal e ka të hartuar dhe të aprovuar Planin për mbrojtje prej vërshimeve dhe ujërave të rrëmbyeshëm për të cilin pëlqimin e ka dhënë Ministria e bujqësisë dhe mbrojtjes së mjedisit në maj të vitit 2015.

Predlog mera:

Propozimi i masave:

- iŝ enje potoka i kanala i njihovo održavanje;
- Pastrimi i përroskave dhe kanaleve dhe mirëmbajtja e tyre;
- Zabрана eksploatacije peska iz korita reka;
- Ndalimi i eksploatimit të rërës nga shtretërit e lumenjëve;
- Zabрана bacanja sme a i otpada u re na korita;
- Ndalimi i hedhjes së mbeturinave në shtretërit e lumenjëve;
- Ukazivati na zna aj o uvanja zdrave životne sredine.
- Të kuptuarit e rëndësisë së një mjedisi jetësor të shëndoshë.

Pomeranje tla (seizmi ke aktivnosti)

Zhvendosjet e tokës (aktivitetet seizmike)

Zemljotresi

Tërmetet

Teritorija opštine Bujanovac spada u trusno podru je. Prema karti Seizmološke regionalizacije za Republiku Srbiju, opština Bujanovac spada u zonu seizmi kog podru ja gde su mogu i potresi ja ine 7 – 9 stepeni Merkalijeve skale.

Territori i Komunës së Bujanocit është një trevë aktive seizmike. Sipas hartës së regjionalizimit seizmologjik për Republikën e Serbisë, Komuna e Bujanocit shtrihet në zonë seizmike ku janë të mundura tërmete me fuqi prej 7-9 shkallë sipas Merkalit.

Teritoriju opštine Bujanovac do sada nije zadesio ni jedan zemljotres ve eg intenziteta. U poslednje vreme esto je pomeranje tla koje je manjeg

intenziteta. U gradu kao i na podru ju cele opštine postoji veliki broj starih, dotrajalih zgrada gra enih od slabog materijala i van gra evinskih standarda, koje bi u eventualnom zemljotresu ja eg intenziteta prouzrokovala ljudske žrtve i materijalnu štetu.

Në territorin e Komunës së Bujanocit deri më tani nuk ka ndodhur asnjë tërmet me ndonjë intenzitet më të madhë. Kohëve të fundit kemi lëkundje të shpeshta të tokës që është i një intensiteti të vogël. Në qytet si dhe në gjithë territorin e Komunës ka një numër të madhë të objekteve të vjetra, të dalura afatit ngaqë janë të ndërtuara me material të dobët dhe jashtë standardeve ndërtimore, të cilat në rast të tërmetit eventual me intensitet më të madhë do të mund të shkaktonin viktima në njerëz dhe dëme materiale.

U novije vreme grade se gra evinski objekti od tvrdog materijala po najvišim standardima i normama koje su otporne na pojavu mogu ih zemljotresa.

Tani më janë duke u ndërtuar objekte prej materiali të fortë sipas normave e standardeve më të larta të cilat janë rezistuese ndaj tërmeteve të mundshme.

Zbog postojanja više izvora termomineralnih voda ve e su mogu nosti da se na podru ju naše opštine dogode zemljotresi.

Për shkak të ekzistimit të më shumë burimeve të ujërave termominerale ekziston edhe mundësia që në këtë trevë të ketë tërmete.

Klizišta i odroni Rrëshqitjet dhe shembjet

U opštini Bujanovac postoje klizišta koja ugrožavaju stambene objekte i lokalne puteve kao što su:

Në Komunën e Bujanocit ekzistojnë rrëshqitje të dheut të cilat janë rrezik për objektet e banimit dhe rrugëve lokale siç janë:

- selo Kon ulj, ugroženi su škola i pet doma instava,
- fshati Konçul, është e rrezikuar shkolla dhe pesë amëvisëri,

- selo Bresi ,
- fshati Bresiq,

- selo Jablanica i Vogance, ugrožen lokalni put,

- fshati Jablanicë dhe Vogancë, është e rrezikuar rruga lokale,

- selo Span evac, ugroženo sedam doma instava i 4 objekta, klizište je i dalje aktivno,

- fshati Spançevc, janë të rrezikuara shtatë amëvisëri dhe 4 objekte, rrëshqitja është ende aktive,

- selo Sejace ugroženo zbog klizišta,
- fshati Sejace është i rrezikuar për shkak të rrëshqitjes,

- selo Božinjevac – aktivirano klizište pored potoka u maju 2014. godine.

- fshati Bozhinjevc – rrëshqitje e aktivizuar përskaaj përroskës në maj të 2014-ës.

Ukupna površina zahva ena klizištima na teritoriji opštine Bujanovac iznosi oko 40 ha i 15 a.

Në Komunën e Bujanocit vlerësohet të jenë rreth 40 ha dhe 15 ari sipërfaqe ku mund të ketë rrëshqitje të dheut.

Predlog mera:

Propozimi i masave:

- Zatražiti pomo sa republi kog nivoa na saniranju ovih klizišta kako bi se izveglo dalje ugrožavanje ljudskih života i materijalnih dobara gra ana.

- Të kërkohet ndihma nga nivelet republikane në sanimin e këtyre rrëshqitjeve për t'iu shmangur rrezikimit të mëtejshëm të njerëzve dhe të mirave materiale të qytetarëve.

Ostale prirodne nepogode Fatëkeqësit e tjera natyrore

Naj eš e atmosfërske nepogode koje se javljaju na teritoriji opštine Bujanovac su: provala oblaka, vetar, oluja i grad. U prole nim mesecima, a ne retko i do jeseni, postoji mogu nost pojave provale oblaka. Karakteristika provale oblaka je velika koli ina padavina (kiše) u kratkom vremenskom periodu i na ograni enom lokalitetu.

Fatëkeqësitë më të shpeshta atmosferike të cilat paraqiten në Komunën e Bujanocit janë: të reshurat e mëdha, stuhitë, era dhe breshëri. Në muajt e pranëverës, jo rrallë edhe deri në vjeshtë, ka mundësi të reshjeve të mëdha në një periudhë të shkurtër kohore dhe në lokalitete të kufizuara.

Usled razlike u temperaturi vazduh struji i stvaru vetar nanose i štetu, izaziva rušenje delova objekata (krovne konstrukcije, dimnjaci) i može izazvati požar dok zimi vetar i oluja mogu da stvore smetove snega i blokiraju prohodnost do odre enih naseljenih mesta i time ograni avaju slobodno kretanje gra ana u izvršavanju njihovih obaveza.

Për shkak të ndryshimeve të temperaturës ajri rrymon dhe me këtë rast krijon erëra të furishme që shkaktojnë dëme në kulmet dhe oxhaqet e shtëpive dhe mund të shkaktoj zjarre, ndërkaq dimrit stuhitë dhe era mund të shkaktojnë orteqe të borës duke bllokuar rrugët deri në vendbanime të caktuara dhe

me këtë kufizohet lëvizja e lirë e qytetarëve në ushtrimin e obligimeve të tyre.

Oluja i grad nanose veliku štetu na poljoprivrednim usevima u javnom i privatnom sektoru.

Stuhitë dhe breshëri shkaktojnë dëme të mëdha në të mbjellat bujqësore si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat.

*Sneg i snežni nanosi
 Bora dhe grumbujt e borës*

U toku zimskog perioda u opštini Bujanovac zbog ve ih snežnih padavina i olujnih vetrova koji stvaraju snežne nanose na lokalnim i magistralnim putevima otežan je život gra anima pogotovo u brdsko-planinskim naseljenim mestima. U vezi sa tim JP „Direkcija za izgradnju“ Bujanovac ima izra en Operativni plan za održavanje lokalnih puteva na teritoriji opštine Bujanovac a u slu aju ve ih snežnih nanosa angažuje se i dodatna mehanizacija od strane lokalne samouprave.

Gjatë dimrit në Komunën e Bujanocit për shkak të të reshurave të shtuara dhe erërave të stuhishme që shkaktojnë grumbullime bore në rrugët lokale dhe magjistrale vështirësohet jeta e qytetarëve veçmas në vendbanimet kodrinore-malore. Lidhur me këtë NP “Drejtoria për ndërtim” në Bujanoc e ka të hartuar Planin operativ për mirëmbajtjen e rrugëve lokale në territorin e Komunës së Bujanocit, ndërkaq në rast të bartjesh më të mëdha të erës angazhohet edhe makineri shtesë nga ana e vetadministratës lokale.

Ugroženi putni pravci su:
 Kahet rrugore të rrezikuara janë:

- Bujanovac-Zarbince koji obuhvata naseljena mesta: Veliki Trnovac, Mali Trnovac, Donja i Gornja Breznica, Muhovac, Brezni ki Muhadžiri, or evac, ar, Ravno Bu je, Pribovac, Novo Selo, Suharno u dužini od oko 30 km,
- Bujanoc-Zarbincë që përfshinë këto vendbanime: Tërnoc, Mal Tërnoci, Breznica e poshtme dhe e epërme, Muhoci, Muhaxhirët e Breznicës, Gjergjevci, Çarri, Rama Buça, Priboci, Novo Sella, Suharna në gjatësi prej rreth 30 km,
- Bujanovac-Dobrosin koji obuhvata naseljeno mesto: Lu ane u dužini od oko 16,5 km,
- Bujanoc-Dobrosin që përfshinë lokalitetin: Lluçan në gjatësi prej rreth 16.5 km,
- Bujanovac-Kon ulj koji obuhvata naseljeno mesto: Brisi u dužini od oko 10,5 km,

- Bujanoc-Konçul që përfshinë lokalitetin: Bresiq në gjatësi në gjatësi prej rreth 10.5 km,
- Bujanovac-Letovoca koji obuhvata slede a naseljena mesta: Levosoje, Oslare, Nesalce, Vrban i Gramada u dužini od oko 13 km,
- Bujanoc-Letovicë, përfshinë këto lokalitete: Levosojë, Osllarë, Nasalcë, Vërban dhe Gramadë në gjatësi prej rreth 13 km,
- Bujanovac-Lopardince u dužini od oko 5 km,
- Bujanoc-Lopardincë në gjatësi prej rreth 5 km,
- Bujanovac-Karadnik koji obuhvata naseljena mesta Rakovac i Srpska Ku a u dužini od oko 6 km,
- Bujanoc-Karadnik, përfshinë këto lokalitete Rakoc dhe Sërpska Kuqë në gjatësi prej rreth 6 km,
- Bujanovac-Bratoselce koji obuhvata naseljena mesta: Božinjevac, Borovac, Bogdanovac, Samoljica, Donje Novo Selo, Negovac, Bilja a, u dužini od oko 17 km,
- Bujanoc-Bratosellcë, përfshinë këto lokalitete: Bozhinjevc, Boroc, Bogdanoc, Samolica, Novo Sellë e poshtme, Negoc, Bilaç, në gjatësi prej rreth 17 km,
- Bujanovac-Prohor P injski koji obuhvata naseljena mesta: Žuželjica, Ljiljance, Žbevac, Jastrebac i Košarno, Krševica, Klinovac, Drežnica, Trejak, Sveta Petka, Brnjare, Malo Buštranje, Rusce, Klenike, Baraljevac, Sejace, Kuštica, Span evac, Lukarce, Sebrat, Pretina, Uzovo, Donji i Gornji Starac, Vogance i Jablanica u dužini od oko 32 km.
- Bujanac-Prohor i Pçinjës që përfshinë këto lokalitete: Zhuzhelicë, Lilancë, Zhbevcë, Jastrebac dhe Kosharnë, Kërshevicë, Klinoc, Drezhnicë, Trejak, Sveta Petkë, Bërnjare, Bushtran i vogël, Rusce, Klenik, Baralevc, Sejacë, Kushticë, Span evc, Llukarcë, Sebrat, Pretinë, Uzovë, Starac i Poshtëm dhe i Epërm, Vogancë dhe Jabllanicë, në gjatësi prej rreth 32 km.

Na osnovu podataka dobijenih od predsednika mesnih zajednica na teritoriji opštine Bujanovac najugrožena naseljena mesta su:

Në bazë të të dhënave të marra nga kryetarët e bashkësive lokale në territorin e Komunës së Bujanocit vendbanimet më të rrezikuara janë:

- Zarbince, 4 porodice, ukupno 24 lana, 48 grla krupne stoke,
- Zarbincë, 4 familje, gjithësejtë 24 anëtarë, 48 krerë bagëti të mëdha,

- Pribovac, 2 porodice, 14 lanova, 20 grla krupne stoke,
- Priboc, 2 familje, 14 anëtarë, 20 krerë bagëti të mëdha,
- Suharno, 5 porodica, 40 lanova, 30 grla krupne stoke,
- Suharna, 5 familje, 40 anëtarë, 30 krerë bagëti të mëdha,
- Novo Selo, 3 porodice, 20 lanova, 15 grla krupne stoke,
- Novo Sellë, 3 familje, 20 banorë, 15 krerë bagëti të mëdha,
- Ravno Bu je, 1 porodica sa 2 lana,
- Ramna Buça, 1 familje me 2 anëtarë,
- ar, 30 porodica, 80 lanova, oko 500 grla stoke,
- Çarr, 30 familje, 80 banorë dhe rreth 500 krerë bagëti,
- Jablanica, 23 porodice, sa 74 lana, oko 230 grla krupne i sitne stoke,
- Jabllanica, 23 familje, sa 74 banorë dhe rreth 230 krerë bagëti të mëdha e të imta,
- Vogance, 10 porodica sa 25 lanova oko 30 grla krupne i sitne stoke,
- Vogancë, 10 familje me 25 banorë dhe rreth 30 krerë bagëti të mëdha e të imta,
- Kuštica, sa 18 porodica sa 60 lanova, preko 50 komada krupne i sitne stoke,
- Kushtica, 18 familje me 60 banorë dhe mbi 50 krerë bagëti të mëdha e të imta,
- Gornji i Donji Starac, sa 36 porodica, oko 120 stanovnika, preko 110 grla stoke,
- Starac i epërm dhe i poshtëm, 36 familje me, rreth 120 banorë dhe mbi 110 krerë bagëti,
- Košarno, 40 porodica, sa 160 stanovnika i oko 200 grla krupne i sitne stoke,
- Kosharnë, 40 familje me 160 banorë dhe rreth 200 krerë bagëti të mëdha e të imta,
- Muhovac, sa 100 porodica, preko 350 stanovnika, oko 100 grla krupne i sitne stoke.
- Muhocë, 100 familje me mbi 350 banorë dhe rreth 100 krerë bagëti të mëdha e të imta.

Suša

Thatësia

Na podru ju opštine Bujanovac postojе neravnomerne koli ine padavina u toku godine. Najviše padavine ima u toku zime, u toku prole a i jeseni dok su leta dosta suva. Poslednjih godina

karakteristi ne su pojave visokih temperatura bez padavine u vremenskom trajanju od 20-40 dana.

Në komunën e Bjanocit sasia e të reshurave atmosferike gjatë vitit janë joproporcionale. Më së shumti të reshura ka gjatë vitit, pranëverës dhe vjeshtës ndërsa vera është mjaftë e thatë. Vitet e fundit janë duke u karakterizuar me temperatura shumë të larta pa të reshura në kohëzgjatje nga 20-40 ditë.

Pored štete na poljoprivrednim usevima u toku trajanja suše zbog velike temperature naj eš e se pojavljuju požari na otvorenom i to u poljima (usled paljenja strnjišta i niske trave) i zbog nekontrolisanog požara od podmeta a požari se proširuju i na pošumljenim delovima teritorije.

Përveç dëmit në të mbjellat bujqësore gjatë thatësisë për shkak të temperaturave të larta kemi paraqitje të shpeshta të zjarreve të pakontrolluara në hapësirat fushore (për shkak të ndezjes së thernishteve dhe barishtave të thata) ashtu që këto zjarre zgjerohen edhe në pjesë të territoreve të pyllëzuara të komunës.

Tehni ko-tehnološke nesre e

Fatëkeqësitë teknike-teknologjike

Tehni ko-tehnološke nesre e su posledica industrijskih ili tehnoloških aktivnosti koje izazivaju zaga enje, trovanje toksi nim materijalima, eksplozije i požara. Nesre e su izvane lošim planiranjem, lošom gradnjom objekata, nepoštovanjem bezbednosne procedure. Preko naše teritorije prolaze zna ajne drumske i železni ke saobra ajnice kojima se prevoze opasne materije što dodatno pove ava rizik. Mogu nost da do e do tehni ko-tehnoloških nesre a postoji zbog saoba ajne infrastrukture koje postoji a naro ito transporta opasnih materija Koridorom 10 i železni kom prugom. Jedan od primera je i zaga iva Fabrika poliuretanske pene „SIMPEN“, Gasna stanica „NIS SVETLOST“ Bujanovac i Gradsko smetlište - deponija u selu Rakovac.

Fatëkeqësitë teknike-teknologjike janë pasojë e aktiviteteve industriale ose teknologjike të cilat shkaktojnë ndotje, helmim me materie toksike, ekslodime dhe zjarre. Fatëkeqësitë janë pasojë e planifikimit të keq, me ndërtimin e keq të objekteve, mosrespektimin e procedurave të sigurisë. Nëpër territorin e Komunës tonë kalojnë rrugë të rëndësishme automobilistike dhe hekurudhore nëpër të cilat transportohen materie të rrezikshme gjë që edhe më tepër e rritë rrezikun në fjalë. Mundësia për të ardhur deri te fatëkeqësitë teknike-teknologjike për shkak të infrastrukturës ekzistuese rrugore e veçmas për shkak të transportit të materieve të rrezikshme në Korridorin 10 dhe në hekurudhë. Njëri nga shembujt e ndotjes është edhe ndotësi Fabrika e shkumës poliuretaniqe “SIMPEN”, Pika e gasit “NIS SVETLOST” në Bujanoc dhe deponia e qytetit – në fshatin Rakoc.

Požari, eksplozije i NUS **Zjarret, eksplozimet dhe MPEV**

Opština Bujanovac je izuzetno pogodna za izazivanje požara ogromnih razmera koji predstavljaju opasnost za gra ane i materijalna dobra. Požari se naj eš e dešavaju u letnjim mesecima kad je najve a suša.

Komuna e Bujanocit është jashtëzakonisht e përshtatshme për shkaktimin e zjarreve me përmasa të mëdha të cilat paraqesin rrezik për qytetarët dhe të mirat materiale. Zjarret më së shpeshti ndodhin në muajt e verës kur ka thatësi të mëdha.

Požari su u najve em broju slu ajeva prouzrokovani ljudskim faktorima kao što su nesavesno paljenje biljnih ostataka, žbunja, divljih deponija i sl. Vremenske neprilike tako e mogu biti izaziva i požara.

Zjarret në rastet më të shpeshta janë të shkaktuara nga faktori njeri siç është ndezja e papërgjegjshme e mbeturinave bimore, shkurreve, deponive të egra e të ngjajshme. Moti i lig gjithashtu mund të jetë shkaktar i zjarrit.

Ugrožena mesta od požara:

Vendet e rrezikuara nga zjarri:

- Stambeni objekti i javne površine u samom gradu koji se nalaze u neposrednoj blizini pet benzinskih pumpi zbog kojih postoji opasnost izazivanja havarije i požara ve ih razmera,
- Objektet dhe sipërfaqet publike brenda qytetit të cilat gjenden shumë afër të pesë pikave të karburantit për shkak të të cilave ekziston rreziku nga shkaktimi i havarive dhe zjarreve me përmasa më të mëdha,
- Borova šuma u Velikom Trnovcu, Malom Trnovcu, Donjoj Breznici, Gornjoj Breznici, Kon ulju, Muhovcu, or evcu, Lu anu, Dobrosinu, Bilja i, Lopardincu, Klinovcu, Krševici, Sebratu i Span evcu tako e predstavljaju potencijalne lokacije za izbijanje požara,
- Pyjet me pisha në Tërnoc, Mal Tërnoc, Breznicë e poshtme, Breznicë e Epërme, Konçul, Muhoc, Gjergjec, Lluçan, Dobrosin, Bilaç, Llopardincë, Klinoc, Kërshevicë, Sebrat dhe Spançevc gjithashtu paraqesin lokacione potenciale për shfaqjen e zjarreve,
- Opasnost od neeksploziranih ubojnih sredstava (NUS-a) na teritoriji naše opštine koji se smatra uzro nikom požara prilikom eksplozije. Postojanje NUS-a tako e i usporava preduzimanje operativnih mera

gašenja požara zbog opasnosti stradanja u esnika u gašenju požara.

- Rreziku prej mjeteve të paeksploduara vrasëse – MPEV në territorin e Komunës tonë që konsiderohet shkaktari i zjarreve me rastin e eksplozimit. Ekzistimi i MPEV gjithashtu edhe ngadalëson ndërmarrjen e masave operative të shuarjes së zjarreve për shkak të rrezikut të pësimit të pjesëmarrësve në shuarjen e zjarrit.

Mesta gde je prona en i uništen NUS: Ravno Bu je, or evac, Brezni ki Muhadžir, Veliki Trnovac, Kon ulj, Kon uljski Reljan, Brisi , Bilja a, Samoljica, Vrban, Lopardince, Oslare, Donje Novo Selo, Ljiljance, Karadnik i Turija.

Vendet ku janë gjetur dhe shkatërruar MPEV: Rama Buçë, Gjergjec, Muhaxhirët e Breznicës, Tërnoc, Konçul, Lerani i Konçulit, Bilaç, Samolicë, Vrban, Llopardincë, Oslarë, Novo sellë e poshtme, Lilancë dhe Turi.

Mesta iš ena od NUSa, kasetne municije i drugi NUS od strane Norveške narodne pomo i su: Turija, Topolski rid, Karadnik, Sebrat, Borovac, Bogdanovac, Bujanova ko jezero, Jastrebac.

Vendet e pastruara nga MPEV, municioni kasetor dhe MPEV të tjera nga ana e ndihmës popullore të Norvegjisë janë: Turia, Topollski rid, Karadnik, Sebrat, Boroc, Bogdanoc, Liqeni i Bujanocit, Jastrebac.

Površina koja je ugrožena NUSom iznosi oko 15 ha.

Sipërfaqja e rrezikuar me MPEV është 15 hektarë.

Rušenje hidroakumulacionih jezera - brana **Rrënimi i liqeneve hidroakumuluese -** **Digave**

Ukoliko bi kojim slu ajem došlo do rušenja brane u selu Oraovica i brane u selu Buštranje (opština Preševo) iz kojih voda doti e Preševskom Moravicom do Bina ke Morave kod Bujanovca ili zemljane brane Bujanova kog jezera poplavni talas bi mogao ugroziti Koridor 10, naseljeno mesto Levosoje i Industrijsku zonu.

Nëse për pasojë të diçkajes do të vinte deri te prishja e digave në fshatin Rahovicë dhe asaj në Bushtran (Komuna e Preshevës) nga të cilat uji rrjedh në Moravicën e Preshevës deri në Moravën e Binçës te Bujanoci ose të digës prej dheu te Liqeni i Bujanocit, vala vërshuese do të mund ta rrezikonte korridorin 10, Levosojën dhe Zonën industriale.

Epidemija
Epidemia

U zadnjih nekoliko godina u opštini Bujanovac osim pojedina nih slu ajeva gripa kao što su infekcije gornjih respiratornih puteva, nemamo slu aj epidemije ali je Dom zdravlja Bujanovac spreman da preko svojih ekipa preduzme sve preventivne mere da do epidemije ne do e, kao i operativne mere ako do e do pojave epidemije. U sluaju vanredne situacije da nastane poreme aj u snabdevanju vodom i/ili elektri nom energijom, broj obolelih može se pove ati.

Viteve të fundit në Komunën e Bujanocit përveç rasteve individuale të gripit siç janë infeksionet e rrugëve të epërme respiratore, nuk kemi raste të epidemive mirëpo Shtëpia e shëndetit në Bujanoc është e gatshme që përmes ekipeve të veta të ndërmer të gjitha masat parandaluese që mos të vie deri te ndonjë epidemi, si dhe masat operative nëse vie deri te shfaqja e epidemisë. Në rast të situatës së jashtëzakonshme të ndodhë që të paraqiten ndërlikime në furnizimin me ujë ose rrymë elektrike, numri i të sëmurëve mund të rritet.

Epizootija Epizootia

Od zaraznih bolesti koje se preko životinja prenose na ljudi na teritoriji opštine Bujanovac identifikovana je bruceloza kod ovaca, koza i krava u naseljenim mestima Bilja a, Samoljica i Novo Selo. Obolele životinje su propisno uništene, a šteta je nadokna ena vlasnicima u toku 2014. godine. U cilju preventivnog delovanja svake godine se vrši ispitivanje krvi kod životinja (ovaca, koza) radi otkrivanja zaraznih bolesti preko Veterinarske stanice u Bujanovcu.

Prej sëmundjeve ngjitëse të cilat te njeriu futen përmes kafshëve, në territorin e Komunës së Bujanocit është identifikuar bruceloza te delet, dhitë dhe lopët në vendbanimet Bilaç, Samolicë dhe Novo Sellë. Kafshët e sëmura janë eliminuar sipas dispozitave ligjore, ndërkaq dëmi i është kompensuar pronarëve gjatë vitit 2014. Me qëllim të veprimit parandalues për çdo vit bëhet kontrollimi i gjakut të kafshëve (deleve, dhive, lopëve) me qëllim të zbulimit të sëmundjes përmes Stacionit të Veterinës në Bujanoc.

Biljne bolesti Sëmudjet e bimëve

Mere koje se preduzimaju radi spre avanja pojave i širenja biljnih bolesti i šteto ina su:

Masat të cilat po ndërmerren me qëllim të parandalimit të shfaqjes dhe të zgjerimit të sëmundjeve dhe dëmtuesve të bimëve janë:

- Pregled zemljišta i bilja radi utvr ivanja prisustva karantinskih biljnih bolesti,

- Kontrollimi i tokës dhe i bimëve me qëllim të përcaktimit nëse ka apo jo sëmundje bimësh karantinoze,

- Zabрана otpremanja bilja iz zaraženog podru ja, i

- Ndalimi i marrjes së bimëve nga treva e infektuar, dhe

- Pregled prostorija za smeštaj bilja i sredstava za transport bilja.

- Kontrollimi i hapësirave për vendosjen e bimëve dhe mjeteve për transportin e tyre.

Za sada nema identifikovanih biljnih bolesti na teritoriji opštine Bujanovac.

Deri më tani nuk ka sëmundje bimësh të identifikua në territorin e Komunës së Bujanocit.

Identifikacija stepena ugroženosti Identifikimi i shkallës së rrezikshmërisë

Teritorija opštine Bujanovac sa svim svojim karakteristikama i mogu im opasnostima koje je mogu zadesiti spada u tre i nivo ugroženosti.

Territori i Komunës së Bujanocit me të gjitha karakteristikat e veta dhe rreziqet e mundshme të cilat mund të ndodhin bie në nivelin e tretë të rrezikshmërisë.

Procena snage i sredstava i preventivne mere za zaštitu i spasavanje

Vlerësimi i fuqisë dhe mjeteve dhe masat parandaluese për mbrojtje dhe shpëtim

Stru no operativno telo za koordinaciju i preduzimanje operativnih mera za zaštitu i spasavanje ljudi i materijalnih dobara na teritoriji opštine Bujanovac je Štab za vanredne situacije.

Ekipi profesional operativ për bashkërendimin dhe ndrëmarrjen e masave operative për mbrojtjen dhe shpëtimin e njerëzve dhe të mirave materiale në territorin e Komunës së Bujanocit është Shtabi komunal për situata të jashtëzakonshme.

Organizacije i službe koje su opremljene i osposobljene za reagovanje u vanrednim situacijama su :

Organizatata dhe shërbimet të cilat janë të paisura dhe të aftësua për reagim në situata të jashtëzakonshme janë:

1. Opštinska uprava Bujanovac,
1. Administrata e Komunës së Bujanocit,
2. JP „Direkcija za izgradnju“ Bujanovac,
2. NP “Drejtoria për ndërtim” në Bujanoc,
3. JP „Komunalac“ Bujanovac,

3. NP “Komunalia” në Bujanoc,
4. Crveni krst Bujanovac,
4. Kryqi i kuq në Bujanoc,
5. Dom zdravlja Bujanovac,
5. Shtëpia e shëndetit në Bujanoc,
6. Apoteka Bujanovac,
6. Barnatorja në Bujanoc,
7. Veterinarska stanica Bujanovac,
7. Stacioni i veterines në Bujanoc,
8. Centar za socijalni rad Bujanovac,
8. Qendra për punë sociale në Bujanoc,
9. SC Mladost Bujanovac,
9. QS “Rinia” në Bujanoc,
10. Agencija za prevoz i usluge Ma ar-turizam.
10. Agjensioni për bartje/transport dhe shërbime “Maxharr-turizëm”.

Organizovane strukture sa lokalnog nivoa i to:
 Strukturat e organizuara nga niveli lokal edhe

atë:

- Poverenici i zamenici civilne zaštite po mesnim zajednicama (predsednici i zamenici predsednika mesnih zajednica),
- Të ngarkuarit dhe zëvendësit e mbrojtjes civile nëpër bashkësi lokale (kryetarët dhe zv/kryetarët e bashkësive lokale),
- Jedinice civilne zaštite opšte namene, 7 jedinica sa ukupno 91 obveznika civilne zaštite.
- Njësitë e mbrojtjes civile për destinim të përgjithshëm, 7 njësi me 91 obligues të mbrojtjes civile.

Državne institucije na republi kom nivou:
 Institucionet shtetërore në nivel republikan:

- Policijska stanica Bujanovac,
- Stacioni policor në Bujanoc,
- Operativni centar za vanredne situacije,
- Qendra operative për situata të jashtëzakonshme,
- Vojska Srbije – Baza „Jug“,
- Ushtria e Serbisë – Baza “Jug”,
- Pravosudni organi.
- Organet e gjyqësisë.

3.4.2 Zaklju na razmatranja

3.4.2 Shqyrtimet përmbyllëse

1. Izraditi Plan upotrebe i delovanja civilne zaštite na lokalnom nivou;
1. Të hartohet Plani i përdorimit dhe veprimit të mbrojtjes civile në nivel lokal;
2. Izvršiti popunu ljudstvom i materijalnim sredstvima i osposobljavanje jedinica civilne zaštite opšte namene na lokalnom nivou;
2. Të bëhet plotësimi me njerëz dhe mjete materiale si dhe aftësimi i njësisve të mbrojtjes civile me destinim të përgjithshëm në nivel lokal;
3. Vršiti obuku sa poverenicima i zamenicima civilne zaštite mesnih zajednica;
3. Të bëhet trajnim me të ngarkuarit dhe zëvendësit e mbrojtjes civile të bashkësive lokale;
4. Obezbediti neophodna materijalna tehni ka sredstva za pripadnike jedinica opšte namene za reagovanje u skladu sa zaklju cima i naredbama Štaba za vanredne situacije;
4. Të sigurohen mjetet e domosdoshme materiale-teknike për pjesëtarët e njësisve me të përgjithshëm për reagim në pajtim me konkluzionet dhe urdhëresat e Shtabit për situata të jashtëzakonshme;
5. Vršiti informisanje gra ana preko sredstava javnog informisanja o aktuelnim doga anjima i merama koje treba sprovoditi u njihovim sredinama u skladu sa novonastalom situacijom;
5. Të bëhet informimi i qytetarëve përmes mediave mbi ngjarjet aktuale dhe masat të cilat duhet zbatuar në mjediset e tyre në pajtim me situatën e krijuar;
6. Preko poverenika civilne zaštite MZ izvršiti popis sredstava i mehanizacije u vlasništvu gra ana a koja se mogu koristiti u vanrednim situacijama;
6. Përmes të ngarkuarëve të mbrojtjes civile në BL të bëhet regjistrimi i mjeteve dhe i mekanizmit në pronësi të qytetarëve e të cilat mund të përdoren në situata të jashtëzakonshme;
7. Uspostaviti tesnu saradnju svih struktura lokalnog nivoa sa strukturama okruga i Sektora za vanredne istuacije u cilju unapre enja sistema civilne zaštite radi preduzimanja odre enih mera na zaštitu i spasavanje ljudi i materijalnih dobara u svim navedenim situacijama;

7. Vendosja e bashkëpunimit të ngushtë i të gjitha strukturave të nivelit lokal me strukturat e Qarkut dhe me Sektorin për situata të jashtëzakonshme me qëllim të përparimit të sistemit të mbrojtjes civile për ndërmarrjen e masave të caktuara në mbrojtjen dhe shpëtimin e njerëzve dhe të mirave materiale në të gjitha situatat e përmendura;

„Gde god na eš zgodno mesto tu drvo posadi,
A drvo je blagorodno, pa e da nagradi!“

Jovan Jovanovi Zmaj

„Kudo që gjen vend të përshtatshëm aty

mbjell një pemë:

Pemët janë të bekuara me mirësi, ta kthejnë me shpërblim!”

Jovan Jovanović Zmaj

8. Preko JP Komunalac i JP Direkcija za izgradnju Bujanovac preduzeti sve mere na iš enje i održavanje kanala, re nih korita i potoka sa ciljem izbegavanja poplava kao i pronalaženje rešenja za Novo Naselje po pitanju rešavanja kanalizacione mreže;

Zelenilo u gra evinskom reonu ine:
Gjelbrimin në zonën urbane e përbëjnë:

- gradski park,
- parku i qytetit,
- zonski park,
- parku zonal,
- reonski park,
- parku rajonal,
- park-šuma,
- parku-pyll,
- linearno zelenilo,
- gjelbërimi linear,
- zaštitno zelenilo.
- gjelbrimi i mbrojtur.

8. Përmes NP Komunalna dhe NP Dječija za izgradnju Bujanovac preduzeti sve mere na iš enje i održavanje kanala, re nih korita i potoka sa ciljem izbegavanja poplava kao i pronalaženje rešenja za Novo Naselje po pitanju rešavanja kanalizacione mreže;

9. Preko Doma zdravlja Bujanovac i epidemiološke službe pratiti situaciju oko pojave gripa, zaraznih bolesti, epidemije i pandemije;

Zelenilo van gra evinskog reona ine:
Gjelbrimin jashtë rajonit urban e përbëjnë:

- postoje e šume,
- pyjet ekzistuese,
- površine planirane za pošumljavanje,
- sipërfaqet e planifikuara për pyllëzim,
- poljoprivredno zemljište.
- toka bujqësore.

9. Përmes Shtëpisë së shëndetit në Bujanoc dhe shërbimit epidemiologjik të përcillet situata rreth shfaqjes së gripit, sëmundjeve ngjitëse, epidemive dhe pandemive;

10. Preko Veterinarske stanice Bujanovac pratiti stanje pojave zaraznih bolesti kod doma ih i divljih životinja;

10. Përmes Stacionit të veterinars në Bujanoc të përcillet gjendja e paraqitjes së sëmundjeve ngjitëse të kafshët shtëpiake dhe të egra;

Prema Planu generalne regulacije Bujanovca (PGR, 2013), zelenilo van gra evinskog reona zauzima površinu od 520 ha. Za jednog oveka u gradskom naselju, svetski standardi propisuju zelene travnate površine od 2,5 m². Bujanovac sa 0,88 ha ukupnih zelenih površina ne zadovoljava pomenute standarde. U Bujanovcu nema dovoljno drvoreda, travnatih površina i dovoljno velikih parkova (površina Gradskog parka je svega 0,64 ha). Javne zelene površine u Bujanova koj Banji na površini od 2,58 ha nisu ure ene i ne održavaju se na pravi na in.

11. Preko Vatrogasnospasila ke jedinice Bujanovac iznalaziti mogu nosti edukacije stanovništva na preduzimanje preventivnih mera protivpožarne zaštite (da ne podmetnu požar).

11. Përmes njësisë së zjarrfikësve dhe shpëtimin në Bujanoc të gjendet mundësia e edukimit të popullatës për ndërmarrjen e masave parandaluese të mbrojtjes kundër zjarrit (të mos shkaktohen zjarre).

Sipas Planit gjeneral rregullativ të Bujanocit (PGJRR, 2013), gjelbrimi jashtë rajonit urbanistik të sipërfaqe 520 hektarë. Për një njeri në zonën urbane, standardet botërore parashohin sipërfaqe të gjelbruara me bari 2.5 m². Bujanoci me 0,88 hektar sipërfaqe të gjelbruara nuk i përmbush këtë standard. Në Bujanoc nuk ka numër të mjaftueshëm të drunjëve të mbjellur, sipërfaqe me bari as edhe parqe të mjaftueshme (sipërfaqja e parkut të qytetit është 0.64 ha). Sipërfaqet e gjelbëruara në Banjën e Bujanocit shtrihen në 2.58 ha, mirëpo as nuk janë të rregulluara e as nuk mirëmbahen si duhet.

3.5 Javno zelenilo i šume

3.5 Sipërfaqet e gjelbruara publike dhe

pyjet

3.5.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu

3.5.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor

Organizovanog pošumljavanja goleti na teritoriji opštine nema u poslednjih 10 godina, a sve je više prisutna nekontrolisana i divlja se a šume. Bujanova ko jezero kao idealno mesto za izletišta, opkoljeno bagremovom i borovom šumom, zapušteno je i bez ikakvih sadržaja. Do izrade Plana za podru je posebne namene za proširenje Baze „Jug“ na ovom prostoru ne e mo i ništa da se radi. Izrada Planske dokumentacije planirana je za po etak 2016. godine.

Në 10 vitet e fundit, në komunën e Bujanocit, nuk ka pasur pyllëzim të organizuar të sipërfaqeve të zhveshura, ndërkaq është në rritje prerja e pakontrolluar e pyjeve. Liqeni i Bujanocit si vend ideal për shetitje, është i rrethuar me pyje prej bagremi dhe pishë, është braktisur dhe pa kurrfar përmbajtjesh. Deri në hartimin e Planit për zonën e destinimit të veçantë për zgjerimin e Bazës “Jug” në këto hapësira, ndërkaq kjo punë është planifikuar të bëhet në fillim të vitit 2016.

Karakteristika zelenih površina u Bujanovcu je nedostatak ure enih površina u funkciji javnog zelenila iako prostorne mogu nosti daju dobru osnovu za pejzažno ure enje naselja. Konceptija planiranja i ure enja zelenila predstavlja održivo koriš enje i ure ivanje zelenih površina u gra evinskom reonu i zale u naselja. Zelenilo u gra evinskom reonu Bujanovca, prema Planu generalne regulacije Bujanovca (PGR) se prostire na površini od 41 ha i predstavljeno je slede im kategorijama:

Karakteristikë e sipërfaqeve të gjelbëruara në Bujanoc është mungesa e sipërfaqeve të rregulluara në funksion të gjelbrimit publik edhe psemundësitë hapsinore japin një bazë të mirë për një rregullim peisazhi të lagjeve. Koncepti i planifikimit dhe i rregullimit të gjelbrimit paraqet shfrytëzim të qëndrueshëm dhe rregullim të sipërfaqeve të gjelbruara në zonën ndërtimore dhe në prapashpinën e lagjeve. Gjelbrimi në zonën ndërtimore të Bujanocit, sipas Planit gjeneral rregullues (PGRR) shtrihet në sipërfaqe prej 41 hektarë dhe është paraqitur me këto kategori:

Gradski park „CENTAR“ je postojë i park na površini od 0,64 ha. Zauzima centralni položaj i ima ekološko-pejzažni i tradicionalni zna aj. S obzirom na postojë e stanje potrebno je izvršiti rekonstrukciju i revitalizaciju ove površine.

Parku i qytetit “QENDRA” është parku ekzistues në sipërfaqe prej 0,64 ha. Ka pozitën qendrore dhe ka karakter ekologjik-peisazhi dhe rëndësi tradicionale. Për shkak të gjendjes ekzistuese nevojitet të bëhet rekonstruimi dhe revitalizimi i kësaj sipërfaqe.

Uslovi za ure enje ovog parka su:
Kushtet për rregullimin e këtij parku janë:

- izvršiti valorizaciju postoje eg zelenila i kartiranje vrednih vrsta,
- Të bëhet valorizimi i gjelbrimit ekzistues dhe klasifikimi i llojeve të çmuara,
- uraditi bio-ekološku podlogu i time prilagoditi izbor vrsta sadnog materijala,
- Të bëhet baza bio-ekologjike dhe me këtë të përshtatet zgjedhja e llojeve të materialit mbjellës,
- dozvoljene su autohtone i alohtone dekorativne vrste,
- Janë të lejuara llojet dekorative autoktone dhe alohtone,
- dozvoljeni su elementi pasivne rekreacije i prate i mobilijar.
- Janë të lejuar elementet pasive të rekreacionit dhe mobiliari përcjellës.

U gradskom parku zatupljene su uglavnom liš arske vrste drve a, kao što su *Acer sp.*, *Taxus baccata*, *Betula alba*, *Catapa bignonides*, *Platanus orientalis*, kao i etinarska vrsta *Thuja orientalis* u eonom delu parka od koje je formirana živica.

Në parkun e qytetit janë të përfaqësuar kryesisht llojet gjethrënëse të drunjëve, siç janë: *Acer sp.*, *Taxus baccata*, *Betula alba*, *Catapa bignonides*, *Platanus orientalis* si dhe llojet halore *Thuja orientalis* në anën ballore të parkut nga të cilat është formuar muri i gjallë.

Zonski park „TRNOVA KA REKA“ je specifi na površina sa obe strane reke u severnom delu naselja. Prostire se na površini od 5,7 ha i park nije ure en.

Parku zonal “LUMI I TËRNOCIT” është sipërfaqe specifike nga të dy anët e lumit në pjesën veriore të vendbanimit. shtrihet në sipërfaqe prej 5.7 he dhe parku nuk është i rregulluar.

Uslovi za ure enje ovog parka su:
Kushtet për rregullimin e këtij parku janë:

- Ozelenjavanje ove površine sprovedi prema kriterijumima koji važe za ure enje gradskog parka,
- Gjelbërimin e kësaj sipërfaqeje duhet zbatuar sipas kriterëve t cilat vlejnjë për rregullimin e parkut të qytetit,
- Izbor vrsta zasnovati pretežno na autohtonim dekorativnim sadnicama,
- Përzgjedhjen e llojeve duhet bazuar kryesisht në fidanet dekorative autoktone,
- Integrisati obale reke i vodenu površinu u funkciju zonskog parka,

- Të integrohen brigjet e lumit dhe sipërfaqja ujore në funksion të parkut zonal,
- Dozvoljeni su elementi izletni kog turizma i prate i mobilijar.
- Janë të lejuara elementet e turizmit rekreativ dhe mobiliari përcjellës.

Zonski park „NOVO NASELJE“ je planiran u okviru zone kolektivnog stanovanja sa privre ivanjem, na površini od 1,9 ha i nije ure en.

Parku zonal “LAGJA E RE” është planifikuar në kuadër të zonës së banimit kolektiv me parashikim, në sipërfaqe prej 1.9 he dhe nuk është rregulluar.

Uslovi za realizaciju i ure enje ovih parkova su:

Kushtet për realizimin dhe rregullimin e këtyre parqeve janë:

- Obavezna izrada potrebne dokumentacije,
- Hartimi i domosdoshëm i dokumentacionit të nevojshëm,
- Dozvoljeni su elementi sportsko-rekreativnih sadržaja i prate i mobilijar,
- Janë të lejuara elementet e përbajtjes sportive-rekreative dhe mobiliari përcjellës,
- Peša kim komunikacijama parkove povezati sa zonama stanovanja u okruženju.
- Parqet duhet lidhur për komunikim me zonat e banuara me shtigje këmbësorësh.

Reonski park „VRTI “ je višefunkcionalna zelena površina na 0,7 ha. Ima pejzažno-ekološki zna aj kao i funkciju pasivne rekreacije.

Parku “ÇERDHJA” është sipërfaqe e gjelbëruar multifunkionale në sipërfaqe 0.7 he. Ka rëndësi ekologjike dhe të peisazhit si dhe funksionin e rekreacionit pasiv.

Uslovi za ure enje ovog parka su:
 Kushtet për rregullimin e këtij parku janë:

- Posebnu pažnju posvetiti organizaciji šetnih staza i niša za sadržaje de jeg mobilijara,
- Kujdes i veçantë t’i kushtohet organizimit të shtigjeve për shetitje dhe të këndeve me përmbatje të inventarit për fëmijë,
- Izbor vrsta sadnog materijala zasnovati na vrstama živih boja tokom vegetacionog perioda u kombinaciji sa etinarima,
- Përzgjedhja e materialit mbjellës të bazohet në llojet e ngjyrave të gjalla gjat periudhës vegetative në kombinim me drunjët gjethmbajtëse,

- Vrste za ozelenjavanje ovog parka moraju zadovoljavati i posebne uslove (bez bodlji i trnova, bez otrovnih plodova i dr.)
- Llojet për gjelbrim të këtij parku duhet të përmbushin edhe kushtet e veçanta (pa therra, pa frute helmuese e t.j.).

Reonski park „SEZAI SUROI“ je planiran na površini od 1,3 ha.

Reonski park „NAIM FRAŠERI“ je planiran na površini od 1,2 ha. Nalazi se u zoni kompleksa osnovne škole „Naim Frašeri“ i ini zaokruženu funkcionalnu celinu sa obrazovnim i rekreativnim sadržajima, a nalazi se u neposrednom okruženju stambenog naselja.

Parku zonal “SEZAI SURROI” është planifikuar në sipërfaqe prej 1.3 he.

Parku zonal “NAIM FRASHËRI” është planifikuar në sipërfaqe prej 1.2 he. Gjendet në zonën e kompleksit të Shkollës fillore “Naim Frashëri” dhe përbënë tërësinë funksionale me përbajtje të formësuar rekreative, ndërkaq gjendet në mjedisin e lagjes së banuar.

Uslovi za realizaciju i ure enje ovih parkova su:

Kushtet për realizimin dhe rregullimin e këtyre parqeve janë:

- Obavezna izrada potrebne dokumentacije,
- Hartimi i domosdoshëm i dokumentacionit të nevojshëm,
- Dozvoljeni su elementi sportsko-rekreativnih sadržaja i prate i mobilijar,
- Janë të lejuara elementet e përbajtjes sportive-rekreative dhe elementet përcjellëse,
- Peša kim komunikacijama parkove povezati sa zonama stanovanja u okruženju.
- Parqet duhet lidhur për komunikim me zonat e banuara me shtigje këmbësorësh.

Svake godine u enici osnovnih škola zasade po jedno drvo generacije.

Nxënësit e shkollave të mesme të mbjellin për çdo vit nga një dru të gjeneratës.

Park –šuma „BIVODA“ je planirana na površini od 13,6 ha u isto nom delu naselja i nije ure en. Planirana park-šuma e imati zaštitnu, pejzažnu, sportsko-rekreativnu, izletni ku i turisti ku funkciju.

Parku “BIVODA” është planifikuar në sipërfaqe 13.6 hektarë në pjesën lindore të vendbanimit dhe nuk është i rregulluar. Parku-pyll i planifikuar do të ketë funksionin mbrojtës, pesazh, sprotiv-rekreativ, shetitës dhe turistik.

Uslovi za ure enje park-šume su:
Kushtet për rregullimin e parkut-pyll janë:

- Uraditi bio-ekološku osnovu planirane površine,
- Të bëhet baza bio-ekologjike e sipërfaqes së planifikuar,
- Uraditi plan pejzažnog ure enja,
- Të bëhet plani i rregullimit të pejsazhit,
- Izbor vrsta sadnog materijala zasnovati na autohtonim, dekorativnim vrstama,
- Përzgjedhjen e llojeve duhet bazuar kryesisht në fidanet dekorative autoktone
- Dozvoljeni su elementni sporta i rekreacije, izletni ke i turisti ke ponude i prate i mobilijar,
- Janë të lejuara elementet e sportit dhe rekreacionit, të ofertës shetitëse dhe turistike dhe inventarit përcjellës,
- Za sve aktivnosti na ure ivanju ove površine potrebno je pribaviti saglasnosti kao i prate u dokumentaciju (analizu i procenu uticaja na životnu sredinu).
- Për të gjitha aktivitetet në rregullimin e kësaj sipërfaqe duhet marrë pëlqim si dhe dokumentacionin përkatës (analizën dhe vlerësimin e ndikimit në mjedisin jetësor).

Park-šuma „GROBLJE“ je planirana na površini od 4.4 ha u severnom delu naselja Bujanovac, na obodu gradskog tkiva. Planirana park-šuma e imati, pre svega, zaštitnu, pejzažnu i sportsko-rekreativnu funkciju, s obzirom da ovaj deo gradskog naselja nema ure enih i ozelenjenih javnih prostora.

Parku “VARREZAT” është planifikuar në sipërfaqe prej 4.4 ha në pjesën veriore të qytetit të Bujanocit, buzë hapësirës së qytetit. Parku i planifikuar do të ketë, para së gjithash, funksionin e pamjes së pejsazhit, mbrojtës, rekreativ-sportiv, duke pasur parasysh që kjo pjesë e qytetit nuk ka të rregulluar sipërfaqe publike të gjelbëruara.

Uslovi za ure enje park-šume su:
Kushtet për rregullimin e parkut janë:

- Uraditi bio-ekološku osnovu planirane površine,
- Të bëhet baza bio-ekologjike e sipërfaqes së planifikuar,
- Uraditi plan pejzažnog ure enja,
- Të bëhet plani për rregullimin e peizazhit,

- Izbor vrsta sadnog materijala zasnovati na autohtonim, dekorativnim vrstama,
- përzgjedhja e llojeve të fidanëve duke u bazuar në llojet autoktone dhe dekorative,
- Dozvoljeni su elementi sporta i rekreacije
- Të lejohen elementet e sportit dhe rekreativitetit,
- Za sve aktivnosti na ure ivanju ove površine potrebno je pribaviti saglasnosti kao i prate u dokumentaciju (analizu i procenu uticaja).
- Për të gjithë aktivitetet në rregullimin e kësaj sipërfaqeje është e nevojshme të merren pëlqimet dhe dokumentacioni përcjellës (analiza e vlerësimit të ndikimit në mjedisin jetësor).

Gradski trg u centru Bujanovca zauzima površinu od 8.200 m². U ozelenjim delovima trga od liš ara zastupljena je *Betula alba*, a od visokih etinara *Cedrus deodara*, *Cedrus atlantica*, *Duglassia sp.*, *Taxus baccata*. U Gradskom parku zasa eno je i listopadno žbunje vrste *Pyracantha coccinea*, kao i formirane cvetne rundele od ruža (*Rosa sp.*).

Sheshi i qytetit në qendër të Bujanocit posedon sipërfaqe prej 8200m². Në pjesët e gjelbëruara të sheshit nga drunjët të pranishme janë: Mështekna (*Betula alba*), kurse nga halorët e lartë: *Cedrus deodara* (Pisha), *Cedrus atlantika* (Pisha), *Duglassia sp.*, *Taxus baccata* (Lisi i rëndomtë). Në parkun e qytetit është e mbjellur driza gjetherënëse e llojit *Pyracantha coccinea*, si dhe vargu i formuar i luleve nga trëndafilat (*Rosa sp.*).

Zasa ene površine ružama su uništene rekonstrukcijom Gradskog trga u toku 2014/2015. godine.

Sipërfaqet e mbjellura me trëndafila janë shkatërruar gjatë rikonstruimit të Sheshit të qytetit në vitin 2014/2015.

Benzinska pumpa u centru Bujanovca ima ure enu zelenu površinu od 227,5 m² kao i još tri benzinske pumpe u neposrednoj blizini gradskog naselja sa sopstvenim zelenilom.

Stacioni i benzinës në qendër të Bujanocit ka të rregulluar sipërfaqen e gjelbëruar prej 227.5m², si dhe tre stacionet e benzinës me sipërfaqet e veta të gjelbëruara në afërsi të qytetit.

Dva stambena naselja u Bujanovcu tako e imaju zelene površine i to stambeno naselje „Karakaka“ sa 380 m², i stambeno naselje „Lamele“ sa 949,5 m² zelenih površina.

Dy zonat e banimit në Bujanoc gjithashtu kanë sipërfaqe të gjelbëruara, siç është zona e banimit “Karakaçka” me 380m² dhe zona e banimit “Lamele” me 949.5m² të sipërfaqeve të gjelbëruara.

Nova gradska Pošta poseduje zelenu travnatu površinu od 140 m².

Posta e re e qytetit posedon sipërfaqen e gjelbërt të mbjellura me bari prej 140m².

Bujanova ka Banja koja se nalazi u neposrednoj blizini Bujanovca tako e ima zelene površine koje su trenutno u veoma lošem stanju. Ina e na ovom prostoru zasa eno je liš arsko drve e, visoki i niski etinari kao i zimzeleno i listopadno šiblje.

Baja e Bujanocit e cila gjendet në afërsi të Bujanocit gjithashtu ka sipërfaqe të gjelbëruara e cila sipërfaqe në gjendjen e tanishme është në gjendje të mjerueshme. Përndryshe në këtë hapësirë janë të mbjellura drunjë, halorët e lartë dhe të ulët si dhe driza gjetherënëse dhe gjethembajtëse.

U okviri javnih zelenih površina mogu se izdvojiti i park u krugu Duvanske industrije Bujanovac, Fabrike „Heba“, SSS „Sveti Sava“, Gasne stanice „NIS-SVETLOST“, kompleksa fabrika „SIMPO“, zelene površine u krugu Doma zdravlja u Bujanovcu idr.

Në kuadër të sipërfaqeve të gjelbëruara publike mund të veçohen: Parku brenda Industrisë së Duhanit në Bujanoc, Fabrikës “Heba”, Shkollës së mesme “Sveti Sava”, Stacionit të gasit “NIS-SVETLOST”, kompleksit të fabrikave të “SIMPO”-së, sipërfaqet e gjelbëruara brenda Shtëpisë së Shëndetit në Bujanoc, etj.

U periodu od 2009-2014. godine veliki broj šumskih požara na teritoriji opštine Bujanovac ošteti je borovu, bagremovu, hrastovu i bukovu šumu i to na površini od 4.238 ha 56 a je izgorelo u procentu od 5 % do 100 % što je veoma veliki procenat.

Në periudhën prej vitit 2009-2014 numër i madh i zjarreve në territorin e Komunës së Bujanocit ka dëmtuar pishat, akaciet (bagremin), lisat dhe ahun edhe ate në sipërfaqe prej 4238 he 56 ari, është djegur në përqindje prej 5% deri 100% që është përqindje e lartë.

Unapre enje koriš enja i zaštite šuma ostvari e se kroz:

Përparimi i shfrytëzimit dhe mbrojtjes së pyjeve arrihet përmes:

- Zabranu neplanske gradnje na površinama šumskog zemljišta,
- Ndalimit të ndërtimit të paplanifikuar në sipërfaqet tokësore të pyjeve,
- Pošumljavanje ogoljenih površina, posebno u gornjim delovima re nih tokova (priobalni delovi) radi zaustavljanja nepovoljnog dejstva buji nih tokova i o uvanja zemljišnog pokriva a,

- Pyllëzimi i sipërfaqeve të zhveshura, veçanarishtë në pjesët e sipërme të rrjedhave të lumenjve (pjesët e shtretërve) për të ndaluar efektet negative të rrjedhave të rrembyeshme dhe ruajtjen e korës së tokës,

- Kontrolisano koriš enje šumskih plodova i lekovitog bilja,
 - Shfrytëzimi i kontrolluar i pyjeve dhe bimëve mjekësore,

- Strogo kontrolisanje svih vrsta šumskih se a,
 - Kontrolli rigoroz i të gjitha mënyrave të prerjes së pyjeve,

- Izradu i sprovo enje posebne šumsko – privredne osnove gazdovanja šumama u cilju racionalnijeg i ekonomi nijeg gazdovanja šumama,

- Zhvillimin dhe zbatimin e menaxhimit të veçantë të pyjeve me qëllim të shfrytëzimit racional dhe ekonomik të pyjeve,

- Kompenzaciono podizanje novih šumskih površina u sluaju procecanja postoje ih šuma za potrebe izgradnje infrastrukturnih sistema i objekata,

- Kompensimi i sipërfaqeve të reja të mbjellura me pyje me rastin e prerjes së pyjeve për nevojat e ndërtimit të sistemit infrastrukturor dhe objekteve,

- Turisti ko – rekreativne funkcije,
 - Funksionet turistike-rekreative,

- Formiranje šumskih zasada u kompleksima budu ih radno – privrednih zona i oko budu eg trase Autoputa na deonici Donji Neradovac-Levosojje (zaštitna funkcija);

- Formimin e plantacioneve pyjore në komplekset e ardhshme në zonat e punimeve-ekonomive si dhe përgjatë trasesë së ardhshme të autostradës në pjesën nga Neradoci i poshtëm deri në Levosoje (funksioni mbrojtës),

- Melioraciju degradiranih šuma.
 - Rikuperimin e pyjeve të degraduara.

Koncept ure enja šuma i šumskog zemljišta jeste o uvanje i unapre enje postoje eg šumskog fonda, pri emu prioritet predstavlja prevo enje niskih (izdana kih) u visoke šume. Uve anje stepena šumovitosti opštine ostvari e se pošumljavanjem zemljišta najnižeg proizvodno–ekonomskog potencijala (pretežno 7. i 8. katastarske klase, na terenima sa velikim nagibima) i površinama ugroženim erozionim procesima.

Koncepti i menaxhimit të pyjeve dhe tokës pyjore është ruajtja dhe përmirësimi i fondit ekzistues pyjor, ku prioritet është të përkthyerit e ulët (burimor) në pyjet e larta. Ngritja e shkallës së pyllëzimit të komunës realizohet me pyllëzimin e tokës e cila ka potencial të ulët prodhues-ekonomik (kryesisht klasa 7 dhe 8 e klasës kadastrale, në terrenet me shpate të pjerrëta) dhe sipërfaqet e prekura nga proceset e erozionit.

3.6 Zaštita prirode

3.6. Mbrojtja e Natyrës

3.6.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu

3.6.1. Tregimi i situatës dhe vlerësimi i ndikimit në mjedisin jetësor

Zaštita prirode predstavljia sistem izdvajanja, vrednovanja i zaštite predeonih celina i prirodnih retkosti, biodiverziteti i geodiverziteti. Zasnovana je na zakonskoj osnovi i obuhvata niz srodnih celina koje se iskazuju kroz zaštitu prirodnih retkosti, zaštitu divljih biljnih i životinjskih vrsta, zaštitu geonaslje a, zaštitu okoline nepokretnih kulturnih dobara i zaštitu ambijentalnih celina banjskih prostora.

Mbrojtja e natyrës paraqet sistemin ndarës, vlerësues dhe mbrojtjen e zonave në tërësi dhe gjërave të rralla natyrore, biodiverzitetit dhe geodiverzitetit. Është e bazuar në bazë ligjore dhe përfshin një seri të zonave të cilat shprehen përmes gjërave të rralla natyrore, mbrojtjen e bimëve dhe shtazëve, mbrojtjen e trashëgimisë gjeologjike, mbrojtjen e pronës së paluajtshme kulturore dhe mbrojtjen e zonave mjedisore në vendet e banjave.

Predeone celine

Zonat e peizazhit

1. Predeo izuzetnih odlika Dolina P inje zahvata površinu od 2.485 m².
1. Zona me rëndësi të veçanta Lugina e Pçinjës përfshinë sipërfaqen prej 2485 m²
2. Bujanova ka Banja zahvata površinu od 2023 ha 16 a 22 m².
2. Banja e Bujanocit përfshinë sipërfaqen prej 2023 he 16 ari 22 m²
3. Proširenje Baze Jug na oko 5000 ha od 2016. godine.
3. Zgjerimi i Bazës Jug me rreth 5000 he nga viti 2016.

Kao posebni oblici geonaslje a na teritoriji opštine Bujanovac javljaju se oblici vodene erozije nastale usled padavina na brdima Bratoselca, Velikog Trnovca, Jablanice i Starca.

Si forma të veçanta të trashëgimisë gjeologjike në territorin e Komunës së Bujanocit lajmërohen format e erozionit të ujit të krijuara nga reshjet në malet e Bratoselcës, Tërrnocit të Madh, Jablanicës dhe Staracit.

Nemetali ne sirovine u obliku glina eksploatišu se na lokaciji „Golemo jezero“ a u obliku granata na lokaciji „Samoljica“. Re ni geološki gra evinski materijal eksploatiše se na separacijama u koritu Bina ke Morave, Južne Morave, Ljiljanske reke, Krševi ke reke, Trnova ke reke i P inje.

Materiali i jometaleve në formën e argjilës eksploatohet në lokalitetin “Liqeni i madh” kurse në formën e gurëve të çmuar në lokalitetin e “Samolicës”. Materiali gjeologjikë-ndërtimorë i lumenjve eksploatohet nga ndarësit (separacionet) në shtratin e lumit Morava e Binçës, Morava Jugore, lumit të Lilancës, lumit të Kërshevicës, lumit të Tërrnocit dhe lumit të Pçinjës.

Na teritoriji opštine Bujanovac registrovano je ukupno 715 vrsta i to iz carstva gljiva 59 vrsta, iz carstva biljaka 343 vrste, i iz carstva životinja 313 vrsta. Me utim, pretpostavlja se da e Studija o upravljanju prirodnim resursima i biodiverzitetom Opštine Bujanovac pokazati da na ovom prostoru živi ili povremeno boravi u toku migracija oko 5.000 životinjskih vrsta. Za ovako raznolik biodiverzitet treba zahvaliti uticaju mediteranske i umerenokontinentalne klime koje se prepli u na ovom prostoru, pa je to posebno zna ajan centar biodiverziteti ovog kraja i Srbije. Studija bi mogla da se koristi u kasnijem periodu kao referentna polazna osnova za pre enje promena u ekosistemima koje budu izazivane prirodnim ili ljudskim aktivnostima.

Në territorin e Komunës së Bujanocit janë të regjistruara gjithësejt 715 lloje dhe atë nga mbretëria e kërpudhave 59 lloje, nga mbretëria e bimëve 343 lloje dhe nga mbretëria e shtazëve 313 lloje. Megjithatë, supozohet që Studimi i menaxhimit të resurseve natyrore dhe biodiverzitetit i Komunës së Bujanocit do të tregoj që në këtë hapësirë jetojnë ose periodikisht qëndrojnë gjatë migrimit rreth 5000 lloje të shtazëve. Për këtë llojllojshmëri të biodiversitetit duhet faleminderuar ndikimit të klimës mediterane dhe klimës së moderuar-kontinentale të cilat gërshetohen në këtë vend, pra kjo është qendër me rëndësi të veçanta e biodiverzitetit të kësaj pjese të Serbisë. Studimi mund të shfrytëzohet në periudhën e mëvonshme si pikë fillestare për monitorimin e ndryshimeve në ekosisteme që shkaktohen nga natyra ose nga aktivitetet njerëzore.

Ina e, treba raditi na tome da se autohtone vrste ponovo introdukuju na prostore na kojima su živele kao što je recimo poto na pastrmka koja zbog brane na reci P inji ne može da ode u gornji tok reke gde se vekovima mrestila pre nego što je podignuta

brana na reci P inji po etkom 80-ih godina prošlog veka. Iz tog razloga staratelj ZPD „Dolina P inje“, Eparhija Vranjska izradila je projekat pod nazivom „Riblja staza“ kako bi se omoguio nesmetan put kretanja izuzetno retke vrste pastrmki (*Salmo trutta*) u gornji tok reke P inje. „Riblja staza“ duga je oko 300 m i obuhvata levu stranu od brane izme u Jezera i puta za Klenike. Projektna dokumentacija je ura ena a vrednost projekta je oko 30.000 evra.

Përndryshe, duhet punuar në atë që llojet autoktone përsëri të kthehen në vendet ku kanë jetuar siç është rasti me Troftën e kaftë e cila për shkak të ndërtimit të digës në lumin e Pçinjës nuk mund të shkoj në anën e sipërme të rrjedhës së lumit ku me shekuj është pllenuar para se të ndërtohet diga në lumin e Pçinjës në fillimin e viteve të 80’ të shekullit të kaluar. Për këtë shkak kujdestari i ZLP “Lugina e Pçinjës”, Eparhija Vranjska e ka hartuar projektin me emrin “Rruga e peshqve” ashtu që t’i mundësohet rrugëtimi i lirë në anën e kundërt të lumit llojit të troftave (*Salmo trutta*) në rrjedhën e sipërme të lumit të Pçinjës. “Rruga e peshqve” është e gjatë 300 m dhe përfshinë anën e majtë të digës në mes të Liqenit dhe rrugës për Klenik. Dokumentacioni i Projektit është i hartuar dhe kap vlerën prej 30.000 euro.

U okviru Plana upravljanja predelom izuzetnih odlika „Dolina P inje“ za period 2010-2019. predvi ene su slede e ta ke:

Në kuadër të Planit për menaxhim të zonave me rëndësi të veçanta “Lugina e Pçinjës” për periudhën 2010-2019 janë paraparë pikat në vijim:

1. Zadaci i aktivnosti na zaštiti prirodnih i stvorenih vrednosti
1. Detyrat dhe aktivitetet për mbrojtjen e vlerave të krijuara natyrore,
2. Prostorna identifikacija planskih rešenja i režima koriš enja zemljišta
2. Identifikimi i planeve hapësinore dhe i regjimit të shfrytëzimit të tokës,
3. Planiranje i sprovo enje mera protivpožarne zaštite u PIO „Dolina P inje“
3. Planifikimi dhe zbatimi i masave për mbrojtjen kundër zjarrit në zonën e “Luginës së Pçinjës”
4. Zadaci i aktivnosti na zaštiti kulturno-istorijskih vrednosti
4. Detyrat dhe aktivitetet për mbrojtjen e aktiviteteve historike-kulturne.

Pod ta kom 1. Zadaci i aktivnosti na zaštiti prirodnih vrednosti predvi ene su slede e aktivnosti:

Në pikën 1. Detyrat dhe aktivitetet për mbrojtjen e vlerave të krijuara natyrore janë paraparë këto aktivitete:

- a. Zaštita flore i vegetacije
- a. Mbrojtja e florës dhe vegetacionit

- b. Zaštita i o uvanje šumskih staništa
- b. Mbrojtja dhe ruajtja e habitateve pyjore
- c. Zaštita vodotoka reke P inje
- c. Mbrojtja e rrjedhës së lumit të Pçinjës
- d. Zaštita ornitofaune (ptica)
- d. Mbrojtja e oritofaunës (zogjive)
- e. Lov i ribolov
- e. Gjuetia dhe peshkimi
- f. Zaštita herpetofaune (gmizavci)
- f. Mbrojtja e herpetofaunës (zvarranikëve)
- g. Osnivanje Ekološko-edukativnog Centra za izvo enje nau no-istraživa kog i obrazovnog rada
- g. Themelimin e Qendrës Ekologjike-Edukative për kryerjen e kërkimeve shkencore dhe arsimimit
- h. Uspostavljanje saradnje i partnerstva sa lokalnim stanovništvom i drugim vlasnicima i korisnicima nepokretnosti
- h. Vendosjen e bashkëpunimit dhe partneritetit me popullatën lokale dhe pronarë tjerë si dhe me shfrytëzuesit e pasurive të paluajtshme
- i. Formiranje vo njaka autohtonih sorti vo a na lokalitetu „Gornja reka“
- i. Formimin e plantacioneve të pemëve me lloje autoktone në lokalitetin “Lumi i sipërm”
- j. Razvoj turisti kih aktivnosti
- j. Zhvillimin e aktiviteteve turistike.

Pod ta kom 2. Prostorna identifikacija planskih rešenja i režima koriš enja zemljišta planiraju se aktivnosti na održivom koriš enju prirodnih vrednosti, razvoju i ure enju prostora.

Në pikën 2. Identifikimi i planeve hapësinore dhe i regjimit të shfrytëzimit të tokës planifikohen aktivitetet në shfrytëzimin e qëndrueshëm të vlerave natyrore, zhvillimin dhe rregullimin hapësinorë.

Pod ta kom 3. Planiranje i sprovo enje mera protivpožarne zaštite u PIO „Dolina P inje“

Predvi ene su mere zaštite od požara prema odredbama Zakona o šumama („Sl. glasnik RS“, broj 30/10) i Zakona o zaštiti od požara („Sl. glasnik RS“, broj: 119/09).

Në pikën 3. Planifikimi dhe zbatimi i masave për mbrojtjen kundër zjarrit në zonën e “Luginës së Pçinjës” janë paraparë masat për mbrojtje kundër zjarrit përmes dispozitave të Ligjit mbi Pyjet (“Gazeta zyrtare e RS”, numër 30/10) dhe të Ligjit mbi mbrojtjen nga zjarri (“Gazeta zyrtare e RS”, numër 119/09).

Pod ta kom 4. Zadaci i aktivnosti na zaštiti kulturno-istorijskih vrednosti planirane su mere za zaštitu kulturno-istorijskih vrednosti PIO „Dolina P inje“, mere zaštite graditeljskog nasle a i projekat ozelenjavanja manastirskog kompleksa.

Në pikën 4. Detyrat dhe aktivitetet për mbrojtjen e vlerave historike-kulturne janë

planifikuar masat për mbrojtjen e vlerave historike-kulturore në zonën e “Luginës së Pçinjës”, masat për mbrojtjen e trashëgimisë arkitektonike dhe projekti i gjelbërimit të kompleksit të Manastirit.

Kompleks Bujanova ke banje predstavljia izuzetno bitan predeo opštine Bujanovac kao posebno zna ajno banjisko i turisti ko podru je. U pogledu životne sredine ovaj predeo ima poseban zna aj kao slano stanište jer se zbog pojave mineralne vode sa pove anim sadržajem obi ne kuhinjske soli (NaCl) ovde javlja zaslanjivanje zemljišta oko izvora mineralne vode što je dokazano snimanjem stanja na terenu u toku jula 2013. godine (Daji , Petrovi ; 2013).

Kompleksi i Banjës së Bujanocit paraqet rajonin jashtëzakonisht të rëndësishëm të Komunës së Bujanocit si zonë e banjave me rëndësi të veçanta dhe si zonë turistike. Në aspektin e mbrojtjes së mjedisit ky rajon ka rëndësi të veçantë si habitat i kripur për shkak të paraqitjes së ujit mineral me përmbajtje të rritur të kripës së kuzhinës (NaCl) këtu lajmërohet kripshmëria e tokës rreth burimeve të ujit mineralë që është argumentuar me regjistrimin e gjendjes në terren gjatë muajit Korrik të vitit 2013 (Dajiq, Petroviq, 2013).

Predlog za utvr ivanje podru ja Bujanova ke Banje ura en je tokom 2004. i 2005. godine u cilju utvr ivanja podru ja za Banjisko mesto u skladu sa odredbama tada važe eg Zakona o banjama („Sl. glasnik RS“, broj: 80/1992). Realne osnove za utvr ivanje podru ja Bujanova ke Banje su:

Propozimin për vërtetimin e zonës të Banjës së Bujanocit është bërë gjatë vitit 2004 dhe 2005 me qëllim të vërtetimit të zonës për vendin e Banjës në pajtueshmëri me dispozitat e atëhershme të vlefshme të Ligjit mbi Banjat (“Gazeta zyrtare e RS”, numër 80/1992).

Baza reale e vërtetimit të zonës të Banjës së Bujanocit janë:

1. Prirodni le ilišni faktor, termomineralna voda, verifikovan od strane ovlaš ene institucije,
1. Faktori natyror shërues, uji termo-mineral, i verifikuar nga ana e institucionit të autorizuar,
2. Pozitivno Mišljenje zdravstvenog inspektora o stru nosti i kvalitetu pružanja medicinskih usluga kao i opremljenosti prostorija,
2. Mendimi pozitiv i inspektorit shëndetësorë për kualitetin dhe profesionalizmin e ofrimit të shërbimeve mjekësore si dhe rregullimin e hapësirave,
3. Pozitivno Mišljenje sanitarnog inspektora o higijenski propisanim uslovima za obavljanje turisti kih i zdravstveno le ilišnih usluga,
3. Mendimi pozitiv i inspektorit sanitar për kushtet higjenike për kryerjen e shërbimeve

turistike dhe shërbimeve shëruese shëndetësore,

4. Prirodni, klimatski i drugi pogodni uslovi za le enje, rehabilitaciju i rekreaciju sa posebnim naglaskom na klimatsko le enje i rehabilitaciju u istoj sredini,
4. Kushtet natyrore, klimatike dhe kushtet tjera për shërim, rehabilitim dhe rekreacion me fokus të veçantë për shërim dhe rehabilitim klimatik në ambient të pastërt,
5. Zdrava i potpuno ekološki ista životna sredina, mogu nost zaštite prirodnog le ilišnog faktora kao prirodnog resursa,
5. Ambient i pastër plotësisht ekologjik dhe shërues, mundësia e mbrojtjes së faktorit natyror shërues si resurs natyror,
6. Postojanje objekata za koriš enje i primenu prirodnog lekovitog faktora,
6. Ekzistenca e objekteve për përdorimin dhe aplikimin e faktorit shërues natyral,
7. Ure ena okolina Banje koja odgovara potrebnim higijenskim, komunalnim, rekreativnim, estetskim i drugim me unarodnim kriterijumima za banjiska podru ja,
7. Rregullimi i ambientit përreth Banjës që i përshtatet kriterëve higjenike, komunale, rekreative, estetike dhe kriterëve tjera ndërkombëtare për zonat e banjave,
8. Smeštajni kapaciteti i mogu nost pružanja zdravstvenih usluga za prihvati le enje bolesnika, rekonvalescenata i drugih potencijalnih korisnika šire ponude Banje,
8. Objekteve të banimit dhe mundësia e ofrimit të shërbimeve mjekësore për pranimit dhe shërim të sëmurëve, konvaleshentëve dhe shfrytëzuesve tjerë potencial që rritë ofertat e Banjës,
9. Definisana velika razvojna mogu nost i potencijal Bujanova ke Banje,
9. Definimi i mundësis së zhvillimit dhe potencialit të madh të Banjës së Bujanocit,
10. Stanovništvo je srednjeg i mla eg starosnog doba.
10. Popullsia është e moshës së mesme dhe të re.

Ciljevi razvoja Bujanova ke Banje su:

Qëllimet e zhvillimit të Banjës së Bujanocit

janë:

1. Donošenje Odluke o izradi Plana Detaljne Regulacije Bujanova ke Banje,
1. Marrja e vendimit për Planin e Detajuar Rregullativ të Banjës së Bujanocit,
2. Podnošenje Zahteva Ministarstvu gra evine i planiranja za dodelu sredstava opštini Bujanovac za potrebu izrade Plana Detaljne Regulacije Bujanova ke Banje,

2. Dorëzimin e Kërkesës Ministrisë së Ndërtimitarisë dhe Planifikimit për ndarjen e mjeteve Komunës së Bujanocit për nevojat e zhvillimit të Planit Detal Rregullativ të Banjës së Bujanocit,
3. Izrada ažurnih geodetskih podloga teritorije podru ja Bujanova ke Banje,
3. Përgatitja azhure e zonave gjeodezike të territorit të Banjës së Bujanocit,
4. Izrada detaljneg programa razvoja turisti kih, zdravstvenih, rekreativnih sadržaja novoproglašene Banje kao podloge za izradu Plana Detaljne Regulacije,
4. Përgatitja në mënyrë detale e Programit për zhvillim turistik, shëndetësor, përmbajtje rekreative të Banjës si bazë për të hartuar Planin Detal Rregullativ,
4. Uvo enje komunalnog reda i organizovanje komunalnih službi na nivou opštine,
5. Futja e rendit komunal dhe organizimin e shërbimeve komunale në nivel Komunal,
5. Zaustavljanje kompletne izgradnje i prodaje nekretnina na teritoriji Bujanova ke Banje do donošenja Plana generalne regulacije, kako bi se ostvarila mogu nost za realizaciju novih razvojnih i strukturnih projekata,
6. Ndalimin e ndërtimit të plotë dhe shitjen e pronës në territorin e Banjës së Bujanocit deri në miratimin e Planit gjeneral rregullativ, në mënyrë që të arrihet mundësia për realizimin e zhvillimeve të reja të projekteve strukture,
6. Osnivanje Javnog preduze a za upravljanje Banjom koje bi objedinilo privredne subjekte na teritoriji Banje i postavilo osnov za dalji razvoj celog podru ja Banje,
7. Krijimi i Ndërmarrjes publike për Banja, e cila do të sjellë operatorët ekonomik në territorin e Banjës dhe për të vendosur një bazë për zhvillimin e mëtejshëm të të gjithë zonës së Banjës,
7. Izrada pilot projekata za investiciona ulaganja u nove sadržaje Banje.
8. Përgatitja e pilot projektit për investime në përmbajtjet e reja të Banjës.

Bujanova ka Banja treba da postane jedan od receptivnih punktova turisti ke zone Južne Srbije, kako je i predvi eno Prostornim planom Republike Srbije („Sl. glasnik RS“, br. 88/2010). Prioritetni zadatak Opštine Bujanovac je da osnuje Direkciju za razvoj i upravljanje Bujanova kom Banjom koja e poštovati obaveze jasno definisane Zakonom o banjama i ne e dozvoliti ni pod kojim uslovima individualnu neplansku izgradnju i otu ivanje privatnog poljoprivrednog zemljišta koje se pretvara u gra evinsko bez planskih osnova. Direkcija e preuzeti sve obaveze koje proisti u iz statusa Banje, a Opština Bujanovac treba da obezbedi uslove shodno programima razvoja i planovima kako bi Direkcija za

razvoj Banje kroz svoje nadležnosti i aktivnosti ove planove neposredno realizovala.

Banja e Bujanocit duhet të bëhet një nga pikat pritëse të zonës turistike të Jugut të Serbisë, ashtu si është e paraparë me Planin Rajonal të Republikës së Serbisë (“Gazeta zyrtare e RS”, numër 88/2010). Detyrë prioritare e Komunës së Bujanocit është të themeloj Drejtoratin për zhvillim dhe menaxhim të Banjës së Bujanocit i cili do të respektoj detyrat qartë të definuara përmes Ligjit mbi banjat dhe nuk do të lejojë në asnjë mënyrë ndërtimin individual të paplanifikuar dhe keqpërdorimin e tokës bujqësore private e cila transferohet në tokë ndërtimore pa planifikim. Drejtorati do të marrë të gjitha obligimet të cilat dalin nga statusi i Banjës, kurse Komuna e Bujanocit duhet të sigurojë kushtet në përputhshmëri me programet e zhvillimit dhe planifikimit ashtu që Drejtorati për zhvillimin e Banjës përmes kompetencave të veta dhe aktiviteteve këto plane ti realizoj patjetër.

Na žalost, od planiranih ciljeva zacrtanih 2005. godine u Predlogu za utvr ivanje podru ja Bujanova ke Banje do momenta izrade Strateškog plana za održivo upravljanje životnom sredinom opštine Bujanovac 2015-2025 ni jedan nije realizovan.

Për fat të keq, nga qëllimet e planifikuara në vitin 2005 në Propozimin për vërtetimin e zonës të Banjës së Bujanocit deri në momentin e hartimit të Planit strategjik për menaxhim me mjedisin jetësor të Komunës së Bujanocit 2015-2025, asnjë nuk është realizuar.

Prirodne retkosti na teritoriji opštine Bujanovac prisutne su u vidu „starih zapisa“. To su stara stabla hrasta, kruske ili nekog drugog drveta pored znamenitih esama, spomenika, verskih obeležja isl. Na teritoriji opštine Bujanovac postoji oko 30 takvih mesta koja treba obeležiti, zaštititi i ubaciti u turisti ku mapu Bujanovca.

Gjërat e rralla natyrore në territorin e Komunës së Bujanocit të pranishme janë në formën e “shënimeve të vjetra”. Këto janë pemët e vjetra të Lisave, dardhave ose pemëve tjera pranë burimeve të rëndësishme të ujit, përmendoreve, monumenteve fetare dhe të ngjashme. Në territorin e Komunës së Bujanocit gjenden rreth 30 vende të tilla që duhet shënuar, ruajtur dhe futur në hartën turistike të Bujanocit.

Zna aj zaštite prirode i kontinuirano pra enje procesa, koji se u njoj odvijaju, ogleda se u tome što sve negativne promene koje izaziva ovek najpre osete biljke i životinje, a kasnije i sam ovek postane žrtva sopstvene nepažnje i nehumanog odnosa prema prirodi. Izradom Studije o upravljanju prirodnim resursima i biodiverzitetom za prostor opštine Bujanovac mo i e da se prikaže brojnost,

rasprostranjenost i zdrahvstveno stanje živih organizama. U projekat izrade Studije treba da budu uklju eni botani ari, zoolozi, mikolozi, poljoprivredni inženjeri, fitopatolozi, doktori veterinarske medicine, lekari, šumarski inženjeri, lovci, ribolovci, biohemi ari, hemi ari, fizi ari.

Rëndësia e mbrojtjes së natyrës dhe monitorimi i vazhdueshëm (kontinual) i procesit, në të cilin zhvillohen, pasqyrohet me faktin se të gjitha ndryshimet negative të shkaktuara nga njeriu më së pari i ndejnë bimët dhe shtazët, dhe më vonë edhe vetë njeriu bëhet viktimë e moskujdesit të vetë dhe mardhënies johumane ndaj natyrës. Përgatitja e studimit për menaxhim të resurseve natyrore dhe biodiversitetit në zonën e Komunës së Bujanocit mund të tregohet numri, shpërndarja dhe gjendja shëndetësore e organizmave të gjallë. Në projektin e përgatitjes së Studimit duhet të kqçen botanistët, zoologët, mikologët, agronomët, fitopatologët, veterinerët, mjekët, inxhenjerët e pyjeve, gjuetarët, peshkatarët, biokimistët, kimistët, fizicentët.

3.6.2 Zaklju na razmatranja

3.6.2 Shqyrtimet përfundimtare

U okviru LEAP-a opštine Bujanovac iz 2005. godine pod ciljem broj 12: Unapre eno stanje biodiversiteti opštine do 2008. godine bilo je zacrtano 6 aktivnosti i to:

Në kuadër të LEAP – it të komunës së Bujanocit nga viti 2005 në qëllimin numër 12: Gjendja e përmirësuar e biodiversitetit të komunës deri në vitin 2008 janë shenjuar 6 aktivitete, edhe ate:

1. Procena obnovljivih prirodnih resursa opštine Bujanovac do kraja 2006. godine, u vrednosti od 3.000 evra,
1. Vlerësimi i resurseve të renovueshme natyrore të komunës së Bujanocit deri në fund të vitit 2006, në vlerë prej 3.000 euro,
2. Izrada Lovne osnove za lovišta u opštini do kraja 2005. godine, u vrednosti od 3.000 evra,
2. Hartimi i bazës së gjuetis për zonat e gjuetis në komunë deri në fund të vitit 2006, në vlerë prej 3.000 euro,
3. Izrada Kataloga „starih zapisa“ do kraja 2005. godine u vrednosti od 2.000 evra,
3. Hartimi i Katalogut „të përshkrimeve të vjetra“ deri në fund të vitit 2005, në vlerë prej 2.000 euro,
4. Izrada elaborata za dobijanje statusa banjskog mesta Bujanova ke banje do marta 2005. godine, u vrednosti od 1.500 evra,
4. Hartimi i elaboratit për marrjen e statutit vendit të banjës për Banjën e Bujanocit deri në fund të vitit 2005, në vlerë prej 1.500 euro,

5. Organizovanje ekoškole u ZPD „Dolina P inje“, u vrednosti od 1.500 evra,
5. Organizimi i ekoshkollës në ZPD „Lugina e pçinjës“ në vlerë prej 1.500 euro,
6. Zaštita staništa barskih ptica – Studija, do kraja 2008. godine, u vrednosti od 3.000 evra.
6. Mbrojtja e habitateve të shpendëve të ujit – Studimi, deri në fund të vitit 2008, në vlerë prej 3.000 euro.

Od predvi enih šest aktivnosti realizovane su tri aktivnosti odnosno 50 % od predvi enih, pod slede im brojevima:

Nga gjashtë aktivitetet e parapara janë realizuar tre aktivitete përkatësisht 50% nga të paraparat, nën numrat si në vijim:

2. Ura ena je nova Lovno-privredna osnova za lovišta „Rujan“ kojim gazduje Lova ko udruženje „Golub“ iz Bujanovca,
2. Është bërë baza e re ekonomiko – gjuetare për zonat e gjuetis „Rujan“ me të cilën zotëron shoqata e gjuetis „Golub“ nga Bujanoci,
3. Bujanova ka Banja dobila je status Banjskog mesta Odlukom Vlade RS na osnovu Predloga za utvrđivanje podru ja Bujanova ke Banje 2006. godine,
3. Banja e Bujanocit ka fituar statutin vendit të Banjës me Vendim të Qeveris së Serbisë në bazë të propozimit për caktimin zonës së Banjë Bujanocit në vitin 2006,
4. U organizaciji Ekološkog društva „Bujanovac“ uz finansijsku podršku Ministarstva životne sredine, Opštine Bujanovac i drugih donatora organizovane su dve ekoškole u toku leta 2004. i 2006. godine. O radu ovih škola štampana su dva zbronica radova u esnika pod nazivom „Ekoškola „Dolina P inje“ u toku leta 2004. i 2006. godine. Nakon 2006. godine zbog nedostatka finansijskih sredstava nije bilo mogu e organizovati ovakve vidove istraživanja u ZPD „Dolina P inje“.
4. Në organizim të shoqatës ekologjike „Bujanoci“ krahas përkrahjes financiare të Ministris për mbrojtjen e mjedisit jetësor, komunës së Bujanocit dhe donatorëve të tjerë gatë verës së vitit 2004 dhe 2006 janë organizuar dy ekoshkolla. Mbi punën e këtyre shkollave janë botuar dy përmbledhje të veprimtarive të pjesëmarrësve me emërtimin „Lugina ekologjike e Pçinjës“ gjatë verës së vitit 2004 dhe 2006. Pas vitit 2006 përshkak të mungesës së mjeteve fonciare nuk ka

pasur mundësi të organizohen hulumtime të këtij lloji në ZPD „Lugina e Pçinjës“.

Aktivnosti:
 Aktivitetet:

1. Izrada Studije o biodiverzitetu opštine Bujanovac (biljke, životinje, gljive),
1. Hartimi i studimeve mbi Biodiverzitetin e komunës së Bujanocit (bimëve, kafshëve dhe këpurdhave),
2. Proširenje granice ZPD „Dolina P inje“ na atar sela Uzovo,
2. Zgjerimin e kufijve të ZPD „Lugina e Pçinjës“ në zonën e fshatit Uzovë,
3. Zaštita slanah staništa na podru ju opštine Bujanovac (Bujanovska Banja, Ljiljance, Žuželjica, Božinjevac, Levosoje, Oslare),
4. Mbrojtja e habitateve të njelmëta në teritorin e komunës Bujanocit (Banja e Bujanocit, Lilancë, Zhuzhelicë, Bozhinjecë, Levosojë, Oslarë),
4. Zaštita staništa retkih biljnih vrsta (crveni ljiljan (*Lilium carnolicum*) - Kozjak, vilino sito (*Carlina acaulis*) - Starac, rujanska kaunka (*Crocus rujanensis*) - Uzovo, barska perunika (*Iris pseudoacorus*) - Jezero, velebilje (*Atropa belladonna*) –Kozjak, bekmanija (*Beccmania eruciformis*) – Levosoje, Ljiljance itd.,
5. Mbrojtja e habitateve të llojeve të ralla të bimëve liljani i kuq - (*Lilium carnolicum*) - Kozjak, Sita e zanës (*Carlina acaulis*) - Plaku, kaçunka e shtatorit (*Crocus rujanensis*) - Uzovë, këmbëgjata e moçaleve (*Iris pseudoacorus*) - Liqeni, helmarinë (*Atropa belladonna*) –Kozjak, bekmanija (*Beccmania eruciformis*) – Levosojë, Lilancë etj.,
5. Zaštita staništa ugroženih životinjskih vrsta (beski menjaci i ki menjaci),
6. Mbrojtja e habitateve të llojeve të rrezikuara të kafshëve (pakurizorët dhe kurizorët),
6. Organizovanje kampova i škola u ZPD „Dolina P inje“ u toku prole a, leta i jeseni,
7. Organizimi i kampeve dhe shkollave në ZPD „Lugina e Pçinjës“ gjat pranverës verës dhe vjeshtës,
7. Objavlivanje stru nih i nau nih radova o svim zna ajnim promenama u pogledu biodiverziteta,
8. Emetimi i punëve profesionale dhe shkencore mbi të gjitha ndryshimet e rëndësishme lidhur me Biodiverzitetin,

8. U estvovanje na medjunarodnim i doma imstru nim skupovima o biodiverzitetu,
9. Pjesmarrja në konferencat profesionale ndërkombëtare dhe vendore mbi Biodiverzitetin,

3.7 Monitoring životne sredine

3.7 Monitorimi i mjedisit jetësor

3.7.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu

3.7.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlersimi i ndikimit në mjedisin jetësor

Vazduh
 Ajri

Na teritoriji opštine Bujanovac nema instalirane merne stanice za merenje emisija i imisija zagadjuju ih materija u vazduh. Postoji samo jedna hidrometeorološka merna stanica za merenje osnovnih meteoroloških parametara u krugu Duvanske industrije u Bujanovcu.

Në teritorin e komunës së Bujanocit nuk ka të instaluar stacion matës për matjen e emetimeve dhe imitimeve të materieve ndotëse të ajrit. Është vetëm një stacion hidrometeorologjike matës për matjen e parametrave themelore meteorologjike brenda Industris së Duhanit në Bujanoc.

Podaci dobijeni od zagadjiva a koji su registrovani u bazi podataka za 2014. godinu kod Agencije za zaštitu životne sredine pokazuju da nema prekora enja GVI i GVE u dostavljenim izveštajima Agenciji i Odeljenju za imovinsko-pravne poslove, stambeno-komunalne, gra evinske delatnosti i zaštitu životne sredine Opštine Bujanovac.

Të dhënat e mbledhura nga ndotësit të cilët janë të regjistruar në bazën e të dhënave për vitin 2014 te Agjencia për mbrojtjen e mjedisit jetësor tregojnë se nuk ka tejkalime GVI dhe GVE në raportet e paraqitura në Agjencinë dhe Drejtoratin e çështje pronësore - juridike, veprimtaris ndërtimore dhe mbrojtjen e mjedisit jetësor të Komunës së Bujanocit.

Kvalitet vazduha je narušen zaga enjima iz industrije, saobra aja, objekata za zagrevanje prostorija koji koriste fosilna goriva i usled akcidenata.

Cilësia e ajrit është dëmtuar prej ndotjes nga industria, transporti, pajisjet për ngrohjen e hapësirave të cilat përdorin karburante fosili dhe gjat aksidenteve.

Prisustvo zaga uju ih materija u obliku teških metala u vazduhu može se dokazati ne samo pomo u fizi ko-hemijskih metoda koje se koriste u mernim stanicama za monitoring kvaliteta vazduha ve i

upotrebom bioloških indikatora. Za ovu svrhu naj eš e se koriste epifitski lišaji, a naj eš e koriš ene vrste su *Evernia prunastri*, *Parmelia sulcata*, *Hypogymnia physodes* i *Xanthoria parietina*. Istraživanje u okviru rada pod nazivom „Biomonitoring kvaliteta vazduha u Južnoj Srbiji (P injski okrug), koje je sprovedeno na podru ju P injskog okruga u periodu od 2003-2008. godine pokazalo je da su na teritoriji opštine Bujanovac registrovane crne ta ke odre ene tehnikom biološkog monitoringa oko slede ih izvora zaga ivanja vazduha: SIMPEN – Fabrika poliuretanske pene Božinjvac – teški metali iz industrije – kadmijum (Cd), cink (Zn), olovo (Pb), Stara Topionica – Veliki Trnovac – olovo (Pb) u velikim koncentracijama oslobo ene prilikom akcidenta - podmetnutog požara na deponiji starih akumulatora, Bujanovac – zaga enja usled saobra aja velikog intenziteta na Koridoru X (oko 17.000 vozila dnevno) (Milošević, 2013).

Prania e ndotësve në formën e metaleve të rënda në ajër mund të demonstrohet jo vetëm nga metoda fizike dhe kimike që përdoren në stacionet matëse për monitorimin e cilësisë së ajrit, por edhe me përdorimin e treguesve biologjike. Për këtë qëllim, zakonisht përdoret likenet epiphytic, dhe më të përdorura lloje janë *Evernia prunastri*, *Parmelia sulcata*, *Hypogymnia physodes* dhe *Xanthoria parietina*. Hulumtimi në kuadër të punës me titull "Biomonitorimi i cilësisë së ajrit në jug të Serbisë (rrethit Pçinjës), e cila është kryer në territorin e rrethit të Pçinjës në periudhën 2003-2008. tregoi se në territorin e komunës së Bujanocit pika të zeza të regjistruara me teknikën e monitorimit biologjik rreth këtyre burimeve të ndotjes së ajrit: SIMPEN - Fabrika shkumës poliuretani Bozhinjvac - metalet e rënda nga industria - kadmium (Cd), zinkut (Zn), plumbi (Pb) Shkriktorja e vjetër - Tërnoc - plumbit (Pb) në përqëndrime të larta të lëshuara gjatë aksidentit - zjarrvënje në deponin e baterive të vjetra, Bujanoc - ndotja për shkak të intensitetit të lartë të trafikut në Korridorin e X (rreth 17,000 automjete në ditë) (Milosheviq, 2013).

Dugotrajni organski zaga iva i su toksik ni, opiru se degradaciji, bioakumuliraju se i prenose se preko me unarodnih granica i talože se daleko od mesta gde se ispuštaju. U ovu grupu materija ubrajaju se polihlorovani bifenili (PCB) koji služe kao rashladna ulja za trafostanice i transformatore elektri ne energije. Na teritoriji opštine Bujanovac registrovana su 222 transformatora i kondenzatora koji sadrže PCB. Ove materije trebalo bi da budu zamenjene novim bezopasnim uljima po životnu sredinu do kraja 2015. godine.

Ndotësit e vazhdueshm organik janë toksik, rezistojnë degradimit, bioakumulohen dhe barten përtej kufijve ndërkombëtarë dhe depozitohen larg nga ku janë shkarkuar. Në këtë grup të substancave përfshihen bifenilet e polikloruara (PCB) që përdoren

si vaj ftohje për nënstacionet dhe transformator energjis elektrike. Në territorin e komunës së Bujanocit janë regjistruar 222 transformatorë dhe kondenzatorëve përmbajnë PCB. Këto materiale do të duhet të zëvendësohen me vajra të reja të padëmshme për mjedisin jetësorë deri në fund të vitit 2015.

Voda

Uji

Glavni vodotok u Opštini Bujanovac je Južna Morava. Ona nastaje spajanjem Bina ke Morave koja dolazi sa zapada tj. Kosova i Metohije i Preševske Moravice koja te e sa juga iz pravca Preševa. Ove dve reke spajaju se kod Bujanovca i grade Južnu Moravu koja pripada Crnomorskom slivu.

Kanal kryesor në komunën e Bujanocit është Morava e Jugut. Ai është krijuar nga bashkimi i Moravës së Binçës, e cila vjen nga perëndimi, dmth. Kosova dhe Moravica e cila rrjedh nga jugu nga drejtimi i Preshevës. Këto dy lumenj bashkohen në Bujanoc për tu formuar Morava e Jugut që i përket pellgut të Detit të Zi.

Osim ove reke drugi po veli ini je vodotok reke P inje koji pripada Egejskom slivu. P inja dolazi sa teritorije opštine Trgovište iz pravca severa i te e na jug do ulivanja u reku Vardar ispred Skoplja.

Përveç këtij lumi tjetës më i madh sipas rrjedhës së ujit është lumi i Pçinjës i cili i përket pellgut të Egjeut. Pçinja vjen nga territori i komunës së Tërgovishtës nga drejtimin verit dhe rrjedh në jug në lumin e Vardarit afer Shkupit.

Opština Bujanovac je podru je veoma bogato higijenski ispravnom vodom za pi e, termalnom vodom za balneološku i medicinsku rehabilitaciju kao i mineralnom vodom za flaširanje.

Zona e Komunës së Bujanocit është shumë e pasur me ujë higjienik të pijshëm, ujë termal në balneologji dhe rehabilitim mjekësor, si dhe ujë mineral për mbushjen e shisheve.

Na teritoriji opštine Bujanovac nalaze se dve male vodoakumulacije: Bujanova ko jezero i Prohor P injski.

Në territorin e komunës së Bujanocit gjinden dy ujëmbledhës të vegjël: Liqeni i Bujanocit dhe Prohor i Pçinjës.

Vodoakumulacija Bujanova ko jezero nalazi se na vodotoku Bogdanova ka reka. Brana na akumulaciji je zemljana i postoji opasnost od pucanja brane usled tektonskih poreme aja ili velike koli ine padavina tako da se voda može izliti i poplaviti naselje nizvodno od jezera, me unarodnu prugu i autoput Koridora X na deonici od Srpske Ku e do Levosoja kod Govedarskog mosta. Iz tog razloga zemljanu branu treba oja ati i napraviti betonsku

branu. Ova vodoakumulacija namenjena je za ribarstvo, navodnjavanje, turizam i rekreaciju.

Ujëmbledhësi Liqeni i Bujanocit gjindet në rrjedhën lumit të Bogdanovcit. Diga e liqenit artificial është prej dheu dhe ekziston rreziku i shpërthimit të digave për shkak të trazirave tektonike ose sasive të mëdha të reshjeve në mënyrë kështu që uji mund të derdhet dhe të përmyt poshtë liqenit, hekurudhën ndërkombëtare dhe autostradën Korridorin X në pjesën prej Serpska kuqës deri në Levosojë të ura Govedarska. Për këtë arsye diga prej dheu duhet të forcohet dhe të ndërtohet digë betoni. Ky liqen artificial është deditur për peshkim, ujitje, turizëm dhe rekreacion.

Vodoakumulacija na reci P inji iznad manastira Sveti Prohor P injski zahvata površinu sliva od 542 km², zapremina akumulacije je 58.000.000 m³ a protok je 4,6 m³/s. Ova akumulacija nalazi se na nadmorskoj visini od 530 m. Namenjena je za proizvodnju hidroenergije, navodnjavanje, turizam i rekreaciju.

Liqeni artificial në lumin Pçinjit mbi manastirin e Shën Prohor Pçinjski mbulon një sipërfaqe rrjedhëse prej 542 km², kapaciteti i akumulimit është 58 milion m³, ndërsa rrjedha është 4.6 m³/s. Ky liqe është i vendosur në një lartësi prej 530 m. Ai përdoret për prodhimin e hidroenergjisë, ujitje, turizëm dhe rekreacion.

U perspektivi razvoja opštine Bujanovac za potrebe iz oblasti sektora energetike planira se i brana na Bina koj Moravi kod mesta Kon ulj. Površina slivnog podru ja ove vodoakumulacije je 1.632 m², zapremina 230.000.000 m³, a planirani protok je 9,8 m³/s. Ova vodoakumulacija bila bi izgra ena na nadmorskoj visini od 445 m.

Në perspektivën e zhvillimit të komunës së Bujanocit për nevojat në fushën e sektorit të energjisë planifikohet edhe diga në lumin Binačka Morava pranë Konçulit. Zona rrjedhëse e ujëmbledhësit është 1632 m², vëllimi 230 000 000 m³, rrjedhja e planifikuar është 9.8 m³/s. Ky liqen artificial do të ndërtohet në një lartësi prej 445 m.

Osim ove dve vodoakumulacije koje su namenjene za proizvodnju elektri ne energije planirane su još 3 mini hidroelektrane na prostoru opštine Bujanovac prema RPPJP iz 2011. godine.

Përveç këtyre dy ujëmbledhës të cilat janë të destinuar për prodhimin e energjisë elektrike janë planifikuar edhe 3 mini hidrocentrale në territorin e komunës së Bujanocit për RPPJP nga 2011.

*Zemljište
Tokat*

Zemljište kao važan deo ekosistema i delimi no obnovljivi resurs na teritoriji opštine

Bujanovac svrstano je u poljoprivredno zemljište, šumsko zemljište i ostalo. Poljoprivredno zemljište obuhvata 26.656 ha ili 58 % teritorije opštine. Šumsko zemljište obuhvata 16.981 ha ili 37 % teritorije opštine a ostalo neplodno zemljište zahvata površinu od 2.463 ha ili 5 %.

Tokat si një pjesë e rëndësishme e ekosistemit dhe e burimeve pjesërisht të ripërtëritshme në territorin e komunës së Bujanocit janë klasifikuar si toka bujqësore, pyjore e të tjera. Toka bujqësore mbulon 26.656 ha ose 58% të territorit të komunës. Toka malore mbulon 16.981 hektarë ose 37% të territorit të komunës dhe toka tjetër shterpë mbulon një sipërfaqe prej 2463 ha apo 5%.

Od površine pod šumskim zemljištem državne šume prostiru se na površini od 9.662 ha a privatne na površini od 7.681 ha.

Nga sipërfaqja e tokës pyjore pyjet shtetërore mbulojnë një sipërfaqe prej 9662 ha ndërsa private në sipërfaqe prej 7681 ha.

Globalni koncept održivog upravljana zemljištem ima važnu agro-ekološku i socio-ekonomsku dimenziju a razvijen je kao rezultat rastu e svesti o uticaju ljudskih aktivnosti i/ili prirodnih degradacionih procesa na životnu sredinu. U okvirima strateških dokumenata koji se odnose na zemljište identifikovano je osam (8) procesa degradacije:

Koncepti global e menaxhimit të qëndrueshëm të tokës ka një dimension të rëndësishëm agro-ekologjike dhe socio-ekonomike dhe është zhvilluar si rezultat i rritjes së ndërgjegjësimit mbi ndikimin e aktiviteteve të njeriut dhe/ose proceseve degraduese të natyrës në mjedisin jetësor. Në kuadër të dokumenteve strategjike që lidhen me tokën janë identifikuar tetë (8) procese të degradimit:

- a) Erozija,
  - a) Erozioni,
- b) Smanjenje i gubitak organske materije,
  - b) Reduktimi dhe humbja e materies organike,
- c) Zaga enje hemijskim materijama,
  - c) Ndotja nga substancat kimike,
- d) Salinizacija,
  - d) Saliniteti ose Kripshmëria,
- e) Kompakcija,
  - e) Ngjeshmëria,
- f) Gubitak zemljišnog biodiverziteta,
  - f) Humbja e biodiversitetit të tokës,
- g) Zauzimanje zemljišta za urbane infrastrukture,
  - g) Përdorimi i tokës për infrastrukturën urbane,
- h) Klizišta i plavljenja.
  - h) Rrëshqitjet e tokës dhe përmytjet.

Procesi erozije javljaju se na teritoriji opštine Bujanovac na mestima koja su izložena vodenoj eroziji koja je nastala kao posledica geološkog sastava tla kao i nekontrolisane seče šuma. To su prostori iznad naselja Veliki Trnovac, Mali Trnovac, Bratoselce, Sebrat, Spanevac, Starac i Jablanica. Trenutno je nemoguće tačno proceniti površinu zemljišta koja je zahvaćena erozijom.

Proceset e erozionit paraqiten në territorin e komunës së Bujanocit në vende që janë të ekspozuar ndaj erozionit të ujit që ka ndodhur si rezultat i përbërjes gjeologjike të tokës dhe shpyllëzimit e pakontrolluar. Këto janë hapësirat e mbi fshatin Tërnoc dhe Malë Tërnoc, Bratoselcë, Sebratë, Spançevc, Starc dhe Jablanicë. Aktualisht është e pamundur të vlerësohet me saktësi zona e tokës që është prekur nga erozioni.

Prema kategorijama kvaliteta životne sredine na osnovu kategorizacije Prostornog plana Republike Srbije i Regionalnog prostornog plana opština Južnog Pomoravlja, za područje opštine Bujanovac utvrđjen je visok stepen zagaćenosti (područje je izuzetno zagaćeno životne sredine) na lokalitetima sa prekoračnim granicama vrednostima emisija i to radijacionih zagaćenja i zagaćenja kancerogenim i mutagenim materijama. U ovu kategoriju ubrajaju se lokaliteti jonizujućeg zračenja prirodne i veštačke geneze koji su kontaminirani municijom sa osiromašenim uranijumom tokom NATO bombardovanja 1999. godine i to na lokacijama Borovac 1 i 2 i Bratoselce u opštini Bujanovac. Zračenje iz radioaktivnih gromobrana sa objekata prisutno je samo na objektu bivše klanice „Jugocoop“ u Bujanovcu. Za lokacije Borovac 1 i 2 i Bratoselce treba uraditi projekte remedijacije a sa krova klanice Jugocoop treba ukloniti radioaktivni gromobran.

Sipas kategorisë së cilësisë së mjedisit jetësor në bazë të kategorizimit të Planit hapësinorë të Republikës së Serbisë dhe Planit Regjional haspinorë të komunave Jugore të Anamoravës, për zonën e Komunës së Bujanocit është vërtetuar shkallë e lartë e ndotjes (zonat e veçanta të ndotjes së mjedisit jetësorë) në lokalitetet me tejkalimin e kufirit të shkallës së emetimit edhe atë me ndotje rrezatuese dhe ndotje me materie kancerogjene dhe mutagjene. Në këtë kategori përfshihen lokacionet me rrezatim jonizues me gjenezë natyrore dhe artificiale që janë kontaminuar me uranium të varfëruar gjatë bombardimeve të NATO-së në vitin 1999 edhe atë në lokacionin e Borovcit 1 dhe 2 dhe Bratoselcës në Komunën e Bujanocit. Rrezatimi nga rrufepritësit radioaktiv të objekteve i pranishëm është në objektin e ish therrores “Jugocoop” në Bujanoc. Për lokacionet e Borovcit 1 dhe 2 dhe Bratoselcës duhet të bëhen projektet e rehabilitimit, kurse nga pullazi i therrores Jugocoop duhet të largohet rrufepritësi radioaktiv.

Ukoliko se u hemijska zagaćenja svrstaju i radiološka zagaćenja i zagaćenja od kasetnih bombi, može se reći da je ovaj degradacioni proces zahvatio značajnu površinu opštine Bujanovac. Zahvaćena površina koja je dekontaminirana od osiromašenog uranijuma iznosi na lokacijama Borovac i Bratoselce 2 ha 40 a. U sklopu ovog vida degradacije zemljišta pominju se: industrijska zagaćenja iz fabrike „Feldspat“ (27 ha), industrijska zagaćenja iz bivše Fabrike akumulatora „Svetlost“ (4 ha) kao i zagaćenja koja su nastala od upotrebe kasetnih bombi u tom periodu (15 ha).

Përderisa në ndotje kimike bënë pjesë edhe ndotja radioaktive dhe ndotja nga bombat kasetore, mund të thuhet që ky proces degradues ka përfshirë sipërfaqe të konsiderueshme të Komunës së Bujanocit. Sipërfaqja e përfshirë që është e dekontaminuar me uranium të varfëruar është 2 ha e 40 ari në lokalitetin e Borovcit dhe Bratoselcës. Si pjesë e këtij lloji të degradimit të tokës theksohen: ndotja industriale nga fabrika “Feldspat” (27 ha), ndotja industriale nga ish fabrika e akumulatorëve “Svetlost” (4 ha) si dhe ndotja që është bërë nga përdorimi i bombave kasetore në atë periudhë (15ha).

Salinizacija ili proces zaslanjivanja zemljišta javlja se na mestima koja imaju povećan sadržaj soli. Obično na so odnosno natrijum-hlorid (NaCl) javlja se u blizini mineralnih izvora sa povećanim sadržajem soli. Kao indikator ovih staništa koriste se određene vrste biljaka koje se nazivaju halofitama. Slana staništa javljaju se u blizini izvora mineralnih voda a predstavljena su halofitama. S obzirom da su veoma značajna sa aspekta biodiverziteta slana staništa treba obeležiti i zaštititi od uništavanja. To su: Bujanova ka Banja, Ljiljance, Kisela Voda Božinjevac (izvor u selu), Preševska Moravica na ulazu u Levosoje iz pravca Preševa, Levosojska Slatina, Oslarska Slatina, Žuželja ka Kisela Voda i Izletišta Kisela Voda prema Bujanova kom jezeru. Halofite koje su nadjene na pomenutim lokalitetima su: *Beccmania eruciformis*, *Trifolium fragiferum*, *Juncus sp...* Procenjuje se da površina koja je zahvaćena procesom salinizacije iznosi oko 80 ha.

Kripshmëria ose procesi i salinitetit (kripshmërisë) paraqitet në vendet ku ka prezencë më të madhe të kripës. Kripa e zakonshme përkatësisht Kloridi i Natriumit (NaCl) paraqitet në afërsi të burimeve të mineraleve me prezencë të madhe të kripës. Si indikatorët këtyre vendeve shfrytëzohen lloje të caktuara të bimëve që quhen halofite. Vendet e kripura paraqiten në afërsi të burimeve të ujit mineral dhe identifikohen me bimë halofite. Pasi që janë shumë të rëndësishme sa i përket biodiverzitetit vendet e kripura duhet shënuar dhe ruajtur nga shkatërrimi. Këto janë: Banja e Bujanocit, Lilanca, Uji mineral Bozhinjevc (burimi në fshat), Moravica e Preshevës në hyrje të Levosovës nga ana e Preshevës, burimi i ujit mineral në Levosovë, burimi i ujit

mineral në Osllarë, Uji mineral i Zhuzhelicës dhe Uji mineral në vendin turistik të Liqeni i Bujanocit. Halofitet që janë gjetur në vendet e lartshënuara janë: *Beccmania eruciformis*, *Trifolium fragiferum*, *Juncus sp.* Vlerësohet që sipërfaqja e cila është e përfshirë në procesin e salinitetit është 80he.

Gubitak zemljişnog biodiverzitetit nje izu avan na teritoriji opštine Bujanovac, ali bi trebalo da bude uvrş en u Strategiju održivog upravljanja životnom sredinom u Opštini Bujanovac 2015-2025 da bi mogao da se uspostavi biološki monitoring kvaliteta zemljišta.

Humbja e biodiverzitetit të tokës nuk është studiuar në territorin e Komunës së Bujanocit, por duhet të rradhitet në Strategjinë për menaxhim të qëndrueshëm të mjedisit jetësorë në Komunën e Bujanocit 2015-2025 që të mund të bëhet monitoringu biologjik i cilësisë së tokës.

Prostorni plan opština Bujanovac 2010-2020 predvi a zauzimanje i prenamenu obradivog poljoprivrednog zemljišta za izgradnju urbane infrastrukture. Pozajmišta gra evinskog materijala nalaze se na lokaciji Turski do i Karadnik.

Plani hapësinorë i Komunës së Bujanocit 2010-2020 parasheh shfrytëzimin dhe konvertimin e tokës së punueshme bujqësore për ndërtime infrastrukture urbane. Vendet e marrjes së materialit ndërtimorë gjenden në lokacionin e fushës Turke dhe në Karadnik.

Poseban kompleks Vojne baze „Jug“ zahvati e povrşinu od oko 5.000 ha u atarima sela Borovac, Samoljica, Novo Selo, Božinjevac i Bogdanovac. Ovaj kompleks bi e pretvoren u vojni poligon za obuku pripadnika vojske tako da e biti izvrşena trajna promena namene zemljišta na ovom prostoru.

Kompleksi i veçantë i Bazës ushtarake “Jug” përfshinë sipërfaqen prej 5000 he në rajonin e fshatit Borovcë, Samolicë, Novo Selë, Božinjevc dhe Bogdanocë. Ky kompleks do të transformohet në poligon ushtarak për trajnimin e pjestarve të ushtrisë, kështu që do të bëhet konvertimi i përhershëm i tokës në këtë zonë.

Klizišta se javljaju usled prirodnih procesa sleganja tla a uslovljena su poslednjih godina izuzetno velikim koli inama padavina kao posledicama klimatskih promena. Na teritoriji opštine Bujanovac klizišta se javljaju na lokacijama Span evac, Jablanica, Vogance, Sejace, Kon ulj i Božinjevac. Ukupna povrşina zahva ena klizištima iznosi oko 40 ha.

Rrëshqitjet e dheut ndodhin për shkak të proceseve natyrore të lëvizjeve të tokës dhe viteve të fundit janë të kushtëzuara me sasi shumë të mëdha të të reshurave si pasojë e ndryshimeve klimatike. Në

territorin e Komunës së Bujanocit rrëshqitjet e dheut paraqiten në lokalitetin e Spançevcit, Jablanicës, Vogancës, Sejacit, Konçulit dhe Božhinjevcit. Sipërfaqja e përgjithshme e përfshirë nga rrëshqitjet e dheut është rreth 40he.

Poplave se javljaju kao posledice prekomernih koli ina padavina koje se javljaju usled klimatskih promena. Na prostoru opštine Bujanovac vodotoci koji se stalno izlivaju su Preševska Moravica, Slatina, Jašanski potok i P inja. Ugrožena povrşina u naseljima koja su bila zahva ena poplavama (Levosojë, Oslare, Božinjevac, Rakovac, Bujanova ka Banja, Jablanica, Vogance) u 2013. i 2014. godini iznosi oko 30 ha.

Vërshimet e ujit paraqiten si pasojë e sasive të pakufizuara të të reshurave dhe që ndodhin për shkak të ndryshimeve klimatike. Në zonën e Komunës së Bujanocit burimet e rrjedhave të ujit të cilat përherë paraqiten janë: Moravica e Preshevës, Slatina, Përroi i Jashanëve dhe Pçinja. Sipërfaqja e shkatërruar në vendbanimet që kanë qenë të përfshira nga vërshimet (Levosovë, Osllarë, Božhinjevc, Rakoc, Banja e Bujanocit, Jablanica, Vogancë) në vitin 2013 dhe 2014 është rreth 30 he.

Pored poplava usled izlivanja povrşinskih voda, veoma esto se javljaju i podzemne vode u Bujanovcu, Bujanova koj Banji, Rakovcu, Levosoju, Božinjevcu kao i podvodne livade u Levosoju u koritu Preševske Moravice i u Bujanova koj Banji oko donjeg toka Jašanskog potoka.

Pranë vërshimeve për shkak të ujrave sipërfaqësor, shumë shpesh lajmërohen ujrat nëntokësorë në Bujanocë, Banjë të Bujanocit, Rakoc, Levosovë, Božhinjevc si dhe livadhet nënujore në Levosovë në shtratin e lumit të Moravës së Preshevës dhe Banjë të Bujanocit rrethë rrjedhës së poshtme të Përroit të Jashanëve.

3.7.2 Zaklju na razmatranja

4.7.2. Shqyrtimet përfundimtare

Vazduh
Ajri

1. Uraditi Katastar zaga iva a vazduha
  1. Të bëhet harta e ndotësve të ajrit,
2. Instalirati dve merne stanice za fizi ko-hemijski monitoring vazduha
  2. Të vendosen dy stacionet matëse për monitorimin fiziko-kimik të ajrit,
3. Uspostaviti biomonitoring za ispitivanje kvaliteta vazduha u urbanom delu Bujanovca i na crnim ta kama
  3. Të krijohet biomonitorimi për testimin e cilësisë së ajrit në zonën urbane të Bujanocit dhe në pikat e zeza,

4. Preduzeti mere za smanjenje emisije GHG (klimatske promene)
5. Të merren masa për zvogëlimin e emetimit GHG (Ndryshimet klimatike),
6. Preduzeti mere za smanjenje supstanci koje ošte uju ozonski omota (klimatske promene)
5. Të merren masa për zvogëlimin e substancave që e dëmtojnë mbështjellsin e ozonit (Ndryshimet klimatike),
6. Doneti Odluku o zaštiti vazduha na teritoriji opštine Bujanovac
7. Marrja e vendimit për mbrojtjen e ajrit në territorin e Komunës së Bujanocit,
8. Uraditi Plan za smanjenje posledica prekograni nih zagadjenja vazduha
7. Të bëhet Plani për zvogëlimin e pasojave të ndotjes së pakufizuar të ajrit.

*Voda
Uji*

1. Uraditi Katastar zagadjiva a voda
  1. Të bëhet harta për ndotësit e ujit,
2. Uspostaviti fizi ko-hemijski monitoring dva puta godišnje
  2. Të bëhet monitorimi fiziko-kimikë dy herë në vitë,
3. Biomonitoring dva puta godišnje
3. Biomonitorimi dy herë në vitë,
4. Obezbediti ispitivanje kvaliteta vode Bina ke Morave na mernom profilu Kon ulj u cilju pra enja zaga enja koja stižu sa Kosova
4. Të sigurohet testimi i cilësisë së ujit të Moravës së Binçës, në profilin matës në Konçul me qëllim të përcjelljes së ndotjes që vinë nga Kosova,
5. Mere za zaštitu površinskih voda
5. Masat për mbrojtjen e ujrave sipërfaqësorë,
6. Javne esme, bunari, izvorišta vodosnabdevanja – popis, ispitivanje kvaliteta, obeležavanje
6. Çeshmet publike, pusat, burimet e ujit të ujësjellësit – regjistrimi, testimi i cilësisë, shënimi,
7. Mere za zaštitu podzemnih voda – projekti zoniranja izvorišta centralnog vodosnabdevanja, banjskog kompleksa, lokalnih izvorišta vodosnabdevanja i uspostavljanje režima zaštite istih
7. Masat për mbrojtjen e ujrave nëntokësor – projekti për zonat qendrore të burimeve të ujit të ujësjellësit, kompleksit të banjave, burimeve lokale të ujit dhe vendosjen e regjimit mbrojtës të të njëjtave,
8. Plan za smanjenje posledica prekograni nih zaga enja – iz Bina ke Morave iz pravca Kosova, P inja prema Makedoniji

8. Plani për zvogëlimin e pasojave të ndotjes së pakufizuar- në Moravën e Binçës nga drejtimi i Kosovës, Pçinjës në drejtim të Maqedonisë.

*Zemljšte
Toka*

1. Uraditi katastar zagadjiva a zemljišta
  1. Të bëhet harta e ndotësve të tokës,
2. Uspostaviti fizi ko-hemijski monitoring
  1. Të bëhet monitorimi fiziko-kimikë,
2. Uspostaviti biomonitoring kvaliteta zemljišta na 5 godina
2. Uspostaviti biomonitoring kvaliteta zemljišta na 5 godina
3. Të bëhet biomonitorimi i cilësisë së tokës në 5 vite,
4. Sprovoditi mere pošumljavanja opožarenih i ogoljenih površina u cilju zaštite od erozije
3. Zbatimi i masave të pyllëzimit të sipërfaqeve të djegura dhe të zhveshura me qëllim të mbrojtjes nga erozioni,
4. Sprovoditi mere za zaštitu zemljišta od zaga enja hemijskim materijama
5. Zbatimi i masave për mbrojtjen e tokës nga ndotja me materie kimike,
6. Sprovoditi mere za zaštitu slanih staništa
5. Zbatimi i masave për mbrojtjen e vendeve të kripura,
6. Uspostaviti monitoring kvaliteta zemljišta na crnim ta kama - oko industrijskih zagadjiva a
7. Të bëhet monitorimi i cilësisë së tokës në pikat e zeza – përreth ndotësve industrialë,
8. Uspostaviti monitoring kvaliteta zemljišta oko lokacija dekontaminiranih od osiromašenog uranijuma
7. Të bëhet monitorimi i cilësisë së tokës përreth lokaliteteve të dekontaminuara me uranium të varfëruar,
8. Sprovoditi mere za zaštitu zemljišta od zauzimanja za urbane infrastrukture
9. Zbatimi i masave për mbrojtjen e tokës nga marrja për infrastrukturë urbane,
10. Sprovoditi mere zaštite zemljišta od klizišta
9. Zbatimi i masave për mbrojtjen e tokës nga rrëshqitjet,
10. Poja ati odbrambene nasipe na Preševskoj Moravici
11. Përforcimi i pritave mbrojtëse në Moravicën e Preshevës,
12. Izraditi program sanacije i remedijacije za industrijski devastirane lokacije Feldspat – Levosoje, Jugocoop Klanica – Bujanovac, Integral – Karadnik, Svetlost Topionica Veliki Trnovac, Svetlost Fabrika Bujanovac, Simpen – Stara Fabrika Bujanovac, Gumoplastika Bujanovac, Jugpromet – magacin Bujanovac, Herba – Ljiljance, Prole e – Levosoje, Gradsko smetlište Bujanovac (Prema Uredbi o programu

- sistematskog pra enja kvaliteta zemljišta („Sl. glasnik RS“, broj: 88/2010)
11. Të bëhet programi për sanim dhe rehabilitim të vendeve të shkatërruara industriale Feldspat – Levosovë, Jugocoop Therrtorja-Bujanoc, Integral- Karadnik, Shkritoja Svetlost – Tërrnoc i Madh, Fabrika Svetlost – Bujanoc, Simpen – Fabrika e vjetër Bujanoc, Gumoplastika - Bujanoc, Jugopromet – depoja Bujanoc, Herba – Lilancë, Proleq – Levosovë, Deponija e qytetit Bujanoc (Në bazë të Rregullores për përcjelljen sistematike të cilësisë së tokës (“Gazeta zyrtare e RS”, numër: 88/2010),
  12. Uspostaviti lokalnu mrežu lokaliteta za pra enje kvaliteta zemljišta na industrijski devastiranim lokacijama, deponiji i divljim smetlištima, autoputu – koridor X – Srpska Ku a, Bujanovac, Levosoje, Samoljica, Bilja a i lokacijama kontaminiranim municijom sa osiromašenim uranijumom – Borovac i Bratoselce, na lokacijama u ZPD – Dolina Pcinje – Starac, Manastir, Jablanica, Kozjak, u agroekosistemima u dolini reka (Kon ulj, Lu ane, Veliki Trnovac, Bujanovac, Ljiljance, Bratoselce, Bilja a, Samoljica, Borovac, Levosoje, Božinjevac, Žuželjica, Ljiljance, Žbevac, Klinivac, Krševica, Klenike, Muhovac, Breznica;
  13. Të bëhet rrjeta lokale e vendeve për përcjelljen e cilësisë së tokës në vendet e shkatërruara industriale, deponitë dhe deponitë e egra, autorrugës- korridori i X – Srpska Kuqa, Bujanoc, Levosovë, Samolicë, Bilaq dhe lokacioneve të kontaminuara nga armatimi me uranium të varfëruar- Borovc dhe Bratoselcë, në lokalitetin e zonës të Luginës së Pçinjës – Starac, Manastir, Jablanicë, Kozjak, në agroekosisteme në luginat e lumenjve (Konçul, Lluçan, Tërrnoc i Madh, Bujanoc, Lilancë, Bratoselcë, Bilaq, Samolicë, Boroc, Levosovë, Bozhinjec, Zhuzhelicë, Zhbevc, Klinoc, Krshevic, Klenik, Muhoc, Breznicë;
  14. Obezbediti alternativni smeštaj za stanovnike ugroženih doma instava usled klizišta,
  13. Të sigurohet banim alternativ për banorët e shtëpive të dëmtuara nga rrëshqitjet e dheut,
  14. Sprovoditi mere za unapre enje i koriš enje poljoprivrednog zemljišta po preporukama iz Prostornog plana opštine Bujanovac kroz:
  15. Zbatimi i masave për përparimin dhe shfrytëzimin e tokës bujqësore me rekomandimet nga Plani hapësinorë i Komunës së Bujanocit bëhet përmes:
    - zaštitu tradicionalnih agrarnih sadržaja ruralnih predela, o uvanje prirodnihili poluprirodnih enklava (me e, bare, šumarci, zabrani i sl.) u atarima sa intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom, odnosno visokim udelom oranica i vo njaka;
    - Ruajtjes së përmbajtjeve agrare tradicionale në zonat rurale, ruajtja e enklavave gjysmënatyrore (kufijtë, pellgjet, pemët, ndalesat dhe të ngjashme) në fushat me prodhime bujqësore intensive, përkatësisht një pjesë e madhe e tokës së punueshme dhe pemishteve,
    - uspostavljanje kontrole koriš enja mineralnih ubriva i sredstava za zaštitu bilja, uz istovremeno promovisanje metoda njihove integralne primene u procesima tehni ko-tehnološkog unapre ivanja poljoprivredne proizvodnje;
    - Vendosja e kontrollimit të shfrytëzimit të plehrave artificiale dhe i materieve për mbrojtjen e bimëve, në të njëjtën kohë promovimit të metodave të tyre të aplikimit të integruar në proceset teknike-teknologjike për përparimin e prodhimtarisë bujqësore;
    - zaštitu poljoprivrednog zemljišta od I do II katastarske klase, koje se može predvideti za druge namene samo u izuzetnim slu ajevima (zna ajni objekti infrastrukture šireg zna aja);
    - Mbrojtja e tokës bujqësore prej klasës së I deri në klasën e II të klasës kadastrale, e cila mund të parashihet për destinime tjera përveç në rastet e veçanta (objektet e rëndësishme infrastrukture me rendësi të gjerë);
    - pošumljavanje zemljišta VII i VIII katastarske sadnjom kvalitetnih vrsta drve a;
    - Pyllëzimi i tokës të klasës VII dhe VIII të klasës kadastrale me mbjelljen e llojeve të drunjtëve me kualitet;
    - o uvanje prirodnih livada i zaštitu biodiverziteta planinskih pašnjaka, radi obezbe enja adekvatnih uslova za unapre enje razvoja sto arstva;
    - Ruajtja e livadheve natyrore dhe mbrojtja e biodiverzitetit të kullosave malore, për sigurimin e kushteve adekuate për përparimin e zhvillimit të blegtorisë;
    - zaštitu poljoprivrednog zemljišta od površinskih i podzemnih voda, kao i od procesa erozije u brdsko-planinskim delovima Opštine;
    - Mbrojtja e tokës bujqësore nga ujrat sipërfaqësor dhe nëntokësor, si dhe nga procesi i erozionit në vendet kodrinoro-malore të Komunës;
    - stimulisiranje ukрупnjavanja zemljišnih poseda;

- Stimulimin e zgjerimit të tokës në pronësi;
- rekultivaciju zapuštenih i degradiranih poljoprivrednih zemljišta.
- Rikultivimin e tokës bujqësore të braktisur dhe të degraduar.

3.8 Ja anje kapaciteta lokalne samouprave **3.8 Forcimi i kapaciteteve të pushtetit lokal**

3.8.1 Prikaz stanja **3.8.1. Tregimi i gjendjes**

Planiranjë i izgradnja *Planifikimi dhe ndërtimi*

U oblasti planiranja i izgradnje za postupa se prema odredbama Zakona o planiranju i izgradnji, Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu, Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, kao i ostalih zakonskih i podzakonskih propisa koji se ti u uticaja projekata na životnu sredinu. U postupku primene važe ih zakonskih propisa o proceni uticaja na životnu sredinu, Opština Bujanovac izdala je 35 rešenja po zahtevima za odlu ivanje o potrebi procene, 20 rešenja o saglasnosti na Studije o proceni uticaja na životnu sredinu, dostavila je 3 mišljenja za Strateške procene uticaja na životnu sredinu i donela 10 rešenja za integrisano upravljanje otpadom. U postupku procene uticaja koji je vodjen pred nadležnim Ministarstvom za projekte ija se realizacija planira na teritoriji opštine Bujanovac, Opština Bujanovac sprovela je proceduru za 8 predmeta.

Në sferën e planifikimit dhe ndërtimit veprohet sipas dispozitave të Ligjit mbi Planifikim dhe ndërtim, Ligjit mbi ndikimin dhe vlerësimin në mjedisin jetësor, Ligjit mbi strategjinë e ndikimit dhe vlerësimin në mjedisin jetësor, si dhe aktet tjera ligjore dhe nënligjore që i përkasin ndikimeve të projekteve në mjedisin jetësor. Në procedurën e aplikueshmëris së ligjeve të zbatueshme për vlerësimin dhe ndikimin në mjedisin jetësor, Komuna e Bujanocit ka dhënë 35 aktvendime në kërkesat për vendimmarrje mbi nevojën për vlerësim, 20 aktvendime në dhënien e pëlqimit në Studion e vlerësimin dhe ndikimit në mjedisin jetësor, ka paraqitur 3 Mendime për Strategjinë e vlerësimin dhe ndikimit në mjedisin jetësor dhe ka sjellë 10 aktvendime për menaxhim të integruar të mbeturinave. Në procedurë të vlerësimin dhe ndikimit që janë kryer pranë Ministrisë kompetente për projektet realizimi i të cilave planifikohet në territorin e Komunës së Bujanocit, Komuna e Bujanocit ka zhvilluar procedurën e 8 lëndëve.

Energetska efikasnost ***Efikasiteti i energjisë***

Upravljanje energijom zasniva se na Zakonu o energetici i Strategiji razvoja energetike do 2015. Godine. Upotreba nafte, gasa i uglja kao neobnovljivih izvora energije treba da se smanji u cilju zaštite vazduha od zagadjivanja saglasno odredbama Kjoto Protokola ija je potpisnica Republika Srbija. Proizvodnja elektri ne energije u Srbiji odvija se u termoelektranama koje koriste uglj i hidroelektranama koje koriste snagu vode.

Menaxhimi i energjisë bazohet në Ligjin mbi energjinë dhe Strategjisë së zhvillimit energjetik deri në vitin 2015. Përdorimi i naftës, gazit dhe vajit si burime të pakthyeshme të energjisë duhet zvogëluar me qëllim të mbrojtjes së ajrit nga ndotja në përputhshmëri me dispozitat e Protokolit të Kjotos e nënshkruar edhe nga ana e Republikës së Serbisë. Prodhimi i energjisë elektrike në Serbi bëhet në termocentralet që shfrytëzojnë thëngjillin dhe në hidrocentralet që shfrytëzojnë fuqinë e ujit.

Najmanje je zastupljeno dobijanje elektri ne ili toplotne energije iz obnovljivih izvora: sun eve energije, energije vetra, geotermalne energije, energije vode i biomase.

Më së paku vjen në shprehje krijimi i energjisë elektrike dhe energjisë së nxehtësisë nga burimet e përsëritura: energjisë diellore, energjisë së erës, energjisë gjeotermale, energjisë së ujit dhe biomasës.

Kao pokreta razvoja, snabdevanje energijom je veoma zna ajan faktor regionalnog tehnološkog razvoja. Što se ti e potrošnje nafte, gasa i uglja, podataka nema.

Si gjenerator i zhvillimit, furnizimi me energji është faktorë shumë me rëndësi për zhvillimin regional teknologjik. Sa i përket harxhimeve të naftës, gazit dhe vajit, të dhëna nuk ka.

Pove anje industrijskog razvoja kao i broja stanovništva istovremeno iziskuje i ve u upotrebu energije. Razvoj zajednice i upotreba energije iz obnovljivih izvora su veoma važni iz više razloga:

Rritja e zhvillimit industrial dhe e numrit të popullsisë në të njëjtën kohë tregon po ashtu përdorimin me të madh të energjisë. Zhvillimi i komunitetit dhe përdorimi i energjisë nga burimet e përsëritshme janë shumë të rëndësishme për shumë arsye:

- Obnovljivi izvori energije imaju veoma važnu ulogu u smanjenju emisija ugljen-dioksida – gasa staklene bašte koji doprinosi pregrevanju atmosfere i pove anju temperature na planeti Zemlji,
- Burimet e përsëritura të energjisë kanë rol shumë të rëndësishëm në zvogëlimin e emetimit të dyoksidit të karbonit dhe gazit në

serrën tokësore që kontribuon në nxehtjen e atmosferës dhe rritjen e temperaturës në planetin e Tokës,

- Pove anje u eš a obnovljivih izvora energije u celokupnom globalnom energetsom sistemu obezbedjuje energetska sigurnost i održivost,
- Rritja e pjesëmarrjes së burimeve të përsëritshme të energjisë në sistemin e përgjithshëm global energjetik garanton siguri dhe qëndrueshmëri energjetike,
- O ekuje se da e obnovljivi izvori energije u potpunosti zameniti konvencionalne izvore energije u veoma bliskoj budu nosti.
- Pritet që burimet e përsëritshme të energjisë plotësisht të ndërrojnë burimet konvencionale të energjisë në një të ardhme shumë të afërt.

Sun eva energija je neograni eni izvor obnovljive energije. Njena prednost je što je veoma dostupna i njenom upotrebom se ne stvara ugljen-dioksid. Iz tog razloga treba je maksimalno koristiti. Ona se može transformisati u elektri nu energiju preko fotovoltaznih elija i u toplotnu energiju (za zagrevanje prostorija, vode i bazena za plivanje). Teritorija opštine Bujanovac u sklopu Republike Srbije pripada zoni koja ima najve i broj sun anih dana (preko 200 dana u godini) te je upotreba ove energije i te kako bitan faktor održivog upravljanja životnom sredinom u opštini Bujanovac. Prose an intenzitet solarnog zra enja na teritoriji opštine Bujanovac je 1550 kWh/m²/godini. Prose an intenzitet solarnog zra enja u januaru je 1,7 kWh/m²/danu a u julu je 6,6 kWh/m²/danu.

Energija diellore është burim i pakufizuar i energjisë së përsëritshme. Përparësia e saj është që është shumë e pranishme dhe përdorimi i saj nuk krijon dioksid të karbonit. Për këtë arsye duhet maksimalisht shfrytëzuar. Ajo mund të transformohet në energji elektrike përmes qelizave me fotovoltazhë dhe në energji të nxehtësisë (për nxehtjen e hapësirave, ujit dhe pishinave për notim). Territori i Komunës së Bujanocit brenda Republikës së Serbisë i takon zonës e cila ka numër më të madh të ditëve me diell (më shumë se 200 ditë në vit) këtu qëndron përdorimi i kësaj energjie dhe atë si faktor i rëndësishëm në menaxhimin e qëndrueshëm të mjedisit jetësor në Komunën e Bujanocit. Intensiteti mesatar i rrezatimit diellor në territorin e Komunës së Bujanocit është 1550 kWh/m²/ në vit. Intensiteti mesatar i rrezatimit diellor në muajin Janar është 1.7 kWh/m²/ në ditë, kurse në muajin Korrik është 6.6 kWh/m²/ në ditë.

Geotermalna energija povezana je sa oslobadjanjem toplotne energije iz unutrašnjih slojeva Zemljine kore. Prednosti upotrebe geotermalne energije su ekonomske i ekološke prirode. Ona

predstavlja stabilan i stalan izvor toplote i ima veoma male emisije gasa. Upotreba geotermalne energije usmerena je na dobijanje toplotne energije za razli ite namene kao što je zagrevanje bazena za plivanje, zagrevanje doma instava, snabdevanje industrije toplom vodom, proizvodnja odre enih ratarskih kultura. Elektri ni potencijal geotermalne energije je ve i od 20 MW u Bujanova koj Banji koja ima prose nu temperaturu tople vode od 40-60 °C.

Energija gjeotermale është e lidhur me lirimin e energjisë së nxehtësisë nga shtresat e brendshme të kores së Tokës. Përparësia e shfrytëzimit të energjisë gjeotermale është e natyrës ekonomike dhe ekologjike. Ajo përfaqëson burime të përhershme dhe të qëndrueshme të nxehtësisë dhe ka emetim shumë të vogël të gazit. Përdorimi i energjisë gjeotermale është i fokusuar në fitimin e energjisë së nxehtësisë për qëllime të ndryshme siç janë nxehtja e pishinave të notimit, nxehtjen e shtëpive, furnizimin e Industrisë me ujë të nxehtë, prodhimin e caktuar të kulturave të mbjellura. Potenciali elektrikë i energjisë gjeotermale është më i madh se 20 MW në Banjë të Bujanocit që ka temperaturë mesatare të ujit të nxehtë prej 40-60°C.

O vodnom potencijalu u smislu proizvodnje energije iz mini hidroelektrana podaci su navedeni u poglavlju o vodama.

Në potencialin e ujit në kuptimin e prodhimit të energjisë nga hidrocentralet e vogla të dhënat janë të cekura në kaptinën për ujërat.

Energija vetra može se koristiti za pokretanje vetrogeneratora koji je transformišu u elektri nu. Oblasti na kojima je veoma velika snaga vetra su obale reka i mesta na velikim visinama. Preševsko-kumanovska previja tj. razvo e crnomorskog i egejskog sliva je prostor izme u Preševa i Kumanova gde preovla uju severozapadni i jugoisto ni vetrovi i tokom cele godine se javlja poseban oblik vetrova koji „zvižde“ a koji su poznati kao „firke“. Ova vazдушna strujanja javljaju se i na planini Rujan koja se nalazi u opštini Bujanovac. Ova planina je registrovana kao potencijalna lokacija za instaliranje vetrogeneratora zbog procenjene snage vetra od preko 200 kW/m² pri prose noj brzini vetra od 6 m/s.

Energija e erës mund të shfrytëzohet për rrotullimin e gjeneratorëve të erës të cilët e transformojnë në energji elektrike. Zonat në të cilat është shumë e madhe fuqia e erës janë brigjet e lumenjve dhe vendet me lartësi të mëdha. Lidhshmëria e Preshevës dhe Kumanovës që ndanë pellgun e Detit të Zi dhe Detit Egje është sipërfaqja në mes Preshevës dhe Kumanovës ku mbizotërojnë erërat veriperëndimore dhe juglindore dhe gjatë gjithë vitit lajmërohen zona të veçanta të erërave të cilat “fërshëlajnë” dhe që njihen si “firke”. Këto rryma ajrore lajmërohen edhe në malin e Rujanit i cili gjendet në Komunën e Bujanocit, Ky mal është i

regjistruar si vend potencial për vendosjen e gjeneratorëve të erës për shkak të vlerësimit të fuqisë së erës më tepër se 200 kW/m² me shpejtësi mesatare prej 6 m/s.

Energjia biomase dobija se od biljaka koje procesom fotosinteze pretvaraju neorganske materije u organske. Biomasa se sastoji od biorazgradivih elemenata, otpadaka i ostataka biološkog porekla iz poljoprivrede, šumarstva i drvne industrije, kao i biorazgradivog industrijskog i opštinskog otpada koji može biti korišten za proizvodnju energije. Biogorivo može biti proizvedeno kao bio-dizel, bio-etanol i bio-gas. Bio-dizel odgovara biljnim uljima ili dizelu od životinjskih masnoća sastavljenom od dugolananih alkilnih estera (metil, propil ili etil estri). Bio-dizel je obično izgrađen od hemijski reagujućih lipida (biljne masti, životinjske masti) i alkohola. Sirovine uključuju uljarice (suncokret, soja, uljana repica) i otpadna jestiva ulja su pogodni za proizvodnju biodizela. Bio-etanol se dobija od ostataka biljaka od ishrane stoke. Može se dobiti od običnih žitarica uključujući šećer i trsku, krompir, manioku i kukuruz.

Energjia e biomasës krijohet nga bimët të cilat gjatë procesit të fotosintezës materiet joorganike i konvertojnë në materie organike. Biomasa është e përbërë nga bioelementet e shkatërruara, mbeturinave dhe mbetjeve me prejardhje biologjike nga bujqësia, pylltaria dhe industria e drurit, si edhe nga mbeturinat e shkatërruara industriale dhe komunale të cilat mund të shfrytëzohen për prodhimin e energjisë. Biokarburanti mund të prodhohet si bio-disel, bio-etanol dhe bio-gaz. Bio-diseli i përket vajit bimorë ose diselit nga yndyrat shtazore të përbëra nga zinxhirët e gjatë të estereve alkaline (metil, propil ose etil estereve). Biokarburanti është thjeshtë i përbërë nga lipidet kimike përkatëse (yndyrnat bimorë dhe yndyrnat shtazore) dhe alkoolit. Lëndëve të para ku përfshihen bimët e vajit (luledielli, soja, panxhari i vajit) dhe mbeturinave të vajit janë të përshtatshme për prodhimin e bio-diselit. Bio-etanolit fitohet nga mbeturinat e bimëve që përdoren për ushqimin e kafshëve, mund të fitohet nga drithërat e thjeshtë duke përfshirë kallamin e sheqerit, patatet, maniokun- (*Manihot esculenta*) dhe misrin.

Biogas nastaje usled aerobne digestije ili fermentacije biorazgrađujućih materija kao što je biomasa, osoka, otpadna voda, komunalni otpad, zeleni otpad, biljni materijal i energetske žitarice. Ovaj oblik biogasa primarno sadrži metan i ugljen-dioksid koji spadaju u grupu gasova koji pojačavaju efekat staklene bašte.

Biogazi krijohet nga djegia aerobe ose fermentimit të materieve të shkatërruara siç është biomasa, acidi urik (urina), ujrave të zeza, mbeturinave komunale, mbeturinave të gjelbra, materialit bimorë dhe drithërat për energji. Kjo formë

e bogazit në përmbajtjen primare ka metan dhe dioksid të karbonit që bëjnë pjesë në grupin e gazrave që e forcojnë efektin në serrën tokësore.

Jonizuju a zra enja

Rrezatimi jonizues

Oblast jonizuju ih zra enja nalazi se isključivo u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine. Me utim, u okviru Strateškog plana potrebno je napomenuti da se na teritoriji opštine Bujanovac nalaze tri lokacije koje su kontaminirane municijom sa osiromašenim uranijumom za vreme NATO sukoba na prostorima bivše SRJ, i to lokacije koje nose oznake po UNEP-ovom Izveštaju iz 2002. godine Konz 1 i Konz 2 Borovac i lokacija Bratoselce. Ukupna površina koja je kontaminirana metkovima punjenim sa osiromašenim uranijumom bila je 2 ha 40 a. Ova površina je dekontaminirana mehaničkim putem u toku 2003. godine na Konzovima 1 i 2 u Borovcu. Istraživanje koje je urađeno tehnikom transplantacije lišaja pokazalo je da je došlo do dodatne kontaminacije OU u toku dekontaminacije Bratoselca i Borovca (Milošević, 2013).

Sfera e rrezatimit jonizues gjendet kryesisht në kompetencë të Ministrisë së bujqësisë dhe mbrojtjes së mjedisit. Megjithatë, në kuadër të Planit strategjikë duhet theksuar se në territorin e Komunës së Bujanocit gjenden tre lokacione të cilat janë të kontaminuara nga armatimi me përmbajtje të uranimit të varfëruar gjatë kohës së konfliktit të NATO-së në hapësirën e ish Jugosllavisë, edhe atë në lokalitetet që janë të përmendura në Raportin e UNEP-it (Programit për Ekologji dhe mbrojtje të mjedisit i Kombeve të Bashkuara) në vitin 2002, Kont.1 dhe Kont. 2. (shkurtesa për Toka e Kontaminuar) Borocë dhe lokacioni i Bratoselcës. Sipërfaqja e përgjithshme e cila është e kontaminuar nga plumbat e mbushur me uranium të varfëruar ka qenë 2 ha e 40 ari. Kjo sipërfaqe është dekontaminuar në mënyrë mekanike gjatë vitit 2003 në Kont. Bratoselcës poashtu edhe gjatë viteve 2005 dhe 2007 në Kont. 1 dhe 2 në Borocë. Hulumentimet që janë bërë me metodën e transplantimit të Likeneve ka treguar që ka arritur deri te kontaminimi shtesë me uranium të varfëruar gjatë dekontaminimit të Bratoselcës dhe Burocës (Milosheviq, 2013).

U pogledu stanja kvaliteta životne sredine, opština Bujanovac svrstana je u kategoriju visokog stepena zagađenosti životne sredine (područje izuzetne zagađenosti životne sredine) na lokalitetima Borovac 1, Borovac 2 i Bratoselce na kojima su registrovane prekoračenje granice vrednosti emisija i to radijacionih zagađenosti, tj. lokaliteti jonizujućih zračenja koja su kontaminirani municijom sa osiromašenim uranijumom tokom

NATO bombardovanja 1999. godine (RPPJP, 2010). Iako se radi o ta kasom zaga enju koje je neposredno registrovano na površini od 1 ha i 94 a ipak je površina zahva ena dejstvom osiromašenog uranijuma mnogo ve a – preko 40 ha oko kontaminiranih lokacija (ukni ,2008).

Në shikim të cilësisë së gjendjes së mbrojtjes së ambientit, Komuna e Bujanocit radhitet në kategorinë me ndotje të shkallës së lartë të mjedisit jetësorë (vendet e veçanta të ndotjes së mjedisit jetësor) në lokacionet e Burocit 1 dhe 2 dhe Bratoselcës në të cilat janë regjistruar tejkalmimet e pakufizuara të emetimit edhe atë me ndotje rrezatuese, lokacionet me rrezatim jonizues me gjenezë artificiale që janë kontaminuar nga armatimi me përmbajtje të uraniumit të varfëruar gjatë bombardimeve të NATO-së në vitin 1999 (RPPJP,2010). Edhe pse bëhet fjalë për ndotjen e caktuar që është e regjistruar në sipërfaqe prej 1 ha e 94 ari prapë se prapë sipërfaqja e përfshirë nga uraniumi i varfëruar është më e madhe se 40 ha rreth vendeve të kontaminuara (Çukinq, 2008).

Na dekontaminiranoj površini u selu Bratoselcu nije ura en dodatni tretman remedijacije zemljišta slojem zeolita, kao ni na lokacijama u Borovcu. Pose ena bagremova kultura na konzu Bratoselce se prirodno sama obnovila.

Në sipërfaqen e dekontaminuar në fshatin Bratoselcë nuk është bërë tretmani shtesë për rehabilitimin e tokës me shtresë zeolite, poashtu as në lokalitetet e Borocit. Kulturat e akacieve të prera në Kont. Bratoselcës vetë në mënyrë natyrore përmirësohet.

Pose ena slobodnorastu a hrastova šuma nakon dekontaminacije na konzu Borovac 2 se jako sporo obnavlja. Potreban je tretman zeolitom, a ukoliko je mogu e i sadnja uljane repice u periodu od 33 godine.

Prerja e pyjeve të Lisit pas dekontaminimit në Kont. Borocë 2 shumë ngadalë përmirësohet. Është i nevojshëm tretmani me zeolit, kurse në bazë të mundësisë edhe mbjellja e panxharit të vajit në periudhën kohore prej 33 viteve.

Postoji opasnost od mogu eg radiološko-hemijskog akcidenta iz nuklearne elektrane Kozloduj u Bugarskoj tako da treba od ove elektrane zatražiti Plan postupanja u slu aju udesa kako bi mogli pravovremeno da se pripremimo za eventualne posledice havarije u ovom objektu.

Ekziston rreziku nga mundësia e aksidenteve radiologjike-kimike nga centralet bërthamore në Kozloduj të Bugarisë, kështu që duhet kërkuar nga këto centrale Planin e veprimt në rast aksidenti, që të mund me kohë të përgatitemi për pasojat eventuale të aksidentit në këtë objekt.

Kao poseban izvor jonizuju eg zra enja javljaju se stare gromobranske instalacije. Inspeksijskim pregledom nadležnih organa u toku 2014. godine utvr eno je da se jedan radioaktivni gromobran nalazi još uvek na kompleksu bivše klanice „Jugocoop“ u Bujanovcu. Izveštaj o ovoj gromobranskoj instalaciji dostavljen je Agenciji za jonizuju a zra enja i nuklearnu sigurnost Srbije. Ste ajni upravnik klanice „Jugocoop“ je obavešten o obavezi uklanjanja ove instalacije u aprilu 2014. godine.

Si burim i veçantë i rrezatimit jonizues paraqiten instalimet e vjetra të rrufepritësve. Gjatë kontrollit të Inspektoratit si organ kompetent në vitin 2014 është vërtetuar që një rrufepritës radioaktiv gjendet ende në kompleksin e ish therrtores “Jugocoop” në Bujanoc. Raporti për këtë rrufepritës radioaktiv i’u është dërguar Agjensionit për rrezatim jonizues dhe siguri bërthamore të Serbisë. Administratori i therrtores në falimentim “Jugocoop” është i njoftuar që e ka për obligim largimin e këtij instalimi në muajin Prill të vitit 2014.

Poseban oblik jonizuju eg zra enja predstavlja ultraljubi asto UV zra enje ije se poja ano štetno dejstvo javlja kao posledica pove anja ozonskih rupa u atmosferi, ime se izazivaju degenerativne promene na koži i organima za vid kod životinja i ljudi, a javljaju se i promene na listovima biljaka.

Sferë e veçantë e rrezatimit jonizues është rrezatimi ultra violet UV ku veprimi i rritur i dëmshëm lajmërohet si pasojë e rritjeve të vrimave në shtresën e Ozonit në atmosferë, nga të cilat fillojnë ndryshimet degraduese në lëkurë dhe organet e shikimit tek shtazët dhe njerëzit, por lajmërohen ndryshime edhe në gjethet e bimëve.

U vezi napred pomenutog, treba preduzeti dodatne mere remedijacije dekontaminiranih površina upotrebom zeolita i sadnjom uljane repice:

Në lidhshmëri me ato që u thanë më lartë, duhet të merren masa shtesë për rehabilitimin e sipërfaqeve të dekontaminuara me shtresë zeoliti dhe mbjelljen e panxharit të vajit:

- Uspostaviti monitoring radioaktivnosti vazduha, vode i zemljišta,
- Të bëhet monitorimi radioaktiv i ajrit, ujit dhe tokës,
- Predlog projekta remedijacije dekontaminiranih površina u Borovcu,
- Propozim Projektin për rehabilitimin e sipërfaqeve të dekontaminuara në Borocë,
- Predlog projekta remedijacije dekontaminiranih površina u Bratoselcu,
- Propozim Projektin për rehabilitimin e sipërfaqeve të dekontaminuara në Bratoselcë,

- Kampanja razvijanja javne svesti o štetnom dejstvu ultraljubi astog zra enja,
- Fushata për ndërgjegjësimin publik për veprimin e dëmshëm të rrezatimit ultra violet UV,
- Ukloniti radioaktivni gromobran sa krova Klanice „Jugocoop“ u Bujanovcu,
- Largimin e rrufepritisit radioaktiv nga pullazi i therretores “Jugocoop” në Bujanoc,
- Unaprediti kualitet javnog zdravlja – monitoring zdravlja ljudi na teritoriji opštine Bujanovac.
- Përparimin e cilësisë së shëndetit publik-monitorimin e shëndetit të njerëzve në territorin e Komunës së Bujanocit.

Nejonizuju a zra enja

Rrezatimi jo jonizues

Nadležnosti lokalne samouprave definisane su Zakonom od nejonizuju ih zra enja.

Kompetencat e pushtetit lokal janë të definuara me Ligjin mbi rrezatimin jo jonizues.

Buka i vibracije

Zhurma dhe vibracionet

Zaštita od buke kao izvora zaga ivanja životne sredine regulisana je posebnim Pravilnikom. U nadležnosti lokalne samouprave je izrada zona naselja u kojima se dozvoljava odre eni nivo buke i kontrola merenja buke preko ovlaš ene stru ne organizacije. U Srbiji postoje 32 ovlaš ene stru ne institucije koje mogu da vrše merenje buke i daju preporuke za preduzimanje mera zaštite u pojedinim slu ajevima, na osnovu kojih postupa inspekcija za zaštitu životne sredine. Najbliža institucija je ZZJZ Vranje. Troškove merenja pla a emiter buke a ona može biti kontinuirana i diskontinuirana. Me utim, niko nije odgovoran za buku koja se emituje iz privatnih doma instava kada se pusti preglasna muzika u vreme podnevnih odmora ili za vreme smrtnih slu ajeva u komšiluku. Iz tih razloga potrebno je doneti Odluku o zaštiti od buke koja e zaštititi interese ugroženih poedinaca tako što e se nivo buke meriti ru nim fonometrom koji e biti nabavljen za opštinskog inspektora za zaštitu životne sredine.

Mbrojtja nga zhurma si burim i ndotjes së mjedisit jetësorë është e rregulluar me Rregullore të veçantë. Në kompetencë të pushtetit lokal janë bërë zonat e qytetit në të cilat lejohet niveli i caktuar i zhurmës dhe kontrollimi i matjeve të zhurmës përmes organizatave profesionale të autorizuar. Në Serbi gjenden 32 institucione profesionale të autorizuar të cilat mund të bëjnë matjet e zhurmës dhe të japin udhëzime për ndërmarrjen e masave mbrojtëse në rastet e veçanta, në bazë të së cilës vepron Inspeksioni për mbrojtje të mjedisit jetësor. Institucioni më i afërt

është ISHP (Instituti i Shëndetit Publik) në Vranjë. Harxhimet për matjen e zhurmës i paguan emetuesi i zhurmës dhe ajo mund të jetë kontinuele dhe diskontinuele. Megjithatë, askush nuk është përgjegjës për zhurmën e cila emetohet nga shtëpitë private kur lëshohet muzika me ton të lartë gjatë kohës së pushimit të mesditës ose gjatë kohës në rastet e vdekjes në fqinjësi. Nga këto arsye duhet marrë Vendimin për mbrojtje nga zhurma, e cila do të mbroj interesat e palës së dëmtuar, ashtu që niveli i zhurmës të matet me fenometrin e dorës i cili duhet të blihet për Inspektorin komunal për mbrojtje të mjedisit.

Hemikalije, biocidi, hemijski udesi

Kimikatet, biocidet, aksidentet kimike

- Izraditi Eksterni plan zaštite od udesa iz SEVESO postrojenja (benzinske pumpe, SIMPEN, Komunalac, Klanica Agroadria, Feldspat itd.)

- Të bëhet Plani ekstern i mbrojtjes nga aksidentet nga këndvështrimi i objekteve (pompave të benzinës, SIMPEN, Komunalia, Therrtorja Agroadria, Feldspat etj.).

Zaštita prirode

Mbrojtja e natyrës

- Problematika iz ove oblasti obra ena je kao posebna oblast Strategije te se ovde ne e ponavlja prikaz stanja i mere za zaštitu.

- Problemet nga kjo sferë janë të përpunuara si sferë e veçantë e Strategjisë kështu që këtu nuk do të përsëritet tregimi i gjendjes dhe masat mbrojtëse.

3.8.2 Zaklju na razmatranja

3.8.2 Shqyrtimet përfundimtare

Planiranje i izgradnja

Planifikimi dhe ndërtimi

- Informisanje javnosti o svim projektima za koje se vodi postupak procene uticaja na životnu sredinu, nezavisno od nosioca projekta,
- Informimi i publikut me të gjitha projektet për të cilat udhëhiqet procedur e vlersimit të ndikimit në mjedisin jetësor, pamvarësisht nga bartësi i projekti,
- Informisanje javnosti o svim projektima za koje se vodi postupak strateške procene uticaja na životnu sredinu, nezavisno od nosioca projekta,
- Informimi i publikut me të gjitha projektet për të cilat udhëhiqet procedur e vlersimit strategjik të ndikimit në mjedisin jetësor, pamvarësisht nga bartësi i projekti,
- Informisanje javnosti o pravima iz Aarhuske konvencije.

- Informimi i publikut në lidhje me të drejtat e Konventës së Arhusit. parashihen sanksione për shqetësimin e banorëve me zhurmë nga objektet private.

*Energetika efikasnost
 Efikasiteti energjetik*

*Vanredne situacije
 Situatat e jashtëzakonshme*

- Uraditi Plan za racionalnu upotrebu elektri ne i toplotne energije u opštini Bujanovac (štedljive sijalice na ulicama i u doma instvima, isklju ivanje nepotrebnih svetiljki, sat za planetu i u Bujanovcu svake nedelje po jedan sat u mraku,
- Përgatitja e planit për përdorimin racional të energjisë elektrike dhe ngrohjes në komunën e Bujanocit (poqat kursyese të energjisë në rrugë dhe në shtëpi, fikja e dritave të panevojshme, në orë për planetin dhe në Bujanoc çdo javë nga një orë në errësirë,
- Uraditi Plan za racionalno koriš enje geotermalne, solarne, eolske, hidro- i energije biomase u opštini Bujanovac.
- Të përgatisë planin për përdorimin racional të gjeotermaleve, diellore, e erës, hidrike dhe energjis së biomasës në komunën e Bujanocit.
- Uraditi Eksterni plan zaštite od udesa u transportu,
- Të përgaditet plani Ekstern i mbrojtjes nga aksidentet në transport,
- Eksterni plan zaštite od udesa u SEVESO postrojenjima,
- Plani Ekstern i mbrojtjes nga aksidentet në stabilimentet SEVESO,
- Eksterni plan zaštite od udesa u životnoj sredini,
- Plani Ekstern i mbrojtjes nga aksidentet në mjedisin jetësor,
- Eksterni plan zaštite od vremenskih nepravilika,
- Plani Ekstern i mbrojtjes nga fatkeqësit e kohës,
- Eksterni plan zaštite za postupanje u slu aju zemljotresa,
- Plani Ekstern i mbrojtjes për veprimet në rast të termetit,
- Eksterni plan zaštite za postupanje u slu aju nekontrolisane primene hemikalija,
- Plani Ekstern i mbrojtjes për veprimet në rast të përdorimit të pakontrolluar të kemikaljeve,
- Eksterni plan zaštite za postupanje u slu aju primene biocida
- Plani Ekstern i mbrojtjes për veprimet në rast të përdorimit të biocideve.

*Jonizuju a zra enja
 Rrezatimi jonizues*

*Zaštita prirode
 Mbrojtja e natyrës*

- Uraditi Plan za zaštitu stanovništva od jonizuju ih zra enja,
- Përgatitja e planit për mbrojtjen e popullatës nga rrezatimi jonizues,
- Uraditi projekat remedijacije površina dekontaminiranih od osiromašenog uranijuma u Bratoselcu i Borovcu.
- Përgatitja e projektit të rehabilitimit zonave të dekontaminuara nga uraniumi i varfëruar në Bratoselcë dhe Borocë.
- Sprovoditi aktivnosti iz Plana upravljanja predelom izuzetnih odlika „Dolina P inje“,
- Zbatimi i aktiviteteve nga Plani i menxhimit të zonës së cilësisë së jashtëzakonshme „Lugina e pçinjës“,
- Sprovoditi aktivnosti iz Predloga za utvr ivanje podru ja Bujanova ke Banje,
- Zbatimi i aktiviteteve nga propozimi për përcaktimin e zonës së Banjës së Bujanocit,
- Uraditi projekat dogradnje betonske brane na Bujanova kom jezeru,
- Hartimin e projektit për përmirësimin e digës së betonit në Liqenin e Bujanocit,
- Napraviti katalog javnih esama,
- Të bëhet katalogu i burimeve publike,
- Napraviti katalog „starih zapisa“,
- Të bëhet katalogu i „përshkrimeve të vjetra“,
- Nabaviti kompjutersku opremu za rad i terensku opremu za izlazak na teren,
- Blerja e pajisjeve kompjuterike për punë dhe pajisjeve terreni për vizitat e stafit në terren,

*Nejonizuju a zra enja
 Rrezatimet jo jonizuese*

- Doneti Odluku o zaštiti od nejonizuju ih zra enja na teritoriji opštine Bujanovac
- Të aprovohet Vendimi mbi mbrojtjen nga rrezatimi jo jonizues në teritorin e komunës së Bujanocit.

*Buka i vibracije
 Zhurma dhe vibrimet*

- Doneti Odluku o zaštiti od buke i vibracija na teritoriji opštine Bujanovac. U ovoj Odluci treba predvideti sankcije za uznemiravanje stanovništva bukom iz privatnih objekata.
- Të aprovohet Vendimi mbi mbrojtjen nga zhurma dhe vibrimet në teritorin e komunës së Bujanocit. Në këtë Vendim duhet të

- Urediti posebnu stranu na web site-u Opštine Bujanovac za zaštitu životne sredine sa nedeljnim ažuriranjem podataka i informacija o radu službe.
- Redaktimi i faqes së feçant në Web faqen e Komunës së Bujanocit për mbrojtjen e mjedisit jetësor me qëllim të përditësimit javorë të të dhënave dhe informacioneve mbi punën e shërbimit.

3.9 Razvijanje javne svesti 3.9 Ngritja e vetëdijes publike

3.9.1 Prikaz stanja i procena uticaja na životnu sredinu

3.9.1 Paraqitja e gjendjes dhe vlerësimi i ndikimit në ambientin jetësor

Na osnovu Uredbe o sadržini, na inu vo enja informacionog sistema, metodologiji, strukturi, zajedni kim osnovama, kategorijama i nivoima sakupljanja podataka, kao i sadržini informacija o kojima se rodovno i obavezno obaveštava javnost („Sl. glasnik RS“, broj: 112/09), donet je Pravilnik o Nacionalnoj listi indikatora zaštite životne sredine („Sl. glasnik RS“, broj: 37/11) prema kome su indikatori podeljeni u 12 tematskih celina:

Në bazë të Rregullores mbi përmbajtjen, mënyrën e udhëheqjes së sistemit informativ, metodologjin, strukturën, bazat e përbashkëta, kategorit dhe nivelet e mbledhjes së të dhënave, si edhe përmbajtjet e informacioneve mbi të cilat rregullisht dhe detyrueshëm informohet publiku (Gazeta zyrtare e RS“, nr. 112/09), është aprovuar Rregullore mbi listën Nationale të indikatorëve për mbrojtjen e mjedisit jetësor (Gazeta zyrtare e RS“, nr. 37/11), sipas së cilës indikatorët janë ndarë në 12 sekcione tematike:

1. Vazduh i klimatske promene,
1. Ajri dhe ndryshimet klimatike,
2. Vode,
2. Uji,
3. Prirodna i biološka raznovrsnost,
3. Natyra dhe llojllojshmëria biologjike,
4. Zemljište,
4. Tokat,
5. Otpad,
5. Mbeturinat,
6. Buka,
6. Zhurma,
7. Nejonizuju e zra enje,
7. Rrezatimi jo jonizues,
8. Šumarstvo, lov i ribolov,
8. Pylltaria, gjuetia dhe peshkataria,
9. Održivo koriš enje prirodnih resursa,
9. Shfrytëzimi i qëndrueshëm i resurseve natyrore,

10. Privredni i društveni potencijali od zna aja za životnu sredinu,
10. Potencialet ekonomike e shoqërore të rëndësis për mjedisin jetësor,
11. Me unarodna i nacionalna zakonska regulativa kao i mere (strategije, planovi, programi, sporazumi), izveštaji i ostala dokumenta i aktivnosti iz oblasti zaštite životne sredine,
11. Rregullativa ndërkombtare dhe nationale ligjore si edhe masat (strategjia, planet, programet, marrëveshjet), raportet dhe dokumentet e tjera dhe aktivitet nga sfera e mbrojtjes së mjedisit jetësor,
12. Subjekti sistema zaštite životne sredine,
12. Subjektet e sistemit të mbrojtjes së mjedisit jetësor,

Glavni centar Republike Srbije preko koga se ovi podaci objavljuju je Agencija za zaštitu životne sredine koja svakodnevno ažurira bazu podataka po pomenutim tematskim oblastima. Podaci koje dostavljaju zagadjiva i sa teritorije opštine Bujanovac Agenciji za životnu sredinu su javni i istovremeno bi trebalo da se dostavljaju i Odeljenju za urbanizam, imovinsko-pravne poslove, stambeno-komunalne, gra evinske delatnosti i zaštitu životne sredine Opštine Bujanovac.

Qendra kryesore e Republikës Serbisë përmes së cilës shpallen këto të dhëna është Agjencioni për mbrojtjen e mjedisit jetësor e cila çdo ditë e përditëson bazën e të dhënave sipas sferave të përmendura tematike. Të dhënat të cilat i paraqesin ndotësit nga territori i komunës së Bujanocit Agjencionit për mjedisin jetësor janë publike dhe njëkohësisht do të duhej ti dërgohen edhe Drejtoratit për urbanizëm, çështje pronsore – juridike, banesore – komunale, veprimtari ndërtimore dhe mbrojtje të mjedisit jetësor të komunës së Bujanocit.

Opština Bujanovac dostavlja podatke koji se ti u upravljanja otpadom, a tako e i sve ostale podatke koje pribavi na terenu iz okvira svoje nadležnosti u skladu sa zakonskom regulativom. Medjutim, podatke o veli ini tj. dužini kanalizacione mreže u opštini Bujanovac nemogu e je dostaviti Agenciji za životnu sredinu zato što izgradjeni infrastrukturni objekti nisu zvani no odobreni za upotrebu. Mehanizam dostavljanja podataka o stanju snimljenom na terenu još uvek nije precizno definisan i nije utvr ena odgovornost za delimi nu realizaciju odre enih infrastrukturnih projekata kao što je pored pomenutog i delimi na sanacija gradske deponije koja je trebalo da bude završena do 2015. godine.

Komuna e Bujanocit dorzon të dhëna që i përkasin menaxhimit me mbeturina, gjithashtu edhe të gjitha të dhënat tjera të cilat i siguron në teren nën kompetencat e veta në përputhje me rregullat ligjore.

Megjithatë të dhënat për madhësinë përkatësisht gjatësinë e rrjetit të kanalizimit në komunën e Bujanocit është e pamundur ti dorzohet Agjencionit për mjedisin jetësor sepse objektet e ndërtruara të infrastrukturës nuk janë zyrtarisht të lejuar për përdorim. Mekanizmi i ofrimit të të dhënave mbi gjendjen e regjistruar në teren akoma nuk është definuar saktësisht dhe nuk është përcaktuar përgjegjësia për realizimin e pjesërisht të projekteve të caktuara të infrastrukturës sikurse që është krahas të përmendurës sanimi i pjesëshëm i deponisë së qytetit e cila është dashur të kryhej deri në vitin 2015.

Razvijanje javne svesti o zaštiti životne sredine je jako spor i težak proces u kome treba svi u esnici da rade timski sa ciljem da život i rad u njihovom okruženju bude zdrav i bezbedan. S obzirom da je uslov za zdravu životnu sredinu – „ekološki pismen svaki pojedinac“, to zahteva veliki napor svih subjekata u sistemu zaštite životne sredine na sistematskom obrazovanju zajednice i razvijanju kolektivne svesti o zaštiti životne sredine.

Ngritjen e vetëdijes publike mbi mbrojtjen e mjedisit jetësor është proces shumë i ngadalshëm dhe i vështirë në të cilin duhet të gjithë pjesëmarrësit të punojnë në ekipë me qëllim që jeta dhe puna në rrethin e tyre të jetë e shëndoshë dhe e sigurt. Meqenëse kushtë për mjedis të shëndoshë jetësorë është – „çdo individ ekologjikisht i edukuar“, kjo kërkon angazhim të madh të të gjitha subjekteve në sistemin e mbrojtjes së mjedisit jetësor në arsimimin sistematik të bashkësis dhe ngritjen e vetëdijes publike mbi mbrojtjen e mjedisit jetësor.

Javna svest o zaštiti i unapre enju životne sredine ima veoma veliki uticaj na život i rad svakog pojedinca. Iz tog razloga treba koristiti sve raspoložive mehanizme informisanja javnosti kako bi se ekološkim opismenjavanjem polako ali sigurno izgradio put ka zdravoj životnoj sredini odnosno put zdravog života i rada u opštini Bujanovac.

Vetëdija publike mbi mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit jetësor ka ndikim të madhë në jetën dhe punën e çdo individi. Nga kjo arsye duhen të shfrytëzohen të gjitha mekanizmat e disponueshme për informimin e publikut ashtu që me edukim ekologjik ngadalë por sigurt të ndërtohet rruga drejt mjedisit të shëndoshë jetësor rruga e jetës dhe punës së shëndoshë në komunën e Bujanocit.

U cilju efikasnijeg razvijanja javne svesti o zaštiti i unapre enju životne sredine osam nevladinih organizacija je registrovano u opštini Bujanovac koje rade na realizaciji projekata sa opštini ili bar jedim od specifi njih ciljeva vezanih za zaštitu životne sredine. S obzirom da neke od ovih organizacija nemaju ni minimalne uslove za rad, rezultati njihovih aktivnosti su skoro neprimetni tako da se iste mogu smatrati „ekološkom kolateralnom štetom“ jer najve u štetu

nerazvijene ekološke svesti trpi životna sredina i tek e trpeti generacije koje dolaze.

Me qëllim të ngritjes më efikase të vetëdijes publike mbi mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit jetësor, tetë organizata joqeveritare janë regjistruar në komunën e Bujanocit të cilat punojnë në realizimin e projekteve me qëllime të përgjithshme apo me njërin nga qëllimet lidhur me mbrojtjen e mjedisit jetësor. Meqenëse disa nga këto organizata nuk i kanë kushtet minimale për punë, rezultatet e aktiviteteve të tyre gati se fare nuk vërehen, kështu që mund të konsiderohen „dëme kolaterale ekologjike“ sepse dëmin më të madhë për mosngritjen e vetëdijes publike e vuanë mjedisi jetësor edhe më shumë do ta vuajnë gjeneratat e ardhshme.

3.9.2 Zaklju na razmatranja

3.9.2 Shqyrtimet përfundimtare

1. Otvaranje Centra za „zelene patrole“ i uklju ivanje ekološkog SOS telefona za hitne intervencije u zaštiti životne sredine,
  1. Hapja e qendrës për „patrullat e gjelbërta“ dhe futja e SOS telefonit ekologjik për intervenimet urgjente për mbrojtjen e mjedisit jetësor,
  2. Štampanje 2 strane u lokalnim novinama pod nazivom „Zeleno sutra“,
  2. Botimi i 2 faqeve në gazetata lokale nën emërtimin „e nesërmja e gjelbërt“,
  3. Kampanje razvijanja javne svesti u obrazovnim ustanovama,
  3. Fushata e ngritjes së vetëdijes publike në institucionet arsimore,
  4. Kampanje razvijanja javne svesti u mesnim zajednicama,
  4. Fushata e ngritjes së vetëdijes publike në bashkësit lokale,
  5. Kampanje razvijanja javne svesti u privredi i MSP,
  5. Fushata e ngritjes së vetëdijes publike në ekonomi dhe MSP,
  6. Emitovanje obrazovnih sadržaja preko lokalnih medija,
  6. Emitimi i përmbajtjeve arsimore përmes mediave lokale,
  7. Obeležavanje zna ajnih datuma iz ekološkog kalendara održavanjem javnih tribina, konferencija, okruglih stolova isl.,
  7. Shenimi i datave të rëndësishme nga kalendari ekologjik me mbajtjen e tribunave publike, konferencave, tryezave të rrumbullakta etj,
  8. Izvo enje raznih akcija u životnoj sredini (ekoškole, sakupljanje otpada, ure enje zelenih površina, ure enje javnih esama isl.),
  8. Kryerja e veprimeve të ndryshme në mjedisin jetësor (ekologjike, grumbullimin e mbeturinave, rregullimin e sipërfaqeve të gjelbërta, rregullimi i burimeve publike etj.),

3.10 Definisanje ciljeva i odre ivanje prioriteta 3.10 Definimi i qëllimeve dhe caktimi i prioriteteve

Tim za pripremu Strategije definisao je 9 ciljeva i rangirao ih po prioritetima:

Ekipi për përgaditjen e Strategjis ka definuar 9 qëllime dhe i ka ranguar sipas prioritetit:

1. Razvijanje javne svesti gra ana o zaštiti i unapre enju životne sredine
  1. Ngritja e vetëdijes publike për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit jetësor
  2. Sanirane posledice bombardovanja iz 1999. godine
  2. Sanimi i pasojave nga bombardimet e vitin 1999
  3. Uspostavljen efikasan sistem upravljanja otpadom do 2023. godine
  3. Sistem efikas i vendosur i menaxhimit të mbeturinave deri në vitin 2023
  4. Unapre eni kapaciteti lokalne samouprave za upravljanje u životnoj sredini
  4. Kapacitetet e avansuara të BL për menaxhim në mjedisin jetsorë
  5. Regulisana zaštita površinskih i podzemnih voda
  5. Mbrojtja e rregulluar e ujrave sipërfaqësore dhe nëntoksore
  6. Regulisana zaštita zemljišta od degradacije
  6. Mbrojtja e rregulluar nga degradimi i tokës
  7. Uspostavljen monitoring životne sredine u opštini Bujanovac
  7. Monitorim i vendosur i mjedisit jetësor në komunën e Bujanocit
  8. Unapre ena zaštita prirode (zelenilo, šume, zašti eni predeli, retke biljne i životinjske vrste i dr.)
  8. Mbrojtja e avansuar e natyrës (gjelbrimet, pyjet, zonat e mbrojtura, llojet e ralla të bimëve dhe kafshëve etj.)
  9. Razvijen sistem prevencije i odgovora na vanredne situacije
  9. Sistemi i zhvilluar i parandalimit dhe përgjigjes ndaj situatave të jashtëzakonshme

Prioriteti su odre eni na osnovu iskustava iz procesa implementacije LEAP-a opštine Bujanovac iz 2005. godine.

Prioritetet janë caktuar në bazë të përvojës nga procesi i implementimit të PAEL-it të komunës së Bujanocit nga viti 2005.

Procenjeno je da je osnovni preduslov za uspešnu implementaciju Strategije razvijena javna svest svakog pojedinca o zaštiti životne sredine. Iz tog razloga je definisan cilj broj 1: **Razvijanje javne svesti gra ana o zaštiti i unapre enju životne sredine.**

Është vlerësuar se parakusht themelor për zbatimin e suksesshëm të Strategjisë është ngritja e vetëdijes publike të çdo individi për mbrojtjen e mjedisit jetësorë. Për këtë arsye, është definuar qëllimi numër 1: **Ngritja e vetëdijes publike për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit jetësor.**

S obzirom da se Opština Bujanovac prema podacima iz Prostornog plana Srbije i Regionalnog prostornog plana opština Južnog Pomoravlja svrstava u kategoriju visokog stepena zaga enosti životne sredine, tim je predložio da se kao cilj 2 definiše: **Saniranje posledica bombardovanja iz 1999. godine.**

Meqenë se komuna e Bujanocit, sipas të dhënave nga Planit Hapësinor i Serbisë dhe i Planit Rajonal të Moravës së Jugut rradhitet në katekorin e nivelit të lartë të ndotjes së mjedisit jetësor, ekipi ka propozuar se qëllimi numër 2 të definohet: **Sanimi i pasojave nga bombardimet e vitin 1999.**

Aktivnosti na uspostavljanju organizovanog upravljanja otpadom koje su nastavak realizacije Plana za integrisano upravljanje otpadom u opštini Bujanovac (2010-2015) i po etak realizacije Regionalnog plana upravljanja otpadom za P injski okrug (2013-2023) definisane su pod ciljem broj 3: **Uspostavljen efikasan sistem upravljanja otpadom do 2023. godine.**

Aktivitetet për themelimin e menaxhimit të organizuar të mbeturinave të cilat jan vazhdim i zbatimit të Planit për menaxhimin e integruar të mbeturinave në komunën e Bujanocit (2010-2015) dhe fillimin e zbatimit të Planit të Menaxhimit Rajonal të Mbeturinave për rrethin Pçinjës (2013-2023) janë të definuara në qëllimin nr 3: **Sistem efikas i vendosur i menaxhimit të mbeturinave deri në vitin 2023.**

Aktivnosti u okviru cilja 4: **Unapre eni kapaciteti LS za upravljanje u životnoj sredini** trebalo bi da reše formiranje potpune baze podataka iz životne sredine i programa pra enja promena u životnoj sredini u skladu sa važe om zakonskom i podzakonskom regulativom. Imenovanje osobe zadužene za implementaciju Strategije treba da bude garancija uspešnosti realizacije planiranih aktivnosti.

Aktivitetet në kuadër të qëllimit 4: **Kapacitetet e avansuara të BL për menaxhim në mjedisin jetsorë** do të duhet të zgjidhnin formimin e bazës së plotë të të dhënave nga mjedisi jetësor dhe programin e përcjelljes së ndryshimeve në mjedisin jetësor në përputhje me ligjet dhe nënligjet e vlefshme rregullative. Emërimi i personit përgjegjës për implementimin e Strategjis duhet të garantoj sukses në kryerjen e aktiviteteve të planifikuara.

U okviru cilja 5: **Regulisana zaštita površinskih i podzemnih voda** predvi ene su

aktivnosti u oblasti poboljšanja vodosnabdevanja i regulisanja otpadnih voda, a tako e i zaštita površinskih i podzemnih voda od zagaivanja.

Në kuadër të qëllimit 5: **Mbrojtja e rregulluar e ujërave sipërfaqësore dhe nëntoksore** janë planifikuar aktivitetet në fushën e përmirësimit të furnizimit me ujë dhe rregullimin e ujërave të ndotura, si dhe mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga ndotja.

Prema preliminarim istraživanjima koja su obavljena u toku 2014. godine, zemljište je degradirano i devastirano raznim uticajima prirodnih i ljudskih aktivnosti na ukupnoj površini od oko 10 % celokupne teritorije opštine Bujanovac. Iz tog razloga pod ciljem broj 6: **Regulisana zaštita zemljišta od degradacije** predvidjene su aktivnosti za zaštitu zemljišta od dalje degradacije.

Sipas hulumtimeve paraprake, të cilat janë kryer në vitin 2014, toka është e degraduar dhe shkatërruar me ndikimet e ndryshme të aktivitetit fizik dhe njerëzor në një sipërfaqe totale prej rreth 10% të të gjithë territorit të komunës së Bujanocit. Për këtë arsye, qëllimi 6 është: **Mbrojtja e rregulluar nga degradimi i tokës**

Izrada lokalnog katastra zagaiva a treba da objedini sve vrste zagadjuju ih materija u jedinstvenoj bazi podataka i da se prate i podatke iz Agencije za životnu sredinu svakodnevno mogu dobiti precizni podaci o promenama u životnoj sredini na teritoriji opštine Bujanovac. Pod ciljem broj 7: **Uspostavljen monitoring životne sredine u opštini Bujanovac** zacrtane su aktivnosti koje e stanovnicima opštine Bujanovac omogu iti kvalitetniji život.

Krijimi i kadastrit lokal të ndotësve duhet të bashkohen të gjitha llojet e ndotësve në bazën e të dhënave dhe se këto të dhëna nga Agjencia për mbrojtjen e mjedisit jetësor në baza ditore mund të merren të dhëna të sakta mbi ndryshimet në mjedisin jetësorë në territorin e komunës së Bujanocit. Sipas qëllimit 7: **Është vendosur monitorimi i mjedisit jetësor në komunën e Bujanocit**, janë përshkruar aktivitetet të cilat banorëve të komunës së Bujanocit do tu mundësojnë cilësi më të mirë të jetës.

Pod ciljem broj 8: **Unapre ena zaštita prirode** objedinjene su aktivnosti na zaštiti javnih zelenih površina, šumskih ekosistema, zaštiti enih prirodnih dobara – predela izuzetnih odlika „Dolina P inje“ i podruja „Bujanova ke Banje“ kao i aktivnosti na zaštiti biodiverziteta.

Sipas qëllimit nr 8: **Mbrojtja e avansuar e natyrës** janë bashkuar veprimet për mbrojtjen e zonave të gjelbëruara publike, ekosistemet pyjore, zonat e mbrojtura natyrore - rajonet me karakteristika të jashtëzakonshme "Lugina e Pçinjës" dhe zona e "Banjës së Bujanocit", si dhe aktivitetet për mbrojtjen e biodiversitetit.

U smislu pravovremenog reagovanja na vanredne situacije i u cilju prevencije istih u slu ajevima kada se može delovati preventivno, Strategija predvi a i cilj broj 9: **Razvijen sistem prevencije i odgovora na vanredne situacije**. Pretpostavlja se da e se ovakve situacije sve eš e javljati u budu nosti i iz tog razloga predložene su aktivnosti za prevenciju i brzo reagovanje u slu ajevima vanrednih situacija.

Në kuptimin e reagimit në kohë në situata të jashtëzakonshme, dhe me qëllim të parandalimit të të njëjtave në raste kur mund të veprohet në mënyrë parandaluese, Strategjia parashikon qëllimin nr 9: **Sistemi i zhvilluar i parandalimit dhe përgjigjes ndaj situatave të jashtëzakonshme**. Supozohet se këto situata do të ndodhin më shpesh në të ardhmen dhe për këtë arsye janë propozuar aktivitetet për parandalimin dhe reagimin e shpejtë në raste të situatave të jashtëzakonshme.

U esnici Fokus grupa i zainteresovana javnost koja je u estvovala u pripremi Strategije nisu imali primedbe na na in odre ivanja prioriteta. Kao sastavni deo predmetne Strategije predložen je Akcioni plan u nastavku dokumenta.

Pjesëmarrësit e fokus grupit dhe publiku i interesuar të cilët kanë marrë pjesë në përgatitjen e Strategjisë nuk kanë patur vërejtje për mënyrën e përcaktimit të prioriteteve. Si një pjesë përbërëse e subjektit të Strategjisë u propozua Plani i veprimit në vazhdim të dokumentit.

4 AKCIONI PLAN STRATEGIJE ZA ZAŠTITË E UNAPRE ENJE ŽIVOTNE SREDINE OPŠTINE BUJANOVAC 2015-2025
4 PLANI I VEPRIMIT TË STRATEGJIS PËR MBROJTJEN DHE PËRMIRËSIMIN E MJEDISIT JETSOR TË KOMUNËS SË BUJANOCIT 2015-2025

CILJ 1: Razvijanje javne svesti gra ana o zaštitë i unapre enju životne sredine							
QËLLIMI 1: Zhvillimi i vetëdijes publike për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit jetësor							
Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Proc. budžeta € Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Organizovanje kampanja o zaštitë životne sredine Organizimi i fushatave për mbrojtjen e mjedisit jetësor	Povišen nivo javne svesti Nivelin e rritur të vetëdijes publike	LS -VA NVO- OJQ Obrazovne ustanove Entet arsimore	Trajno përhershëm	5.000	Donacije Lokalni Fond za živ. Sredinu Donacionet Fondi Lokal për mjedisin jetësor	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
2	Otvoranje ekološkog informacionog centra Hapja e qendrës ekologjike informative	Pra enje stanja u životnoj sredini Monitorimi i gjendjes së mjedisit jetësor	LS NVO VA OJQ	Januar 2016 Janar 2016	20.000	Donacije Lokalni Fond za živ. Sredinu Donacionet Fondi Lokal për mjedisin jetësor	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
3	Pokretanje štampanih izdanja o zaštitë životne sredine Inicimin e publikimeve të botuara mbi mbrojtjen e mjedisit jetësor	Informisanje i obrazovanje javnosti Informimi dhe edukimi publik	LS NVO VA OJQ	Decembar 2015-2025 Dhjetorë 2015 - 2025	3.000 godišnje 3.000 në vitë	Lokalni Fond za živ. sredinu Donacije Donacionet Fondi Lokal për mjedisin jetësor	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
4	Formiranje ekoloških sekcija u obrazovnim ustanovama Formimi i seksioneve ekologjike në institucionet arsimore	Povišen nivo javne svesti Nivelin e rritur të vetëdijes publike	LS -VA NVO- OJQ Obrazovne ustanove Entet arsimore	Trajno përhershëm	5.000 godišnje 5.000 në vitë	Donacije Lokalni Fond za živ. Sredinu Donacionet Fondi Lokal për mjedisin jetësor	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
5	Obeležavanje zna ajnih datuma iz ekološkog kalendara Shënimi datave të rëndësishme në kalendarin ekologjik	Povišen nivo javne svesti Nivelin e rritur të vetëdijes publike	LS -VA NVO- OJQ Obrazovne ustanove Entet arsimore	Trajno përhershëm	5.000 godišnje 5.000 në vitë	Donacije Lokalni Fond za živ. Sredinu Donacionet Fondi Lokal për mjedisin jetësor	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
6	Izvo enje akcija u životnoj sredini (sakupljanje otpada, ure enje zelenila, javnih esama itd.) Kryerja e veprimeve në mjedisin jetësor (mbledhja e mbeturinave, rregullimin e sipërfaqeve të gjelbruara, çeshmet publike etj.)	Povišen nivo javne svesti Nivelin e rritur të vetëdijes publike	LS -VA NVO- OJQ Obrazovne ustanove Entet arsimore	Trajno përhershëm	5.000	Donacije Lokalni Fond za živ. Sredinu Donacionet Fondi Lokal për mjedisin jetësor	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i

CILJ 2 : Sanirane posledice bombardovanja iz 1999. godine							
QËLLIMI 2 : Sanimi i pasojave nga bombardimet e vitin 1999							
Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxh. €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Izrada projekta remedijacije dekontaminiranih lokacija od osiromašenog uranijuma u Borovcu i Bratoselcu Hartimi i projektit të rehabilitimit dekontaminimin e lokacioneve me uranium të varfëruar në Boroc dhe Bratoselc	Pripremljen projekat Projektin e pregaditur	Agencija za jon. zra enja Ministarstvo pzšs Agencioni për rrezatim jonizues Ministria bmmj	2016	10.000	Vlada RS Donatori Qeveria e RS Donatorët	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
2	Realizacija projekta remedijacije dekontaminiranih lokacija od osiromašenog uranijuma u Borovcu i Bratoselcu Realizimi i projektit të rehabilitimit dekontaminimin e lokacioneve me uranium të varfëruar në Boroc dhe Bratoselc	Ura ena remedijacija Rehabilitimin e kryer	Agencija za jon. zra enja Ministarstvo pzšs Agjencioni për rrezatim jonizues Ministria bmmj	2020	400.000	Vlada RS Donatori Qeveria e RS Donatorët	
3	Izgradnja Centra za monitoring radioaktivnosti u životnoj sredini u Bujanovcu Ndërtimi i qendrës për monitorimin e radioaktivitetit në mjedisin jetësor të Bujanocit	Uspostavljen monitoring RA u životnoj sredini Monitorimin e vendosur të radioaktivitetit në mjedisin jetësor	Agencija za jon. zra enja Ministarstvo pzšs Agencioni për rrezatim jonizues Ministria bmmj	2025	1.500.000	Vlada RS Donatori LS Qeveria e RS Donatorët VA	
4	Uspostavljanje monitoringa zdravlja ljudi na teritoriji opštine Bujanovac Vendosijen e monitorimit shëndetit të njerzëve në teritorin e komuna së Bujanocit	Prevenција pojave malignih bolesti Parandalim të shfaqjes së sëmundjeve malinje	Ministarstvo zdravlja Ministarstvo zaš Ministria e shëndetësis Ministria mbrojtjes	2017	1.000.000	Vlada RS Donatori Qeveria e RS Donatorët	
5	Uklanjanje NUS sa preostalih lokacija na teritoriji opštine Bujanovac Heqja e NUS nga lokacionet e mbetura në teritorin e komunës së Bujanocit	Pove anje bezbednosti kretnja lokalnog stanovništva Rritje të siguris së liris lëvizjes të banorëve lokal	Ministarstvo odbrane MUP – Sektor za vanredne situacije Ministria e mbrojtjes MPB – Sektori për situata të jashtëzakonsh.	2018	2.000.000	Vlada RS Donatori Qeveria e RS Donatorët	

CILJ 3: Uspostavljen efikasan sistem upravljanja otpadom do 2023. godine							
QËLLIMI 3: Është vendosur sistemi efikas i menaxhimit të mbeturinave deri në vitin 2023							
Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Završetak izgradnje I Faze Transfer stanice Përfundimi i ndërtimit të Fazes së I të Transferstacionit	Izgra en objektat TS Objektin e ndërtuar TS	LS JP Komunalac Ministarstvo pzžs VA NP Komunalia Ministria bmmj	2016	1.100.000	LS Donatori VA Donatorët	Procena budžeta u LEAP-u bila je 400.000 za obe faze! Vlersimi i buxhetit në LEAP-it ka qenë 400.000 për të dy etapat!
2	Izgradnja II faze Transfer stanice Ndërtimi i fazës së II të Transfer stacionit	Opremljen objektat odgovaraju om opremom za upravljanje otpadom Objektin e pajisur me përgaditjet adekuate për menaxhimin e mbeturinave	LS JP Komunalac Ministarstvo pzžs VA NP Komunalia Ministria bmmj	2018	1.000.000	LS Donatori VA Donatorët	Procena budžeta u LEAP-u bila je 400.000 za obe faze! Vlersimi i buxhetit në LEAP-u ka qenë 400.000 për të dy etapat!
3	Sanacija divljih smetlišta u naseljenim mestima Sanimi i deponive të egra nëpër vendbanime	Sanirana divlja smetlišta Deponit e egra të sanuara	LS Mesne zajednice VA Bashkësit lokale	2018	50.000 godišnje – ukupno 200.000 50.000 në vitë – gjithsej 200.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
4	Izrada projekta sanacije Jalovišta Feldspat Hartimi i projektit për sanimin e Jallovishtës Feldspat	Uradjen projektat Projektin e hartuar	Ministarstvo energetike i mineralnih resursa Ministia e energjetikës dhe resurseve minerale	2017	10.000	Vlada RS Qeveria e RS	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
5	Izvo enje projekta sanacije deponije starih akumulatora u Velikom Trnovcu Realizimi i projektit për sanimin deponisë së baterive të vjetëra në Tërnoc	Izveden projektat Projektin e përpiluar	LS VA	2019	200.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
6	Izrada projekta sanacije deponije starih akumulatora u Velikom Trnovcu	Ura en projektat	LS	2017	5.000	LS Donatori	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO

	Hartimi i projektit për sanimin deponisë së baterive të vjetëra në Tërnoc	Projektin e hartuar	VA			VA Donatorët	
7	Izvodjenje projekta sanacije deponije starih akumulatora u Velikom Trnovcu Realizimi i projektit për sanimin deponisë së baterive të vjetëra në Tërnoc	Izveden projektat Projektin e përpiluar	LS VA	2018	80.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
8	Izrada projekta sanacije divljeg smetlišta u Nosalcu Hartimi i projektit për sanimin deponisë së egër në Nasalc	Ura en projektat Projektin e hartuar	LS VA	2017	5.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
9	Izvodjenje projekta sanacije divljeg smetlišta u Nosalcu Realizimi i projektit për sanimin deponisë së egër në Nasalc	Izveden projektat Projektin e përpiluar	LS VA	2017	150.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
10	Usvajanje Odluke o proširenju mreže sakupljanja otpada od 80 % stanovništva i naplati usluge po stanovniku a ne po m ² prostora Aprovimi I Vendimit mbi zgjerimin rrjetit për grumbullimin e mbeturinave nga 80% të banorëve të paguaj shërbimet e jo për sipërfaqe në m ²	Doneta Odluka na sednici SO Bujanovac Vendimin e aprovuar në séance e KK të Bujanocit	LS VA	2015	1000	LS VA	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
11	Nabavka 8000 kanti i vre a za fizi ka i pravna lica za primarnu selekciju otpada Blerja e 8000 kantave dhe thasëve për persona fizik dhe juridik për zgjedhjen primare të mbeturinave	Nabavljena oprema Pajisjet e blera	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2017	232.500	LS JP Komunalac Fizi ka i pravna lica Operatori Donatori VA NP Komunalia Personat fizikë dhe juridik Operatorët Donatorët	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
12	Nabavka 270 specijalnih kontejnera za reciklabile Blerja e 270 kontejnerëve të veçantë	Nabavljena oprema Pajisjet e blera	LS JP Komunalac VA	2016	200.000	LS JP Komunalac Pravna lica Operatori Donatori	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO

	për reciklim		NP Komunalia			VA NP Komunalia Persona juridik Operatorët Donatorët	
13	Nabavka 3 specijalizovana vozila za transport otpada zapremine 5 t, 10 t i 20 t Blerja e 3 automjeteve të specializuara për transportin e mbeturinave të vëllimit 5 t, 10 t dhe 20 t	Nabavljena specijalna vozila Automjetet speciale të blera	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2017	200.000	LS JP Komunalac Pravna lica Operateri Donatori VA NP Komunalia Persona juridik Operatorët Donatorët	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
14	Opremanje sakupljackih stanica za prihvatanje kabastog/opasnog/reciklabilnog ku nog otpada po naseljenim mestima (22 sakuplja ke stanice) Furnizimi i qendrave të grumbullimit për pranimin e mbeturinave në sasi të mëdha / të rrezikshme / mbeturinave riciklueshme shtëpiake në zonat banuara (22 stacione të mbledhjes)	Uspostavljen sistem pravilnog upravljanja otpadom na teritoriji opstine Bujanovac Të vendoset sistemi i menaxhimit të drejt me mbeturina në teritorin e komunës në Bujanocit	LS JP Komunalac Privatni sektor Privreda Mesne zajednice VA NP Komunalia Sektori privat Ekonomia Bashkësit lokale	2015	500.000	LS Donacije VA Donacionet	Nastavak iz LPUO Vazhdim nga LPUO
15	Formiranj e baze podataka o tokovima otpada Formimi i bazës së të dhënave mbi rrjedhat e mbeturinave	Pra enje tokova otpada Përcjelljen e të dhënave të mbeturinave	LS VA	2016	5.000	LS VA	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
16	Izrada lokalnog katastra zagadjiva a otpadom (azbest, ulja, gume, EEO, POPs, ambalaža od pesticida idr.) Hartimi i Kadastrit local të ndotësve me mbeturina (azbest, vajë, gomë, EEO, POPs, ambalazhe të pesticideve etj.)	Ura en Katastar zagadjiva a otpadom Kadastrin e rregulluar të ndotësve me mbeturina	LS VA	2016	10.000	LS VS	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
17	Odre ivanje i ure ivanje lokacija u ve im naseljima za odlaganje gradjevinskog otpada (22 lokacije)	Ure ene 22 lokacije za odlaganje gradjevinskog otpada				LS Donatori	

	Përcaktimi dhe rregullimi i lokacioneve në vendbanimet më të mëdha për vendosjen e mbeturinave ndërtimore (22 lokacione)	22 lokacionet e rregulluara për largimin e mbeturinave ndërtimore	LS VA	2017	66.000	VA Donatorët	
18	Odredjivjanje i uredjivjanje lokacija za kompostna polja Përcaktimi dhe rregullimi i lokacioneve për fusha plehrash	Uredjeno 30 lokacija za kompostna polja 30 lokacione të rregulluara për fushat e plehrave	LS VA	2020	90.000	LS Donatori VA Donatorët	
19	Proširenje mreže sakupljanja otpada na naseljena mesta Žuželjica, Božinjvac, Levosoje, Oslare, Lopardince i Rakovac Zgjërimit rrjetit për grumbullimin e mbeturinave për vendbanimet Zhuzheljic, Bozhinjvac, Levosoje, Llopardinc dhe Rakoc	Proširena mreža sakupljanja otpada Rrjetin e zgjëruar për grumbullimin e mbeturinave	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2016	50.000	LS Donatori Operateri VA Donatorët Operaterët	
20	Proširenje mreže sakupljanja otpada na naseljena mesta Turija, Lu ane, Kon ulj, Nesalce Letovica, Bilja a, Samoljica Zgjërimit rrjetit për grumbullimin e mbeturinave për vendbanimet Turi, Lučan, Konçul, Nesalc Letovic, Bilaça, Samolic	Proširena mreža sakupljanja otpada Rrjetin e zgjëruar për grumbullimin e mbeturinave	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2017	80.000	LS Donatori Operateri VA Donatorët Operaterët	
21	Proširenje mreže sakupljanja otpada na naseljena mesta Ljiljance, Žbevac, Krševica, Klinovac, Petka, Klenike, Starac Zgjërimit rrjetit për grumbullimin e mbeturinave për vendbanimet Lilanc, Zhbevc, Kërshevic, Klinovc, Petk, Klenik, Starc	Proširena mreža sakupljanja otpada Rrjetin e zgjëruar për grumbullimin e mbeturinave	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2018	80.000	LS Donatori Operateri VA Donatorët Operaterët	
22	Proširenje mreže sakupljanja otpada na naseljena mesta Zarbonce,	Proširena mreža sakupljanja otpada	LS			LS Donatori	

	Muhovac, Breznica, ar, Suharno Zgjërimi rjetit për grumbullimin e mbeturinave për vendbanimet Zarbinc, Muhovc, Breznic, Çarr, Suharnë	Rrjetin e zgjëruar për grumbullimin e mbeturinave	JP Komunalac VA NP Komunalia	2019	50.000	Operateri VA Donatorët Operaterët	
23	Nabavka hladnja e zapremine 10 t za skladištenje leševa životinja Blerja e friguriferit të vëllimit 10 t për ruajtjen e trupave të kafshëve	Nabavljena hladnja a za Zoohigijen-sku službu Frigurifer të blerë për shërbimin zoohigijenik	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2015	70.000	LS Donatori Operateri VA Donatorët Operaterët	Hladnja a e biti preba ena u krug TS kad ista bude po ela sa radom. Hladnja u treba smestiti na lokaciju Sto ne pijace Friguriferi dë të bartet në rrethin e TS kur e njejta do të filloj së punuari. Friguriferi duhet të vendoset te tregu i kafshëve.
24	Aktiviranje operatera i socijalnog preduzetništva u upravljanju otpadom Aktivizimin e operatorit dhe ndërrmarësit social në menaxhimin e mbeturinave	Uredjen sistem upravljanja otpadom u obliku JPP Sistemin e rregulluar të menaxhimit të mbeturinave në formë JPP	LS Operateri VA Operatorët	2018	100.000	LS Donatori Operateri VA Donatorët Operaterët	
25	Ura ena revizija projekta sanacije gradske deponije u Bujanovcu i završetak zapo ete sanacije Revidimi i kryer i projektit për sanimin e deponis së qytetit të Bujanocit dhe përfundimi i sanimit të filluar	Sanirana I zatvorena gradska deponija Deponin e qytetit të sanuar dhe të mbyllur	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2016	60.000	LS VA	Zapo eta sanacija nije ura ena prema projektu do kraja 2014. godine Sanimi i filluar nuk është kryer sipas projektit deri në fund të vitit 2014

CILJ 4: Unapre eni kapaciteti LS za upravljanje u životnoj sredini

QËLLIMI 4: Kapacitetet e avansuara të VA për menaxhim në mjedisin jetsorë

Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Imenovanje opštinskog inspektora	Vršenje					

	za zaštitu životne sredine Emërimi i inspektorit komunal për mbrojtjen e mjedisit jetësor	inspekcijskog nadzora Kryerjen e Inspektimit të mbikqyrur	LS VA	2015, HITNO 2015, Urgjentë	500	LS VA	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
2	Poboljšanje informisanja javnosti o pravima iz Aarhuske konvencije Përmirësimi informimit të publikut mbi të drejtat e Konventës së Aarhusit	Pove ano u eš e javnosti u donošenju odluka Pjesëmarrjen e rritja e publike në vendimmarrje	LS NVO VA OJQ	2016	1000	LS VA	
3	Izrada Plana generalne regulacije za područje posebne namene Bujanovska Banja Hartimi i planit të rregullimit general për zonën me destinim të rëndësishëm të vacant të Banjës së Bujanocit	Izradjen PGR PRGJ i përpunuar	LS VA	2016	3000	LS Donatori VA Donatorët	
4	Izrada planske dokumentacije za područje posebne namene Baza Jug Hartimi i dokumenteve të planifikimit për zonën me qëllim të veçantë Baza -Jug	Izradjen Plan Planin e hartuar	Ministarstvo odbrane Ministria e mbrojtjes	2016	Nema podataka Nuk ka të dhëna	Vlada RS Qeveria e RS	
5	Izrada programa sanacije i remedijacije za industrijski devastirane lokacije Hartimi i programeve të sanimit dhe të rehabilitimit të zonave industriale të shkatërruara	Uradjen Program Programin e hartuar	LS Ministarstvo pzšs Agencija za životnu sredinu VA Ministria bmmj Agjencioni për mjedisin jetësor	2018	50.000	LS Donatori VA Donatorët	
6	Uspostavljanje lokalne mreže lokaliteta za praenje kvaliteta zemljišta na devastiranim lokacijama Krijimi i rrjetit lokal të lokaliteteve për monitorimin e cilësisë së tokës në vende të	Uspostavljena mreža lokaliteta Rrjetin e krijuar të lokaliteteve	LS Ministarstvo pzšs Agencija za životnu sredinu VA Ministria bmmj Agjencioni për	2018	100.000	LS Donatori VA Donatorët	

	shkatërruara		mjedisin jetësor				
7	Rekonstrukcija ravnih krovova na zgradama u zelene površine Rindërtimi i kulmeve të rrafshita të ndërtesave në zonat e gjelbërta	Ozelenjeni ravni krovovi Kulmet e rrafshita të gjelbruara	LS Ugostitelji VA Hotelierit	2025	100.000	LS Donatori VA Donatorët	
8	Usvojen Plan za racionalnu upotrebu elektri ne i toplotne energije u opštini Bujanovac Planin e aprovuar për përdorimin racional të energjisë elektrike dhe ngrohjes në komunën e Bujanocit	Pove ana energetska efikasnost Efikasitetin e rritur të energjis	LS Elektroprivreda VA Elektroekonomia	2016-2025	500.000	LS Elektroprivreda Donatori VA Elektroekonomia Donatorët	Sredstva za realizaciju Plana bi e namenjena za zamenu javne rasvete isl. Mjetet për zbatimin e Planit do të destinohen për të zëvendësuar ndriçim publik, etj
9	Usvojen Plan za racionalno koriš enje geotermalne, solarne, eolske, hidro- i energije biomase Planin e aprovuar për shfrytëzimin racional të energjisë së biomasës gjeotermale, diellore, të erës, ujore.	Pove ano u eš e koriš enja energije iz OIE Pjesëmarrja në rritje e përdorimit të energjisë nga OIE	LS Elektroprivreda VA Elektroekonomia	2016-2025	2.000.000	LS Elektroprivreda Donatori VA Elektroekonomia Donatorët	
10	Usvojen Plan gasifikacije opštine Bujanovac Planin i aprovuar i gasifikimit të komunës së Bujanocit	Pove ana energetska efikasnost Efikasitetin e rritur të energjis	LS VA	2016-2025	3.000.000	LS Elektroprivreda Donatori Pravna i fizi ka lica VA Elektroekonomia Donatorët Personat juridik dhe fizik	Prema Prostornom planu opštine Bujanovac Sipas planit hapsinor të komunës së Bujanocit
11	Izrada Plana za zaštitu stanovništva od nejonizuju ih zra enja Hartimi i planit për mbrojtjen e banorëve nga rrezatimi jo jonizues	Usvojen Plan Planin e aprovuar	LS VA	2016	50.000	LS Donatori VA Donatorët	

12	Izrada Plana za zaštitu stanovništva od jonizuju ih zra enja Hartimi i planit për mbrojtjen e banorëve nga rrezatimi jonizues	Usvojen Plan Planin e aprovuar	LS Ministarstvo poljoprivrede I zaštite životne sredine VA MBMMJ	2016	500.000	LS Vlada RS Donatori VA Qeveria e RS Donatorët	
13	Donošenje Odluke o zaštiti od buke i vibracija na teritoriji opštine Bujanovac Aprovimi i Vendimi për mbrojtjen kundër zhurmës dhe vibrimeve në territorin e komunës së Bujanocit	Usvojena Odluka Vendimi i aprovuar	LS VA	2016	50.000	LS VA	Odluka predvidja nabavku opreme za rad inspektora i akusti no zoniranje grada Vendimi parashikon blerjen e pajisjeve për inspektorët dhe zonimin akustik të qytetit
14	Izrada Eksternih planova zaštite od udesa u transportu, SEVESO postrojenjima, usled vremenskih nepravilika, u slu aju zemljotresa, nekontrolisane primene hemikalija i biocida Hartimi i planeve të jashtëme për mbrojtjen nga aksidentet në transport, stabilimenteve SEVESO, për shkak të motit të keq, tërmetit, aplikimin e pakontrolluar e kimikateve dhe biocidëve	Usvojen Plan Planin e aprovuar	LS Sektor za vanredne situacije VA Sektori për situata të jashtëzakonshme	2015	20.000	LS Donatori VA Donatorët	
15	Sprovo enje aktivnosti iz Plana upravljanja predelom izuzetnih odlika „Dolina P inje“ Zbatimi i aktivitetëve nga plani i menxhimit të zonave e jashtëzakonshme „Lugina e Pçinjës“	Realizovane aktivnosti Aktivitetet e realizuara	LS TOB Eparhija Vranjska VA TOB Eparkia e Vranjës	2015-2015	50.000 godišnje 50.000 në vitë	LS Eparhija vranjska Ministarstvo pzžs Donatori VA Eparkia e Vranjës Ministria bmmj Donatorët	
16	Sprovo enje aktivnosti iz		LS				

	<p>Predloga za utvrđivanje područka Bujanova i Banje</p> <p>Zbatimi i aktiviteteteve nga propozimi për përcaktimin e zonës së Banjës Bujanocit</p>	<p>Realizovane aktivnosti</p> <p>Aktivitetet e realizuara</p>	<p>TOB Specijalna bolnica za rehabilitaciju Buj. Banja</p> <p>VA TOB Spitali special për rehabilitim Banja e Bujanocit</p>	2015-2015	50.000 godišnje 50.000 në vitë	<p>LS Ministarstvo pzžs Donatori</p> <p>VA Ministria bmmj Donatorët</p>	
17	<p>Ura e projektat dogradnje betonske brane na Bujanova kom jezeru</p> <p>Projektin e hartuar për përmirësimin e digës së betonit në Liqenin e Bujanocit</p>	<p>Obezbe ena zemljana brana od pucanja</p> <p>Diga e sigusuar prej dheu nga plasja</p>	<p>LS JP „Srbijavode“</p> <p>VA NP „Srbijavode“</p>	2019	100.000	<p>LS Donatori</p> <p>VA Donatorët</p>	<p>Opasnost od pucanja brane</p> <p>Rreziku nga plasja e digës</p>
18	<p>Nabavka kompjuterske opreme za rad i terenske opreme za izlazak službenika na teren</p> <p>Blerja e pajisjeve kompjuterike për punë dhe pajisjeve terreni për vizitat e stafit në terren</p>	<p>Poboljšani uslovi rada zaposlenih na zaštiti životne sredine</p> <p>Kushte të përmirësuara të punës së të punësuarve në mbrojtjen e mjedisit jetësor</p>	<p>LS</p> <p>VA</p>	<p>2015 HITNO</p> <p>2015 Urgjentë</p>	1000	<p>LS</p> <p>VA</p>	
19	<p>Ura e hartuar për përmirësimin e digës së betonit në Liqenin e Bujanocit</p> <p>Ura e hartuar për përmirësimin e digës së betonit në Liqenin e Bujanocit</p>	<p>Poboljšano informisanje javnosti i bolja preglednost rada službe</p> <p>Informim të përmirësuar të publikut dhe transparenca e punës së shërbimit</p>	<p>LS</p> <p>VA</p>	<p>2015 HITNO</p> <p>2015 Urgjentë</p>	500	<p>LS</p> <p>VA</p>	
20	<p>Izrada Katastra zagađiva a vazduha</p> <p>Hartimi i Kadastrit të ndotësve të</p>	<p>Izradjen Katastar zagađiva a vazduha</p> <p>Kadastrin e hartuar</p>	<p>LS</p> <p>VA</p>	2016	1000	<p>LS</p> <p>VA</p>	

	ajrit	të ndotësve të ajrit					
21	Izgradnja biciklisti kih i peša kih staza u Bujanovcu i okolini Ndërtimi i shtegjeve për biciklist dhe këmbësorë në Bujanovc dhe rrethin	Pove anje broja bicikala na ulicama u cilju smanjenja aerozaga enja Numrin e rritur të biçikletave me qëllim të reduktimit të ndotjes	LS VA	2016	20.000	LS Donatori VA Donatorët	
22	Izrada Plana za zaštitu vazduha od zagadjivanja (GHG, supstance koje ošte uju ozonski omota , prekograni na zaga enja) Hartimi i planit për mbrojtjen e ajërit nga ndotja (GHG, supstancat të cilat e dëmtojn mbështjellësin e ozonit, tejkalimi i ndotjes)	Ura en Plan Planin e hartuar	LS VA	2016	5.000	LS Donatori VA Donatorët	
23	Uspostavljanje biomonitoringa biodiverziteta u smislu pra enja promena u ekosistemima u zavisnosti od posledica izazvanih klimatskim promenama (gljive, biljke, beski menjaci, ki menjaci) Krijimi i biomonitorimit dhe biodiversitetit në kuptim të përcjelljes së ndryshimeve në ekosistemet, në varësi nga pasojat e shkaktuara me ndryshimin e Klimës (kërpudhat, bimët, jovertebrore, kurrizorët)	Ura ena baza podataka i indikatorin pra enja promena Bazën e realizuar e të dhënave dhe treguesit e monitorimit të ndryshimeve	LS Biološki fakultet Zavod za zaštitu prirode VA Fakulteti i biologjis Enti për mbrojtjen e natyrës	2017	30.000	LS Donatori VA Donatorët	
24	Sprovodjenje smernica iz Strategije uvo enja istije proizvodnje u Srbiji u pogledu smanjenja koncentracija GHG i drugih zagadjuju ih materija Zbatimi i drejtimeve nga Strategjia e futjes së prodhimit të pastert në Serbi me qëllim të reduktimit të koncentrimin GHG dhe materjeve të tjera ndotëse	Ura ena baza podataka i indikatorin pra enja promena Bazën e realizuar e të dhënave dhe treguesit e monitorimit të ndryshimeve	LS Ministarstvo pžzs Privredni subjekti VA Ministria bmmj Subjekti ekonomik	2017	300.000	LS Donatori VA Donatorët	

25	Izrada Katastra zagadnjiva a voda Hartimi i Kadastrit të ndotësve të ujit	Ura ena baza podataka i utvrđjeni indikator i pra enja promena Bazën e realizuar të të dhënave dhe treguesit e monitorimit të ndryshimeve	LS Agencija za životnu sredinu VA Agjencioni për mjedisin jetësor	2017	5.000	LS Donatori VA Donatorët	
26	Izrada Plana za zaštitu površinskih voda od ispuštanja otpadnih nepre iš enih voda, udesa u transportu na obalama i mostova na rekama, odlaganja otpada na obalama reka, prekograni nog zagadjenja idr. Hartimi i planit për mbrojtjen e ujrave sipërfaqësore dhe rrjedhjet e ujrave të ndotura të pa pastruara, , aksidentet në transport në brigjet e lumenjve dhe urave, hedhjen e mbeturinave në brigjet e lumenjve, tejkalimi i ndotjes, etj.	Uradjen Plan Planin e hartuar	LS VA	2018	5.000	LS Donatori VA Donatorët	
27	Izrada Projekta zaštite javnih esama, bunara i drugih izvora vodosnabdevanja Hartimi i projektit të mbrojtjes së burimeve publike dhe burimeve të tjera të furnizimit me ujë	Izradjen Projekat u cilju spre avanja upotrebe higijenski neispravne vode za pi e Projektin e realizuar me qëllim të parandalimit të përdorimit të parregullt higjienik të ujit për pije	LS ZZJZ Vranje VA EMSHP Vranjë	2016	10.000	LS Donatori VA Donatorët	
28	Sprovodjenje sistematske deratizacije opštine Bujanovac Zbatimi i kontrollit sistematik të dëmtuesve të komunës së Bujanocit	Uništteni glodari Brejtësit e shkatrruar	LS VA	2015-2025	20.000 godišnje 20.000 në vitë	LS ZZJZ Vranje VA EMSHP Vranjë	

29	Imenovanje 2 osobe za pra enje implementacije Strategije Emërimi i 2 personave për monitorimin e implementimit të Strategjis	Imenovan koordinator Koordinatori i emëruar	Ministarstvo pzžs LS Ministria bmmj VA	2015-2025	20.000 godišnje 20.000 në vitë	Ministarstvo pzžs LS Ministria bmmj VA	Osoba koja e raditi na implementaciji Strategije treba da bude stimulisana za rad Personi i cili do të punoj në implementimin e Strategjis duhet të jetë i stimuluar për punë
----	---	--	---	-----------	-----------------------------------	---	--

CILJ 5: Regulisana zaštita površinskih i podzemnih voda							
QËLLIMI 5: Mbrojtja e rregulluar e urave sipërfaqësore dhe nëntoksore							
Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Proširenje vodovodne mreže za 10 km Zgjerimi i rrjetit të ujsjellësit për 10 km	Obezbedjeno snabdevanje pija om vodom Furnizimin e siguruar me ujë të pijshëm	LS VA	2018	300.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
2	Zamena azbestno-cementnih cevi u sistemu vodosnabdevanja u dužini od 13 km Ndërimi i gypave të azbestit dhe cementit në sistemin e ujsjellësit në gjatësi prej 13 km	Obezbedjeno snabdevanje pija om vodom Furnizimin e siguruar me ujë të pijshëm	LS VA	2018	300.000	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
3	Priklju enje naselja Žbevac na sistem vodosnabdevanja iz izvorišta u Krševici Kycjen e vendbanimit Zhbevc në sistemin e ujsjellësit nga burimi i	Obezbedjeno snabdevanje pija om vodom Furnizimin e siguruar me ujë të	LS VA	2017	100.000	LS Donatori VA Donatorët	Voda iz izvorišta u Žbevci nje higijenski ispravna za pi e Uji nga burimi në Zhbevc higjienikisht

	Kërshevicës	pijshëm					nuk është i pijshëm
4	Nabavka komunalne opreme za poboljšanje usluga vodsnabdevanja (pumpe za vodu, cisterna 8 m ³ , mera protoka vode, oprema za radnike, alat za rad itd) Blerja e paisjeve komunale për përmirësimin e shërbimeve të furnizimit me ujë (pompat për ujë, rezervoar uji 8m ³ , matës i rrjedhës së ujit, paisjet për puntorë, mjetet për punë etj.)	Obezbedjeno snabdevanje pija om vodom Furnizimin e siguruar me ujë të pijshëm	LS VA	2017	200.000	LS Donatori VA Donatorët	
5	Nabavka aparata za detekciju podzemnih kvarova i gubitaka vode u mreži Blerja e aparatit për detektimin e prishjeve nëntoksore dhe humbjes së ujit në rrjet	Smanjenje neracionalnog utroška vode za pi e Shpenzimin e zvogluar joracional të ujit të pijshëm	LS VA	2016	5.000	LS Donatori VA Donatorët	
6	Izrada Plana preuzimanja i sanacije lokalnih seoskih vodovoda Hartimi i planit për marrjen dhe sanimin e ujësellsëve rurale locale	Kontrolisano snabdevanje vodom za pi e Furnizimin e kontrolluar me ujë të pijshëm	LS VA	2017-2020	5.000 godišnje	LS Donatori VA Donatorët	Sredstva su potrebna za otkup zemljišta u zoni zaštite izvorišta Mjetet janë të nevojshme për blerjen e tokës në zonën e mbrojtjes së burimeve
7	Ugradnja potisnih pumpi za vodu u gornjim delovima naselja Božinjovac, Žuželjica, Ljiljance, Karadnik i Srpska Ku a Vendorsja e pompave për shtypjen e ujit në pjesët e larta të venbanimeve Bozhinjevc, Zhuzheljic, Ljiljance, Karadnik i Serpska Kuqa	Poboljšano vodosnabdevanje Furnizimin e përmirësuar me ujë	LS JP Komunalac VA NP Komunalia	2018	25.000	LS Donatori VA Donatorët	Zbog slabog pritiska u mreži potrebna je ugradnja potisnih pumpi Për shkak të presionit të ulët në rrjet është e nevojshme instalimi i pompave
8	Proširenje kanalizacione mreže u Bujanovcu za 10 km (100 % pokrivanje naselja) Zgjerimi i rrjetit të kanalizimit në Bujanoc për 10 km (100%)	Kontrolisano odvo enje otpadnih voda Asgjësimin e kontrolluar të ujrave	LS VA	2017-2020	5.000 godišnje	LS Donatori VA	

	përfshirja e venbanimeve)	të zeza				Donatorët	
9	Izgradnja PPOV za naselje Bujanovac i okolinu Ndërtimi i PPOV për vendbanimin Bujanoc dhe rrethin	Kontrolisano pre i ^{sh} avanje otpadnih voda Pastrimin e kontrolluar të ujrave të zeza	LS VA	2025	5.000.000	LS Donatori VA Donatorët	
10	Izgradnja PPOV za naselja u kojima je izgra ena kanalizaciona mreža Ndërtimi i PPOV për vendbanimet në të cilët është ndërtuar kanalizimi	Kontrolisano pre i ^{sh} avanje otpadnih voda Pastrimin e kontrolluar të ujrave të zeza	LS VA	2021	1.000.000	LS Donatori VA Donatorët	
11	Zamena dotrajalih azbestnih kanalizacionih cevi u gradskoj kanalizaciji u dužini od 3 km Ndërrimi i gypave të vjetruar të azbestit në kanalizimin e qytetit më gjatësi prej 3 km	Kontrolisano odvo enje otpadnih voda Pastrimin e kontrolluar të ujrave të zeza	LS VA	2018	500.000	LS Donatori VA Donatorët	
12	Nabavka opreme za održavanje kanalizacionih sistema (specijalne mašine za i ^{sh} enje kanalizacije, muljne pumpe, sajle itd) Blerja e paisjeve për mirmbajtjen e sistemit të kanalizimit (makinat speciale për pastrimin e kanalizimit, pompat për lym, sajllat etj)	Kontrolisano odvo enje otpadnih voda Pastrimin e kontrolluar të ujrave të zeza	LS VA	2022	500.000	LS Donatori VA Donatorët	
13	Izgradnja pomo nog objekta za radnike na Crpnoj fekalnoj stanici Ndërtimi i objektit ndihmës për puntorët në stacionin kullues të fekaleve	Izgra en objekat Objektin e ndërtuar	LS VA	2017	30.000	LS Donatori VA Donatorët	
14	Regulisanje kanala otpadnih voda levo pored starog puta od petlje na ulazu u Bujanovac do skretanja za Bujanova ku Banju Rregullimi kanalit të ujrave të ndotura për gjat anës së majtë të rrugës së vjetër nga pekla në hyrje të Bujanocit deri te kthesa për në Banjën e Bujanocit	O i ^{sh} en i uredjen kanal Kanalin e pastruar dhe të rregulluar	LS JP Srbijavode VA NP Srbijavode	2018	20.000	LS Donatori VA Donatorët	

15	Nabavka i ugradnja 30 jonizatora vode u sistem vodosnabdevanja Blerja dhe vendosja e 30 jonizuesve të ujtit në sistemin e furnizimit me ujë	Dezinfekcija vode jonizuju im zra enjem Ujin e dezinfektuar me rrezatim jonizues	LS JP Komunalac VA NP Komunalialia	2025	120.000	LS Donatori VA Donatorët	Hlor je štetan po zdravlje ljudi i treba ga zameniti jonizuju im zra enjem Klori është i dëmshm për shëndetin e njeriut dhe duhet të zëvendësohet me rrezatim jonizues
----	--	---	---	------	---------	---------------------------------------	---

CILJ 6: Regulisana zaštita zemljišta od degradacije**QËLLIMI 6: Mbrojtja e rregulluar nga degradimi i tokës**

Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Izrada Katastra zagadjiva a zemljišta Hartimi i kadastrit i ndotësve të tokës	Formirana baza podataka Bazën e formuar të të dhënave	LS VA	2017	10.000	LS Donatori VA Donatorët	
2	Pošumljavanje opožarenih površina Pyllëzimi i sipërfaqeve të djegura	Spre avanje erozije Parandalimin e erozionit	LS JP Srbijašume VA NP Srbijashume	2019	200.000	LS Donatori VA Donatorët	
3	Ure ivanje nasipa i bedema na buji arskim rekama i potocima zbog zaštite od poplava Rregullimi i pritave dhe mureve në lumenjtë e rrëmbyeshëm dhe rrjedhave për mbrojtjen nga përmytjet	Zaštita od poplava Mbrojtje nga përmytjet	LS JP Srbijavode VA NP Srbijavode	2017	500.000	JP Srbijavode Ministarstvo pzšs LS Donatori NP Srbijavode Ministria bmmj VA Donatorët	
4	Izrada Plana sanacije klizišta Hartimi i planit për sanimin e rrëshqitjeve	Ura en Plan Planin e hartuar	LS MUP Sektor za vanredne situacije VA MPB Sektori për situata të jashtëzakonshme	2016	100.000	Vlada RS LS Donatori Qeveria RS VA Donatorët	
5	Uspostavljanje kontrole primene vešta kih ubriva u	Zaštita zemljišta od nekontrolisane	LS Ministarstvo pzšs			Vlada RS LS	

	agroekosistemima Vendosja e monitorimit të përdorimit të plehrave artificial në agroekosisteme	primene vešta kih ubriva Tokën e mbrojtur nga trajtimi i pakontrolluar me plehra artificiale	VA Ministria bmmj	2016	100.000	Donatori Qeveria RS VA Donatorët	
6	Izrada Pedološke karte opštine Hartimi i kartës pedologjike të komunës	Prikaz stanja zemljišta Gjendjen e paraqitur të tokës	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria bmmj	2024	10.000	LS Donatori VA Donatorët Qeveria RS VA Donatorët	

CILJ 7: Uspostavljen monitoring životne sredine u opštini Bujanovac

QËLIMI 7: Vendosja e monitorimit të mjedisit jetësor në komunën e Bujanocit

Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Instaliranje dve automatske merne stanice za pra enje kvaliteta vazduha – Bujanova ka Banja i SIMPEN Instalimi i dy stacioneve automatike matëse për monitorimin e cilësisë së ajrit – Banja e Bujanocës i SIMPEN	Pra enje kvaliteta vazduha pored zagadjiva a i Koridora X Cilësin e monitoruar të ajrit krahas ndotësve dhe Korridorit X	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria, bmmj	2016	60.000	LS Ministarstvo pzžs Donatori VA Ministria, bmmj Donatorët	
2	Uspostavljanje biomonitoringa za ispitivanje kvaliteta vazduha u urbanom delu Bujanovca i na crnim ta kama (SIMPEN, Veliki Trnovac...) Krijimi i biomonitorimit për të testuar cilësinë e ajrit në zonën urbane të Bujanocit dhe njollat e zeza (SIMPEN, Tërnoc...)	Pra enje kvaliteta vazduha pored zagadjiva a i Koridora X Cilësin e monitoruar të ajrit krahas ndotësve dhe Korridorit X	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria, bmmj	2016	20.000	LS Ministarstvo pzžs Donatori VA Ministria, bmmj Donatorët	
3	Uspostavljanje fizi ko-hemijskog monitoringa kvaliteta		LS Hidrometeorološki zavod			LS Ministarstvo pzžs	

	voda Bina ke Morave, Južne Morave, Preševske Moravice, Krševi ke reke, Ljiljanske reke i Trnova ke reke dva puta godišnje Vendosja e një monitorimi fiziko-kimik për cilësisë së ujit të Binačka Moravës, Moravës së jugut, Moravicës së Preshevës, Rekës së Kërshevicës, Rekës së Ljiljancës dhe Rekës së Tërnocit dy her në vitë	Pra enje kvaliteta voda Cilësin e monitoruar të ujit	Srbije NVO VA Instituti Hidrometeorologjik i Serbisë OJQ	2016	10.000	Donatori VA Ministria, bmmj Donatorët	
4	Uspostavljanje biomonitoringa kvaliteta voda Bina ke Morave, Južne Morave, Preševske Moravice, Krševi ke reke, Ljiljanske i Trnova ke reke Krijimi e biomonitorimi të cilësisë së ujit të Binačka Moravës, Moravës së jugut, Moravicës së Preshevës, Rekës së Kërshevicës, Rekës së Ljiljancës dhe Rekës së Tërnocit	Pra enje kvaliteta voda Cilësin e monitoruar të ujit	LS Agencija za životnu sredinu NVO VA Agjencioni për mjedisin jetësor OJQ	2016	10.000	LS Donatori VA Donatorët	
5	Uspostavljanje monitoringa zemljišta oko industrijskih zagadjiva a i na mreži 4x4 km Krijimi i monitorimit të tokës rreth ndotësve industrial dhe në rrjet 4x4 km	Pra enje kvaliteta zemljišta Cilësin e monitoruar të tokës	LS Agencija za životnu sredinu VA Agjencioni për mjedisin jetësor	2016	30.000	LS Donatori VA Donatorët	
6	Uspostavljanje biomonitoringa kvaliteta zemljišta svake godine oko industrijskih zaga iva a i na mreži 4x4 km Krijimi i biomonitorimit të cilësisë së tokës çdo vit rreth ndotësve industrial dhe në rrjet 4x4 km	Pra enje kvaliteta zemljišta Cilësin e monitoruar të tokës	LS Agencija za životnu sredinu NVO VA Agjencioni për mjedisin jetësor OJQ	2016	10.000	LS Donatori VA Donatorët	

CILJ 8: Unapre ena zaštita prirode (zelenilo, šume, zašti eni predeli, retke biljne i životinjske vrste i dr.)							
QËLLIMI 8: Mbrojtja e avancuar e natyrës (gjelbrimet, pyjet, pjesët e mbrojtura, llojet e rralla të kafshëve dhe bimëve etj.)							
Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Izrada Studije o upravljanju prirodnim resursima i biodiverzitetom Hartimi i studimeve për menaxhimin e resurseve natyrore dhe biodiversitetit	Formirana baza podataka Bazën e formuar e të dhënave	LS Zavod za zaštitu prirode VA Enti për mbrojtjen e natyrës	2018	50.000	Ministarstvo pzžs LS Donatori Ministria, bmmj VA Donatorët	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga PAEL-i
2	Izrada projekta zatvoreno-otvorenog olimpijskog bazena u Bujanova koj Banji Hatrimi i projektit për pishinë të mbyllur dhe të hapur në Banjën e Bujanocit	Uradjen projekat Planin e hartuar	LS TOB VA OTB	2017	10.000	Ministarstvo trgovine i turizma LS Donatori Ministria e tregtis dhe turizmit VA Donatorët	
3	Izgradnja zatvoreno-otvorenog olimpijskog bazena u Bujanova koj Banji Ndërtimi i pishinës së mbyllur dhe të hapur në Banjën e Bujanocit	Izgradjen objekat Objektin e ndërtuar	LS TOB VA OTB	2020	500.000	Ministarstvo trgovine i turizma LS Donatori Ministria e tregtis dhe turizmit VA Donatorët	
4	Izrada projekta Botani ke bašte Hartimi i projektit të kopshtit botanik	Uradjen projekat Planin e hartuar	LS TOB VA OTB	2017	5.000	LS Donatori VA Donatorët	
5	Izgradnja Botani ke bašte Ndërtimi kopshtit botanik	Izgradjen objekat Objektin e ndërtuar	LS TOB VA OTB	2020	100.000	LS Donatori VA Donatorët	
6	Izgradnja obrazovno-zabavnog parka Kale u Krševici Ndërtimi i parkut edukativo – argëtues Kale në Kërshëvic	Izgradjen park Parkun e ndërtuar	LS TOB VA OTB	2020	100.000	LS Donatori VA Donatorët	
7	Organizovanje organske proizvodnje hrane	Zaštita zdravlja ljudi Mbrojtjen e	LS			LS Donatori	

	Organizimin e prodhimit të ushqimit organik	shëndetit të njerzëve	VA	2020	100.000	VA Donatorët	
8	Organizovanje kampanje protiv upotrebe GMO Organizimin e fushatës kundër përdorimit të GMO	Zaštita zdravlja ljudi Mbrojtjen e shëndetit të njerzëve	LS VA	2016	10.000	LS Donatori VA Donatorët	
9	Organizovanje letnjih škola u ZPD Dolina P inje Organizimin e shkollave verore në ZPD Lugina e Pçinjës	Nastavak zapo etih istraživanja biodiverziteta Vazhdimin e hulumtimeve të filluara të biodiverzitetit	LS Eparhija Vranjska Zavod za zaštitu prirode VA, Eparkia e Vranjës, Enti për mbrojtjen e natyrës	2016-2025	5.000 godišnje 5.000 në vitë	LS Donatori VA Donatorët	
10	Podsticanje proizvodnje doma e svile, vune i konoplje Inkurajimin e prodhimit vendor të mëndafshit, leshit dhe kanapit	O uvanje autohtonih sorti biljaka i životinja Sortet e ruajtura autoktone të bimëve dhe kafshëve	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria, bmmj	2016-2025	10.000 godišnje 10.000 në vitë	LS Donatori VA Donatorët	
11	Izgradnja Azila za zašti ene autohtone i migratorne životinje Ndërtimi i Azilit për kafshët e mbrojtura autoktone dhe migratore	Zaštita biodiverziteta Mbrojtje të biodiverzitetit	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria, bmmj	2016-2025	10.000 godišnje 10.000 në vitë	LS Donatori VA Donatorët	
12	Zaštita slanih staništa Mbrojtja e habitateve të njelmëta	Zaštita biodiverziteta Mbrojtje të biodiverzitetit	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria, bmmj	2016-2020	5.000 godišnje 5.000 në vitë	LS Donatori VA Donatorët	
13	Zaštita staništa barskih ptica Mbrojtja e habitateve të shpendëve të ujit	Zaštita biodiverziteta Mbrojtje të biodiverzitetit	LS Ministarstvo pzžs VA Ministria, bmmj	2016-2020	5.000 godišnje 5.000 në vitë	LS Donatori VA Donatorët	Nastavak iz LEAP-a Vazhdim nga LEAP-i
14	Rekonstrukcija zelenih površina Rekonstruimi i sipërfaqeve të gjelbërta	Ure ene zelene površine u svim naseljima Sipërfaqet e gjelbërta të rregulluara në të	LS VA	2020	100.000	LS Donatori VA Donatorët	

		gjitha vendbanimet					
15	Podizanje parka Novo Naselje Ngritja e parkut Lagja e Re	Ure en park Parkun e rregulluar	LS VA	2018	100.000	LS Donatori VA Donatorët	

CILJ 9: Razvijen sistem prevencije i odgovora na vanredne situacije

QËLLIMI 9: Sistemi i zhvilluar i parandalimit dhe përgjigjes ndaj situatave të jashtëzakonshme

Broj Numër	Opis aktivnosti Përshkrimi i aktiviteteteve	O ekivani rezultat Rezultatet e pritura	Nadležnost Kompetencat	Rok Afati	Procena budžeta Vlersimi i buxhetit €	Izvor finansiranja Burimi i financimit	Komentar Komenti
1	Izrada Plana postupanja sa otpadom u vanrednim situacijama Hartimi i planit të trajtimit të mbeturinave në situata të jashtëzakonshme	Uradjen Plan Planin e hartuar	LS Sektor za vanredne situacije VA Sektor për situata të jashtëzakonshme	2016	50.000	LS MUP VA MPB	
2	Irzrada Plana priprema i izvo enje vežbi za postupanje u vanrednim situacijama Hartimi i planit të përgaditjeve ekzekutimin e trajnimeve për trajtim në situata të jashtëzakonshme	Uradjen Plan Planin e hartuar	LS Sektor za vanredne situacije VA Sektor për situata të jashtëzakonshme	2016	50.000	LS MUP VA MPB	
3	Ure enje starih rudnika (Breznica, Veliki Trnovac, Karadnik) za posebne namene Rregullimi i minierave të vjetra (Breznica, Tërnoc, Karadnik) për qëllime të veçanta	Uredjeni stari rudnici Minierat e vjetra të rregulluara	LS Sektor za vanredne situacije VA Sektor për situata të jashtëzakonshme	2016	50.000	LS MUP VA MPB	
4	Pošumljavanje i zatavljanje površina na slivu iznad naseljenih mesta i na ogoljenim površinama Pyllëzimi dhe gjelbërimi i sipërfaqeve në pellgun mbi vendbanimet dhe sipërfaqet e zbrazta	Zaštita od poplava Mbrojtja nga përmytjet	LS JP Srbijavode JP Srbijašume VA NP Srbijavode NP Srbijashume	2016	200.000	LS Donatori VA Donatorët	

5 ZAKLJU AK

5 PËRFUNDIM

Strategjia za zaštitu i unapre enje životne sredine opštine Bujanovac 2015-2025 je planski dokument koji je nastao kao rezultat projekta pod nazivom „Zelena gra anaska energija“. Projekat je finansirala Ambasada Kraljevine Švedske preko programa SENSE koji ve nekoliko godina unazad realizuje Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Isto nu Evropu. Projekat je realizovan u partnerstvu sa Opštinom Prokuplje i organizacijama „CRC“ iz Bujanovca i „Inicijative“ iz Prokuplja.

Strategjia për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit jetësor të komunës së Bujanocit 2015-2025 është dokument planifikimi që është krijuar si rezultat i projektit "Zelena gra anaska energija ". Projekti është financuar nga Ambasada e Mbretërisë së Suedisë përmes programit SENSE që tashmë disa vite më parë e realizon Qendra rajonale e mjedisit jetësor për Evropën Qendrore dhe Lindore. Projekti u zbatua në partneritet me komunën e Prokupljes dhe organizatave "CRC" nga Bujanoci dhe "Inicijative" nga Prokuplja.

Strategjia se zasniva na ciljevima zacrtanim u okviru Nacionalnog programa zaštite životne sredine, Nacionalne strategije održivog razvoja, Prostornog plana Republike Srbije, Regionalnog prostornog plana opština Južnog Pomoravlja, Nacionalne strategije upravljanja otpadom 2010-2019, Strategije razvoja energetike 2005-2015, regionalnom planu upravljanja otpadom za P injski okrug 2013-2023, Lokalnom ekološkom akcionom Planu opštine Bujanovac, Planu za integrisano upravljanje opštine Bujanovac, Prostornom planu opštine Bujanovac, Planu generalne regulacije opštine Bujanovac, Strategije razvoja opštine Bujanovac 2007-2017 i mnogim drugim planskim dokumentima tako da predstavlja celovit prikaz stanja u životnoj sredini i planira detaljne aktivnosti za poboljšanje postoje eg stanja u smislu upravljanja životnom sredinom u skladu sa principime održivog razvoja.

Strategjia bazohet në qëllimet e përcaktuara në kuadrin e Programit Kombëtar të mbrojtjes së mjedisit jetësor, Strategjia kombëtare për zhvillim të qëndrueshëm, Planin hapësinor të Republikës së Serbisë, të Planit hapsinor rajonal anamoravës së Jugut, Strategjis kombëtare për Menaxhimin e mbeturinave të 2010-2019, Strategjia e zhvillimit të energjetikës 2005-2015, Plani regional për menaxhimin e mbeturinave për Rrethin e pçinjës 2013-2023, Planit aksional ekologjik lokal i komunës së Bujanocit, Plani për menaxhimin e integruar të komunës së Bujanocit, Plani hapësinor i komunës së Bujanocit, Plani i rregullimit gjeneral të komunës së Bujanocit, Strategjia për zhvillim e komuna së Bujanocit 2007-2017 dhe shumë dokumenteve të tjera të planifikimit, kështu që paraqet një pasqyrë të plotë të gjendjes së planifikimit mjedisit jetësor dhe veprime të detajuara për të përmirësuar situatën aktuale në aspektin e menaxhimit të mjedisit jetësor,

në përputhje me principet e zhvillimit të qëndrueshëm.

U okviru Strategije definisano je 9 ciljeva sa aktivnostima, o ekivanim rezultatima, procenom budžeta, izvorima finansiranja. U pripremi Strategije u estvovali su stru njaci, privrednici, mediji i šira javnost tako da je ispoštovano participativno planiranje.

Në kuadër të Strategjis janë përcaktuar 9 qëllime me aktivitetet, rezultatet e pritura, vlerësimet buxhetore, burimet e financimit. Në përgatitjen e Strategjis kan marrë pjesë ekspertët, biznesmenët, mediat dhe publiku i gjerë në mënyrë që respektohet planifikimi me pjesëmarrje.

Na implementaciji Strategije trebalo bi da radi tim ljudi koji je i u estvoao u izradi iste jer su iskustva iz prakse zemalja u tranziciji pokazala da promena političke strukture veoma može da poremeti zapo ete projekte od strane prethodne političke strukture. Stoga bi na ovom projektu trebalo da rade stru njaci sa referencama i licencama koji e mo i da obu avaju i pripremaju mlade stru njake za nove programe, planove i projekte.

Në zbatimin e Strategjisë do të duhej të punojë ekipi i njerëzve të cilët kishin marrë pjesë në hartimin e njëjtë sepse përvoja nga praktikat e vendeve në tranzicion ka treguar se ndryshimet në strukturën politike mund të përfshijë në masë të madhe projektet e filluara nga struktura e mëparshme politike. Prandaj, ky projekt duhet të bëhet nga ekspertë me referenca dhe licenca që do të jenë në gjendje për të trajnuar dhe të përgatitur profesionistëve të rinj për programet e reja, plane dhe projekte.

Preporuka je da se imenuje osoba u Ministarstvu životne sredine koja e ocenjivati rad osoba zaduženih za implementaciju LEAP-a sa mogu noš u nagra ivanja istih.

Rekomandimi është që të caktohet personi në Ministrinë e mjedisit jetësor, i cili do të vlerësoj punën e personave përgjegjës për zbatimin e LEAP me mundësinë për ti shpërblyer ata.

6 LITERATURA

6 LITERATURA

1. LEAP opštine Bujanovac, Bujanovac 2005, 114 str.
1. LEAP i komunës Bujanocit, Bujanoc 2005, faqe 114.
2. Vodi za operatore, Ministarstvo
2. Udhërrëfytyesi për operatorë, Ministria
3. JP „SRBIJAŠUME“, ŠG Vranje, *Program sanacije požarišta*, broj: 3151 od 08.02.2012. godine
3. NP „SRBIJAŠUME“, ŠG Vranjë, *Programi i sanimit të vatrave të zjarrit*, numër: 3151 të datës 08.02.2012.
4. Kjoto protokol

4. Protokoli i Kjotos
5. Aarhuska konvencija
5. Konventa e Aarhuskës
6. Plan generalne regulacije Bujanovca, 2013
6. Plani gjeneral për regullimin e Bujanocit, 2013
7. Plan upravljanja predela izuzetnih odlika „Dolina P inje“ za period 2010-2019, SPC – Eparhija Vranjska, Vranje, 2010
7. Plani i menaxhimit të fushave me karakteristika të veçanta „Lugina e Pçinjës“ për periudhën 2010 – 2019, SPC – Eparkia e Vranjës, Vranjë, 2010
8. Plan za odbranu od poplava, Opština Bujanovac 2015
8. Plani për mbrojtjen nga vërshimet, komuna e Bujanocit 2015.
9. Pravilnik o dozvoljenom nivou buke u životnoj sredini
9. Rregullorja mbi nivelin e zhurmës së lejuar në mjedisin jetësorë.
10. Predlog za utvrdjivanje podru ja Bujanova ke Banje, Bujanovac, Beograd, 2005
10. Propozimi për përcaktimin e zonave të Banjës së Bujanocit, Bujanoc, Beograd 2005
11. Priru nik za strategijsko planiranje, SLGRP, DAI, Jun, 2004
11. Doracak për planifikimin strategjik, SLGRP, DAI, Qershor, 2004
12. Prostorni plan opštine Bujanovac
12. Plani hapsinor i Komunës së Bujanocit
13. Prostorni Plan Republike Srbije
13. Plani hapsinor i Republikës Serbisë
14. Regionalni plan upravljanja otpadom za P injski okrug 2013-2023, Leskovac 2013
14. Plani regional për menaxhimin e mbeturinave për Rrethin e pçinjës 2013-2023, Leskoc 2013
15. Regionalni prostorni plan opština Južnog Pomoravlja
15. Plani hapsinor regjional i komunave të Anamoravës jugore
16. Soil Atlas, IASS, Postdam, 2015
16. Soil Atlas, IASS, Postdam, 2015
17. Strategija razvoja opštine Bujanovac 2007-2017
17. Strategjia e zhvillimit e komunës Bujanocit 2007-2017
18. Zakon o planiranju i izgradnji
18. Ligji mbi planifikim dhe ndërtim
19. Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu
19. Ligji mbi vlersimin e ndikimit në mjedisin jetësor
20. Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu
20. Ligji mbi vlersimin strategjik të ndikimit në mjedisin jetësor
21. Zakon o jonizuju im zra enjima i nuklearnoj sigurnosti Srbije
21. Ligjin mbi rrezatimin jonizues dhe sigurin nukleare të Sërbis.
22. Zakon o zaštiti od buke i vibracija
22. Ligjin mbi mbrojtjen nga zhurma dhe vibracionet
23. Zakon o nejonizuju em zra enju
23. Ligjin mbi rrezatimin jo jonizues
24. Zakon o zaštiti prirode
24. Ligjin mbi mbrojtjen natyrës
25. Životna sredina i održivi razvoj, Beograd, 2004
25. Mjedisi jetësorë dhe zhvillimi i qëndrueshëm, Beograd, 2004

PËRMBAJTJA E AKTEVE TË PUBLIKUARA:

- BUJANOC

STRATEGJIA ZA ZAŠTITU I UNAPREDJENJE ŽIVOTNE SREDINE U OPŠTINI BUJANOVAC 2015-2025

STRATEGJIA PËR MBROJTJEN DHE PËRPARIMIN E MJEDISIT JETËSOR NË KOMUNËN E BUJANOCIT 2015-2025

115
faks: 017/651-104, : **840-742351843-94**, : 017/654-365,
25.000,oo
2. 30
Botues: Komuna e Bujanocit, K. Petroviq 115 Bujanoc, redaktori përgjegjës: Emrullah Lutfiu, sekretar i Kuvendit të Komunës së Bujanocit, redaksia: Shërbimi profesional për punët e Kuvendit të Komunës së Bujanocit, telefoni: 017/654-365, faks: 017/651-104, llogaria rrjedhëse: **840-742351843-94**, ekzekutimi i buxhetit të komunës së Bujanocit, çmimi i parapagimit vjetor 25.000,oo din, botohet në: “Plutos” Vranjë, Dragaçevska 2. Tirazhi 30 ekzemplar.